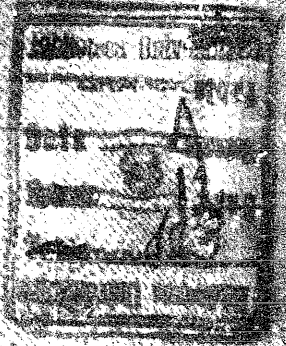

A-12-183

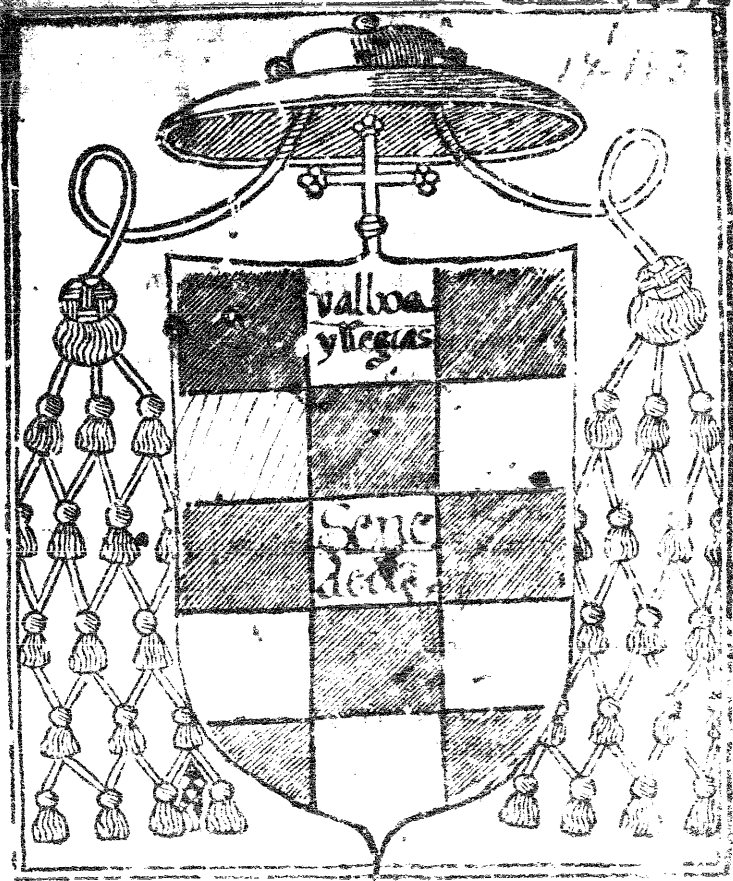
Vertical handwritten text, possibly a date or reference number, running down the left side of the page.

Large handwritten characters, possibly '27 a 5', written across the middle of the page.

Large handwritten number '28' written below the middle section.

Small handwritten marks and characters, possibly initials or a signature, located in the lower right quadrant.

del *3. 3969*

PROGYMNAS

MATA ARTIS RHELORICAE

PETRI
in Senae declinationibus

P

... .. Anno M. D.

¶ Quae continentur in progymnasmatibus.

¶ Declamationes duae.

¶ Summa totius artis.

¶ De ductu.

¶ De elocutione.

¶ De figuris sententiarum.

¶ De tropis.

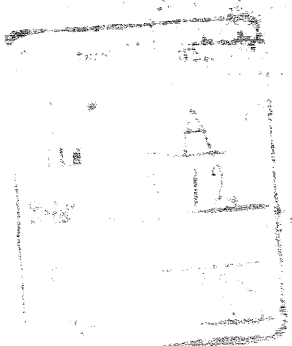
¶ De genere elocutionis & utilitate percipiendae
ex declamationibus.

¶ De declamandi ratione.

¶ De diuisione & statu.

¶ De coloribus.

¶ Libri declamationum, consouersiarum,
deliberationum.

PERQVAM

REVERENDIS, ET MAGNIFICIS VIRIS. D. RE

ctori & collegii insignis Collegii d. NI. ILLIENSI

scholae COMPLYTENSIS moderatoribus

Ioannes Petrus Tolosan.

S. P. D.

VULGATURVS HOC QVICQVID

est nostrarum elucubrationum, & in Rhetorica praeparata
exarcamenta & in libros Senecae declamatorios,
R. Amplissime, Viri digni, statui huius mei conatus
& instituti reddendam vobis esse rationem. Nam &
nonnullos scio id a me exegisse, & tamen id non fecis-
sent, nostri certa officij est, emerisus aliquando ho-
minum iudicij, praecoccupata defensione occurreret.

Equidem cum hoc anno aliquid bonae praelectionis quaerendum mihi existimarem,
quae & cum iocunditate fructum eloquentiae commungeret, & exemplis simul &
praecceptis iuuentutem instrueret, fateor mihi dum in ea investigatione sollicito,
re nihil occurrisse, quod nostro desiderio in gnopere satifficeret. Nam illos duos elo-
quentiae principes Ciceronem, & Quintilianum satis sciebam nunquam intermitten-
dos, neq; quicquam posse reperiri, quod cum illorum lectione conferendum esset, sed cum
& alijs locis esse oporteret, eum quaerebamus, qui non profus indignus in illorum
societatem assumeretur. Obtulit nobis fors, quod cura inuenire non potuit. Forte
cum in Senecae scriptis uersarer, incidit in eos libros, quibus ille uir rogatu filio-
rum e sui temporis declamatoribus selectissima quaeq; & acutissima eo gesserat,
quae ad id tempus memoria, qua ille fuit felicissima retinebat, uel cupiens coru ni-
rorum famae consuere, quorum nomina simul cum scriptis, nisi ille hoc beneficij
praestitisset, intercidissent, uel filiorum studia propositis uariorum ingeniorum & uir-
tutibus inuaturus. Diuiserat ille hoc opus in controuersias & delibe-
raturas, ut in controuersijs themata iudicialijs similia continerentur, deliberatiuis
autem, quae eius generis essent, Quae uero nunc declamationum nomine circumferuntur,
ea non dubitate controuersijs a studio quoque decerpta, & in hoc ueluti copendium
radata. Quae facile intelliget, qui utraque conferet inter se, uidebit enim pleraque eade
in controuersijs q in declamationibus. Tu & sententias nescio quas decerpit quis

quis ille fuit ex his quæ extra controuersiam ducebantur à Seneca, quæ in decla-
mationes translate non magis quadrant quàm quæ sunt alienissima. Primum igitur
ubi ea cepti lectitare, nondum deprehendebam quid magne lateret utilita-
tis, ubi uero altius progredi cepti, & cum lectione animum intendere, usus est
mihi thesaurus non uulgaris delitescere, si quis effudere atq; egerere non igno-
raret. Nam cum magna pars profectus & usus in hac arte in exemplis atq; imi-
tatione sita sit, uidebam in tanta rerum uarietate, & imitandorum, & uita-
ndorum exempla abunde suppetere, eoq; magis q; in fictis argumentis, & scho-
lasticis, ubi omnia ad laudem & ostentationem ingenij comparabantur, ars
non lateret, nec artificium occultaretur, sed omnes uelut merces eloquentiæ ex-
plicarentur, cum alius inuentionis suæ, alius elocutionis, alius dispositionis
laudem peteret. Seria eloquentiam occultant, Aug, cum us colluctandum est,
ut id pateat, quod qui scripsit latere uoluit. Hic autè & diuisiones rerù tractan-
darum aperte proponuntur, & totius causæ insignes loci in numero habentur,
& firmissima argumenta magis se prebent contrectanda, & colores di-
ctusq; obliqui deprehendi gaudent, & amplificationes ultro se ostentant, omo-
niaq; proprius admoventur oculis nec reformidant contrectatis manus. Tum con-
ferre licet quid alius alio aptius, accommodatius, expressius, artificiosius, affectuo-
sius, uerius, similis, ornatus, acutius dixerit, quid melius dici poterit, quid ui-
tandum, quid emendandum, quid imitandum, tum quæ fuerint magnorum ui-
rorum de his iudicia, quin & breuitas ipsa, uel ad inuandum, uel oblectandum
magis est accommodata, nam neq; latius uagandum est, ut potissima inuenias, nec
recta longe lectionis detoranda, ut in amicum locum incidas, cum hæc om-
nia ex acervo seposita & selecta sunt. Et adolescentum ingenijs magis fructuo-
sa sunt, quæ cum quadam uoluptate non inhonesta discentis laborem fallunt,
cum grauiora studia solutior ætas sustinere uix possit. Ad imitationem uero
& exercitiationem domesticam is intelliget quantum hæc ratio conducat, qui non
per uiauitur experiri. Hic paratam inuenies sylvam & amplam segetem rerum
tractandarum. si in eodem argumento se uelut exercere, ita tamen ut & habeat
quod sequatur, & quod inueniat, in illo, alieno labore uiuabitur, in hoc gaude-
bit ipse, nam & magnis uiris in eodem theatro olim hæc erat contentio de in-
genij felicitate, & eloquentiæ laude certantibus. Hæc cū animo considerarem, intelli-
xi quæ fructu multo uberiore futurū, si quis hæc ita annotationibus illustraret, ut
una possum & artificium explicaret, hisq; exemplis præceptorū ratione adiuuaret, ut
& præcepta faciliù præterirentur propositis exemplis & hæc ipsa artis uelut lamina
nupte cõspicua redderetur. Etiam ego me si quid ad hoc uolui industria opus pos-

fat affectu, quàm feliciter nondum scis, certe consule parum, qui illectante com-
mentationis voluptate longius prouet, us ante in difficultates incidi, quã sen-
tentiam tuam me in eas precipitassam. Primum enim id duntaxat laboris
assumpseri, ut ea tractare, quæ ad artem pertinere, deinde ubi **¶** enarrationis
mibi imprudens onus imposui, intellexi, nec liberũ esse propter pudorem regredi,
nec satis iutum propter difficultatem progredi. Sustainaui tamen me utcumq;
hac spe, & intelligerem paratam nemam in eo opere, quod uix propter insignem
deprauationem ullam euarrationem admittat. Nam si uis mendis esset deprau-
tus quibus uel diuinatione, uel coniectura subueniri posset, damnandus nãq; es-
sem, si non memet in omnes formas ad eius interpretationem uertissem. Nunc au-
tem ita confossus est ingentibus plagis, ita laceri artus & abscissa membra, ut
uix in toto corpore, ut ille inquit, corpus reliquerint. Quis igitur uel Chironi
uel Aesculapio ibi opem polliceatur, ubi non sit quod opem recipiat? Id autem
dico de quibusdam locis omnino deploratis. Multa alia sunt integra, multa etiã
uobis utiq; restituta, pleraq; emendata, multa autem plura interpretata, quæ
propter illius seculi genus eloquentiæ immodico acumine attenuata uelut eria-
nuerant. In his autem hunc ordinem seruauit, ut ante enarrationem illa precede-
rent, quæ græci *ἠποκρύφειν* uocant, quæ ante legitimam tractationem præpa-
rationis uicem habent. Hic nos primum complexi sumus fere totius artis sum-
mam, propositis declamationibus, quas nos ex industria lusimus, ut ad has præci-
piendi rationem accomodaremus. Deinde de diuisione, **¶** statu, **¶** coloribus quæ-
dam præfati sumus, quæ huic negotio, ita sunt utilia, ut sine ijs non eamodũ pro-
ficiendum foret. Deinde declamationibus, cõtrouersijs, ac deliberatiuis scholia ad-
iecitimus, non eius loquacitatis, cuius uulgo sunt cõmentaria, sed quibus satis sit
indicare ac non legentem confundere. In his præter sententiæ explanationem, lo-
ci, colores, figure, amplificationes, sententiæ, reliquaq; ornamenta notata sunt, **¶**
singulis diuisionis adiuncta formula, quæ similia inuestigaturos possit instrue-
re. Hæc omnia nollem meo tantum iudicio probari, nisi eo magnorum uiros-
rum testimonia accederent, ac uel unius Senecæ poterant esse contentus, qui profi-
eto nunquã iam senex lenioribus hisce, & iuuenilibus studijs se implicauisset, ni-
si **¶** filiorum institutioni, **¶** eiusdem rei studio, orũ magnum fructum allatur
sibi persuasisset. Sed & Rhodolphus Agricola uir nostro seculo & in dialecti-
cis, **¶** rhetoricis doctissimus satis declarauit, quid de his libris sentiret, qui anno-
tationes reliquerit in tres, aut quatuor declamationes, quã autem causa ibi substi-
terit, mihi nõ constat, certe si continuasset, labori nostro satis consulisset. ¶ Eras-
mus q. idem in ea præfatione, quã his libris præposuit, inter omnes, inquit, Se-

nec iocundationes nullum opus extare inuegram & inuisitatum magis referbat publicæ studiorum utilitatibus, quam hos declamationum libros. Erant hi testes digni, quibus in eloquentia fides adhiberetur. Sed ego meam causam argumentis etiam esse puto satis confirmatam, nolo ego principatum ei detrabi, cui iustissimo omnium seculorum consensu debetur. Sit dux Cicero, sit princeps senatus, sed patietur ille alios in suum ordinem adscribi, neque enim ille regnaret, nisi haberet quibus preferretur. Paretur ex illo solida & uera eloquentia, pareretur facultas & copia orationis, sed in his discatur ars, exploretur artificium, sistatur in illo, per hos tamen peruenitur, temperent hæc iocundiora illius grauitatem, remittat se aliquando animus ad leuiores, corroborator inde rediturus ad seria. Per hæc ille creuit, in his enutritus est, & ad illam maiestatem eloquentiæ ex humilitate declamatoria surrexit, nec tantus in foro fuisset, nisi eum genuisset schola. Hæc sunt causæ quibus hunc meum laborem & uobis & uis qui bene sentient probatum iri spero. Quem cui tandem potius munus cuperem, quam uobis, quibus esse scio gratissimum, qui hæc nostra studia aluius benificentia uestra, & ad hæc quantulacumque sunt prouexistis. Quibus scio me non tam immortalibus uestris beneficijs deinctum, quanquam & his plurimum, quam propensione & animo in me uestro multis argumentis exploratissimo. Reliquit uos studiorum patronos heros ille immortalitate dignissimus FRANCISCVS XIMENEZ huius celeberrimæ Academiæ pater. Facite igitur, hoc est in eo quod iam pridem facitis perseuerate, ut illius uotis respondeatis. Committunt se uobis studia, & fidei uestre credunt/suscipite causam publicam, causam literarum, uel uestram potius, quorum interest illas esse florentissimas.

¶ VALETE.

Libet hic proinus in ipso ingressu duas declamationes subijcere in hoc à me ex industria compositas, ut intelligant studiosi iuuenes quomodo hac arte & exercitatione proficiendum sit, adiungam uis breuiem quandam totius artificij diuisionem, & uelut artis Rhetoricæ summam, eo faciliorem, quo facilius est exemplis quam præceptis artem discere certant autem hæc declamationes cum prima septimi libri, cuius thema est.

¶ DECLAMATIO DE EO QUI FRATREM PARICIDIUM DAMNATUM EX ARMATA NAUI IMPOSUIT

INTERPRETIS DECLAMATIO

VOBVS Filii quidam superduxit nouer-
cam. Alterum domi parricidij damnatum tra-
didit fratri punien-^oim, ille cum exarato na-
tugio imposuit. Delatus adolefcens ad piratas,
archipirata factus est. Peregrinantem patrem
cepit, & remisit. Reuersus pater, abdicat filium.

N Vnquã credideram fore, iudices, vt hoc
Prima pers pro filio.

mihi innocenti pietas obiceretur, & in ea causa laborarem. in qua cri-
men esset, parricidium non fecisse, verum eam esse sentio fortunæ meæ
acerbitatem, vt quo maxime sperabam me apud alienos externos inimicos
comendatum iri, id nunc aduersus patrem cogar defendere. Nunquã
tamen nobis paternum odium tam erit pertimescendum, nunquã ita ab-
dicationis infamiam formidabimus, vt pium fuisse pœniteat. Minetur
ille abdicatorem, minetur etiam mortem: nobis tamen diffidendum non
est, fratrem non occidisse. Neque vero vos vnquã de me tam male meriti
eritis, o iudices, vt sentiam iniustam vobis esse misericordiam, nec si me
sententiis vestris dånaueritis, vnquã mihi persuadere potero, non ve-
stros animos à sententiis discrepasse. Nec nunc quidem mihi credibile
videretur, patrem stare contra me, nisi domi nouercã habere n. Ille alte-
rum ficto parricidio dånauit, alterũ, q̃ parricida nõ fuerit, dånare uult,
vos uideritis an libidine mulieris, vtrumq; fratrem de dicit quũ sit. Neque
enim ego vnquã tantã mihi de patre immanitatẽ persuaserim, vt ipse
te sua in eam adductũ suspitionẽ putem. Quis enim crederet iniustas si-
lium instruere, vitã petere, sanguinẽ concupiscere, vnde si hac suspitio
incidisset de adolescente per totã vitã modestissimo, & patri obsequenti-
simo. Aut si suspicatus aliquãdo esset, satis ne id erat ad tam immanis &
inhumani piaculi fidẽ? Ita ne coniecturis parricidij deprehenditur? Et
solis suspitionibus eius sceleris dånatur, cui ne testes quidem, vel apud
alienos fidẽ faciunt, satis apparet nouercalib9 oditi transgessũ. His finis
agitatũ, inde transfusum & afflatũ huic furorẽ quo nunc in pœnitẽ
filiorũ transuersus agitur. Ea tamẽ omnia qualiacũq; sunt uisura, de ier
& indignatio prohibet, infortunij autem mei rationem, & durissimũ
patris imperiũ, & iustiorẽ parẽte fortunã, & liberatã diuina spe innocẽ-
tiã audire quẽso ne pigeat. Filium igitur iam ante nouercã t. suspitio cõ-

Beneho-
letia ab
honestas
te cause
Propo-
fitio.

Beneho-
letia à
iudicib9
propo-
tione
iudic. pre-
paratio.

Trãp-
ad nar-
ratione

INTERPRETIS

uisum, priuato iudicio nullo repugnante damnatum, priuato quocumque
 ministerio puniendum dare uolens, fratrem sibi carnis sic accersit, hoc uno
 satis indicans, quam facile parricidium crediderit, qui me posse putauit
 admittere. Fratrem, inquit, hodie occisurus es, en tibi eum ligatum tra-
 do. An non quidam potius suspicarer quod illum ex animo loqui? Deinde
 ubi illa geminantem audivit, parricidam, culeum, mortem, tristissima
 omnia, & atrocissima, quid animi putatis habuisse me? haesi, obstupui,
 & in illa mentis confusione & dolore animi, ingentes in fratrem irarum
 estus conceperam, quavis tunc morte, quouis supplicio dignus uideba-
 tur. Vbi autem me repressi, & ad me redit, illa eadem, quae in fratrem ani-
 mum accenderant, mitigare incipiunt, & ab iracundia in misericordia
 conuertere. Quid, inquam, unde ille istum furorem posset concipere?
 quo patris merito? Unde tam repentina infania? Deinde ubi nouercae
 recordatio subit animum, tunc multo magis nostrae domus ceptis in-
 ferri, & fratris innocentiam apud me deplorare, ac nostris etiam times-
 se fortunis. Quid igitur facerem? fratrem defenderem? multo magis pa-
 trem irritarem, negarem me obsecurum? in me suspicionem transfer-
 rem. Quod unum licuit honesto consilio fratrem seruari, ut & ille al-
 iquando patrem seruare posset, recepi me facturum, ne nouerca faceret.
 Quid ego vobis nunc inter eundem exponam iudices, utriusque lachry-
 mas, mutuos amplexus? quid non frustra imploratum numen, & inuo-
 cata sidera, quid non tam quaeratis se ad mortem duci, quam immerito
 ducti, obtestationem. Quid gemitus non vitam a me, sed aliud quoduis
 mortis genus deprecantis, nec si parricida quidem fuisset, tunc occide-
 re potuissem. Non credidi fateor iudices, nec de fratre parricidium, nec
 in ea domo, ubi nouerca esset, & pater tam credulus, ut fratri fratrem
 occidendum daret. Seruare uoluit, in altum prospexit, nauem oculis inue-
 stigauit, cui abducendum darem, sed fortuna quae illum intuitato erat ser-
 uata miraculo, non passa est innocentiam tutam communibus esse praesi-
 dit. Dubitans illum seruari uolere periculis, ut seruatus non dubiam
 faceret suae innocentiae fidem. Paruum erat in litore nauigium, ac potius
 futilis & rimosa cymba, nullam in eo haberet nocens salutis spem, tibi
 autem frater, dixit, pro remis uelisque innocentia erit, si tibi bene conse-
 citus es, quod satis credo, ne verere, mentis robore subnixus tanti clemē-
 ti uastitatem. Voluissem ego tutius te dimittere, sed satis tutus est, qui

δι' αλλο-
 γησιδος.

διαπραξ-
 ης. i. i.
 εδδubis
 κatio cū
 ε' ποφδ
 ε' ε' sine
 α' τι' α' α'
 γ' ι' α'.

π' α' α' α'. i.
 α' α' α' α'. i.
 α' α' α' α'. i.

π' α' α' α'. i.
 α' α' α' α'. i.

DECLAMATIO

ueliora deos habeo, quos ego tibi ad futuros spero. Neq; uero hanc
 tuam spem uentis distulit. Sed mirari potius uobis pater quid deina
 de accidenti, exponat qualem nauigationis cursum ille damna-
 tus, q̄ fauerit superi illi impio, quomodo euaserit inuitabilis alio-
 qui pericula, qualem expertus sit illum quem tanquā parricidam dama-
 nauert. Neq; enim arbitror cum illi in mentem uenerit se illi homini ui-
 tam debere, à quo prius infidis petitam dicat, non mutabit mentem
 uiam, aut cum se à piratis captum & ab illo dimissum meminerit, non
 omnem an suo suspetione abiecit. Poteram ego, Indi, sic aduersus pa-
 trem causam meam defendere, ut dicerem me non potuisse magis obse-
 qui quā obsequutus sum, nec me pepercisse fratri, sed nouū illi mor-
 tis genus excogitasse. Quis enim crederet in exarmato nauigio aliquā
 esse salutis spem? omnia formidant, omnibus momentis uelut impen-
 dentem mortem sibi intueri uidentur, etiam qui instructissimis uehun-
 tur nauigijs. At qui dissoluto, & iam fere undas accipiente imponitur,
 is nihil desperata salutis spe, tanto acerbius morti uidetur, quanto du-
 rius est mortem expectare quā incurere. Exponerem maris pericu-
 la, & infidi elementi semper timendas infidias, uentorum rabiem, cœli
 rutinas, quæ omnia si abessent, certe uatico & omni ope destitutū ipsum
 iponte sua collapsurum erat credibile. Qui igitur hac defensione omisa,
 si non admodum uerecunda, certe tuta & patri non improbanda
 mauult confiteri, is certe non uideretur facturum, nisi suæ confessionis
 iustam se putaret habere rationē. Qua enim me ratione conuincēs de-
 buisse tam duris obsequi imperiis? Aut quomodo mihi liceret facere,
 quod tibi non licebat imperare? An licet cuiquā imperare, quod pu-
 blicæ leges prohibent, quod ius, quod humanitas, quod natura vetat?
 Esto certissimis testibus, irrefragabilibus argumentis signisq; depre-
 hendisses, rem non conjectura aliqua, sed oculis manibusq; tencres, at
 citra publicam potestatem, & legum autoritatem tuū non erat in quen-
 quā auimaduertere. Non permittit lex nec in seipsos fauendi facultatē,
 permittet in alios? Erripit gladium contra nos ipsos, & in aliena viscera
 patietur defringi? Cumq; omnia nostra nostri iuris sint, uel ad abuten-
 dum, uel profundendum, in corpus certe nostrum istud ius nō reliquit.
 Quod igitur in nos non licet, licebit in alios? Quod in alios nefas est,
 fas erit in filium? Neq; enim quemadmodum filios licet domi erudire,

τὰς ἀ-
 ληθεις
 πτεριτο.

Figurā
 tum, cū
 aliud iō
 telligit.

Ad huc ad
 cōfirmā-
 tionem.

a p̄m̄
 cōm̄
 a p̄m̄

Statū de
 senjōnis
 cōstitutio
 tur.

Propositi-
 o ad
 uersarij.

A relati-
 uis / uel
 a causa.

ἔπι τῶν
 ὠν, i. cō-
 cessio.

A miōri
 κλημᾶς
 gradatio

Solutio
 silitudis

INTERPRETIS

sortipere, & in seueriore disciplina continere, ita grauiore permittitur afflicere supplicio, imo ignoscatur potius in altum quæuis per iracundiam inflictum vulnus, irrogata poena, quâ in filium, quanto enim hic magis natura impellit ad amorem, tanto cum exuere & à se velut expu-

A *miori*
p *συναι*
θροιστῶν
ἰ. coacer-
bationē
cū ἔπε-
ραφοροῦ.
ἰ. repeti-
tione.
ἀνακοι-
νωσις. ἰ.
κόμνη
catio.

gnare minus est tolerandum. Quod si de compertis sceleribus & conuictis criminibus non licet nobis poenas sumere, nec suarum inturbari lex quæ esse permittit ultorem, vbi ea vel incredibilia sunt, vel per summam iniquitatem conficta, protinus sententias nostras ad innocentiam dationem præcipitabimus, non exacte pensabimus singula, non positis affectibus rem ipsam intuebimur, non omnia cõferemus inter se, non verissimilitudinē, non credibilitatē considerabimus: sed protinus quasi oraculū sit inuidi inimici noueræ demū testimoniū, ita ad male sentiendū properabimus! Omnē excludemus rationē, omnē sedatæ mentis cõsiderationē, & solā patiemur regnare libidinē, solam iracundiā! Debuisset profecto cum ad te tantū crimen est delatū, vel ipsa atrocitas à credendo deterre-
re. In assensu, in exterris, in inimicis scelus nobis non persuademus sine magnorū cõmodorum expectatione, nec sunt credibilia flagitia quæ inuitamēto carent, at tibi parricidū credibile visum est deferente muliere, deferente noueræ, in vtraq; impotens, affectus in vtraq; impotens est odiū. Quemadmodū nec amare moderate norūt, sic in odio, in inuidia, nihil est illis mediocre, nihil temperatum. Nōne apud te cogitasses paululū filius est qui desertur, A me genitus, apud me educatus, indul-

A *cōtin-*
gentib;
ἔ. est
διὰ λυ-
τος, ar-
ticulorū

genter habitus ad hunc diem, nihil in eo hæctenus nefarium, nihil im-
bito extitit hæc impietas, tam repente hanc immanitatem contraxit. Credo mihi si tute collegisses paululum substitisset ille impetus, atq; ille ardor animi refrixisset. Quid cum muliebri audacia venisset in mentem, cum nouercalis odii faces, & illæ furæ insano dolore concitate occurrissent animo, potuisses ne non damnare credulitatem tuam, & adhibitæ fidei à te ipso poenas exigere? Sed me miserum potuisti pater potuisti filium ad necem destinare, & hanc totam meam orationem durities tua redarguit. Spectasti siccis oculis vtriusq; filii lachrymas, & illas, innocentiam suam apud te frustra complorantis, & meas, iam crudele ministerium reformidantis. Audisti inconcussus, innocuos matris antiquæ manes, & plus apud te valuit noueræ libido, quâ

metas
uolæ.

DEULANATIO

pateris coniugi debitas amas. Transiisti allegata tibi olim in pue-
 ro blanditas, & gestatam olim in vultu infantiam, & testatam saepe
 osculo saepe complexu puerilem affectum. Idachrymandum tibi fuit
 vel si parricidam crederes, videri poteras rigore isto, & immanita-
 te parricidium comprobasse si alio teste, quam nonerca deprehendis-
 ses. Sed quid ego hæc miror? Quid ad hæc stupro: Cum ne diu-
 na quidem testimonia tibi fidem faciant. An vero tu putas alia quam
 diuina ope seruatum, diuina prouidentia creptum? Erras, si aut vior-
 lentum mare casu credis dissoluto, & quassato abstinnisse nauigio, aut
 ventorum furoribus pepercisse fluctuantem cymbula, aut ipsam spon-
 te sua scopulos scuitasse, aut vt hæc omnia euenire potuerint ipsam si-
 ne alimento, sine viatico, egrum alloqui & deficientem spiritum sus-
 tentare potuisse. Quid, nõne illud miraculi instar est cum in pira-
 tas incidit, non iugulatum, non in fluctus abiectum? Quid autem
 non iugulatum, Immo vero exceptum, recreatum, ad summum inter
 ipsos honorem euectum, in tam multa casus potestatem non habet,
 nec fortunæ locus est in tam multiplici euasione periculi? Vt tu au-
 tem nauigares / & instructissima naui naufragium faceres, Inuitante
 prius celo ad nauigationem, & blandiente vento, deinde subita tem-
 pestate à designato cursu abreptus ad eum appellares, cuius aliter pte-
 tatem exspirari non poteras. Quis tandem casus, quæ fors efficere pos-
 tuisset, hoc vno pacto se poterat innocentia vindicare, hæc vna ratio
 relicta erat ad pietatem probandam, vt locus illi parricidæ esset perpe-
 trandi parricidii, & non perpetraret hanc vnam illi ea quæ semper inno-
 centes tuetur diuina prouidentia obtulit. Quis te non credidisset, aut
 met sum fluctibus, aut à piratis interfectum: Immo quis aliud suspicari
 potuisset: ne ille quidem hoc aperuisset piratis te patrem suum esse. Quod
 si nec tuum caput ante petuisset insidiis, quod tu videri vis: tamen tan-
 ti sceleris tibi suspectum alienato à te animo esse oportebat, dum id oc-
 curreret paternum te iam olim exuisse affectum cum de fillo id suspicæ-
 ri potuisti, multo autem magis cum meminisset, per te iam, & indi-
 gnissima nece potuisse interire, & extremo cum parricidiis plecti sup-
 plicio, multoq; plus se piratis quam patri deberet. Hac cum oc-
 current, nisi ea esset pietate & mansuetudine quam nullæ vincerent
 iniuriæ, nonne putas ingentes illi irarum faces hæc omnia admo-

Ab euen-
tu.

in vno
casu

Spes est
laudi.

A factis
animus
uelut ab
efflu-
causis

INTERPRETIS

vere potuisse: nōne in vindicta flamas & incendia excitare? Si non ut te occideret, at saltem ut se implacabilem ostenderet, ut fictis intectim minis saureret, ut expobarer tibi sauitiam, crudelitatem in te parer, at ille horum omnium, nec meminit quidem, vltro occurrit in amplexus.

ὄπισθεν
 πρὸς
 πρὸς
 πρὸς
 πρὸς
 πρὸς

Cumq; hic nondum agnito filio percussorem ratus supplicis habitu se ad genua demitteret, ille contra præoccupans, & nunc, inquit, pater si filium perdere voluisti, potes, si noluisse, ignosce. Cumq; ille subito prodigio attonitus hæreret, tantoq; magis expauesceret, filii in se suis pectum animum reformidans, ille non passus diutius in tanta esse mentis confusione, bono animo esse tubet, omnemq; sollicitudinem depone- nere, consaluisse quidem sic deos venturo patris periculo, & tantis rerū vicibus id esse actum, ut aliquando filius patrem seruare posset. Semper in te pius, inquit, fui, nec istam pietatem, aut opinio de me tua, aut in- fertuta mea mutarūt. Nec vllum arbitror tuū in illa credulitate crimē, noueræ illud fuit odium, noueræ furor, nunc illud percōmode actū est, ut aliquando credas fideles te habere liberos quā vxorem. Si te tu patriam reduxero, timidosum fortasse faciam præsentia mea. Quod vnum possum, in patriam te incolūmē cum nauis remitto, tantūq; mo- neo, ne posthac malis noueræ, quā filii credere, ac si per te licet nemo a filio se uatum sciet. Audebis ne pater cum hæc audieris redire ad obsti- natam tuam suspitionē, & refricare tua vulnera? audebis coram his diu- tius testificari crudelitatem tuam? & hos voles esse ministros, vel pertina- ciæ tuæ, vel sauitiæ? At ego quanquā tu nimium obstinate odio tuo indul- geas, mihi persuadere non possua te, cum primū filium intuereris, non istam emolluisse duritiem, non illachrymasse cum eius orationem audie- res, non sic ab illo discessisse, ut tuam antiquam inhumanitatem dam- nare, ut incensares teipsum. At vbi in noueræ conspectum venisti, vbi te solitis illa cepit dementare veneficiis, redisti ad ingenium tuū, conti- nuo cum illo poculo, & filiorū odium ebibisti, transfudit illa in te suam impotentiam, afflauit tibi suū furorem, ignosce pater, ignosce, eisdem- que illa venenis in rabiem egi, ut mutuis contentionibus in perniciem filiorum patrem exagitaret, ut spectaculum illi gratissimum nostræ stit- pis præberet exitum. Damnaisti tu olim filium pariter idis, cum ad necem destinasti. Ille cum tibi vitam dedit, damnauit ingrati, damnauit tribu- mant. Quod si nec tibi per leges licebat imperare, quæ id solum puni-

ὁμοίως
 ἀν.
 ἀντιπρὸς
 γωνί. i.
 πρὸς
 Epilog?
 i. p. tis.

DECLAMATIO

irrobuit, quod si in publica iudicia delatum, nec si maxime liceret, hu-
 iusmodi erat otium, ut vel certis testibus deprehensum, patri praefer-
 tum deberet esse credibile, quod si nullis signis, nullis iudiciis, sed solo
 non tunc testimonio collegisti istam suspicionem, quod tamen si apud te
 valere debuisset, non ita tamen, ut deorum providentiam negligeres,
 nec crepta tot periculis innocentia, seipsam tibi comprobare non pos-
 set, non ita, inquam, ut antiquam tuam, vel suspicionem, vel deceptice
 nem pluris quam peris. Nam filii pietatem deberes facere, si nihil in qua
 horum tibi indumento est, si nec ineptam quidem habes imperti tui praes-
 textum, si omnia tibi sunt adacta, omnia infecta, puto non succensebis
 si dixero, ignoscere pater obtemperare non debui. Tunc vero mihi subeu-
 da fuisset tua damnationis crudelitas, tunc ego in me transfuissem tuae cru-
 delitatis infamiam, tunc ut iustissime tu imperares, ego iustissimam sua-
 sionem totius posteritatis execrationem, omnium odium saeculorum,
 tuae ego facerem publicis devotionibus & caput omnium parentum
 oculorum fratrum datus impetendam. Neque enim existimes quia tibi li-
 ceret imperare nisi licuisset obsequi. Quis unquam fratrem talibus
 adhibuit ministeris? Quis in sua crudelitate germanorum requisivit
 operam. Quaedam sunt aliqui honesta natura, quorum tamen admini-
 strationem natura exhorrescit, ad quorum non tantum non contres-
 tationem, sed mentionem solam obstupescit animus. Quid matrimo-
 nium nonne permissum? Nonne honestum? Cur igitur non peti. Is-
 ta patris complexus? Cur crudeliter filius matris concubitus? Servus
 & liberum natura non distinxit, sed fortuna, nemo tamen servus ma-
 ritatus demandat, nec imperio praeficit. Cibum potumque non solum
 a natura permittit, sed & necessitas exigit, vescentem tamen in publico
 reprehensione non ferat. Magistratibus sententiam ferre licet de
 vitiis aliorum, nec tamen his quae ab ipsis imperantur manus admoue-
 re decorum est. Quid enim deceret eisdem & magistratus esse & carni-
 fices. Et ut proxime ad factum tuum accedam, sceleratam cliem interfici
 e republica est. Nemo tamen tradit amicis, nemo cognatis, nemo filijs,
 nemo fratribus puniendum: nec si iuste Brutus filios proditorem mo-
 lentes morte multavit, honeste eius quam imperavit caedis ministe-
 rium obussit. Quis enim non aersaretur tacita indignatione patrem
 necem filiorum spectantem: quis ferre posset expedientem virgas,

Xagrea
 Tioros.
 simul cu
 vropios
 in i suo
 sleratoe.
 Alteris
 ptis tra
 ctatio.

τωρω
 γη, rere
 similiu
 inductio

vweru
 τωρω.

INTERPRETIS

gantem manus, inuententem verbera, & post hoc detroni spectaculum
 fecit in intuentem, ceruicibus, & omni cadentem cruore: patre obli-
 giffert manus. Et stupenti ferrum decidisset. Eit enim intra nos vultu
 tior quaedam lex, potentius ius, quod quod publicis est infixam tabu-
 lis, quod quemadmodum fugere, aut excludere non licet, ita repugnis
 relonge est difficillimum. Finge igitur magistratus id imperasse, vti-
 tam mihi fratrem ab his traditam, continuo ne ego ad eadem curre-
 rem: & protinus fraterno cruore manus respergerem: protinus vti dica-
 turus parricidium, & ipse admitterem: Nescis quid sit fraters occide-
 re, nescis quid patrem. Romani, matris scelera filiae pietati condonaue-
 runt, & quavis illa merito damnaretur, plus tamen filiae charitas ad ab-
 solutionem, quam matris peccatum ad damnationem valuit. An tu vis
 meam pietatem vna cum fraterno scelere damnare, si viliam in fratre sce-
 lus extitisset, sed auertant superi, vt vnaquam id nobis de iuvene inno-
 centissimo suspicari contingat, sed si id suspicaret maxime, putas, cum
 presentis os essem intutus, cum lachrymis manantes oculos, cum ad
 genua prouolutum, porrectis manibus vitam precantem, me mei com-
 potem futurum, aut recordaturū quid tu impetisses: ipsemet mihi ex-
 cidisset. Quid cum eas manus alligare coepissem, quibus cum saepe hy-
 seram, an ei seras & serpentes comites adiungerem, quem saepe in laetis
 saepe in aduersis comitem habui: Iam vero cum in culcum insuerē, nōne
 meminisset in eodem nos simul vtero gestatos, ex eisdē visceribus na-
 tos, eodem lacte nutritos, eisdem studiis educatos, vtrique parenti aliquā
 do charos, aliquando etiam alteri, simul matris interitum defuisse, si-
 mul extimuisse nouercam, simul eius crudelitatem expertos, illum, obte-
 sto, me demandato parricidio. Hæc cum meminisset nōne dicerem,
 frater si tu interficere potuisti, ego ita non possum. Nunc demū
 intelligo, etiam si destinas, nō potuisses absoluerē. Aliud est inchoare,
 aliud perficere parricidium. Extorsisset tibi ferrum ē manibus pietas,
 & omnes furores patris conspectus debilitasset: crede mihi nunquam
 interfecisses. Ego vero si id facere potuisset, tibi etiā nunc pater formi-
 dandus eram. An tu cum filium domi tuto haberes, qui gementem in-
 tra culcum fratrem sustinere potuisset: Si hæc me causa abdicares, taceā
 rem, nisi simul cum pietate & meo abisset. Illi vero cur noceat fuisse
 piratam, qui nisi fuisset, tu hodie non viveres, qui hac sola ratione te

Per si-
 elione,
 a
 matori.
 exēplū
 a
 cōtrario.

Adiffici-
 li, quod
 adiacens
 est.

refutato.
 A neces-
 sitate.

DECLAMATIO

Amare poterat, cui hæc vix proponebatur vitæ cōditio, nisi mallet ex
 teris omnia pati, seruaui se ille melior fortuna, nec vitam paterna
 crudelitate amissam fratre misericordia seruata[m] voluit statim apud im
 pios profundere. Seruaui se vti aliquando se seruaret. Deniq[ue] nisi sic
 seruatus esset, si nunc patricida crederetur, Quamquam obiectas sane παρομο
λογίας
 illi piraticam, & relictam vnam illi vitæ conditionem contumeliose
 exprobes, vitioq[ue] veritas, quod necessitas coegit, modo simul probes
 crudeliteriam factam, modo vti quæ pietatem exuisse conuincas, Non
 enim in illo pietas clausit, nisi in eo vitæ genere retinisset, vbi p[ro]p[ri]am
 esse probrosum est. Sed fuerit ille fuerit, quod fors obtulit, clemen
 tiores prædones inueniri, quam olim patrem habuit, Pararit sibi ἀντιπο
ρορὰ.
 nomen etiam in tanta feritate modestiæ, & æquitatis cōmendatione,
 nos quoq[ue] eius facti inuidiam sustinebitimus, & alienæ culpæ poenās
 immerentes dabimus: Dignandum mihi nimirum fuerat futurum
 piratam, quem ne victurum quidem sperabam, aut eum ad tantas opes οὐκ ἔστιν
ἀ μίωρι.
 & impertum peruenturum, quem viuere non eram crediturus, nisi Figura
tum.
 nunciasset patri. Quamquam non tu illum piratam doles factū, quem
 & patricidam credi voluisti, nec te infamia filii mouet, cui in illum re
 liquera[m] infamie locū extremæ turpitudinis nota, quem omnibus iam
 seculis iudicio tuo execrandum feceras, sed odium, quod in altero ἀ μίω
ρι.
 seruaui non licuit, in altero filio persequeris. Non eram id dicturus, si
 mentem tibi tuam relictam putarem: tantum tuorum odium, tam inhu
 manæ crudelitas non potest esse cum sanitate cōiuncta, & tibi honestus
 est iniosum credi, quam inhumanum. Furere enim vel noueræ vene
 ficis potuisti, crudelis esse sine vitio tuo non potes. In illo aliena culpa
 est, in hoc tua. Quod enim signum in eo sani hominis sit, qui primum
 id credebat, quod natura, quod ratio, quod consuetudo dissuaderet, qd
 non contecturis, non figatis, non testibus deprehendisset? Qui deinde
 id imperaret, quod non poterat, & furoris in alterum vellet ministrum,
 & in patricidio vindicando, fratrem patricidam faceret: quem nec dis
 uina, prouidentie terrent miracula, nec tot illustrata periculis mouet
 inuocata, qui post agnitam filii pietatem, ipse nunc meum san
 guinem expetit, qui noueræ libidini turpissimum adiungit obse
 quium, qui se eius crudelitat[is] in filio persequēdis destinauit carnificem,
 qui post ceptam alteri vitam, alteri alimenta, id est vitam vult eripe. παιζόν
σίαν.
Molit.
Peroro.

INTERPRETIS

pere. Nam qui vitæ causas & præfida quantum in se est admittit, is certe quasi exponere & abdicere à se filium videtur. Neq; vero ego alimenta moror, abdicet ille, persequatur filium, exuat paternum animum, sicut sanguinem nostrum, nec sit contentus negatis alimentis. Excipient certe pirate quem elegerit pater, erit apud illos & parricidii defensori locus, *artibz* Fovebit publica misericordia, cui privata negabitur. Erit in hostibus *707.* clementia, quam inter meos desidero. Sed nunquid quia ille suæ crudelitati nihil fecerit reliquū, & vos eius crudelitati religionem vestram donabitis. Non ego abdicari, sed abdicationem mereri nolo, nec huius ego acerbitatem, sed sententias vestras perhorresco. Mihi enim suspecta demo excludit, funesta familia exiurbari pro beneficio est: fugiam vel sic non eræ insidias, & ulterius in nos sequendi occasionem præripam. Nolo tamen me coactum fecisse putet, quod ipse alloqui eram sponte facturus. Sustineamus qualibet rerum indignitatem, modo ne digni fuisse videamur. Demus pœnas, modo ne sceleri & impietati debitas. In spō tancum eamus, non imperatū exiliū. Relinquamus patriam, relinqua mus penates conscios heu nimium fraternæ innocentie, cōsecros meæ. *708.* Regnet in his nouerca, & electis priuignis superba triumphet. Illuc ego *φδ.* frater, vbicumq; gentium es, te sequar. Habebis fortunarum comitem, quem pietatis testem, innocentie defensorē habuisti. Trississimū tamen ad te nūctum perferam, nondum te à patre impetrasse ne parricida crederis, nondum expletum insaturabile nouercæ odium, nihil profectū pietate tua, nihil obtentum, quàm vt alterum filium relegaret. Illud tamen deum pater testor post tot tuas contumelias inuitus te relinquo, nec in tot nostris infortunis quicquā magis dolet, quā q; nostram pietatem tibi probari posse non video.

¶ Altera pars pro patre.

Inimica **N**ON est ea iudices naturæ meæ durities, vt filium propter neglectum patris imperiū fuissē abdicaturus, nisi serusto parricida alieni sceleris in me inuidiam transtulisset. Parum est pro nihilo patris imperium habuisse, parum quod parricidam fecit & piratam, parum quod facultatem reliquit, vt iterum parricida esse posset. Quod vero vitam illi debeam qui prius sustulerat, atq; ita debeam, vt filius damnatione ego damnandus videar. Hoc vero. Iudi. quàm non debet tam tolerari non potest. An nondum tibi satis putabas tui similem hoc est

DECLAMATIO

parricidam liberasse, nisi nunc quasi insigni pietate gloriosa, nisi tibi
 premium, quasi pro re bene gesta decerni possules? Non tam peto Iu-
 dices, ut illum abdicatis, quam ut me suspecta filii societate liberetis. Me
 miserere, nisi in parricidam incidissem, alterum domi ahuissem. At ego
 tanquam summum pariterem senectuti meae praesidium, ita in hoc vno spes
 omnes meas reposueram, & inani spe deceptus quantum ex alterius im-
 munitate delictis susceperam, tantum datus me, falso heu nimium credi-
 ta pietate consolaber. Hinc vni parebam, hinc gentum defraudabam,
 hinc diutius miserere vivebam, ut hic alieno labore patris opibus frue-
 retur, & mea abuteretur parsimonia, incōmoda tam & aetate & valetus
 diu navigationem susceperam, cum subito fortuna me diutius errare
 non passa vno euitato periculo, ex altero liberauit. Plus confectum est
 Iudices naufragio meo quam putabam. Didici alterum parricidam vi-
 vere, & quem non putabam agnoui. Et qui alterius insidias me euitasse
 e vitabam, vtriusque tam cauere incipiam. Electus naufragio Iudices au-
 dus, rerum omnium indigus, in piratas incidit. Quis qui filium morsu-
 tum, vilo in loco? quis qui visu crederet, alibi se quam apud piratas
 inuenturum speraret? Confirmavit meum ille de se iudicium, id vitæ
 genus eligendo, quod non nisi parricidæ elegerant, dimisit autem me,
 cum occidere illi non expediebat, cum nihil erat quod à nudo parte eri-
 peret. Dimisit me ut mortem inferret orantem, vitam dedit, cum pude-
 ret vivere, naufragum, mendicum, parricidæ captiuū: & quod turpius
 est libertum, cum nullo suo incōmodo atrocissimi cruciatibus se exonerare
 ret inuidia. Denique dimisit me alterum parricidam domi inuenturum.
 Roga nunc quid sit & tibi succenseam, aude patrem impietatis insinua-
 rare, aude in me transferre inuidiā vestri parricidæ. Neque à me quod
 nunc exgat Iudices quam iuste filium dānauerim. Neque enim à patre
 id arbitror querendum, cuius potissimum intererat summam in
 ris, & esse, & credi pietatem. Nam quem filiorum dedecus mouere,
 patrem non moueret? sciebam ex eius infamia, ex eius turpitudine
 tissimam in me partem redundare. Sciebam in patrem tanquam in
 rem filiorum scelera redire, eius piaculi labe familiam totam coinquinari,
 atque illum quidem vnum esse qui moreretur, sed eodem nos omnes
 damnari iudicio, ac prope tam otiosum esse patrem, qui parricidam ge-
 nerasset, quam filium qui patrem voluisset occidere. Hanc ego infamiam,
BB

*Editus
ad nara
ratione.*

*Transit
ad confir-
matio
nec
Timo
i obitu
gatione.
A corra
rjs hec.*

INTERPRETIS

hoc dedecus, hanc tantam labem, hanc inuidiam, hoc tragicum scelus mihi propositis ad filii necem, vel vane suspicionibus, vel ficta calumnia, vel falsis delationibus præceps cucurrissem: non me, vel meum periculum, vel familie meæ dedecus, vel nostræ stirpis prospecta execratio retardasset: sed in meas contumelias, in sanguinis & viscerum meorum poenas, in perniciem posteritatis meæ impitis & cruentus pater irruerem? Credite mihi omne infandam scelus fide caret, nec sibi auribus

Enthymema. Index in eius persuasione, sed oculis fidem facit. Quod igitur alienis, exteris, barbaris & effratis hominibus incredibile est, ad id ego mihi persuadendum temeraria credulitate pater profusus! O quam sæpe oblitus sum Iudices, cum animi mei certissimis suspicionibus, Quam sæpe pugnavi ut me fallerem, quam sæpe desideravi errorem meum, quam sæpe incurrentem oculis lucerni exclusi. Eualuit tamen filius impietas, neque vlla mea patientia, aut dissimulatione potuit euinere, abruptit omnia obstacula, quibus ab oculis tantum facinus auerteram. Fateor Iudices ideo fratri puniendam dederam, ne nostra infamia in vulgus dimanaret, ut intra priuatos parietes cum suo dedecore tantum scelus sepeliretur. Nec nunc in iudicium etiam delaturus, nisi istius opera iam res occulta esse non posset. Emisit iste parricidam, & vna cum impunitate familie meæ dedecus euulgauit, ut vel hoc vno facto se dignum abdicatione mea, dignum datione vestra comprobaret. Neque putabam ego magistratus indulgentiores in filium, quam patrem, neque pleniores vos sceleris fidem desiderare quam qua pater incredulitati suæ satisfecisset, neque relicturum sibi adiutorem clementiæ vestræ, qui meæ sibi iam ipse occlusisset. Hæc pro certo habens nolui Iudices nolui apud vos nostram efferre ignominiam, & labem familie meæ patris accusatione diffundere. Nam si quando ad vos tanti sceleris immanitas defertur, id fit iam interfectis parentibus, iam expleto piaculo. At qui vni insidias effugiunt, æquum est ne ad vos vitiores contumelias tuas defrunt, supprimant intra se, et extinguant incendium infamiae suæ, nec pariantur in alienas familias serpere. Ignoret seculum scelus suum, nec tam perditos fuisse mores nostros posteritas agnoscat. Cui autem æquus sit à legibus potestatem in filios antmaduertendi dari, quam quibus maxime filiorum peccata dolent, quam quibus natura concessit: ut ad quos potissimum vitium prentas peccant, eisdem scelerum supplicia, flagitorum poenæ, seueris

Allegorie.

A maiori, non minori.

DECLAMATIO

Quodlibet excedit vitæ disciplinam permittitur. Quomodo modum igitur a simili
 unquam patrem culparet, ut non reprehenderet, si alia minora flagitia do-
 mesticæ severitate pro patris potestate comprimere, modo debitas fecerit
 et penam irrogaret, ita nec si graviora quidem iustis sufficiat suppliciis,
 præter aus præterque legem fecisse videri debet. Tam enim pro pars
 studio legis poena mors est, quam pro profusione, vel luxu immoder-
 ata sufficit. Satæ et punire & coercere non immodico supplicio permittit a maiori
 tunc, longe atrocior & indigniora multo ieviori poena mulctari, cur
 quæ sit non patitur. Mors autem iustissima poena ei est, qui suæ vi
 de causam voluit intemere, aliquid tamen morte atrocior est, cum
 quorundam insania comitatur, cum supplicii acerbitatem propositi de-
 decore & contumelia cogitatio vincit. Hæc inveni quomodo filio
 repulseram, quomodo re illi poenarum gravitate, multum decederet,
 quomodo etiam pro piaculi atrocitate bene secum actum putaret. Non
 aut in publicum producere, detraxi hominum spectaculum, publicas ex-
 erationes, indignationem mortalium, quæ omni mortis atrocitate ter-
 ribiliora sunt, intra domum damnant, fratrem puniendum dedi, quem pu-
 tabam & fraternam dedecus, melius celaturum, & scelus in patrem luben-
 tius vindicaturum. Nam ad quem quæso confugerem, si paternæ iniuriæ
 filium non moherent? Quem implorarem si se ille vindicem negaret?
 Volui alterius pietatē experiri, cum alterius impietatē iam nossem. Co-
 gnosciam dixi apud me, an duos filios parricidas habeam, alterum certius
 deprehendi quā vellē, alter mihi explorandus est. Si paternæ iniuriæ vi-
 ditā decesserit, non dubitū est, quin cum illo sentiat, quia cū illo conse-
 nserit. At ille astutus fuit, quæ ego cogitaverā. Cū parricida consensit,
 & mihi pietatis suæ fidem fecit, scilicet, ut hoc vno mihi magis iussus
 sit, propinonem meā tandiu simulata pietate deluserit. Quid me vno
 miseris, cui qui parricida creditus non est, tandiu esse potuit? alter
 creditus est & fuit, alter cum esset, creditus non est. Verum tolerare
 da hæc utcumque forent, nisi in eum eventū fratrem emisisset, ut & iterum
 patre posset occidere. Nam quæ me non occidit iudices non fuit pietatis,
 sed calliditatis. Non pepercit vitæ meæ, sed suæ famæ cōsuluit. Videbat,
 si nec occidisset, iudicium meum, sui dānationem comprobant, tolli,
 si vlla tentari parricidii fuisset, dubitationē, nec posse latere tantū scelus.
 Sponte sua si homines tacerent, ventos, maria, aurasque, ipsas per ora hos

Antistite
 ton.

Tradit
 clio.

Color.

Compendium totius fere rhetorici artificii.

nihil perlaturas. Id cum sciret nec in mea nec ullam sibi merce-
 dem videret propositam, nihil tam nec speraret à perditto, nec eripere
 posset à nudo, vitam donauit, quam eripere illi erat incōmodissimum,
 facta nunc vitæ beneficium, facta filii pietatem. Laudetur ille in inu-
 ditam meam, Ego vnus sim ingratus, ego inhumanus, qui beneficia nō
 agnoscam, modo illud constat, qui nunc vitam dedit olim eripere vo-
 luisse. Modo fateare cum occidere tētare, maxima potuisse sperare emo-
 lumenta, cum viuere permiserit, nil nisi odium omnium mortalium.
 Hæc cum contuleris, intelliges quā illi vitam non debeam, qui non
 donare nō poterat, intelliges quā dignus sis abdicatione, cui pater vi-
 sus dignus non sit, in cuius vltionem parricida necaretur, qui quantum
 in te fuit, parricidii perpetrandi facultatem reliquisti, qui familiæ nostræ
 dedecus euulgasti, qui fratris scelus data impunitate probaris, qui pa-
 tris iudicium, & dānationem impiam feceris, qui te suspectum mihi il-
 lius liberatione & timendum reddideris, de quo suspicari aliud nō pos-
 sum, quā q̄ olim de fratre credidi. Sequatur ergo fratrem fraterni sce-
 leris conscius, comprobatur, assertor, nec durum sit illi sine patre viue-
 re, cui patris vita, tam vilis fuit, vt semel insidiis parricidæ petitam eis-
 dem obnoxiam reliquerit.

Compendium totius fere rhetorici artificii.

VI VULT ARTIFICIUM ORATO-

rium, vel in alienis scriptis inuestigare, vel apud sese tra-
 ctaturus certam aliquam rationem animo constituere,
 primum omnium propositam sibi quæstionem con-
 sideret, primumq; in ea petat, materiam & finem quem
 in materia consequi velit, hoc est vt bene dicat ad per-
 suadendum, deinde in aliquod trium generum quæstionem redigat,
 demonstratiuum, deliberatiuum, iudiciale, Quod ita demum faciet
 si finem intueatur quem petat. Vbi enim voluntatem intra seipsam so-
 lūmodo afficere vult, vel in admirationem, vel in execrationē excitans
 perindeq; afficiens, vt illa vel possessione boni præsentis, vel dolore vr-
 gentis mali affici solet, in demonstratiuo consistet. Si de eligendo, vel
 fugiendo agitur, vt aliquid petat, aliquid declinet, in deliberatiuo versa-
 bitur. Quod si illa quæ eligenda, vel fugienda sunt aliorum iudicis
 sunt cōmissa, vt aliquis, vel damnandus, vel absolendus sit, ad iudic-

REFUTORUM ARTIFICII

non transibit. Deinde si qualiter genitrici consideret, honestum ne sit
 etiam in modum quemadmodum a parte patris hinc turpe videtur
 illum vult abdicare propter hanc causam, quod fratrem non oc-
 cidit, sed alios in pullos colores debet inducere, ut turpitudine oculi
 non a parte filii hinc, sed a parte patris confitetur. Deinde si
 illud admodum, in causa confitetur. Tunc enim causa dicitur non con-
 sultare, ubi melius dicitur aliqui dicit, quia licet fratrem, refutit cum is qui
 acutus causam non ostendit, putat si pater abdicandi causam non expo-
 neret, alter non sibi responderet, aut id responderet. quod alter oblit-
 et sine aliqua defensione. Moyses in eos istum constituit quod putet &
 ad probandam factorem, & ad defendendum firmius, id ut faciat conside-
 rer, & quid alter oblitet si ipse reus est, & quid velit respondere, ad vana
 talia responderi multa possunt, cum dicit pater abdicandus es quia fra-
 tre non interfecisti quod ego imperabam, poterat filius respondere se inter-
 fecisse, nisi pater alunde deprehendisset illum vivere, & mouisset con-
 fiteatur, sed tam ex defensione vel non potest ad aliam transiendum est.
 Potest & illam assumere, cum si non interfecisset, nec qua tu imperabas,
 perinde tamen fuit ac si interfecisset, in mortem illum certam dimitte-
 re. Sed hoc reddat pater, etiam si sic videretis occidere, tamen non des-
 buisti quicquam mutare exopta qua ego preceperam, in hoc tam erit
 status, si eodummodo transeat ad illud, non visus es in mortem certam illum
 mittere, etiam si penam commutare liceret, tam hoc erit coniecturae, aut
 visus sit in mortem mortis periculum dimittere. Erit & finitio, an occide-
 re sit ita dimittere, ut credibile sit periturum, Ego tamen his statibus di-
 mittere ad nos pro confugendum putavi ut diceret aperte non occi-
 disse, sed recte confitetur. Subiicit statim rationem, quia fratrem
 non abiecerim, ut imperabam patre occidere, etiam si illum interficere ten-
 tasset. Hic autem status iuris est, Quando autem status precedenti inel-
 get probatione, et proximum est, ut aditus pateat ad causam. Quemad-
 modum Cicero fecit probaturus Clodium insidiatorem prius proba-
 vit iuste licere insidiatorem interficere. Id quando ad aduersario concedi-
 tur, assumitur: quando non conceditur, probandum est, & ita ad statu
 peruenitur, qui minor est propositio in syllogismo, altera enim questio
 thesauri, altera vero hypothesis, id est altera finita, ut si dicas, omnis in-
 sidiator iure interficitur, Clodium fuit insidiator. ¶ De dicto.

COMPENDIUM TOTIVS FERRE

DEinde ductus querendus est, id est genus tractationis, apertum
 ne debeat esse & planum, an occultus & velat insidiosum. Quis
 dam autem sic ductum diuiserunt, vt dicerent alium esse simplicem, alium
 obliquum, figuratum, & subtilem, ac ex his mixtum. Porro simplicem
 eum esse dixerunt, cum ita agimus, vt in themate, & controuersia pos-
 tum est, nec ex nobis quicquam fingere videmus, aut adicere. Hoc au-
 tem bene habet, nisi illud adiecissent, simplicem ductum spectare ad tem-
 pus preteritum, nimirum cum id quod obicitur ex preterito sumptum
 est. Inuentus quidam iuxta cadaver recens hominis occisi cum ferro, ac-
 cusatur quod inuentus est, quod est preteriti temporis. Alios autem tra-
 hi dicunt ex presentis tempore, id est quando id quod obicitur tale est,
 vt non accusetur aliquid fecisse, sed quod faciat, & tamen possit mutare:
 atque ex his alium dicunt subtilem, quando aliud est in themate, aliud in
 agentis voluntate, vt qui filium abdicat & amicos non habeat, non tam
 videtur velle abdicare, quam admonere vt habeat amicos: hoc autem &
 obicitur presentis temporis est, amicos non habere: & is qui accusabat
 patrem dementiae, & raptae patre exorato suum non exoraret. In hoc non
 video que alia subtilitas sit quam & aliud dicentes aliud videamus pos-
 lere, & id non admodum obscure, alioqui periret dicentis opera: & qui
 non potuimus alio modo obtinere vt faceret quod volumus, id acute
 videamur excogitasse, vt faciat. Alium appellant figuratum, quando que-
 dam aperte effari pudor prohibet. Hoc modo, adulteros liceat occide-
 re, infamis fuit quidam in matrem, deprehendit eum filius in adulterio
 obuoluto capite, nec eum occidit, interrogatur a patre, qui fuerit adul-
 ter, cui pepercit, non dicit, abdicat, presentis temporis est, quia non di-
 cit, & pudore filius impeditur ne patrem nominet. Quia obtem ex am-
 bages querendae sunt ne palam obiciat. Obliquum appellant, cum pa-
 lam obicere periculum est. Deposuit quidam tyrantidem sub pacto abo-
 litionis, ita vt obicere capitale esset: petit magistratum, contradicit alius.
 Hic si tyrantidem obiciat, sic caute & oblique debet facere, ne dano sit.
 Addunt & mixtum ex his omnibus, eiusque exempla subiciunt, haec vti que
 traduntur, sed illud misor, cur in praeterito duntaxat tempore rectum & sim-
 plicem ductum ponant, ex presentis vero alios sumant. Primum non potest
 aliquid ex preterito intendi, quod si aperte proponatur turpe sit & ve-
 secundum: quod & velimus intelligi nec tamen aperte. An vero in causa

DE RHETORICIS ARTIFICIIS

Cicero non oblique, non simulate Cicero egit contra Tuberciones: quemad-
 modum si illi obiterant atque intelligi violabat, se si Africa obtinuissent,
 Celsus fuisse modicum, & hoc maxime premunt Ligarium, quod quia ad
 aperte latendū pars erat verendum, non credibile est tractasse ut intelligēdū
 potius relinqueret quod scirent, atque ita Cicero depellit ut eum eos redarguat
 modicum, non videtur tamē impudens in redarguēdo. Deinde cum defendit
 approbatione aduersarū partium, non palam dicit iuste id fecisse Ligarium, quod
 arma pro suauitate, pro patria susciperet, sed nihilominus id infra arte conse-
 quitur, ut non iniuste fecisse videatur, quadoquidem & eos quos conseruare
 in Celsis, non tamquam impios & parricidas conseruauit. Et in causa Cluentii
 non aperte fatetur voluisse se tenetras offundere iudicibus: quas vitæ no-
 uisset offundere, si rem aperte, & sine fucis tractasset. Quid & in presena-
 ti tempore, nonne simplex ductus esse potest: si peregrinū, vel transfugā
 in eis custodiam obtinentē apud magistratū insinuemus, nonne palam peti-
 mus ut ille amoueat: nec ulla subtilitate est opus ad id indicandum.
 Quod & sine periculo fit, & intelligere quilibet potest, immo volumus.
 Potius est in illa controuersia subtilis ductus, ubi pater si contra raptos,
 rem filium se exorari patiebatur, controuersia dissoluebatur, si non patte-
 batur, crudelitas, & impietatis nota subibat: Quāobrem ductus potius
 illinimus ex intentione & defensione, si intentio & depulsio tales sint,
 ut aperte, vel defendi, vel obici possint, nec sit subeunda ulla infamia,
 vel turpitudine, vllum periculum, simplex ductus erit & rectus, dico au-
 tem periculum præter id quod causa habet, alioquin id si contra nos pronū
 cietur, euitare non possumus. At vero Cicero in illa superiore defensione
 præter dānationē Ligarij, & Celsis offensionē timebat. Erit igitur da-
 ctus non rectus in causis inuerecundæ frontis, quā cōfessio, vel turpis,
 vel percussio est, in quibus si audā sequamur defensionē, non solum, non ob-
 timebim, sed multorum offensionē, inuidiā, infamiā incurrem, idcirco fiet,
 vel eum voluntate nostrā, ita volum, iudicare, ne omnino manifesta sit. Ut
 in illo patre qui non ignoscebat filio, vel eum pudor impedit, ut in illo pa-
 tre adultero, vel periculo, ut in illo qui petebat magistratū cum tyrāno fuisse
 sit. Hoc autē in his causis contingit, quæ coloribus tuēdæ sunt: quādo fa-
 ctū per animi potius & consiliorū probabiles rationes defendant. Quæ ad
 modum hæc pater intelligēdū relinquit se filium abdicare, quod suspectū habeat
 filium, qui parricida liberatus. Deinde & filij dimittentis animū suspet

COMPENDIUM TOTIVS FERRE

ctum reddit, non se p̄tore, sed calliditate dimississe. Ductu autem non eodem vitu utat̄ p̄tore, quemadmodum & hic filius rectum facit & simplicem, pater obliquū, quanquam & filius oblique non rectam videtur notare. Inter simplicem autem & rectum aliquid interesse videtur, ut simplex quidem sit, ut opponitur subtili, aliud habenti in animo, aliud in verbis: rectus, ut opponitur colorato & insidioso.

¶ Nunc ad statum redemus. Lucebit, & in una controversia, hoc est unius intentionis pluribus statibus uti, quemadmodū & in hac nonnulli declamatores fecerunt, non potui, nō debui & si debui, imperfect, quod erat satis. Tum & id cōsideret, legalis ne sit, an rationalis, & in qua differentia legalium, an expediat ad voluntatem confugere, an possit aliam legem opponere, an ratiocinationem legis qua aduersarius vitu excludere. An in varios intellectus legem interpretari, si in re hoc est rationalis status sit, an melius possit negare, an concedere. Si neget, facti ne, an voluntatis concessura sit. Si concedat, iuris ne defensionem, an translatione nominis sit utendam, que si non subueniant, an tuto possit ad aliquid iuris præsidium confugere, quo actionem aduersarii impediat. Si iuris, absoluta ne, an assumptiva defensione utatur. Est autem ius absolutum, vel quādo factum ita defenditur, ut natura sui, & per ea que in eo insunt honestum comprobetur, cuius modi est filii defensio, qui tanquam honestam confessionem non erubescit, aut qui dicat in eam esse bene meritos premissis efficere, probandā liberalitatem, nam que insunt in harū rerum natura honesta ipsa sunt. Vel cum ea ipsa que à circumstantiis assumuntur, eiusmodi sunt, ut factum non solum defendant, sed. cohonestent, quod insidiator fuerit, q̄ à magistratibus iustus fecerit. Alia sunt que excusant magis quam comprobant, velut ea que necessitate sunt, honesta non dixeris, bene tamen que facere liceat, Excusat igitur necessitas ne pœnam merearis, non tamen ut app. obationem. Aliter per colores & simulationes nos defendimus, que testimonio conuincti nō possint, de quibus seorsum dicemus. Illa autem que excusant tria fere sunt, fortuna, necessitas, ignorantia. Fortuna in his dicitur, que præter opinionem eueniunt, & destinationem animi nostri, quorum tamen causæ nobis videntur occultæ, nec vllam particulare solimus assignare: præter diuinum consilium, diuinamq̄ prouidentiam, ut qui iaculum emittente in feram, hominem interfecit. Vnum id dicit non suo consilio, sed

RHETORICI ARTIFICII.

quod factum de effluis etiam praeter opinionem euenit, sed tamen pro
 rina causam subterimus, ut is qui intra praesidium delinere non comitatus
 in ciuitatem seditionis se receperat, deinde inundatione fluminis am
 perditus non perit, propterea in illiusmodi & innumeris modis modum
 culpam refert. Ignocentia autem in ipso editione est, nec alibi acue
 rit, uelut qui patrem se occidere hostem occidit patrem. Impudentia
 autem partim inanis quae dicitur, uelut infans stupro, partim uelut ebri
 etas, adolescentia, senectus.

¶ Ultima defendendi ratio est omnium difficilissima, quando ad pre
 ces, ad veniam & condonationem criminis confugiendum est, quae raro
 apud iudices habet locum. Solemus autem haec omnia in causa misce
 re, quae ad modum Ciceronis pro Ligario, nunc necessitatem allegat, nunc
 ad preces confugit.

¶ Translatio nominis siue finitio tunc est, quando queritur quid sit,
 & an alterum debeat aequivalere alteri, ut cum in hac causa queritur, an
 perinde factum ex armato nauigio imponere ac si occidisset, neque enim al
 terum aliter est nauigio, ut occidere sit ex armato nauigio imponere, aut
 nauigio ipsius diffinitio sit occidere. Et in causa pro Cicerone non queritur,
 an finitio delicti sit metu perterere accedentes, sed an alterum alter
 et in iure & aequitate debeat aequivalere, quod aequitate, uoluntate legis,
 consuetudine, exemplo comprobatur, & non sola diffinitione. Itaque dif
 finitio hic magis significat legem & maximam uenturaem, de qua iu
 risperiti dicunt diffinitionem in iure esse periculosam, quam quae uul
 go intelligitur, cuiusmodi est qui metu perterret accedentes, is etiam si
 non ex eodem loco deiecerit, deiecit uideatur.

¶ Ultima defensio est, qua intentio non tam defenditur quam excu
 ditur, cum non recta ad obiectum respondemus, sed in impedimentum obit
 cimus. Cum autem illum dicimus non habere actionem, uel non hoc mo
 do, aut hoc tempore, aut hoc loco, aut apud hunc praetorem agendum,
 quamquam non in hoc status, sed in eo quod pro ratione asseritur. Nam
 qui dicit non habes actionem contra me, necesse est subiiciat quia infan
 mis es, quia procurator non es, inde nascitur status, infans ne sit, & an
 infans possit agere. Talis est secunda in Verrem actio, qua petit ut si
 bi nouo more liceat accensare, eius autem rationem subiicit, quia si actio
 probabatur, futurum sit ut corrupto iudicio Verres elabatur.

COMPENDIUM TOTIVS PERE

Inuenio statum proximum constituenda est animo totius cause diuisio, & potissima questionum capita inuenienda, & videndum, an multiplici statu liceat uti, quemadmodum nos sic diuisimus, non licuisse fratrem interficere, potimum quia id natura sua esset impium, deinde si natura sua impium non esset patrem imperare non potuisse, prius illud, quia affectu suo est in postremum locum reservauit, posterius sic diuisi, non potuisse, quia nemo habeat ius animaduertiendi in quenquam, nisi magistratus, & si in nullum alium, multo minus in filium. Deinde inuenio capite, facilius est inuenire argumenta. Superius igitur argumentum, quoniam nec in seipso permittat lex sciendi facultatem, quod a minori est. Deinde nec in filium, quod etiam maiori nos cum eo charitate natura deuinxit, a contrariis. Deinde si potuisset, non tamen debuisset, hoc sic diuisi, quia scelus non certis deprehendisset probationibus, id primum probaui atrocitate sceleris, quod supra natura incredibile sit, ab amore filii, a vita antea acta, Deinde a profano nouerca, eius testimonio scelus delatum est, ab his que in equum sunt, quod tantis periculis sit liberatus, quod patrem, cum haberet facultatem non occiderit, sed in patriam remisit, deinde si posset ille, & debuisset diuinare, me tamen obsequi non debuisset, id probaui per inductionem rerum similitudinem, quia multa sunt alioqui honesta que circumstantiis uarietur, eam autem hic inesse circumstantiam, que profusum factum dehonestaret. Hactenus inuenta quibus nostra confirmaremus, inuenienda quibus refutemus obiecit. Quamquam & haec refutatio est, sed hoc differunt, quod confirmatio est nostram propositionem, quas nobis probandas proposuimus, refutatio aduersarij. Obiecit illi quod factus esset pirata, quod tunc pepercisset quando incommodum erat occidere. Illud prius defendo necessitate, fortuna, deinde interpretatione voluntatis, quod non doleat illum factum pirata quem & participia voluerit credit, sed nondum iracundiam satisfactam. Illud autem alterum ita defenditur, potuisse sine ulla incommoditate, aut periculo interficere, cum occultum esset futurum. Inueniendi etiam sunt affectus, qui cum per totam orationem admissi sunt, in exordio tamen & peroratione potissimum, sed in exordio uultiores uementiores in peroratione. Semuntur autem hic a persona filii, patris, fratris, nouerca, qui magis explicantur cum orationes finguntur, cum subiunguntur hypotyposis, cum atrocis sunt amplificationes. Qualis est ille locus, potuisti pater me miserum, & ille qui item qui habet in idem, id est repetitam narrationem & colloquium

RHETORICI ARTIFICII.

Aliter potest, & apostrophis, absentem fratrem. Ex his transferuntur in exordium, quæ sunt ad benevolentiam & gratiam promerendam appolita, quod pietas, tanquam crimen obliuiscatur, & ipsa aperta confessio laudabilis est, si quæ rapiant in inuidiâ aduersarij, q̄ contra patrē es cogatur defendere, quibus se apud omnes cōmendatum iri putabat, & videtur aliqua perambulatione, quod exordij proprium est, videtur enim velle ut bene sentiat de patre, q̄ dicit patrem à nonerea inductum, nec potuisse p̄tē suā in talem suspitionem incidere. Tum & quæ ad doctilitatem faciunt, id est ad docendum, Propositione causa & status indicitur, cum dicit nunquā ita formidaturū abdicacionem vt pium fuisse poeniteat, nec velle diffiteri se fratrem non interfecisse, & transiitione quadam cōcessitur narratio, ne ex abrupto cadat, dum dicit se prætermittere illa quæ antecesserunt, quod & ad narrationis breuitatem pertinet, quæ non ita intelligenda est, vt ieiuna sit, sed verissimis adiuuanda, causis, consilijs, expositis, dialogicis, ficta oratione per prosopopeiam, modo sciamus hæc degustanda ibi esse, non consumanda. Tum semitas argumentorū spargenda, quæ postea ampliantur, Quælia sunt nouereæ testimonio damnatum, tunc dimisisse patrem cum potuisset clam occidere, liberatū ē: tantis periculis. Et affectibus est locus, modo id parce fiat, Quale est illud, Quid vero vobis exponā iudices. Et p̄sonæ variatur, quale est, sed quid deinde cōtulerit, narret vobis potius pater. Ac per occupationē deinde ad cōfirmationē transitur, & apertiorē defensionis propositionē, dum illā defensionē prætermitit, hæc usurpat.

¶ Dispositio alia naturæ est, artis alia. Naturæ est, vt quæ pertinent ad docendum præcedant, sequuntur quæ ad probandū. Tum & probationem sequatur refutatio, affectus principij & finē occupent. Ampliores quæstiones tractentur prius, deinde succedant finitæ. Quale est alia qua sunt honesta quæ circūstantijs variatur, & si qua sunt, ex his esse fratrem occidere. Tum vt prius fiant credibilia quam magna, id est prius probentur quam amplificentur. Probationes potētissima seruētur in extreme, atq; etiā principij adhibeātur quæ multū habeant roboris. In medio turbā cōferatur infirmiorū, quæ vel ipsa multitudine valeāt. Obseruādū etiā vt potius crescat oratio q̄ decrescat. Primū nō potuisti, sed nec debuisti quæ, & si potueris, aut debueris, ego obtemperare nō debui. Hæc rationē variat aliquādo etiam propter vilitatē, id est quoniā economiz officij

COMPENDIUM TOTIVS FERRE

ctura est. Ea virtus economis est appellata, cum & ante narrationem ponatur refutatio aliquarum rerum & ordinem aduersarii mutemus, si ita posset utilitas.

¶ De elocutione.

Elocutio non est solum verbis spectanda, sed etiam fecunditas te mentis. Elocutio enim ita omnibus cernitur quæ pertinent ad perspicue, orate, ample vehementer explicanda animi sensa, ea cum re simplicita sint, explicatione mentis & fecunditate sententiarum diffusæ dantur, ac velut propagantur, ut ea percipi facile possint: ideoque amplificationes, sententiarum figuræ ad elocutionem pertinent, cum tamen mente potius & cogitatione quam verbis consistent. Omnia enim illa quæ sine verbis animo concipi possunt ad animum spectant. Inde fit ut figuræ distinguamus alias mentis, id est *diuersas*, alias sermonis & dictionis. Est autem figura, quicquid insigne est aliqua honesta nouitate, quod se effert supra vulgarem explicandi, aut loquendi consuetudinem. Nam quæ turpi nouitate notabilia sunt, ea monstra dicuntur. Igitur figuræ quæ sermone sunt mutatis verbis, vel subtractis variantur, ut sunt repetitiones, geminationes, membra, articuli, similiter cæcæntia, & desinentia, anominations, translationes, duplicationes. Nam si ex his verbis priora verba, aut abiecta, aut transferas, non consistet figura.

¶ Hic gelidi fontes, hic mollia prata lycoris.

Hic nemus, hic ipso tecum consumeret æuo.

Aut ex illis etiam.

Torna leena lupum sequitur, lupus ipse capellam.

Fiorenem Cithisum sequitur lasciuia capella.

In altero tolletur *ἡμαραψαρά*, in altero climax. At vero si utamur *χαλινακία*, quæ proxima ironiæ est, id est amara insectatione cum derisu quale est.

En egros, & quam bello Troiane petisti.

Hesperiam metire facenis,

Hæc si aliis verbis efferantur, manebit tamen eadem figura. Possimus & alias figuras pronuntiationis dicere, cuiusmodi sunt, interrogations, admirationes, sublationes, execrationes, quæ non tam verbis, aut sententiæ quam gestu ipso pronuntiantis & voce videntur consistere. Figuræ sententiæ hæc adhibentur quæ decent genus sublime oratoris & concitatum, quales sunt profopopæia, & fictionis orationum,

... in quibus, & in similibus, quae sunt, ut cum & affectum verbi-
ficat, cum speciebus, hypotyposi, & uterque, illa cum atrocitate
... hinc cum humilitate deformat. Et illa figura etiam admas
... quae sebetate appellatur, de quibus in coloribus diximus, quae
... intelligendum relinquunt. Quale est, si alio qua
... deprehendisset, nam propter id ipsum credendum
... non est. Haec ab aliis nomine figurae vocatur. Et quae communis nomi-
... sententiae, quae aliquo uocatore sensu excitant. Quale est, fa-
... credidit, qui me posse putauit admittere. Sed inter has
... vendiderunt, haec autem sunt
... constant, Quale est illa statim in principio, in qua cri-
... non fuisse.

De figuris elocutionis.

E Locationis primum connumeremus, *καταφασίς*, quando verba ita
contingunt, ut quod est in fine alterius clausulae, sit initium se-
quentis, Quale est pro Milone. Neque vero se populo solum, sed etiam sena-
tui commisit, nec senatus modo, sed etiam publicis praesidiis & armis; neque
his tantum, sed etiam eius potestati, cui senatus totam rem publicam commisit. Ali-
quando solummodo id obseruatur, ut ex re in rem gradus fiat, Quale est.
Quae Phoebus pater omnipotens, mihi Phoebus Apollo.

Gradus
tio.

Praedebat. Sed ea si longior fiat molesta est. *συναρτησις* est coaceruatio,
id est plerumque sententiarum congeries, Qualis est clausula in secunda
Verrina, qua crimina Verris veluti coaceruat, & locus ille in Miloniana,
occidi occidi non Spurium Melium *ἐπιτρομασις*, autem quae latine di-
citur percussio, res quidem diuersas, sed non collectas velociter percus-
sit, Quale est, aderat ianitor carceris, carnifex praetoris, mors terroris
factorum & citium Romanorum, iustor Sextius. Et illud, Caesar in Ita-
liam euolat, Corphium praesidio desertum ceperat, urbe potiebatur,
Pompesium persequabatur, in quibus si consideremus aequalita-
tem membrorum *ἰσοκαλία* dicitur, id est exaequatum membris. Si sit

Frequen-
titio co-
acruas
tio.
Percusse
tio.

autem unius rei multiplicatio, congeries dicitur, quae & *συναρτησις*,
quod nisi moderate & in loco fiat, vitium est. Tale est illud Ciceronis,
Quid enim tuus ille Tubero in acie Pharsalica districtus gladius age-
bat, cuius latus ille mucro petebat, quis sensus erat armosum tuorum,
qua tua mens, oculi, manus, ardor animi, quid cupiebas, quid optas

Exaequa-
tum me-
bris.
Conges-
ries.

bas in quibus etiam articulus est, quod cum sit sine coniunctione *ἀσυνδεῖα*

Solutio.

COMPENDIUM TOTIVS FERRE

- Repetitio.** appellatur, id est solum. Contingit igitur in eadem clausula diuersis rationibus multas inesse figuras, ἡ ἀναφορά repetitio est, sed ea multis modis fit, quod si initio sententiarum eadem dictio usurpetur, quo diximus nomine appellatur, quæ sit vel per singulos ambitus clausularum, vel membra, Verres calumniatorem apponebat. Verres de causa cognoscebat, Verres pronuntiabat. Huius contraria est ἀντίθεσις, id est cōuersio, quando in eadem dictionem fiatur clausula. Pro Fonteio. Frumentum maximus numerus est Gallia, pediatatus amplissime copie est Gallia, equites numero plurimi est Gallia. συμπλοκή ex utroque connexa est, nam & incipit sæpius ab vna parte, & in vnam definit, Quale est, Quis legem tulit? Rullus. Quis tribus sortitus est? Rullus. Quis decem viros creauit? idem Rullus, de lege Agraria. Aliter repetuntur verba geminata sine vlla interpositione, quod si vna duntaxat pars sit, quæ repetitur, καλλιόγητα dicitur, & ἐπιθέσις. Quale est, tu tu Antoni Cæsari ruenti, & omnia permiscere cupienti, causam belli civilis dedisti. Dicitur & palilogia, cum finis præcedentis versus initium est sequentis.
- Conuersio.** Pteridea vos hæc facietis maxima Gallo, Gallo cuius amor tantum mihi crescit in horas.
- Connexio.** Εἰ ἐπιθέσις ab aliis dicitur ἀναδιπλωσις, Quædo autem aliqua interpositione verba separantur, διακοπή siue διασπάρη, duc age duc ad nos, scis Proteu scis ipse. Quando autem longiore interpositione facta reditur ad illud, Epanalepsis, huc pater o lenæ, tuis hic omnia plena muneribus.
- Verbi repositio.** Tibi pampineo grauidus Autumno floret ager, spumat plenis vindemitalabris, huc pater o lenæ veni, modico distat anadiplofis a palilogia, vel epizeuxi, quod in hæc vis maior inest, Illa autem frequentior poetis, ut o Corydon Corydon. Εἰ ἀναδιπλωσις, quæ & προσσποδῶσις dicitur, idem verbum habet in initio & fine, ante nouis rubeant quæ prata colonibus ante, tibi sceleratissime omnium, impunitate tuas calamitates omnes debet res publica, tibi. Quando autem plurimum verborum repetitur cōtinuatio ἐπικαλιόγητα, hæc non potest iam, non potest iniqua habere hæc ciuitas esse, Μετὰ θέσις cum quod ante dictum postponitur, & quod post, anteponitur, Enipis ut perdas, perdis ut eripias. Cum idem repetitur in diuersa significatione placeo, πλοκή, hunc tu hominem dicas, qui si homo esset, in alio naturam significat, in alio virtutem. Quando autem repetitur in contraria, ἀντίθεσις est, Vna salus victis, nullam spes
- Adiunctio.**
- Choro.**
- Semina.**
- Choro, vel duplicatio.**
- Abfissio.**
- Resumptio.**
- Repetitio geminata.**
- Unispositio.**
- Duplicatio.**
- Conuersio.**

COMPENDIUM TOTIVS FERRE

tionem detestanda sunt, In diuinatione Cicero, at ipse nihil est nihil postest, at venit paratus cum subscriptoribus exercitatus & discretus, Et illud. Nunc Lycia fortis nunc, & Ioue missus ab ipso, Interpres diuum, fert horrida iussa per auras.

Disputatio colloquio. Διαλογισμός imitatio est alieni sermonis, id autem fit cum colloquia aliorum, cōsilia & ratiociones exprimimus, Qualis est locus ille in secunda in Verrem, Non solum affugiemus, inquit, hominem in quaerendo nimium diligentē, & quae sequuntur, Et apud Terentiū, Quid igitur faciam Vergilius, en quid agam. rursus ne procos irrita priores experias? Fit &

Subiectio causae facti redemptio. Εθε causa facti redemptio. cum nos ipsi interrogamus & respondemus, quae ἀπολογία siue αἰτία λέγεται dicitur. Cicero pro Tullio, si quis furem occiderit, iniuria occidesne, quāobrem? quia ius constitutum nullum est, Quid uero se telo defendere? non iniuria, Quid ita? Quia constitutam est. Et cum aliis nos colloqui fingimus. Cicero secunda in Verrem. Etenim sic ratiocinabantur, sic homines honestissimi inter se & mecum loquebantur, &c. Fit & cum ridicula aliorum & inepta subsannantes exponimus, Qualis est totus is locus apud Ciceronem in Pisonem, qua fingit illum dehortatē focerum suū a triumphī cupiditate, haec autē omnia habent σαρκασμὸν, id est hostilem derisionem & amarā inuestigationem. Aliiter fit cum etiam exprimimus cum gestu quoddam, Quale est illud in eundem, Cum eses interrogatus quid sentires de Consulatu meo, &c. Et illud Vergilius. Cantando tu illum, haud unquam tibi fistula caera iuncta fuit, quae hypocrisis dicitur, id est simulatio, vel imitatio. Tale & illud Terentiū, Paruuli hinc abrepta est, eduxit mater pro sua. Ratiocinamus interdum & quando nos fingimus dubitare utrum eligamus, unde incipiamus, quae ἀπορία dicitur, siue διαπορέσις, id est addubitatio, Quale est pro Cluentio prooemium, Equidem quo me veram iudices nescio, negem fuisse illam rem, &c.

Hostilis derisio. id est hostilem derisionem & amarā inuestigationem. Aliiter fit cum etiam exprimimus cum gestu quoddam, Quale est illud in eundem, Cum eses interrogatus quid sentires de Consulatu meo, &c. Et illud Vergilius. Cantando tu illum, haud unquam tibi fistula caera iuncta fuit, quae hypocrisis dicitur, id est simulatio, vel imitatio. Tale & illud Terentiū, Paruuli hinc abrepta est, eduxit mater pro sua. Ratiocinamus interdum & quando nos fingimus dubitare utrum eligamus, unde incipiamus, quae ἀπορία dicitur, siue διαπορέσις, id est addubitatio, Quale est pro Cluentio prooemium, Equidem quo me veram iudices nescio, negem fuisse illam rem, &c.

Simulatio, imitatio. Ἄδουβια dicitur, siue διαπορέσις, id est addubitatio, Quale est pro Cluentio prooemium, Equidem quo me veram iudices nescio, negem fuisse illam rem, &c.

Motio affectuum. Ἰστορία est vehementiorum affectuū expressio, haec autem quoniam ad prosopopeiam potissimum spectat, de ea prius dicamus. Est autem in vniuersum prosopoeia fictio personae, ea multipliciter fit, aut solummodo fingimus personam & eam pro naturae proprietate describimus, ut apud poetas describitur somnus, fames, pauper, furia. Alia est descriptio verarum personarum ut cum describitur Achilles. Impiger, iracundus, inexorabilis, acer.

RHETORICI ARTIFICII.

Inter negat sibi nota, nihil non arroget amittit.

Alter cū habitu tristi, furioso, ebrii, solliciti depingimus, quæ imago dicitur. Stetit solcatus pector in littore, multerculis inuicibus. Ipse amens in formam venit, scintillabat oculi, rubebat facies, & huiusmodi. Alter forditæ quædam exprimitur? & cū tristione. Ipse prodit e' gurgustolo quoddam ebullio capite, & opponit caput coniscas, & altero supercilio ad frontem sublato, altero ad mentum vsq; depresso, q; ad uisum p; tinent. Alter sit cū loquētes psonas inducim⁹, & eis accōmodatā orationē tribuim⁹, idq; uicem prorsus mittit & inanimis, ut qui rem pub. fingit loquētē, quo p; uerba dixit Cicero. Parietes medi⁹ sidius tibi Cæsar gratulari uidentur. L. pro uicliā Scilla in diuinatione loquentē fingit, Quo genere præparatio quædam utendū est. Ipsa res pub. si loqui posset, has uoces emittet, quæ si loq̄tur, sic loq̄retur, & huiusmodi alia. Alter sit, cū ueris personis uerba dam⁹, in quo obseruanda est natura cuiusq; mores, ingenium, dignitas fortuna, & ut Horatius, inquit, ætatis cuiusq; notandi sunt tibi mores, ut fingere psonæ scias cōuenientia cuiq;. In his partim singulane mitiores & cōmunes affectus, quales sunt in comœdiis, ueluti senes cōsulētes adoleſcētibus, filios obsecrātes patres, omniaq; hæc q̄ uulgo in hominū cōmœdiis solet cōtingere, atq; hæc quidē expressio uerborū dicitur, sicut enim mitiores affectus dicitur, quemadmodū uerborū cōcitatior res, ita ut mores sint motus animi quos natura quisq; sua & ingenio habet uerborū affect⁹ qui exercitatur ab extrinsecis ira, odio, dolore, cōmiseratione, qualia sunt q̄ in tragœdiis dicitur, qd Mœdæa loq̄retur interfectura filios, quid mater Cortolani filium alloqunturā. Sic excitatur Appianus à Cicerone pro Cælio, sic idem Aristonē loquentē inducit, quorū quia longiora exempla sunt, apud oratores inuestiganda relinquo.

Metioris diminutio est, q̄ eadē ratione efficitur qua & amplificatio, idē enim sunt grad⁹ ad ascēdendū qui ad descēdendū, ut inquit Fabius, si fursum ferūt, amplificare dicitur, cū deorsum diminuere. Amplificauit Cicerone p; cōparationē, cū Cæsaris res gestas cū aliorū Imperatorū gestis cōtulit, Deinde eas ipsas inter se, postremo omnium summā indicat in eo clementiā, qua nō solū alios, sed & seipsum uinceret. Diminuit p; cōparationē in diuinatione cū dixit. Iā hoc cōsiderate cuiusmodi accusatores in tāto iudicio simus habituri, cū & ipse Allen⁹ ex ea facultate si quā habet, aliquatū detracturus sit, & Cælius tūc deniq; se aliqd facturū putet,

Morum
est ingenij
expressio.

Diminutio.

COMPENDIUM TOTIVS FERE

si Alteni⁹ min⁹ vehemens fuerit, & tibi primas in dicēdo ptes cōcesserit.

Præteritio.

παρομιμία præteritio est siue occupatio, quādo fingētes nos nolle dicere, aut prætermittere, dicitur⁹ tamē, quomodo est inducta tota illa q̄stio p̄ Milone, qua docet e re pub. fuisse occidi Clodiu, qđ si nō possem, inquit, diluere crimen vt dilui. &c. Itē pro domo sua cōtra Clodiu. Vides me nō radicitus euellere omnes actiones tuas. Fit & cū veluti cōdonātes

Concessio.

ea prætermittim⁹, quæ *ἐπιτροπή* vocatur. Inter has *ἀποδῶσις* est, i. telestio quartū dā rerū in quēstionē venire indignarū. Est & p̄ trāsmotionē

Trāsmotio.

quæ *μετάδοσις* dicitur, cum dicimus, aliorū esto iudiciū, alii viderint.

Cōcātio.

ἀνακομιδή, id est cōmunicatio, quādo nos fingim⁹ cū aduersario, vel cū ipso iudice cōsultare, & rē veluti cōferre. Cēdo si in eo loco fuisses qđ tu fecisses, qua mirifice est vsus Cicero, & pro Quintio cū fingit se velut arbitro Aglio cū Neuto cōferre, ex eo loco, Libet mihi Cai. Aquili ex officii ratione atq; ex omnīū consuetudine rem ipsam & factū simul Sex. Nauti considerare. Et secūda in Verrē. Nunc ego iudices iam vos consulo quid mihi faciendū putetis, id enim cōsiliū mihi profecto tactū dabitis, quod egomet mihi necessario capiēdum intelligo. *Μετανοία*,

Pœnitentia.

id est pœnitentia quæ dā, cum veluti dānamus sententiā nostrā, aliudq; sentire incipimus. Quale est illud Simonis apud poetam. Sed quid ego, hæc autem ne quicquā in ingratis reuoluo, Quid ve moror, si omnes vno ordine habetis Achiuos, Hæc audire sat est, iam dudum sumite pœnas.

Correctio.

Ἐπιρροή, Quando vel augendī, vel minuendī causā corrigimus

Subiectio.

alio verbo id quod præcessit, quicq; ad hanc rem potentiam, aut impudentiam suam professi sunt *ὑποστροφῆ* sub *ἐναργίᾳ* continetur. Est autem enargia quæ ad euidentiā orationis pertinet, cum rem ita describimus vt non audiri, sed geri videatur, Quod si res atroces indignasq; describimus, quæ locos habent affectuosos & amplos sub hypotyposin cadant, veluti cum euerisionem ciuitatis depingimus, cædes, tyrānidem, Qualis est locus ille affectuosissimus septima in Verrem de supplicio Nauachorum patres hi quos videtis iacebant in linine, matresq; miseræ pernoctabant ad hostium carceris, ab extremo complexu liberū exclusæ. &c. *Διατύπωσις* autem est quæ, vel humillima quæq; descriptione persequitur, & ideo deformatio dicitur. Veluti cum Cicero euntem in Rheda deformat Milonem & penulatū cum vxore & gre

RHETORICI ARTIFICII.

Similitudinum. Aliæ descriptiones sunt narrationum expressivæ satis &
 etiam, quæ ad hoc genus referri debent, veluti cōvultu luxuriosi. Apud
 Aristotē in Anthonim, & quod citatur à Fabio ex Cælio. Sunt &
 ἁπλοῦς, id est, loci descriptiones, χρονογραφία tēporis, poetis fre
 quentioris. Ἀντιθέσις, est compensatio, cum ita dicimus periculo
 sum nimis, sed plenum fructus, plenū dignitatis. Philosophia radices
 quidem habet amaras, sed fructus dulcissimos. Hinc similis est quæ
 ἁπλοῦς vocatur, nisi quod hic nō cōsideratur vt cōtraria sint quæ
 ἁπλοῦς respondēt, sed vt alterum, alteri reddatur, fac velle, perficies.
 ἁπλοῦς, quod dictū durus est emollit. Cicero ne diceret, iudicia vo
 bis à populo elipsetur, dicit, sed nos iudicia amplius nō tenebim⁹. Ab
 illis dicitur, quicquid cū vrbantur te quadā & festiuitate dicitur, Quale est
 illud, repete quasi Cicerō quodā poculo ex homine factus est Verres. Et
 illud in Cæciliū, video mihi non te, sed hūc librū esse respōsurū quē mo
 stras tu? hic tenet, qui si te recte monere volet, suadebit tibi vt hinc disce
 das. Ἀσπίς, autē magis cōsistit in narratione ridiculorū, vel factorū,
 vel dīstorū. Alibi, negabāt ius tā neq̄ esse Verrinū. Execrabatur sacer
 dote qui tā neq̄ Verrē reliquit. ὑπομονή, alio noīe dicitur παρὰ τὸ ὄψιν
 sustentatio, suspētio, præter opinionē, in expectatū, id sit cū animos suspē
 dit⁹, ve expectatione, vel admiratione. & deinde aliqd subicit⁹ qd lō
 ge sit infra, aut præter opinionē, Quemadmodū cū dixit Cicero, Quid
 illi deest? Creditisset quisuis voluisse dicere nihil deesse, subicit ille tamē
 præter opinionē, nisi res & virtus. Ἐπαγωγή inter argumenta potius
 cōnumeratur, cum à collectione rerum similū argumentamur, vt si dic
 tas, faber invidet fabro, figulus figulo, poeta poetæ: ergo qui sunt
 eiusdem artis inter se invident. παρομολογία est, cum aliquid ita conce
 dimus aduersario, vt manus aliquid eius loco adūctam⁹. Pro Milone C.
 cero quæ quidē si potētia est appellāda potius, q̄ propter magna in rem
 pub. merita mediocritas in bonis causis auctoritas, appelletur ita sane, dū mo
 do ea nos vtamur pro salute honorū cōtra amētūā pditorū, παρρησία, Libertas
 id est libertate in loquēdo nō cōnumerārem inter figuras, nisi à plerūq̄
 cōnumeraretur, neq̄ enim magis figuratū est libere loqui, vbi loquēdū
 est q̄ fortiter prudētē, constat, vt cū tamē sit, exemplū est in secūda
 in Verre, cū dicit Hortensiu cōsulē designatū præ se minus etiā quā pri
 uatū futurū ἀντίθεσις, cōtrapositio est, cū cōtraria cōtrariis respōdiēt,

Cōpensatio.

Apophtismata.

Charietismus.

Civilitas.

Sustentatio.

Inductio.

Paromologia.

Libertas.

Cōtrapositio.

COMPENDIUM TOTIVS FERRE.

In pace bellum queris, in bello pacē. Hanc volo quæ nō vult, sed quæ vult hanc nolo, dixit Aufon⁹. Hæc autē cōtrapositio si fiat ad proba-

Enthimema tionē, ita ut alterū altero probet, Enthimema vocatur ex repugnātib⁹. ma.

Collatio An haberet ille bonā de se spem, nisi de vobis malā optationē imbibisset hoc beneficiū appelles, qd̄ inuitus largit⁹: pbatur enim nō esse beneficiū, qd̄ datur ab inuito. Συμπελοισ̄ autē est quādo vtimur mutua collatione inter res cōtrarias, aut psonas, in his autē superiorib⁹ cōparatio nō est. tertia in Verrē. Certet mea diligētia cū illorū omnīū cupiditate, vestra integritas cum istius pecunia, Testiū constātia cū illius personarū minis, atq; potentia. ἀποστροφή, auersio est à psona eorū quibus cū lo-

Metastasis quitur, quæ si cum affectu sit & cōmiseratione metastasis, sine metabasī dicitur. Apud Vergiliū. Infelix funus nati crudele videbis, Hi nostri redditur expectatq; triumphī. Hæc mea magna fides, at non Euandæ pudendis, vulneribus pulsus aspicias. ¶ De Tropis.

DE Allegoria dicturo pauca de tropis dicēda sunt. Differt enim à figura Tropus, q̄ in hoc semp cōsideratur aliqua trāslatio. i. à proprio loco in nō propriū trāsmutatio, figuræ autē etiā propriis exornāt orationē. Quāobrē Metaphora/ Allegoria/ Antiphrasis/ tropi sunt. Hypotyposis Epanaphora figuræ q̄ sine vlla trāslatione verborū orationē exornāt, vtriusq; tamē cōmune est ab vsitato dicēdi genere orationē variare. In his igitur generale nomen est ἀκροσ̄ vel ἀκρολογία. i. Impro-

Improprium. priū, nō autē omnis improprietas est vitiosa, Nā plerūq; trāslata elegantiora sunt propriis, Prima igitur species in his q̄ defendūtur magis q̄ laudatur, est ipsa acyrologia, cū speciale nomē accipit, vt sperare p timere.

Abusio. Quādo autē destituti propriis trāslata vsurpant⁹ κατάχρησις est, vt gemas in vite, & equū diuina palladis arte ædificāt. Μετωνομία autē nominis est pro nomine positio, poetica magis q̄ oratoria, quādo vel causam pro effectu, inuentorē pro re inuēta, cōtinens pro cōtento, aut eorsu-

periphrasī uerso vsurpatur, quo genere dicimus Vulcanū pro igne. Martē pro bello, & pleno se proliū auro. Periphrasis, cū circūlocutione rem exprimimus, victorē Hānibalis Scipionē dicim⁹, & q̄ à poetis adhibētur. Ἄνω νεμοσία, quæ generalī appellatione, vel propter dignitatē, vel insignē aliquā rei notā singularia designat. Quomodo Oratorē Ciceronē, pœtam Vergiliū intelligimus. Ἀτίφρασις quæ nō substantiatione, vel irri-

lione, sed institutione quadā rem cōtrariā intelligit, vt bellū, quia bellū

DE GENERE ELOCUTIONIS ET UTILITATE.

Metaphora non inest Metaphorae, quae ex alio in aliud velut vis praesens
 est, et spoliata abdidit atque, et attrita enim intelligitur profunda. Metaphora
 proinde autem profusa est quae miram habet exornandi vim, cum omnia verba
 proprio, splendescit magna oratio alieno. Pleni sunt oratores his exemplis,
 fluctuare labare pro incognitate esse dicimus, limare & terere/remedare di-
 cimus, sed Metaphora quidem, in unico verbo est, quae si continetur Allego-
 ria efficitur. Si de gradu tuo desicaris, non potest non ruere in praecipitium.
 Est & Allegoria longior, quae altiore sensum habet inclusum, quae constat totum
 tum illud carmen Horatianum, quo de bellis civilibus & re publica loquitur. O
 nauis referet in mare te noui fluctus, o quid agis fortiter occupa. Ea cum
 ex perpetua Metaphora fiat, aliquando interumpitur proprio verbo inter-
 posito, Equidem ceteras tempestates & procellas in illis dicitur fluctibus
 conclusionum semper putauit Miloni esse subeundas, nisi concionum
 adiecisset metaphoram continuasset. Atque haec quidem de figuris sus-
 ficiat attigisse, quae a praesenti Instituto aliena non sunt.

De genere elocutionis & utilitate percipienda ex declamationibus.

ENVS autem elocutionis triplex cum sit, humile, medio-
 cre, sublime, magnis, altioribus, grauius causis sublimi
 adhibetur, quibus de re publica, virtute, pietate agitur. Hu-
 mile est quottidiano proximius sermoni, quale in comoe-
 diis adhibetur, Quod reliquum est, in medio situm est, quod quidem
 non ita distincta sunt, ut nunquam misceatur. Nam & in illis su-
 blimi nos interim demittimus ad narrationem, & a cothurnis ad soccos
 descendimus, cum & voce nonnunquam comedia tollat, iratusque Chremes tu
 mido delittiget ore. Tam est vitiosa in sublimi humilitas & sordes, quam in
 humiliti tumor & inflatio. Constat tamen illud genere quodam deo & ple-
 no, coacervationibus, impetu, tautologia, irumpunt enim vehemētius,
 quae multitudine pugnant & turba. Crebrius est interrogatōnibus, ad-
 miratione, indignatione, exclamatione. In re autem & fictiones personarum
 sunt & imagines, & descriptiones affectuosae, totaque illa Enargia & Dino-
 sis, id est euidētia & vehemētia huius generis est propria. Sed & compositio
 tionis cura negligenda non est. Est autem compositio ipsa vocum & clausularum
 conexio, quae si mollis est, si concinna, in aures & animos cum suauitate
 quadam illabitur, quemadmodum aspera horrida hylca aures radit, & ani-
 mos pariter exasperat. In ea potissimum est aurium non indoctum iudicium,

DE GENERE ELOCUTIONIS

quod ex assidua optimorum oratorum lectione nascitur, cum affectu illi cōtinuitati eandem animo velut imbibimus. Constat ea periodis, mēbris, articulis. Periodus clausula longior est & plenior quæ circumducta cum quibusdam veluti modulis certo quodam sine terminatur. Veluti si quis illam primam pro Milone clausulam pronunciet, donec ad eum exitum peruenerit, minime vident. Periodus membris constat, quæ sententiā quidem habent, sed non absolutā, Quale illud. Et si vereor Iudices ne turpe sit pro fortissimo viro dicere incipientem timere. Articuli autem intra membra sunt, vt sunt hæc singula, & si vereor Iudices ne turpe sit. Vitandum ne, aut periodis continuetur oratio, aut cæsis & mēbris concidatur. Nam & illa orationis perpetua intentio innotuit est, & hæc in particulas sectio parum grauis & soluta, Quāobrem & temperatā est illa modulatio respirationibus, & his rursus pleniora & magis sonora debent succedere. Vitanda continuatio asperiorum vocum, collisio vocalium, similitudo earundem consonantium, Tum & omnis confusio longioris & perturbatæ sententiæ, quæ hyperbaton dicitur. Et interpositiones productiores, quæ sententiæ continuationē velut intercipiūt. Et pronuntiatio olim nō inter postremas oratoris virtutes habebatur, quæ sæpe, vel parū emendatæ orationi eloquentis nomen dedit. Ea nō solum consideratur naturalibus instrumentis, sed & arte, vel emendari, vel inuari multum potest. Altera eius pars est quæ in voce consistit, Altera quæ in gestu corporis & motu non indecoro, vtraque tamen ex sententiæ rerum & animi affectu temperanda, vt grauiora sedatius, atrociora concitate, blanda remissius, affectuosa vehemētius, sublimia elate, humilia depresso, dicantur. Nam & in exordiis vox deceat grauior & sedatior, & sonorior. In narratione distincta & interpolata, ac propemodū quotidiano sermone finitima, & ad docendum apta. In confirmatio-
ne, cum argumentamur intentior, vel cum altercamur, cum monemus impetuosior, tristitia lugubriter, læta hilariter. Peroratio perinde attollenda, vel deprimenda, prout miserationem, vel indignationem excitare conatur, denique animi habitum & affectum vultus & gestus exprimat, nec solum voce, sed & vultu loquatur orator, concipiat veras rerum imagines prius animo, scq; ipse afficiat affecturus alios, & naturam dum eum sequatur, quæ nos prius, vt recte inquit Horatius, format ad omnem fortunarū habitū, iuuat, aut impellit ad iram, aut ad humū mero

ET UTILITATE.

regant deducti & auget. Sed nobis verendum est ne compendit mo-
 dum ne aereque res videamur, illud vni adiciemus, vt si cui hæc aliquâ
 do digna videbuntur, quæ vel ipse legat, vel alius prælegat, aut hoc præf-
 eripto, aut alio comodior ad aliquem fructum percipiendum vtatur. Pri-
 mum vt diligentes & perspicue themate exposito declamationem enarrat
 vt & obscuriora interpretetur, sententiæ duntaxat curâ habens, deinde
 ad argumentū redeat, omnesq; in re circumstantias consideret, Quod genus
 causa sit, quæ fundamenta, qui status, qui ductus, quæ diuisio, quæ argu-
 menta, qui loci, qui colores, quæ ornamenta orationis, quid apte dictū,
 quid melius dici poterit, tum ex his traheret quæ ad exordium accommodata,
 quæ narratione videatur. Vnde benevolentia, vnde inuidia, vnde miseri
 cordia, vnde affectus sumi possunt, quæq; ad dispositionem & elocutionem
 pertinent. Nec pigeat illū etiā pronūciationem formare, & decoris gestibus
 instruere. Sic fortasse fieri poterit, vt ex hoc nostro labore, non nihil pu-
 blica studia iuari possint. Nos certe id semper conati sumus.

¶ Præcipiat item bonus præceptor, vt exordia in his componant
 discipuli & narrationes, & in eisdem argumentis & sententiis amplifican-
 dis ac dilatandis exerceantur, & quæ breuiter dicta sunt amplificent, in-
 clusaq; velut semina tractando fecundent, & quæ coacta sunt diffundant.
 Hæc sententiæ quid potest esse breuitas? Imitationem alienæ culpæ inno-
 centiam vocas? Eadem dilatata ostendet quātam in se occultet coptam.
 Tu nunc pater respondebis iustam te referre gratiam pro accepto iniu-
 ria, an vero leuiorem tuam culpam putas, quæ illius exemplo peccæ, quæ
 eiusdem inhumanitatem imiteris, quod ab illo didiceris, quomodo
 debeas alimēta negares? non tu quidem non peccas, sed alieno exemplo
 peccas. Atqui hoc in te minus ferendū est, quæ tam ab illo didicisti quātam
 sit hæc damnanda immanitas, quātam sit hæc execranda crudelitas, quod
 te docuit quid tibi vitandum esset, quod in illo intellexisti, quātam ut
 inter fratres, vel alienis oculos impietas. Nunquid quia illa suam cru-
 delitatem notam omnibus esse vult, ideo tu, & tuam voles testificari?
 Quæ ille se dicem impietatis præbuerit, eum sequeris? Quæ in hanc se
 infamiam præcipitavit, & tu te cōsticies? Quæ suam ille famam neglex-
 erit, & tu tuam traduci patieris? ac non potius illi exprobrabis im-
 pietatem suam non imitando? Non ostendes quanta fuerit impietas,
 quā ne lacessitus quidem imitari sustineas, cum vel ita de te meo

DE GENERE ELOCUTIONIS ET UTILITATE.

tis alimentis, & in tua indulgentia agnoscat feritatem suam. O brue iniuriam beneficentia, & istam gloriam ab inimico reporta, Quanto hoc pulchrius quàm illius impietati tuam adiungere, quàm gaudere & nocere possis? Non est iusta causa alienum scelus in patrocinium vocare, cum & idipsum defendendum sit quod in defensionem assumis. Quid hoc est aliud quàm teipsum dānare sententia tua, si quod in alio improbasti ipse facis? putato hoc tuū factum tam aliis displicere, quàm illud olim tibi displicuit. Sumatur aliud argumentū ex secunda declamatione. Inter tot pericula dñi illæsam non seruassent, nisi sibi seruaturi essent. Proponere mihi nunc quæ pericula perpessa sit, quibus ex difficultatibus se explicarit, & si hæc vilia humana ope propulsari potuerint, & violatā virginitatem concedam, sed si nulla vis est quæ vel tot malis infracta perseveret, vel quæ tot fortunæ insultibus obsistat, nulla constantia quæ sibi constet, nulla prudentia quæ in tot periculis sibi possit consulere, si omnia aduersa omnia sunt infesta, nec ex tantis malis emergere, aut eluctari humana imbecillitas potest, fateare eisdem fuisse custodes virginitatis qui fuerint & defensores salutis. Quanta est piratarum crudelitas, qui ab omni humanitatis cōmercio seclusi, in tam immani elemento degunt ipso adhuc fautores? At isti cōmiserati sunt ætatem, cōmiserati sunt formam, quæ libidinem incitat, eadem retardauit. Expressit illis ferreis pectoribus & adamantinis misericordiam, non ætas, non forma, non pudor, non castitas, sed diuina prorsus prouidentia. Hæc eisdem lenonis animum emolliuit, hæc libidine flagrantem refrigerauit, hæc fecit defensores virginitatis, qui venerant corruptores. Hæc à perulantia ad uenerationem castitatis conuertit. Hæc virilem animum viro ademit & mulieri dedit. Hæc armauit contra violentiam militis, & muliebrem imbecillitatem confirmauit. Hæc denique victricem viri somniam tecti. Eadem in concessio facinore innocentem liberauit, & iudicū animos ad veram sententiā direxit. Dubita nunc, an eius pudicitie consilium voluerint, cuius salutem tam charam sibi esse tot miraculis fuerint testati. Hæc exemplis indicasse sufficiat, nam ab aliis de dilatandi ratione multa præcepta esse video.

De declamandi ratione, quorū in hoc vitanda vitia. Foli.

Declamandi ratione tum video apud veteres illos fa-
 cla, ut non solum clarissimi homines, qui temporibus Cice-
 romae floruerunt, atque ipse adeo eloquentiae Romanae
 princeps, M. Tullius in hac se studiose exercuerint: sed
 et imperatorum multum in ipso fastigio imperii, et re-
 rum gerendarum magnitudine, et mole negotiorum, omni-
 so pro foribus saevitiam, scholas declamantium fuerint
 ingressi, cum aliis auderent, tum et ipsi declamaturi.

Cicero, coram se profatur, neminem se hoc fecisse diutius. Sequentibus vero se-
 cutus adeo est in hanc vitam meditationem, ut non pauciores ex hac, quam ex orato-
 ria arte sibi gloriam compararint. Hinc Portius Latro clarissimus declamator,
 Caelius, Sylo, aliique complures, quorum ad nos nomina et fama Senecae opera sunt
 derivata, atque ipse quidem Seneca ita fuit in hac exercitatione detritus, ut eius scri-
 pta declamatorum quiddam videantur sapere. Id ita fecerit reperimus. Rhetor
 quorum magnus numerus erat Romanae, etiam aliquod ex historia, vel poesi, vel
 scriptum, in scholis proponebat discipulis, interim argumento facili, et aperto, inte-
 rim involutiore, id fusius explicabat ipse, et notabat singula quaestionum capita,
 et utriusque partis fundamenta, ut rudia ingenia haberent quo spectarent, et il-
 lam normam sequerentur, et veluti ductis lineis manus insisteret. Deinde in de-
 clamationibus observabat Rhetor, an fuissent illa sequenti lineamenta, quid como-
 de tractassent, quid secus, et admonerat in posterum. Tum et ipse prosequeretur
 oratione, in quo ipsi deliquissent. Qui iam erant prouectiores, hos inebat scri-
 bere quaestiones, et per se audere, et suis gaudere inuentis. In hos ludos magna
 ba confluebat hominum doctissimorum, qui in eodem argumento suam ostentabant
 eloquentiam. Quibus declamantibus non minus in scholis erat spectaculum, quam in
 foro ipsorum agentibus causas. Haec igitur ratio, et aiebat ingenia, et facile red-
 debat inuentione, et amplam suggererat facultatem, et ad omne negotium prom-
 ptitudine, et in veris causis spiritum dabat et audaciam, multumque extemporale ora-
 tionis. Sed quemadmodum pleraque alia in uita quam in praeco habetur, ita et hoc magno
 eum uisiorum occasione obtulit, ut inter causas corruptae eloquentiae, haec sit una uel
 potissima, adeo difficile est intra mediocritate res consistere, et in ijs quae excoluntur, te-
 neri modum. Peruenerat tunc ad summam eloquentiam, inde coepit decrescere, dum se putat
 crescere, et habitum est summum, quod erat extremum, nescientes enim illa tenere mediocri-
 tate, in qua summum est, dilapsi sunt ad extrema, praesertim cum tam multa sunt ad de-
 clinandum uiae, ad uirtute unica. Et illa ipsa quae uisiosa sunt specie quadam pulchri blae

A

DE GENERE ELOCUTIONIS ET UTILITATE.

tis alimentis, & in tua indulgentia agnoscat fertitatem suam. O brue in-
 turiam beneficentia, & istam gloriam ab inimico reporta, Quanto hoc
 pulchritus quam illius impietati tuam adiungere, quã gaudere & nocere
 possis? Non est iusta causa alienum scelus in patrocinium vocare, cum
 & id ipsum defendendum sit quod in defensionem assumis. Quid hoc
 est aliud quã te ipsum dãmare sententia tua, si quod in alto improbasti
 ipse facis? putato hoc tuũ factum tam aliis displicere, quã illud olim ti-
 bi displicuit. Sumatur aliud argumentũ ex secunda declamatione. Inter
 tot pericula dii illæsam non seruassent, nisi sibi seruaturi essent. Propo-
 ne mihi nunc quæ pericula perpessa sit, quibus ex difficultatibus se ex-
 plicarit, & si hæc vlla humana ope propulsari potuerint, & violatã vir-
 ginitatem concedam, sed si nulla vis est quæ vel tot malis infracta perfe-
 neret, vel quæ tot fortunæ insultibus obsistat, nulla constantia quæ si-
 bi consistet, nulla prudentia quæ in tot periculis sibi possit consulere, si
 omnia aduersa omnia sunt infesta, nec ex tantis malis emergere, aut
 eiuertari humana imbecillitas potest, fateare eosdem fuisse custodes vir-
 ginitatis qui fuerint & defensores salutis. Quanta est piratarum crudeli-
 tas, qui ab omni huma...itatis cõmercio seclusi, in tam immani elemen-
 to degunt ipso adhuc fautores? At isti cõmiserati sunt ætatem, cõmiserati
 ferati sunt formam, quæ libidinem incitat, eadem retardauit. Expressit
 ab illis ferrets pectoribus & adamantinis misericordiam, non ætas, non
 forma, non pudor, non castitas, sed diuina prorsus prouidentia. Hæc eas-
 dem lenonis animum emolliuit, hæc libidine flagrantes refrigerauit,
 hæc fecit defensores virginitatis, qui venerant corruptores. Hæc à pe-
 culantia ad venerationem castitatis conuertit. Hæc virilem animum viro
 ademit & mulieri dedit. Hæc carnuit contra violentiam militis, & mus-
 librem imbecillitatem confirmauit. Hæc deniq; victricem viri semite-
 nam fecit. Eadem in concessio facinore innocentem liberauit, & iudicũ
 animos ad veram sententiã direxit. Dubita nunc, an etus pudicitiaẽ con-
 sultum voluerint, cuius salutem tam charam sibi esse tot miraculis fue-
 rint testati. Hæc exemplis indicasse sufficiat, nam ab aliis de dilatandi
 ratione multo accepta esse video.

Declamandi ratione tam video apud veteres illos facta, ut non solum clarissimi homines, qui temporibus Cicero floruerunt, et ipsi adeo eloquentie Rhomane princeps, M. Tullius in hac se studiose exercuerint: sed et imperatores multi in ipso fastigio imperij, et rebus gerendis magnitudine, et mole negotiorum, omnino pro foribus satellitio, scholas declamantium fuerint ingressi, cum aliis audaturi, tum et ipsi declamaturi.

Cicero certe de se profectum, neminem se hoc fecisse diutius. Sequentibus vero se oculis adeo est in hanc vitam meditationem, ut non pauciores ex hac, quam ex oratoria arte sibi gloriam compararint. Hinc Portius Latro clarissimus declamator, Cestius, Sylo, atque complures, quorum ad nos nomina et fama Senecae opera sunt derivata, atque ipse quidem Seneca ita fuit in hac exercitatione detritus, ut eius scripta declamatorum quiddam uideantur sapere. Id ita facilitatum reperimus. Rhetor quorum magnus numerus erat Rhomae, thema aliquod ex historia, uel poesi, uel fictum, in scholis proponebat discipulis, interim argumento facili, et aperto, interrim inuoluitiore, id fusius explicabat ipse, et notabat singula questionum capita, et utriusque partis fundamenta, ut rudia ingenia haberent quo spectarent, et illam normam sequerentur, et ueluti ductu in eam manus inesseret. Deinde in declamationibus obseruabat Rhetor, an fuissent illa sequenti lineamenta, quid como de tractassent, quid secus, et admonerat in posterum. Tum et ipse prosequeretur oratione, in quo ipsi deliquissent. Qui iam erant prouectiores, hos iubebat scrutari questiones, et per se audere, et suis gaudere inuentis. In hos ludos magna turba confluebat hominum doctissimorum, qui in eodem argumento suam ostentabant eloquentiam. Quibus declamantibus non minus in scholis erat spectaculum, quam in foro ipsorum agentibus causas. Haec igitur ratio, et alebat ingenia, et facile reddebat inuentionem, et amplam suggerere facultatem, et ad omne negotium promptitudinem, et in ueris causis spiritum dabat et audaciam, multumque extemporale orationis. Sed quae alimodum pleraque, alia in uita quam in praetio habentur, ita et hoc magnorum uitorum occasione obtulit, ut inter causas corruptae eloquentiae, haec sit una uel potissima, adeo difficile est intra mediocritate res consistere, et in his quae excoluntur, teneri modum. Peruenerat tunc ad summum eloquentiam, inde cepit decrescere, dum se putat crescere, et habitum est summum, quod erat extremum, nescientes enim illa tenere mediocritate, in qua summum est, dilapsi sunt ad extrema, praesertim cum tam multe sint ad declinationem uiae, ad uirtutem unica. Et illa ipsa quae uiciose sunt specie quadam pulchri blae

De declamandi ratione.

diatur, & infirmis ingenij uitia interim & pulchriora & suauiora uirtutibus uideatur, praesertim, cum non se ad certam quaedam eloquentiae imaginem componerent, sed in id incuberent oēs, in quod naturae procliuitate ferretur. Hinc pro dignitate & amplitudine orationis, gradus & umida, & turgetia placebat. Cuius careret ossibus, tota oratio tumescebat in carnis: nec illa erat formae dignitas, sed inflati corporis tumor, quorum oratione si prensares, si premeres ueluti lanceis corpore cederet, sine spiritu, sine uiribus. His contraria sunt arida, & stricta, & compressa, quae dum uideri uoluit solida plane quae nervosa, nec succum habent, quo uegetetur, nec carne, qua uestiatur, nec colore, quo placeat. In hoc uitium incidere quaedam proprietatis affectatores, quae obscurae, & insipidae tanta sollicitudine oratione reddidere. Pro gravitate, alij austeritate, & horrore sunt consequuti, pro lenitate alij delicata quaedam, & mollis in dicendo lasciuia. Quid autem hoc uitio ad uitandum difficilius, quod tanta cum uoluptate fallit? Et cum te uiti discriminis uideatur a uirtute secerari, tamē hoc inter est, quod iter liberalis formae & meretriciae. Atque haec quaedam, & alia innumera in elocutione, in sententia uero & definitionis uelut anima, quanta uarietas, quot species. Alij dum communes magis sequuntur hominum captus, & se intelligi uolunt, demittunt orationem ad uulgaria, & quod est humilitatis uitium, perspicuitate putat, cum hoc ipsum intelligi non in eo situm sit, ut communia dicatur, sed perspicue, nec quae non obscura, sed quae non obscure. Huius uitij fuga in uitium duxit, sententia mea intoleranda uiciumie subtilitatis, & meo uiciumie acuminis, dum enim in geniosum putat torquere ingenia, & meras prestigias, ac nugas mira credunt acumina, in hac tota conuersi sunt subtilitatis affectatione. Hinc mostrosae sententiae, ita attenuatae, & atritae, ut contractari non possunt. Quae dum exacuuntur, euanescent, & uelut nebulae in auras abeunt. Nec placet stilus, nisi totus similibus sententijs sit conuolutus, ut uel narratio puteat, quae tota curiosa non est, cum interim pereat scribentis opera, dum non intelligitur, quae sit acuta, quae in hunc usum scribatur, nec sentit se, tunc curiosus, & ociosus scribere, quod tantum sit oculi, ut illa, uel millies repetat, tantum curiositatis, ut oia deuorant tedia. oēsque molestias. Quis autem, qui aut occupatis scribat iudicibus, aut cordatis auribus, aut rudi concioni, malit, uel morari, uel ludere, uel torquere, quae statim quae uehit, & quae planissime indicaret sed ociosa uideatur oia, quae non excitant, quae non pungunt, quae non mordent aculeis, quasi uero in hoc aculei sint, ac non potest in uimida, & efficaci oratione, cuius tota uis in hoc sita est, si in animum penetret. Hi sunt quibus Cicero rudis uideatur, & parum acutus, cum non sit acumen, sed uanitas quaedam logi? discedit ab eo quod natura fert, ita necessarium est in multiplices incidant ineptias, & nugas frigidissimas, dum fastidiunt quaedam simpliciter dici potest. Hoc uitio laborarunt tempora Ciceronis saeculum infsecuta, adeo ut hoc nomine potissimum notetur.

ut sententia plura dicitur, sed sententia sententia, argutus crepat. Et ee declamationes
 q̄ dicitur, ut in scholis, ut in aliis magis in quibus coesse negauerim, amantia
 et in scholis, sed modo in, natus est, et affectat e subtilitatis: Et mibi q̄e in
 oratoris, infutano nō e amore dictionis, simplicitate nudissima, omniq; cultu
 modestissimo, Et rando quoda solidos, somine sententia princeps sui seocali ui
 detur illud autē utū de oratore eloquentia nō aliunde iudicauerim, q̄ ex corrupta
 declamatiōe cōsuetudine profecta. Hic fons iust lino labis, hęc origo, cū iam elo
 quentia nō ad necessitate, sed ad voluptate cepit cōueni. Omnia autē q̄ ad delecta
 tionē a cōmūdare, negligē est pro affectu cōrū qui delectari uolent, cōmūctur, cū
 pulato, nō ideo tibi satisfaccit, qd aut optimi, aut saluberrimi, aut succulēti, sed
 qd suauissima. Pleriq; interm cōsistissima quaq; Et rarissima probatur, qd so
 la raritas precū fecit, alioq; cōtēndi. Hinc totū se cōponētē ad studia delectatio
 nis neglexere utilitatē, Et uolētēs curiositati satisfaccere, displicere prudētē. Et
 quemalmodū nich, Et cultū a frugalitate est ad luxū, Et lasciuia dilapsus, sic
 eloquentia ad uanā ostentationē, ad ingenij lenocinia, ad pruritū auritū, Et ocio sorū
 delitias sunt tota cōuersa. Sic nec in scholis erat fori preludia, nec in foro scholarū
 profectū, sed utrobq; manū neditatio, Et ingenij ambitio. Thematū in scholis sin
 gebatur nō frigida solū, sed Et incredibilia, nec ueri similitudinē retrū, p̄terq; na
 turā, nec dissimili tractabatur eloqo. Hinc mōstrū in coiores, coacti, alieni. frigidū,
 oīaq; magis ex auertate placēdi, q̄ ex ueritate p̄fecta. Putabāt futurū ut quāto alie
 niorib; a ueritate magisq; inuolutis, Et implicitis exeretent argumētis, tāto expedi
 tiora ingenia ad ueras causas esset futura, ignari quo logiq; a natura discēdatur, eo
 ad eā difficultē rediri, Et qm dissimilib; sit uersatū, cū ad alia trāstati uelut obsu
 pscere. Eadē opinio tenet nri ipis plerosq; hoies, q̄ ex acū putat ingenia tenuissime
 rū rerū tractationē, cū potū atteratur, cū cōseclatur sūmas subtilitates, sed quas
 rū nullū in uita sit usus futurū. Similis est, Et oculorū, Et ingeniorū ratio, celigāt
 illi, Et hęc cōtū minutissimarū imaginū cōtēplationū intētū, Et hęc paruis occu
 patū, ad illā se ueluti magnitudinē coarclāt. Reclē Iocrates eos notabat sophistas,
 q̄ cū possent eas res tractādas assumere, q̄ ad rē pub. ad institutionē mortaliū p̄tine
 rēt, p̄ absurdū q̄busdā, Et incredibilib; exercebātur, uolētēs osledere, q̄ essēt eloquē
 tes, q̄ uel falsis fidē astruerēt, infantes alioq; in ueris Et p̄babilib; causis. Cū Et il
 lud periculū incurrerent, qd par fides, Et uera, Et falsa tractatibus adhiberetur,
 cū illa non ex ueritate materis, sed ingenij facilitatē profecta uideretur. Quanto
 satius est in magnis mediocrē esse, quā in paruis excellere. Et quēdā sunt subtilissi
 ma nullius in uita utilitatis, quibus si data tēpora alijs impēderentur, magnos

Quid sit diuifio, & quid ftatus.

earū ftudiofis attuliffent profectus. Magnifice profecto Alexander etiā ꝥ illud, qđ quendā magna circū ftātū turbæ admirationeꝑ minutiffimū foramen cicer calū immitteō, cū leguminis modio donari iufferit. Digna hominis leuitas, qđ tam leui premio rideretur. Hoc qđ præcipiunt, fimiles mihi uidetur vs, qđ ut cōfummātū in pictura euadāt, putant oportere in mōftroftis diu, & multiformibꝫ exerceri ftiguris, vsqꝫ pingēdis, quæ nō magis inter fe cōueniant, quā illud mōftū Horatia rñ. Quātō his fuiſſet meliꝫ, humani corporis mēbra exprimere? notqꝫ animātia effim gere: niuētēſqꝫ hominū uultus, ꝥ habitꝫ representare. Hæc à me tā sunt multū repetita, ut ftudiofi iuuenes ea uia qđ primū inſiſtant, qua ſemp fit ingrediendū, nec in ea diuerticula, praua uel inſtitutione, uel ambitione abripiātur, unde poſtea renocādū, duplicē ſuſtineant laborē, & remetiendū emēſum iter, & nouū ingrediendū. Aſſueſcāt quā primū nō deſueſcendū, ꝥ in utriſimilibꝫ cauſis exercēdū, ꝥ ea tractent, qđ ſæpe in uita tractari cōingāt. Nec ignoro in his declamationibꝫ multa inefſe, quæ hoc uitio notari poſſint, ſed hæc, uel ad uitādū cōferent, & cōmonefacient, quā ſint contēnēda, quæ tā leui gratia placent. Sed ſunt multa alia ſolidi acuminis, uariæ tractationis, multiplicis copie, cultæ elocutionis, ope roſi argumētū, tū eadē ratio in multiplices docet ſingula ſecare q̄ſtiones, uarios ex cogitare colores, locos inuenire, ſubtiliores ſentētias exargere, efficit ūeniqꝫ, ne iaceat ac languet oratio: ſed motu & calore animata, uigēt. Quas omnes uirtutes ut in his declamationibꝫ deꝑhēdamꝫ, qđā præfari lubet ad eā cognitiōnē neceſſaria.

ꝥ De diuifione, & ftatu

AC primū de diuifione, de qua paulo ante mētiōnē fecimꝫ. Eſt autē diuifio, tū tractationis i capita diſtributio, qđ magis itelligetur, ubi exēplis ſue rit manifeſtū. Qui uult diuidere, primū debet inuenire ftatū. Siatꝫ autē dupliciter dicitur, uno modo quādo itelligimꝫ modū interro gādū in quæſtione, atqꝫ hic qđ ē triplex eſt. Quo queritur, an ſit, quid ſit, quale ſit. Quale autē ſit, explicatur ꝑ oēs differētia. uocorū, quæ extra ſubſtātiā ſunt. An ſit, de ſimplici querit eſſentia rei, an ſuerint Centauri. Quid ſit, de natura, ꝥ ſubſtātia, huic autem toti quæſtioni reſpondet finitio, ea enim integram rei ſubſtātiā complectitur. Quoniā autem ea conſtat genere differētia, partibus, hæc quoqꝫ huic quæſtioni adiuncta ſunt, de genere. an prudentia ſit uirtus, de differētia, an uirtus in mediocritate conſiſtat, de partibꝫ, an res pub cōſtet magiſtrantibꝫ, ꝥ populo, de ſola diffinitione, an rhetorica ſit ars bene dicēdi. Quale ſit, continet ſub ſe quæcunqꝫ extra ſubſtātiā rei ſunt, de proprio, an homo ſit diſciplinæ capax, de adiacentibus, an Tyrānus ſit inuidus, de actibus, an opes ſuperbiā generent, de ſubiectis, in qua parte hominis

hinc in iudicio de causa iudicantibus, an iudicacione iuris coparetur de causa sine,
 an proprie scriptam suam ius expectant. Deq. alij de quibus alio a nobis loco dis-
 putatur. Alij status dicitur et questio que in tractacione cuiuscuq. rei sum-
 ma est, ex qua summa pendet et absolutio et rouverie, in qua ex arbitrio utri-
 usq. partis statuitur, que tamen in aliquo illiusmodi consilio. Que dum que-
 rit an sit, comestio dicitur. Que si fuerit, iudicialis. Etiam si non de for-
 lo iuro sed de multis alijs, que extra substantiam rei, in iudicij tamen et ei
 nibus que assionibus de iure sepe, aut utilitatis honesto. Debet autem ea que estio
 ce legitimus et proprijs partium fundamentis nasci, non autem ex communibus.
 Fundamenta autem ioco accusantis et defendentis rationes. Exemplum sumatur
 ex prima controuersia, pater filium abdicat q. se inuito patris alicuius, abdicat-
 tur adoptatur a patre iam de iure, alere uult patrem factum pauperem, prohi-
 bene patre abdicatur, contradicitur, intentio patris est, abdicco te q. minus es au-
 dicens ditto, non sum ille respondet, nondum status est, quia hec comama sunt om-
 nibus causis abdicacionis. Sed subijcit ille propriam rationem ex causa, quia me
 inuito patrem tuum alere uis, hoc est mihi non obedire. Respondet ille non in hoc esse
 obtemperandum, idq. iniquum esse si obtemperet, nec legibus ad hoc cogi posse. Si
 in hoc sistatur, tam hic erit status iudicialis. Sin autem procedat ulterius pater
 et dicat, debes obtemperare, quia non teneris illum alere tanquam patrem, cum pa-
 ter esse deserit postquam te abdicauerit. Respondet ille non amitti iura nature hu-
 manis legibus. Si in hoc rursus ex utriusq. arbitrio consistatur, iam hic erit sta-
 tus. Variatur enim prout utro citroq. subiectis causis longius proceditur. Nec ne-
 ro refert iudicacionem id appellemus an statum, cum quocumq. nomine appelle-
 tur, id sit ex quo controuersia pendet absolutio. Hi autem status quorum talis na-
 tura talisq. diuisio est, nunc in re tractantur, nunc in scripto. In re, quando etiam
 contra scriptum et omnem legem in re controuersia esset, ut de occisione hominis de
 furto, nam uel contra legem hec puniri apparet, iustum. Alia sunt que controuer-
 siam sumunt ex hominum constitutionibus et legibus, in quibus alioqui ius am-
 biguum non esset, ut cum altera lex iubeat tyrannicam imaginem in teatro poni,
 altera mulieris statuam collocari prohibeat, hec lex effecit ut si mulier sit Tyr-
 annicida, de eius statua dubitetur. Intellego autem, q. contra talem legem non sit con-
 trouersia apud iudices aut in foro, alioqui in re bene contingit esse disceptatio-
 nem. Bene enim contingit esse disceptationem de eo qui remanserit in nauis tem-
 pore tempestatis, an ex equo et bono debeat possidere, et tunc talis status rationa-
 lis erit. Non tamen apud iudices tunc disceptari contingeret, si cotinuat tamen ali

Quid sit diuisio, & quid status

quando erit etia. a rationalis. Nihil enim est legibus statutū, quod non etiam ante legem potuerit esse controuersum. Has autem legales quæstiones quæ ad tripliciter nasci contingit, ex scripto scilicet uoluntate, cum alter se uerbis legis, alter sententiam metur, ut de eo qui eger mansit in navi, an eum quoque lex intellexerit. Ex contrarijs legibus, de muliere que Tyrannum occidit. Ex ratiocinatione, cum ex lege incerta ad factum certum rationem mutuamur, ut cum uolumus eam mulierem que philtum dedit marito capite plechi, quoniā scilicet ueneficas capite plechi lex iubeat. Ex ambiguitate, quoniā uerba legis sepe contingit uarios habere intellectus, ut si testator dicat, Tullius heres meus dato uxori meæ Terentiæ uasa argentea que uolet, an que uelit uxor, an que hæres. Sed in his omnibus, aut de coniectura, aut finitione, aut qualitate queritur, an illud uoluerit intelligi legislator, an sit iustum intelligi, in altero coniectura, in altero qualitas. Et in ratiocinatione, que & syllogismus appellatur, an illa uenefica appellari debeat, qui finitiuus est. Statum actionis adiecere aliqui, quando non iure aliquo equitatis intentioni occurrimus: sed ei nihil respondentes ad subsidia iuris cōsumimus, cū tamen nos obiecto crimine non purgemus, ueluti qui obijciti crimen repetundarum, opponit se equitem Roma esse: nec posse secum agi huius criminis, tunc autem trāsferitur tempus, accusatio, actor, & alia huiusmodi. Sed hunc statum excludit Rabius, quia non in eo status est, nō potes tecum agere, sed eques sum, aut infamis es. Ex quibus rursum fundamentis illi priores nascuntur. An iustum sit excipi equites, an sit infamis. Sed de statibus explicatis & fusius à nobis alio loco disputatur. Hæc tamen qualēcunq. notitiā nunc necessariā esse iudicauimus.

¶ Inuenio igitur in causa statu, primū erit cōsiderandū, uno dūtaxat an pluribus statibus uti uelimus, & in quo maxime uelimus inniti. Contingit enim pluribus statibus uti, ut in causa Milonis, fuit ille insidiator, scilicet etiam si nō fuisset potuit iure interfici sceleratus ciuis. Quod si pluribus statibus uti uelimus, totam causam in eos diuidemus. Pro Ligario Cicero primum dicit Ligarium in Africa non uoluntate, sed necessitate remansisse, quod est coniectura: deinde eam ipsam uoluntate posse iure defendi: scilicet postremo finitione utitur, nō esse illud factū sceleris nomine appellandū. Ita diuisa causa solent aliquādo tractari prius quæstiones generales, præsertim quando ex his pendent particulares. Generalis est in his, an necessitas habeat firmum culpæ patrociniū, an in bellis ciuilibus scelus: sit aduersas partes sequi. Præterea omnes illæ ex quibus tanquā à maiori ad minus possit aliquid inferri. Etiam si ex industria remansisset, & animo nocendi, an dānandus esset. Et etiam in quibus à pari, an qui alijs in eadem causa ignouerit teneatur ipsi

in se ipso. Deinde ut in conspectu suo sit quæstio quæstionibus deuenire, velut in il-
 la, an illo anno accessisset imperator in Africa, ut noceret Cesari, an potuerit sus-
 pici bellum civile futurum, & an expedierit illi esse pacem: deinde iam exoro-
 to bello, an potuerit occire. Et ad hanc, an expedierit illi potius esse alibi, an aliquo
 naturali imperio cogere, an eo tempore quo fuerit, se prestuerit acerbum. Rursus
 sum illa, an si concedatur fuisse ex animo, sit donandus. Hæc habet inclusas alias,
 an iustior arma fuerit sequutus, & hoc autem erat apud Cesarem tractandū,
 ornatoribus officijs esse Pompeio demittis, an confecto bello perseverauerit, an
 victoris partes nunc probet. Deinde illa sequitur postrema quæ hinc subseruit
 nullum. An fuerit illud scelus, hæc dimiditur. An consilio sit gestū, an poti⁹ impe-
 tu quodā & fatali calamitate. A fine, an omnes saluā rem pub. uellent. Sed cōside-
 ratio circumstantijs personarū plurimæ nascitur, ut in accusatore, an æquū sit cū
 accusatori in eadem causa ignoueris, dānare reum. In hoc fiet collatio, uter acer-
 bius Cesare offenderit, an illi audiendi sint, qui cū peccauerint ipsi atrocius, graui-
 ores ab alio penas exigant, an qui sanguine expetunt, qui clementē natura ad cri-
 delitate irritant. A persona Cesaris, an ipse sit, ignoscere qui nō solum ignoscerit
 alijs, sed honore affecterit, qui natura sit clemens. Post omnia, an satentū sit ignos-
 cendū. Potest in immensū eadem ratione causa secari, sed modus faciendus.

Multiplex est diuidēti ratio, sed alia alijs magis probatur. Optimā ego illā
 iudicare, qua semp ab ijs descenditur in ea quæ inferiora probet, ut si quæritur utrū sit
 magis dolendū, merentē, an immerentē sup. plicio affici. Inde exordiaris, an quicquid
 sit dolendū præter culpā: & si sit dolendū, an ea quæ fortuito accidit nulla nra opa,
 & si ea quæ fortuito accidit, an illa quæ cū iam acciderint uitari nō possunt, aut emen-
 dari: & an inter hæc cōnumerāda sit infamia: ita enim à primis illis ad extrema
 puenies. Nihil est dolendū præter culpā: aut si quicquid est, nō ea certe quæ nobis in sperā-
 tib⁹ accidit, aut si eadē hæc putes, nō illa, quæ cū acciderint abijcere à te nō potes.
 Deinde inspicere causam ex qua difficultas nascitur in quæstione. Hic autē opinio ho-
 minū est, quā si mala est, effugere cupimus. Hic igitur primū quæritur, an opinio
 uel falsa, apud paucos & malos, cuius cōmutationē sperem⁹, quicquid adiciat infel-
 licitatis. Deinde cōmutemus illa eadē in cōtrariū, quæ semp esset duratura, apud bo-
 nos, atq; etiā uera. Ita enim efficitur, ut si nec uera opinio, nec capud oēs, nec nunquā
 cōmutanda infelicitatem asserat, nulla sit in opinione miseria. In huiusmodi diuisi-
 onibus cum illa quæ potuissent obtineri aduersarijs donantur, firmiora efficiunt
 reliqua, quibus tantum uidemur fidere, ut his freti reliqua remittamus, pete-
 ram defendere iure factum, sed tamen non feci. Quanquā de his p. chre. Fa.

Quid sit diuisio, & quid status.

bis utroq; utentibus in neutro haberi fidem inquit. Et illam diuisionem non probat Fabius, quæ tamen à Cicerone uitata non est, cum superiora superuacua sũt extremis, ut pro Cluentio neminem reum maioribus criminibus, grauioribus rebus in iudicium uocatum, q̄ Opianicum. Deinde præiudicia esse facta ab his ipsis iudicibus à quibus damnatus sit. Postremo iudicium pecunia non tentatum à Cluentio, sed contra Cluentium. Si enim hoc ultimum possis ostendere: quid opus est præcedentibus? Quæ ratio tamen si ad diuidendum satis comoda non sit, ad sequendum tamen illum ductum in oratione comodissima est, deriuatur enim ex præcedentibus in extrema fides. Nam si tam atrocia fuisse Opianici crimina semel probaris: & de eius damnatione facta à iudicibus præiudicia, quauis non obtineas tentatum, ab Opianico iudicium, obtinebis certe ne contra ipsum tentatum uideatur. Quemadmodum etiam in oratione pro Quintio, non fuisse causam ut à prætore postulares, ut bona Publij Quintij possideres. Deinde ex edicto te possidere non potuisse. Postremo nõ possidisses. Singula adiunãtur superioribus. Si enim causam iustam non habuit, possidere non potuit, & si possidere iure non potuit, non uidetur possidisse. Quanquã hoc ab illo separatur, si de qualicumq; possessione intelligamus. Sed iam sequuti semel diuisionem, rursum ad quaestiones redire possumus, & illas secare in alias, ut in hoc ipso exemplo, an debuerit quicquã Quintius Neniũ: an si debuerit iam soluerit, an ille antea exegerit: & hæc ipse quaestiones argumentorum uim habent, & uiam ad probandum apperunt. Si enim non exegit, non uidebatur ius habuisse ad exigendum: atq; ita non fuisse debitũ. Totar. q; hanc partem summo tractat & artificio & urbanitate. Primum ex equo & bono, etiam si uadimonium fuisset desertum. An amici & socij sit ad ista exire uentura statim decurrere. Deinde propius accedit ad ius. An debuerit domũ nunciare, amicos conuenire, querere quis procurator esset. Postremo agit ex iure, non fuisse factum uadimonium. & ita non esse desertum, quod ad coniecturam pertinet. Deinde secundam partem ita diuidit. An cuiusuis qui nõ obierit uadimonij, bona possideri possint. An uero absentes excipiantur, & si non omnes, qui nam illi sint. An qui fraudationis causa non absint. An qui non latitauerint, quibus hæres sit, qui non ex alij causa solum uerterint. Postremo diuidit uitimam quaestionem. An cuiuscumq; prætor ex edicto decernat is possideat. An uero si procurator contradicit in iudicio, nõ uideatur impetrare possessionem. Aut si libellos deijcit, si non satisfaciat, si iudicium non accipit, si alios magistratus appellat, si uolentibus cupere aliena bona resistit, si ea que possideri dicuntur nondum ueniunt: & multa huiusmodi, quæ ex aduersariorum obsecrationibus sese offerunt. Nam propa-

non ex defensus per procuratorem, non accepisti iudicium, quæstiones etiam, an defensus sit, inquit tribunus appellat, iudicium pati uult. Placitum hæc dandi de ratio conducit, ut uelut in numerato omnes locos defensionis, et omnia causa firmamenta habeamus. Differt a questione tractatio, quæstio magis in argumentis consistit et disceptatione. Tractatio mollior est, et ad dicendum amplior et iocundior, habetque locos communes et affectus, uelut ea quæ tractantur ex æquo, et bono, quæ pertinent ad mores, de ingratitudine et pietate. Sed hæc satis.

De colore & schemate.

DEBET. Et declamator quid sit color cognoscere, quæ obrem nos paulo latius explicemus. Omnis feditas corporis insignis turpiter et cum pudore se offert conspiciendam. Unde eas partes in quibus aliqua sit nota turpitudinis occultare et emendare conamur, si liceat, pulchriores autem in propatulo esse sinimus, uelut ostentantes. Porro ea cura longe est maxima in ijs formis quæ corpora uulgauerunt, quibus peculiare est ementiri formam, et aliena se uenditare pulchritudine. Hinc omnia illa lenocinia, suous, cerusa, purpurissum. Vsq; adeo uel alieno placere colore pulchrū putant. Quæ corporis sint ad animum transferuntur, uel in uitijs, uel in uirtutibus. Omne enim animi uitium tam est foedum mentis oculis, quæ illa corporis, nec alienis solum, sed eius ipsius qui admittit. Inde illa in peccatis fuga, et in turpibus occultatio, et in deprehensis pudor, nec solum auertunt animos cum uidentur, sed et cum audiuntur, eosque habemus inuisos, quorum flagitia uel oculis, uel auribus subiunguntur. Ad ea celanda inuenit humana calliditas, fictiones, simulationes, lenocinia, totumque artificium accurate mentiendi, quibus et illis turpibus datur color, et parum honesta honestiora uidentur, indeque color appellatus, uel quod tanquam turpis facies coloretur, uel tanquam in mentiente colore in tueatur, ne in mendacio deprehensus erubescat, quod Fabio placet. Haec autem causa si uera est, honestam rem facit, sui ficta, non quidem facit honestam, sed ut uideatur. Hi autem colores appellantur. Dicuntur etiam colores, licet non ita uisitate schemata et ornamenta orationis, quæ uel in sententijs sunt, uel in uerbis. Sed hi communes sunt et honestis et turpibus causis, illi tantum turpibus. Illi non exornant, sed defen-

Quid sit ditulio, Et quid status.

dunt, hi exornant tantū. Ex his alios dicit pertinere Fabi⁹ ad solā dicētis uerecūdiā, alios ad quæstiones. Ad uerecūdiā, quādo nihil periculi est in explicādo, sed cōsultur dicētis, uel auctoritati, uel pudori, uel aetati, uel quādo obstat præsentia iudicū, senatus, grauioris cœtus, quale est illud Sallustianū, q̄ honeste nominari non possunt in honestissima. Et illud in Antoniū, sumpsisti uirile Togā, quā mox mulierē stolā reddidisti. Et p̄ iocū usurpātur, præsertim cū ea muliere quā oēs amicā potius quā inimicā habere uolūt, in Clodiā: Et ex eadē, minimus frater tuus q̄ est in isto genere urbanissim⁹, q̄ te amat plurimū, q̄ propter nescio quā credo timiditate, Et nocturnos quosdā Et inanes metus, tecū semp̄ Pufio cū maiore soror: cui bi tauit. Et interim gratia occultādi q̄dā apud aliquos, Et explicādi apud alios, quæ parum tuto dicerentur. Ut in suspecta nuru, duxisti uxorem quæ patri placuit, sed multo magis ut quædam mollius dicantur. Ut illud Themistoclis sua dentis ut urbem relinquere, urbem apud deos deponite, Et qui uictorias aureas in usum belli conflare uolebat, uictorijs esse utendum. Et apud Ouidium Ajax. Arma uiri fortis medios mittantur in hostes, inde iubete peti. Adhibentur etiam ad uitandā crudelitatem, asperitatem, insolentiā, cū alioqui iure obtineri possent, quæ postulātur. Sed laboramus facie ipsa causæ, ut est illud, raptor nisi intra trigesimalū diem suū Et raptæ patrem exorauerit, pereat, exorato raptæ patre, suū non exorabat, poterat pater si uellet non ignoscere, sed id per quā crudele uidebatur, nec tamen aperte debebat promittere, alioqui controuersia dissolueretur. Adiecit Portius. Latro, occidet igitur spero mollius. Hæc autem species quas hæcten⁹ cōnumerari etiā figuræ Et schemata dicuntur, de quib⁹ omnib⁹ Fabius libro 9. cap. 2. Alterū uero genus quod ad quæstiones pertinet, propriæ coloris nomen accipit, nec de nominib⁹ sum anxius. Id autem est cum factum reuera turpe Et improbā dum fictione defenditur. Quod contingit, aut eum id quod reuera contingit, hac arte cobonestatur, uel cum mendacio mendaciū subuenit. Ut quæ dicebat se sollicita tam à priuigno de stupro, Et locum Et tempus demonstrabat in quo à patre fuit præprehensus. In quibus omnibus ea adhibenda est cura, quæ à callide mentientibus solet, ut memores sint, uerisimilia fingant, consentiant sibi, ne ea fingant, quæ possint redargui. Atq; hæc quidem uitia in his uitanda sunt. Primum ne extra Thematis argumentū petantur, id est ne tam longe ut non uideantur coherere. Capius, à piratæ filia dimissus eam uxore accepit, deinde à patre iubetur illā relinquere ut alteram sibi acciperet, cum nollet abdicat: qui defendebat puellam, non fecisse libidine, eo colore utebatur, ut diceret patrem clam præcepisse, sed palam dissimulasse. Lōge uidetur extra thēma petiū, nec cōsentire satis cū relijs, ne incredi

illa est dicitur. Quae si non fuerit, non videtur esse filii, quae fortiter fecerat à
 patre, et periturum se in militiam iret, repugnans abdicatur. Quae filium defendebat, dixit
 male illi, et hostibus? quae si patre vivere. Cuius facile sanguis, ut sunt prodigiorum
 se, permittit inaequationes, ut de illa quae in lupanari militie occiderit. Trium? hoc
 est est colore, ut dicitur in oratore humana specie adhaerere imagine, quae brachia ad
 eodem attolleret. Incepta est ridicula, in causa patris, quae scripserat Pyrratis, ut filio me
 his praecederetur, in septima controversia, est apud Senecam. Gorgom? fuit Butronis
 auditor, postea schola quoque fuerat, nota obtusa, sed pugnacissima, cui Baros
 fœdera reuocantissima dicit. Ceterum rancorū uoces habet. Hic putauit narium colore
 se excogitasse pro patre. Ego inquit declaui, dupla dabo si man? non praeceideritis, li
 brario una syllaba exiit, non est scripsit, si praeceideritis. Digna res quae uoce illa dice
 retur. Ne in parte blakatur, in summo non consentiat, ne per se in speculum uideatur uerifi
 mile, collatum cum reliquis partibus non conueniat. In controversia raptoris quidam dicit
 pro rapte patre, quae priorē raptae patre orasset, noluisse suspendere, nec uoluisse sta
 tum esse securum, quomodo enim erat controversia, si se offederet renissurum? Ne obse
 ceni sint colores, cauendum, quale est illud in secunda controversia, quae citatur à Seneca,
 dicit enim audiuisse se quendam praetorium uirum dicentem cum declamaret controversia de
 illa quae egit cum uiro male tractationis quae uirgo esset, et danata postea perijt sacer
 dotum. Nolumus inquit ista maritorum abstinentia, quae etiam si prima uirginitas timidis
 remissere nocte, uicinis tamen locis ludunt. Adiebat illum Scaurus, non tantum discretissi
 mus homo, sed uenustissimus, qui nullus unquam impunitus stultitia trahere passus, sta
 tum Ouidianum illud subiecit. Dum timet alterum uulnus incepta loci. Et ille exiit, nec
 ultra dixit. Hic autem uersibus in ijs carminibus, quae falso Vergilio tribuuntur, repe
 ritur, quae Priapeia uocantur, quo magis credo Ouidianae illa esse lasciuiae. Haec fere
 de colore praecipui possunt, quibus illa quae apud Quintilianum sunt lib. iij. cap. de narratione
 facilius intelligi poterunt. Admoneo lectorem, ne in his declamationibus conuene
 tem oratione putet. Sunt enim omnia truncata et intercisa, et sic conuictum se pulchri
 res offerebat sententiae, etiam si longe dispares inter se, et diuersorum autorum essent, tan
 tumque inspiciat quod per se singula significant, alioqui frustra torquebitur, si putet con
 tinuata. Non adiuuimus prologos, quoniam omnia uolumus eiusmodi esse in quibus
 artificum declamatorum inuestigaretur, tametsi illi longe sint pulcherrimi, illa autem
 quae extra controversiam dicebantur, quae uerbi aliquid erat quae fragmenta male con
 gesta ex controversiis, diuisionibus inseruimus, si uerbi digna uisa sunt.

DECLAMATIO PRIMA PRIMI LIBRI,
 quae est de patrio abdicante nepotem, quem prius adoptauerat.

filii parentes a iustis aut in gratia fore

*inimicus
dicitur
non in gratia
non in gratia*

LIBER PRIMVS.

Rubrica

LIBER I parentes alant, aut vinciantur. **Thema.**
Duo fratres dissidebant inter se, alteri filius erat. Patruus in egestatem incidit. Patre vetante, adolescens illum aluit, ob hoc abdicatus tacuit. Adoptatus a patruo est. Patruus accepta hereditate, locuples factus est. Egere coepit pater. Vetate patruo aluit illum adolescens. Abdicatur, contradicitur.

¶ Prima pars pro nepote.

Uelama

Foiam perductus erat, ut omnem spem ultimorum alimentorum in ea sola domo poneret, in qua habebat abdicatum & inimicum. Ipse, inquit, ab me vetuit. Imitationem alienae culpa innocentiam vocas? Omnis instabilis & incerta felicitas est. Quis crederet iacentem super crepidine Mariam, aut fuisse conulem, aut futurum? Quid non timendum felicibus putas? Quid desperandum infelicibus? Ne circumplura instabilis fortunae exempla te mittam, vide quis alimenta roget, & quis roget. Non sum hospes grauis. Vnum senem aduoco. Ipse tibi vitio placuit pater. Perierat totus orbis, nisi tram sineret misericordia. In status inter duo patres, utriusque filius, semper tamen felicioris abdicatus. Illud tamen pater deos testor, diuitem te relinquo. Circumibo tecum pater lumina aliena. Omnibus ostendam, & me qui alimenta dedi, & te qui negasti. Abdicari non possum ob id quod feci, lege cogente. Quid si flere me vetes, cum video hominem calamitosum? Non sunt affectus nostri in nostra potestate. Quaedam iura non scripta, sed scriptis omnibus certiora sunt.

*filii
nihil
patro
ado*

Alia

fortiora

¶ Pars altera pro patruo contra nepotem.

Rescere proposuit ex mea inuidia homo, qui se melius scire potest, quam defendere. Inustus meus metus est, ne heredem ingratum scribam, inimicum relinquam. Etiam si tu non odisti eum, qui fecit mihi iniuriam, tamen ego odii illum, qui fecit tibi. Deiuit esse filius, qui non tantum a patre abdicatus, sed ab alio adoptatus est. Audite quae valde egerit. Fratrem rogauit. Quis es tu, qui de facto patrum feras sententiam? Ad te, si tibi odia nostra non mittimus, Iudices habemus deos.

SCHOL. (Eo iam) cuius est calamitatus, qui eo miseriarum perueniat, ut cogentur ab abdicato filio, a fratre inimico alimenta expetere, unde tanto magis timeatur subire. Tanto enim quispiam magis debet alicui: quan-

*non deo
non deo
non deo*

quod illi magis in dignitate est arguentis de iniqua fortuna. (Ipsa inquit alii
 me dicunt. *Reus est aliter de fortuna: rabulorum par gatar. crumine. Crumey. autē
 est aliter de dicitur. inuener. Vnde pater. cui id pro causa, qd causa nō est. (Ois
 inuener. *Adversus me mouetur inuener. (Quis traheret.)* Exemplo arguit. Vide Plu
 tarchum in vita Marci. (Quid nō inuener.) Enimvero ex repugnātib? (uide. qd)
 Emphaticus est. (Hoc nō.) Quid in alijs probas, debet ipse usurpare. Et est arguentis
 à re ipsa grātibus. (Inuener) quasi hoc sit inuener, cū alijs sis fortunatus, tibi sis
 infelix sum? (Circūdo.) Cū inuener, miserorū dicitur qui cū patri à medicitate, pro
 tunc, obuiat mōtū pater. Et te qui negasti, quod res miserationē auertit. Proin
 de dicitur, aut cum dicit, testis pater inuenerisse adoptatē, aut si eum non intelli
 gat, intellexisse postea eum dicit, Et te qui negasti, sed utrumq; displicet. Et ideo
 prior clausula pertinet furtiuis ad patrē mendicū, sequens ad adoptatē, cui ali
 qd deest. In cōtrouersijs autē sic legitur. Circūdo tēcū pater aduocā limina. (Abdicā
 1.) Arguit à iure scripto. Nam cū duæ leges aduersantur, cogentū potius est obte
 per adu. Lex autem de patre alendo, sine exceptione iubet. Abdicatio autem red
 denda est causa. (Quid si flere.) Hoc à iure naturali, cui? maior nū est, quā scripti.*

¶ Altera pars.

CResare) colorem adhibet, quasi nō ex animo patrē uelit alere, sed quia sciat
 frerem negaturus, et ita inimicū sibi fore, ex cuius inuidia, sibi beneuo
 lentiam comparet. Et est argumentum à causa, quoniam in refutatione potissimū
 est causas inspicere aliene intētionis, easq; subuertere (ne heredem). Color est abdi
 cationis, quasi uereatur, ne qui inimicū alat, & ipse inimicū sit. Argumentū
 à contrarijs, quod est idem, cum cōtrarijs, contrariū est (etiam si tu nō odisti eum.)
 Pietate uult cōmendari odium suū, & est color. (Desinit esse.) Quæstio finitio
 nis, an filius sit abdicatus, qua respondetur illi quæstioni, patrem alere debuit. Nā
 si hic non est filius, nec ille pater, à re latius: (Audite quā.) Huiusmodi illud est.
 Quid amplius dicam? matrem occidisti. (Quis es tu.) Filium arguit, tanquā par
 tis dicto minus audientem. Non enim ille sibi debet sumere iudicium de facto pa
 rentem, quod superbum est. Occulte enim sunt hominum mentes.

¶ Diuisio.

HAEC cōtrouersia oritur ex duabus legibus, quarū altera non alen
 tem parentes iubet uinciri, altera permittit abdicatōnem, modō pater ab
 dicatōnis causas reddat. Dicit, iure abdicō, non abdicās, nondū statū, quia non
 dam ex proprijs causis. Subiicit cōsentem, quia me inuito patrem nō alere. Iure se
 cio respondet filius, & opponit alteram legem, quia filij parentes tenentur alere.

LIBER PRIMVS.

Hic iam status iudicialis legitimus, quia circa leges cōtrouersia est, ex contrarijs legibus. Aduersus illam legē potest pater mouere multas quæstiones. An omnes parentes oporteat aliū iniuriosum, hostem, proditorē, abdicantē, id est qui ipse alimenta filio negarit. Et ad hoc spectat illud, tamen ege odi illum qui fecit tibi. Sed hæc est uniuersalis quæstio, deducitur ad articulem, cum in tali patre tractatur, & est iuris. Deinde mouet finitionem, an parentes sint qui filios abdicauerint. Et ad hanc mouet aliā, an filius sit abdicatus. Ex ea enim cum relatiue, sunt altera pendet. Huic subseruit illud, desunt esse filius. Mouet etiam coniecturam, cōtra filiū, an uero hoc simulate faciat, ut illi inuidiā quærat. Et huic seruit illud, crescere proposuit. Cū lex repugnat, uel interpretari debemus, uel ostendere ad rem non pertinere, nisi per aliā legem possit abrogari. Deinde & contra personā mouetur quæstio, an filij sit resistere patri, & arbitriū se cōstituire de paternis odijs, & de ijs iudicium ferre, quæ latent. Hæc tamen omnia a filio infirmantur, & primum quæstionem mouet, utri legi potius sit standum, & dicit hanc esse cogentem. Deinde aduersus illam, an iniuriosus sit alendus. Opponit præterea nullam paternam iniuriam debere uinci. Aduersus finitionem, patrem probat esse iure naturali, quia eos nos affectus impellat, & ius naturale non posse uinci scripto. Aduersus coniecturam adimit suspicionem. Neque enim ille, aut ad abdicatum, aut inimicū confugisset, nisi in extrema esset egestate. Sed & alia quæstio est, circa personam, an iniuriam iniuria debeat pensare. Et circa hoc locus communis. Et utrum magis debeat quod beneficium in se probarit, id exhiberi alteri uelle. Hic ductus contumari potest per totam causam, sed alij multi possunt existere, ut uaria sunt declamantium ingenia, & apud Senecam licet intueri. Aliæ sunt magis tractationes quæ quæstiones. Tractationes autem sunt, quæ accommodatiores sunt ad affectus tractandos, quæ ad argumenta, quale est illud Gallionis, nulli interdici misericordiam, & an abdicari debeat propter id uitiū, quo patri placuit. Varij sunt colores adhiberi in hoc themate a declamatoribus, cum pro filio, tum pro patre. Pro filio, creptam sibi considerationem affectu, non putauisse, id patrem moleste laturum, Triarius sic dixit. Timui inquit, si non aluisssem ne abdicarer a patre, sciebam quomodo illi placuisssem. Pro patre Cæsius est usus tali colore, q. debuerit filius prius rogare patrem, & illum ad fratrem perducere, ut sic reconciliarentur, nec deberet famam pietatis ex eorum captare discordia.

DECLAMATIO SECVNDA

de uirgine prostituta.

Rubrica

perumpia

Declaratio

...capta venit. Raptus à lenone, & prostituta
...morbat stupedi. Militem qui ad se
...cum exorare non posset, cum instanti, & vi
...volentem occidit. Accusata, absoluti, & reuerfa
...est. P. sit sacerdotum. Contradicitur.

¶ Pars prima contra virginem petentem sacerdotium.

Sacerdos vultus adhuc in lupanari viuet, nisi hominē occidisset.
Quid mihi sacerdoti, cuius precaria est castitas. Id enim deerat, vt
templa eas recipiant, quas aut carcer, aut lupanar electi. Indignā te sacer
dotto dicerem, si trāsissem per lupanas. Fortuna inquit pati coegit, & mihi
feteri debēt omnes met. At nos miserādas nō facti? facer dotes. Nec est
apud nos maximus honos, vitium orū maiorū solatiū. Ita domi custodita
est, vt rapī posset. Ita chara fuit suis, vt rapta nō redimeretur. Ita raptæ
pepercere Piratæ, vt lenoni venderent. Sic emit leno, vt prostitueret. Sic
venientes deprecata est, vt ferro opus esset. Monet me respectus omniū
virginum, si in ciuitate nulla inueniri potuist, nec meretrice castior, nec
homicida purior. Nulla est satis pudica, de qua quæritur. Omnes, inquit,
exorauī. Si quis dubitat, an meretrix esset, audite quā blanda sit. Pos
namus tres sacerdotum petere. Vnam quæ rapta sit. Alteram quæ pro
stitit. Tertiam quæ hominem occiderit. Omnibus negabo.

¶ Pars altera pro virgine petente sacerdotium.

Voluerūt dii esse miraculo, in captiua libertatē, in prostituta pud
icitā, in homicida innocētā. Narrent sane oēs, tanquā ad prostitutā
venisse, dū tanquā à sacerdote discesserint. Quā pudica sit, miles ostēdit,
quā innocens, iudex, quā felix, reditus. Inter tot pericula dii illæsam nō
seruassent, nisi eā sibi seruaturi fuissent. Totus populus ad seruandā pudici
tā cōtulit. Cui ad violandā attulerat. Dicat pudicitia suā diis, quibus debet.

¶ SCHOL. (Sacerdos ur̄a.) Scelus fuit in causa, ne in scelere iniret. à cōtinuas
set turpē uitā, nisi illa occasio esset oblata. Et ita ostēdit nō spē faciū, quæ fuerit fa
ctū fortuna. Volūtas autē honesti actionū est causa, nō fortuna. (Precaria.) quæ
precibus est seruanda & obtinēda à superioribus. Non igitur tutū est, quod in aliena
potestate est. Cuius causa est incerta, incerta sunt & ipsa. (Id enim deerat.) A loco, &
habent in se naturā repugnantiā. (Indignā te sacerdotio dicerē) à minori. (At nos
miserādas.) Miseratio infelicitatē indicat, sacerdotiū autē bonos est, bonos, felicio

LIBER PRIMVS.

tas, non bene autem conuenit felicitati, & infelicitati. Et ita bene subiungit, nec est apud nos. ¶ c. (Ita domi.) Ex sequentibus, indicantur precedentia, & ab exitu principia & triodia, habet autem gradationem, & repetitionem. (Mouet me.) Quid enim de reliquis indicetur uirginibus, si hæc sola reperitur sacerdotio digna? Ab effectis, ne hoc sequatur, illud tollendum est (de qua queritur) cuius castitas in controuersiam uenit. Queri autem de castitate, contingens est, sed probabilitatem habet. (Si quis dubitat) argumentum conuertit, & fecit *artus peror*, sunt autem adiacentia in meretrice. (Ponamus) Argumentatio est per fictionem, & est à minori ad maius. Aliunde enim potest sumi explicatio argumenti, aliunde argumentum ipsum.

¶ Altera pars.

VO luerunt dij.) Ab exitu qualia fuerint antecedentia ostendit, neq. enim digna sunt seruire, que liberata est, aut prostituta, que pudicitiam seruauit, aut homicida, que innocens. (Narrent.) Cōparatio est, & tacite est à contrarijs, pugnat enim ut impudica sit, à qua tanquã à sacerdote discedebatur (quam pudica sit.) Hæc omnia contingentia sunt, sed in hac partem propensiora. (Inter tot pericula) ab effectu probat causam, & à causa honestatem, & ab his que contingerunt, prouidentiam arguit. (Totus populus.) Omnes enim qui ad illam cōmeabant, eius mirati pudicitiam, slipem relinquebant, quã afferbant pro ueneris precio. (Dicat,) quasi diuine sit felicitatis, inter tot pericula pudicitiam seruare.

¶ Diuisio.

STatus coniecturæ est, an pura sit sacerdos. Potest esse & alius, etiam si pura sit, an illi obesse debeat omnis uitæ prioris infelicitas. Potest esse & alius, etiam si munda non fuerit, an emendata pro munda habeatur, & erit finitio. Hæc rursum in plures alias secuntur questiones. Illi priori subiunguntur, an esse potuerit, an uoluerit esse. Potuerit. Habet questionem occasionis, facultatis, felicitatis. Occasionem accusator arripit contra uirginem. Occasio habet locum, tempus, ætatem, stupratores, impulsores. Occasio efficit ut melius possimus, facultas ut possimus. In facultate sunt uires, animus, sed facultatem magis usurpat defensor, potuisse ueri uirginitatem ab stupratoribus, & interfecisse militem. Quemadmodum & felicitatem, que in occultam causam, diuinamq. uoluntatem referitur. Vnde illud, inter tot pericula. ¶ c. Felicitas autem est, in uincenda fortunæ acerbitate. An uoluerit, magna pars ex precedenti pendet, sed habebit hanc diuisionem, an ea sit uita ante acta, ut credibile sit uoluisse, & ea sint subsequuta, que uoluisse probent. Maius incommodum timeretur ex facto, an comodus ex non facto speraretur. Alius status, an illi obesse debeat prior infelicitas. Hæc ex illa pendet, an illa obesse

obesse debeant, quae nobis inuita accidunt. Dum probamur non consensisse, an solus sit animus qui contaminat, an etiam quae circumstant, & si corpus fuerit pollutum, an animus maneat integer, & si maneat integer, an satis sit corpus pollutum, ut à sacerdotio excludatur. Haec quaestiones ab utraque parte prout commodiores sunt, usurpantur. Alia quaestio, an emendatè recipi debeant, non videtur habere locum, quoniam ad sacerdotium non assumerentur, nisi quae uirgines fuisse probarentur. Latro adicit castam & puram, ut pura referretur ad id, quod hominem occidisset. Et ex hoc mouebat quaestionem, An potuerit interficere hominem ad se, tantum quae ad prostitutam uenientem.

DECLAMATIO TERTIA

de incesta saxo deiecta.

INCESTA saxo deieciatur. Thema. Incesti damnata antequam deieceretur, vestam inuocauit, deiecta vixit. Repetitur ad poenam. Contradictio.

Rubrica

¶ Prima pars contra incestam.

Hoc expectatis, ut capite demisso verecundia se ipsa antequam impelleretur, deiecerit, id deerat, ut modestior esset in saxo, quam in sacrario fuerat: consistit, & circumlatis infrequentiam oculis, sanctissimum humen, quasi parum violasset inter altaria, cepit in ipso quo vindicabatur violare supplicio, hoc alterum damnatae incestum fuit, damnata est, quia incesta erat, deiecta est, quia damnata erat, repetenda est, quia incesta & damnata, & deiecta est: Dubitari non potest quin tantum deiecienda sit, donec efficiatur, propter quod deiecta est, Patrocinium suum putat pereundi infelicitatem. Quid tibi importuna mulier imprecor, nisi ut ne bis quidem deiecta pereas? Exponam cum quo stuprum, vel quando commisit? Quia probauit, istam damnastis. Non putas legem cauisse, ut perire, quae cauit quemadmodum perires? Male de diis existimas, si sacerdoti iure, tam fero succurrunt. Ita dii maluerunt damnatam absolueri, quam sacerdotem?

Declamatio:

¶ Pars altera pro incesta.

Damnata deiecta est, absoluta descendit. Putares puellam non deieci, sed demitti. Lex sacerdotem non ad saxum usque deferret, nisi sententiam deorum expectaret. Erat altitudo motus, etiam securè aspicientibus horreda.

LIBER PRIMVS.

¶ SCHOL. (Hoccepostatis ut.) Subindicat impudētiē fuisse, qđ ausa sit deos in saxo inuocare, sed id durū uidetur, cui enim impudētiē sit, qđ pmittatur? Nisi intelligat in hoc fuisse impudētiā, qđ ita uoluerit occultare incesū, deos obtulās. Quasi diceret, impudens fuit in sacrario, erit & in saxo, à maiori. (Dubitari nō potest) à fine sumptū. Tandiu aliquid fieri debet qđ in aliquē finē accōmodatur, quonq; is finis obtineatur. (Pereundi infelicitatem.) Infelicitas enim est semel deiectam non mori, ut rursus deiciatur. Et est subuersio obiectiōnis. Illa enim dicebat, quia semel deiecta non perij, non debeo repeti. Hic transfert ad deos, qđ sic illi uoluerunt sepe cruciatam mori, unde subiungit. Quid tibi imprecer. & c. (Exponam eum quo.) Ostendit non esse necessariam narrationem, non enim noui criminis accusatiō, & oportere expleri poenam probato scelere semel irrogatā. Et est argumentū sumptū à causa, propter scelus est destinatū suppliciū, nō est absoluta à scelere, nō debet liberari à supplicio. (Nō putas legem cauisse.) A modo quo fit. Qui precipit enim hoc modo fieri, precipit fieri. Modus enim propter effectum est. (Male de dijs existimas.) Occurrit defensionī. Illa enim dicebat se à dijs liberatam, quos inuocarat. Sed dij, inquit, nō sero succurrunt. A tēpore. Et deinde ironiam adiungit, quasi dij nō debuissent potius seruare sacerdotem quā dānatā.

¶ Altera pars.

Damnata.) Ab exitu antecedētia probat, quasi hoīum fuerit dānatio deorū absolutio. (Lex sacerdotē,) quasi iā cōstet miraculo esse seruata, probat nō esse repetēdā ad suppliciū, qđ lex deorū sententiā expectare uidebatur. Nā cū posset aliter occidi, nō hoc genus supplicij expectasset, nisi uelut dijs uoluisset relinquere puniendam. Sed hęc contingētia sunt. (Erat altitudo.) Ex ipso facto prouidētia arguit. Quasi aliter nullo pacto seruari potuisset. Ab effectu causam ostēdit.

¶ Diuisio.

Status est, an sit ius absolui semel precipitatā. Hoc potest habere duas quæstiones, alteram scripti & uolūtatis. An lex cōtenta sit deiectione solū, etiā si nō cōtingat mors, an uero nō putetur expletū suppliciū, nisi morte. Alterā cōiecturæ, an credatur à dijs absolutū, quæ uixerit, hęc pēdet ex alijs. An potuerit liberari sine miraculo. Quæ & quāta fuerit altitudo mōtis, an aliquo maleficio in magico liberata sit. An sit uerisimile à dijs absolui dānatā. Quæ pēdet ex hoc, an iure dānata sit. Illa prior pēdet ex generali. Verba ne obseruāda sunt, an uolūtatis legum. Dōnde particularis, an hęc sit uolūtatis. Latro illā adiecit quæstionē. Nō solū an deiecta perire debeat, sed an semel dānata, & postea inuenta innocēs, debeat absolui. Sed mihi nō probatur. Nā si dānatio est propter culpā, qđ nō habet culpā, nō uā

DECLAMATIO SENECAE. Fol. x.

deus dicitur. *Episcopus* Archio. adicit, an senel. *senator* d. d. in maiorem partem
 seruati uideatur. Cui magis est tractatus, quā quæstio. Otho tumus in sulsum
 se stultum induxit colorem, quod minus ferendum est, ut ait Seneca, quilibet os colo-
 rum edidit. Fortasse, inquit, potius se preparauit, & ex quo peccare cepit, cado
 recondidit. Tolerabilior ille, sic ueneficij corpus induruit, ut saxa reuerbera-
 ret. Hæc ad uitandum proposuisse erit utile.

DECLAMATIO QUARTA, quæ de forti sine manib⁹.

ADULTERVM cum adultera qui deprehenderit, *Rubrica*
 dum virūq; corp⁹ interficiat, sine fraude sit, liceat adul- *hæc*
 terum, & in matre filio vindicare. Thema, Vir fortis
 in bello manus perdidit. Deprehendit adulterum cum
 vxore, de qua filium adolescentem habebat. Imperauit
 filio, ut occideret. Non occidit. Adulter effugit, abdicat
 filium. Contradicit. ¶ Prima pars pro forti contra filium.

Solus ego ex omnib⁹ maritis, nec adulterū dimissi, nec occidi. Quis
 non putet, aut me sine filio, aut filium sine manibus? Conceptus est
 iste, a quo sciemus! Cum adulterū deprehendi, tunc primū senti me ma-
 nus in bello perdidisse meas, domi etiam filii manus perdidit. Tam fru-
 stra ad filiū, q̄ ad gladium cucurri. In bellum non peruenit, & ante par-
 triz q̄ patri negauit manus. Vsq; eo pugnauit pro nobis, ut pro se non
 posset. Adolescentens quos dimissisti, sequere. Non potui, inquit, matrem
 occidere. Quo sis excusator, aditce & patrem.

*Decla-
 matio abas ser-
 au me sine filio
 non fuisse
 neq; imp. uas nec
 pro patre d.*

¶ Pars altera contra fortem hominem pro suo filio.

Alterū putauit parricidū, matrē corā patre occidere. Nō semp fec-
 lera n̄si sunt iuris. Et truces animos misericors natura debilitat.
 In tā inopinato flagitij spectaculo, toto corpore stupui. Pater tibi ma-
 nus defuerūt, mihi om̄ia, priusquā in memoriā reuerteter, exderāt. Mai⁹
 erat scelus, qđ imperabas, q̄ quod deprehēderas. Si quid exegeris ultra
 vires meas, dicā, ignosce. Nō possum. Ignoscit pater filio nauigationem
 recusanti, si non ferat mare. Ignoscit non sequenti castra, si non potest,
 q̄uis ipse pater militaris sit. Ipsam legem recita. Liceat marito, liceat &
 filio, quare tā multos nominat, nisi quia aliquos putat esse, qui non pos-
 sunt. Exierunt adulteri inter patrem debilem, & filium stupentem.

LIBER PRIMVS.

¶ SCHOL. (Solutus ego) hæc ad cōmiserationē p̄tinent, q̄ nec clemētia samā
 fit cōsecutus ex dimittēdo, nec uindictā sceleris ex occidēdo. (Aut me sine filio) fa-
 tis ossēdit immorigerū filiū, ex quo nō plus capiat fructus, quā si nō haberet. (Cō-
 ceptus est iste.) Suspicionē mouet, propter quā uult uideri se, nec animū paternū
 habere in filiū, nec filiū in patrē. Quæ autē turpē suspicionē mouent, leuiter p̄strin-
 genda sunt, & ueluti cū figura, acutius enim est & urbanus, quā si dixisset ab
 adultero. (Et ante patriæ.) Quoniā in scelerib⁹ uindictādis, etiā patriæ opera p̄e-
 statur, quā ille negauit. Sed quomodo prius? Quoniā ei prius uidetur negari, cui
 prius debetur, prius autē debetur patriæ. Vel prius negauit, quoniā qui in bellū
 cū posset nō exiuit, patriæ uidetur negasse manus. (Vsq; eo.) Hoc de patre intelli-
 gitur, quoniā dum pro patria man⁹ amisit, se uindicare nō potuit. Et ideo meli⁹
 in cōtrouersijs. Nulli unquā uiro forti plus debuistis, usq; eo pugnauit pro uobis,
 ut pro se nō posset. Nec mirū si uarietur p̄sona, est enim alteri⁹ declamatoris, q̄ p̄so-
 nam patroni nō patris agebat. (Adolescēs.) Perseuerat in eo colore, quē ex suspicio-
 ne sumit, ut dicat iure posse abdicari alienum.

¶ Altera pars.

Alterū putauit.) ad h̄nc est à circūstātia, q̄d scelus uidetur duplicatū, &
 respōdet illi, q̄d pater obijciebat min⁹ audientē fuisse, & optime cōuertit.
 Quo enim ille magis urgebat se p̄sentē imperasse, hoc fili⁹ dicit lōge indignissi-
 mū. Et hoc est à decoro, illud autē q̄d adijcit à difficili. Nō semp̄ scelera n̄ri sunt
 turis. (Pater tibi man⁹.) Etiā si debuissē obtemperare, nō potui. (Mai⁹ erat.) Ex cō-
 paratione auget, nō enim propter leui⁹ scel⁹ uindictādū, mai⁹ est suscipiendū. Oīa
 autē ad causam p̄tinēt. Causa autē efficiēdi est facultas. Quāuis em̄ nō q̄ facultatē
 habet, statim & facit. At q̄ facere debet, necesse est possit. (Ignoscit pater) species
 induktionis est à reb⁹ similib⁹. Quales erāt Socraticæ, q̄d in multis similib⁹ fit, id
 etiā in alijs debet fieri. (Quare tā multos,) q̄d p̄ unū potest fieri, frustra p̄cipi-
 tur multis.

¶ Diuisio.

Prima patris intētio est, nō fuisi obediēs. Filij depulsio, iure feci, iniusta impe-
 rabas, matrē nimirū occidi. In hoc status, an debuisset occidere imperāte pa-
 tre. Pro filio, diuiditur in has quæstiones, nō debui, nō potui. Nō debui, generalis
 habet, an in quibusuis sit obtemperādū patri, & si in alijs, an in his q̄ cōtra naturā
 sunt. Nō potui, an repentina perturbatio vires frangat, sensum adimat. Rursum
 illa, prior, an debuerit ille imperare, ita enim liquebit, an hic parere debuerit. Sed
 hæc omnia ex equo & bono. Nūquid etiā ex lege? an in ijs omnibus quæ per les-
 ges licet facere, obediendum sit patri. An in ijs dumtaxat quæ iubent Alij diuisio-
 runt, an licuerit, & oportuerit, & filioiū & oportuit, an sit ignoscendum cū

qui non potuerit intelligere, repugnant. Hæc omnia traditionem habent longam de officio. Pater his videtur color postulari, quod suum non exstimes, quod confiteri sine adultera. Filias etiam aliquibus visus est indigere colore, quod permissis lege debuisset patri obtemperare, & ideo omnes illi colorem dederunt, quod non potuerit. Quo pulcherrime usus Cestius. Profuit, inquit, prostratus mater, & amplexu suo manus meas alligavit. Ago confusioni meæ gratias, quod nihil in illo cubiculo michi, nisi patrem, & matrem. Pater rogabat ut occiderem, mater ut miserer. Pater ne nocens impunitus esset, mater ut ego innocens essem. Pater recitabat legem de adulteris, mater de parricidis. Et ultimam sententiam dixit, occidere si matrem turpe est, nolui, si non est, non potui. Habet autem hic locus pulcherrimam hypotyposin ad commiserationem, & ex legibus contrariis controuersiam. Vtri potius sit scidum, permittenti legi, an prohibenti. Et postremo, dilema.

DECLAMATIO QVINTA

de eo qui duas rapuit.

RAPTA, raptoris, aut mortem, aut indotatas nuptias Rubrica
petat. Thema. Una nocte quidam rapuit duas. Altera
mortem optat raptoris. Altera nuptias petit.

¶ Prima pars contra raptorem.

Supto accusatur, supro defenditur. Cum altera
raptalittigat, alteram aduocat. Vindicat patres.
Fortior publicæ disciplinæ severitas susgat. Iam binæ rapiuntur. Gost
populus velut publico metu terretus, vix credens duos fuisse raptores.
Alteram infurte rapuit, alteram patrocinio. Perierat iam raptor, ni his
perire meruisses. Si te ante rapuisset, & nuptias optasset, deinde hanc vi
tasset antequam nuberes, negares illum iubente rapta, debere mori: Ni
hil amplius raptori prestare potes, quam ne lege tua pereat. Contra alios
nam legem nullum ius habes. Tu raptori prestas, vt illum ipsa non occi
das. Non potes prestare, ne quis occidat.

Decla
matio.

¶ Pars altera pro raptore.

Inter pares sententias mitior vincat. Refer virginiam, dic Lucretiã.
Plures tamen Sabine sunt. Contumeliosum mihi erit, te dignam vi
deri, in cuius honorem, vno occidatur, me dignam non videri, in cu
ius honorem homo seruetur.

LIBER PRIMVS. 1057

SCHOL. (Stupro accusatur:) mihi debet esse tui peccato, & ita casus
 iam qua se defendit, turpem offendit. (Cum altera.) Idem aliter explicatum, &
 in ipsa contrapositione uerborum lepos, litigat & aduocat. (Vix credens.) ab huius
 habet ex ipsis quae relinquit intelligenda. Nam si duos fuisse raptores, uix propter
 atrocitatem erat credibile, quanto magis, ubi unum fuisse conflet raptorem diua-
 rum? (Perieras iam) acuta traductio, nisi alteram rapuisset quae illum postularet,
 prioris accusatione danatus fuisset, quam est igitur pulebra defensio, quae &
 ipsa danari meretur? (Si te ante rapuisset.) Fictione utitur. Si tu prius rapta fuisset,
 & tuas nuptias ille optasset, & aliquo tempore interposito rapuisset aliam,
 non poteris illum liberare, nuptias optando, quoniam iam illi cras destinata, & si
 nupsisses, multo minus. Non enim mariti liberantur quemadmodum, nec si futurus
 imperator, aut legatus aliquam rapuisset. Ergo multo minus eum poteris li-
 berare, cum profus ab illo soluta sis. Et est à minori ad maius. (Nihil amplius.)
 Aliam habet in controuersia quaestionem, an tantum possit liberare à morte pro sua
 pro in se perpetrato debita. Et idem ipsum, quod quaestio est, in argumentum uer-
 titur. A causa, tantum potest quis prestare, quantum lege permittitur.

¶ Altera pars.

Inter pares) haec omnia ex aequo, & bono sunt iudicanda. Haec omnia paria
 sunt, utraq; rapuit, pro utraq; debetur mors. Eandem habent uim raptae, uel ad
 accusandum, uel ad defendendum. Cum igitur pares in hoc sunt, uincat quae mi-
 nor. (Refer uirginiam.) Propter illas adulteria sunt uindicata, propter has re-
 missa. Numero igitur quae uincunt exempla, potiora sunt. (Contumeliosum,)
 à maiori ad minus.

¶ Diuisio.

Hic status uidetur actionis. Neque enim obijcienti rapuisti, aut non feci, aut
 iure feci, aut non fuit raptor respondetur, sed legis patrocinio se defen-
 dit. Rapta postuletur. Si tamē excludamus statum actionis, ut reuera uidetur,
 in eo statum locabimus. An iuste alterius postulatione ab altera defendatur. & est
 ueluti comparatiuus. Hoc uero in illa quaestione nititur. An quod permittitur ra-
 pte sit in ipsius tantum iniuria, an uero etiam in aliena. Qui pro rapta dicit, sic
 dandus, non solum legem de raptae iniuria intelligisse, ab illa enim, uel sola raptae
 uenia posse liberari, & ius dimittere, quod lesa ignoscat, maioribus cauisse peri-
 culis, & cum pares sint ad danandum, pares ad liberandum, futuram potentios-
 rem quae liberet. & in contrarijs legibus mitiorem sequendam. Aduersarius, non
 ab his defendi criminibus, alioqui facile esse humile aliquid rapere, cuius postulatio
 ne liberetur, dimittere posse magis statum, quod in se sit admissum, non autem quod

In alio, et quod ab alio non liberatur, multo minus ab hoc. Deinde qui alijs causis
gravioribus non defenditur, veluti legatione imperio, cum multo minus alterius
potioribus defenditur. Suspicio etiam mouetur contra illam, an subornata illa sit, quæ
se captam dicebat, ut spiratorem liberaret.

DECLAMATIO SEXTA DE FI-
lio quodam ducente filiam Archipiratæ.

APTVS à Piratis scripsit de redemptione. Non redi
mebatur. Archipiratæ filia eum turare coegit, vt duceret
se vxorē, si dimissus esset. Iurauit ei. Relicto patre, secus
ta est adolēscētē. Duxit illam. Orba incidit. Pater impe
rat, vt Archipiratæ fillam dimittat, & orbam ducat. No
lentem abdicat.

Rubrica

¶ Pars prima contra filium.

BONÆ spei vxor, bonæ spei nurus, quæ vel amare captiuū potest, *Decla-*
vel odisse patrem. In carcere, inquit, ac tenebris iacebam. Narret, *matio:*
inquit, socero beneficta puella, non misericordis mota est, sed libidine.

¶ Pars altera pro filio.

ILLO me loco non desensit, in quem ventre, & pater timuit. Vidisses
membra vinculis pressa, manus in castos introrsus oculos, attritas cas
theus, & inutiles manū, talē quæ nisi misericors potest? Inter tot
cōsulatus Martus, nihil habet clarius, quæ se autore, Pōpeiū, si hæ redita
rte extulissent imagines, nemo magnū crederet. Seruū regē Romæ tulit.
Quid tibi videntur illi, qui rapti ab aratro paup̄tate sua beatam fecerūt
rem pubi? Nō possum⁹ vna felices esse, qđ solem⁹, vna infelices erimus.

ESCHOL. (Bonæ spei.) Per ironiam, de qua nec maritus, nec socer bene
sperare debeant, maritus, quod captiuū sit secuta, unde ostendat marito infidam,
quæ meliore cōditiōne proposita, alium sequetur. Socer, quæ patrem oderit, unde
nec in se pietatem speret. Prius argumentum à minori, secundum à maiori. Mu
tat causam facti, & uertit in suspicionem.

¶ Altera pars.

ILLO me loco.) Contrarium interpretatur filius, & amorem in causa fuisse
probat. Argumentum à maiore, à patre ad alienam. (Vidisses membra.)
Imago, uel hypotiposis. (Inter tot consulatus.) Ab exēplis arguit plus deberi per
se honestis & merentibus, quā aliena uirtute. Et ideo plus uxori, quod se fuerit se
cuta, etiam si nullam habeat aliam cōmendationem.

¶ Diuisio.

LIBER PRIMVS.

STatus est in eo. An iusta sit abdicationis causa, quod uxorem nolit dimittere. Pro filio sic potest diuidi, an humanam sit, an iustum. An humanam eam in letis deserere, quam in aduersis habuit sociam. & adutricem. Non esse pudendum pauperem, humilem, bene moratam ducere. An illa ex animo bene uoluerit, an propter libidinem. Iustum, non esse uioladam irrisurandi religionem, nec patriam potestate, ad id filium posse cogi, ut repudiet quam semel duxerit. Deinde nec si possit, pium, aut iustum esse. In his omnibus loci communes sunt, de laude paupertatis, de amore qui in aduersis exploratur, de gratitudine. Pater quod ignobilis sit, quod impudica; quod perfida, ignobilis Archipiratae filia, impudica, quae adolescentem sit secuta captiuam. Perfida, quod patrem deseruerit. Et per omnia se debet ostendere de filio sollicitum. Et omnes colores inducit, quibus illam facit suspectam. Quaestio illa de iureiurando a patre potest esse. An teneatur iureiurando, qui coactus fecit.

◻ DECLAMATIO SEPTIMA de Tyrannicida a Piratis dimisso.

Rubrica

IBERI parētes alant, aut uinciuntur. Thema. Quisdam alterum fratrem tyrannum, alterum in adulterio deprehensum, deprecate parte ne faceret, interfecit. A Piratis captus, scripsit patri de redemptione. Pater Piratis epistolam misit, si praeciderent ei manus, duplicam pecuniam se daturum. Piratae illum dimiserunt. Pater in aegritudinem incidit, petit alimenta. Negante uult in vincula ducere.

◻ Prima pars pro filio Tyrannicida.

Si praecideritis, scribe potius, si occideritis. Tyrannicida exitum tyrannum rogo. Non timeo, ne quas manus Piratae soluerunt, iudices alligent. Pro adultero filio rogas. Quartum nunc uade Tyranni fiant. Duplam dabo. Apparet, pro unico filio rogat, duplicam dabo, alteram pro filio, alteram pro Tyrannicida. Si manus praecideritis. Hoc nec adultero fecimus, nec Tyranno. Etiam manus meae petis? Nega tuam esse epistolam, & habes argumentum. Dic, ego rogare etiam pro adultero soleo. Remiserunt me rei publicae cum manibus, patri cum epistola. Hoc nostro saeculo ad fabulas deerat, ut narretur aliquis a Piratis dimissus, alligatus a patre. Eius crudelitatis emptor, cuius nec Pirata venditor. Duplam dabo. Quid necesse est? potui uilius solui, ut praecidatis ei ma-

non. Obſupere prodones, ſi inquitur. Indicti patri, non omnia Pires
 ter vident. Qualem optem patrem, nescio. Dives debilitat, egens allu-
 gat. Nentrum hoc manibus meis expedit. Vbi est patrimonium tuū,
 vel quo tyrānos inſtruis, vel quo adulteros facis?

¶ Pars altera contra filium Tyrānicidā.

SVſcepi tria prodigioſa inter me, & ſe ſurētia. Vnū, qui poſſet patrē
 opprimere. Aliū, qui fratrem violare. Aliū, qui patrē. Lex hæc ſcrip-
 ta, ſi pro malis patribus. Nam boni etiā, ſine lege aluntur. Sciebā Pira-
 tas non facturos, niſi pecuniam accepiſſent, & ſi ſperaviſſent, utiq; præci-
 diſſent. Non trailla patris, ſed calliditas fuit. Vnde redimerem, nō habe-
 bam. Rogare in tam auarā ciuitate neminem poteram, in qua nec filii
 patres alunt. Vſus conſilio ſum, ſciens Piratas, non crudeles, ſed auaros.
 Eeci vt desperarent, quod poſſes redimi. An prudēter cogitauerim, neſ-
 cio. Interim feliciter cogitauit. Excluſa mens eſt, ex quo vidi vnū in ar-
 ce filium, alterum in adulterio, tertium in parricidio.

¶ **S**CHOL. (Si præcideritis.) Paronomafia, præcideritis, occideritis. (Exitū
 Tyrāni) qualem meretur tyrānus. (Non timeo.) Tuto rogare poſſum, neq; enim
 timeo ne vos crudeiores ſitis, q̄ Piratæ fuerunt. (Querite nunc,) quaſi ex indul-
 gentia patrum naſcantur filiorum peccata. (Apparet, pro unico filio rogat,) hoc
 ironice, & ibi diſtinguendam, id eſt non mirum eſt, ſi duplam det pro unico filio.
 Et ſequitur ſtatim correctio ironiæ, quaſi dicat, imauero debere, dare duplam pro
 filio, ¶ pro Tyrānicidā. (Nega tuam eſſe epiſtolam.) Id eſt, ex hoc ipſo quod pe-
 tiſ, potes habere argumentum, tuam nō eſſe epiſtolam. Vel aliter, ſi uis negare te
 non petuiſſe, ſi negaueris tuam eſſe epiſtolam, habebis argumentū ex indulgen-
 tia tua, qui etiā pro adultero rogare ſoleas. Vbi enim dixit, habes argumētum,
 ſubiecit ſtatim, Dic, quaſi hoc eſt argumentum, ¶ ita inuidiā illi mouet, qui cura
 rogaret pro adultero, accuſet frugalem. (Rei publicæ cū manibus,) que rei pub.
 profuerunt. (Patri cum epiſtola,) ut crudelitatem ſuam recognoſceret. (Hoc no-
 ſtro ſeculo.) Amplificatio, quaſi uelit uideri hyperbolem.

¶ Altera pars.

SVſcepi tria.) Non uidetur ſatis credibilis color, quem pater uſurpat. Neq;
 ſenim credibile eſt cogitaſſe patrē de Piratis, in illis fore miſericordiæ locū,
 dupla mercede propoſita, ſed ſuſtentat illum ad extremū, cum cōmenti ſui incon-
 ſiderationem reiicit in mētis perturbationem. (Patrē opprimere.) Tyrānum (fra-
 trem uiolare) adulterio. (Patrem) non alendo (Lex) Interpretatio legis, unde ſe-

LIBER PRIMVS.

quiter etiam se sine lege debere ali, quia bonus sit, cuius probatio est per colore.
(Et si sperassent.) Et hic quoq; occurrit obiectionem. Nisi pro certo habuisset, non se
fuisse tentaturum, cum tanto periculo. Et ideo subiungit scire se non crudeles, sed
auiros, ad cui spem pecunie, certus de mansuetudine. (Felicitur,) quoniam diris
sus est.

¶ Diuisio.

IN hoc status, an iuste patri negetur alimenta propter epistolam. Prima que
filio est in diuisione. An omnes patres iubeamur alere. Et pro patre usurpatur
primum. Deinde etiam si non omnes sunt alendi, se tamen in eorum esse numero,
qui ali debeant. Et hic omnes colores excogitantur ad emolliendū illud factum, nō
scripsisse se ex animo, sed ut irata mētem desperātes dimitterent. Deinde etiā
si ex animo misisset, sic ipsum esse meritum crudelitatis in fratres, sed hoc durum.
Deinde etiam si in eo dānandus fuerit, iam tamen pertesum, esse subleuandū. Pro
filio, an illum iam teneatur alere, qui animū paternum exuerit. An etiam si ex ani
mo nō scripserit, illud tamen ipsum utcumq; scriptum dānandū sit. An iuste filio
pater irascetur, propter interfectos fratres. Si ex animo scripsit. Inter alios colo
res inductus est ille pro patre à Portio Latrone, excussam fuisse tot calamita
tibus mentem, nescio quid scripserim, olim mihi iam excussa mens est, ex quo fr
atrum in arce uidi unum, alterum in adulterio, tertium in parricidio. Ex quo rese
persus sum sanguine morientis filij. Ex quo relictus sum solus, senex, orbis,
agens, odi meos. Quidam sunt colores, quos sola perseverantia tuetur, ut in illo
parasito dicit Fabius. In hac controuersia quidam pro patre prætermisere narra
tionem, que si non prætermittatur, certe non nisi summa arte est explicanda.

¶ DECLAMATIO OCTAVA,

que est de forti abdicato.

Rubrica

Decla
matio.

QUI ter fortiter fecerit, militia vacet. Thema. Ter pas
ter fortem in acie, quarto volentem exire retinet. Nec
lentem abdicat.

¶ Prima pars pro abdicante.

QUOD patrie superest, patri vindico, O me, fr
atrum pugnante, lassum. Iam pro te dubito. Nec
scito quid lex tibi nec. Miraris, si quod legi satis est, patri nimis est. Causa
se mihi abdicandi est, ne sine filio vitam. Abdicatio mea in potestate

abdicatis. Quis enim satis virtutis est, antequam deficiat, desines. Lex quoque ter viro fortis, et diffidit, aut committit.

¶ Pars altera pro forti abdicato.

Certe abdicatis pugnare licet. Pudet me, ter vici militanti. Senator post sexagesimum quintum annum, in curiam venite non cogitur, nec vetatur. Quicquid honoris nomine datur, in vitamque partem licet. Alioquin delinere praesumit esse, cui necessitas imponitur. Oculum imperas animo non oculo. Tumultus exortus est in me omnium clivum diriguntur oculi, & adhuc, verum dicendum, nihil mihi patria debet. Nunquam pugnavi nisi coactus. Adhuc milita mea legis munus est. At he menses abdicato vicerunt duce. Quamquam vero interest ille abdicato nem virtute deservit, ego merui.

¶ SCHOL. (Filio pugnante.) Emphasis habet. (Iam pro te,) an filius sis. (Nescio quid lex.) Subindicat legis prohibitionem, quasi lex timeat, ne toties viator civitati sit perniciosus, vel quid infeliter eveniat. (Si quod legi satis.) A minori ad maius, id erit patri, plus satis. (Abdicatio.) Facit misericordem ipsam abdicacionem, & non iniuriosam abdicato, quonia in eius sit potestate. (O primus finis.) Consultum & curiam pro filio indicat. (Lex quoque,) explicat quod prius tacite innuerat, nescio quid lex timet. ¶ Altera pars.

Certe abdicatis offendit non esse prohibitionem legis, sed permissionem. (Ter vici.) A minori, & innuit non timuisse legem aliquid insausum, quando & victos pugnare permittat. (Senator.) Et etiam re bene gesta. (Quicquid) cui suscipit honorem, voluntarie suscipit. (Alioquin.) A contrario. Si enim cogitur, premium non est, & si premium, non cogitur. (Oculum.) Arguit imprudentiam, & remouet a se facultatem. (Tumultus.) Bene subiecit effectum pro credite iam causa. (In me.) Offendit iustitiam esse militare, quia necessarium. (Et adhuc) facile indicat se teneri ad militiam, ut non coactus, sed sponte videatur facere. (Athentenses.) Themistoclem intelligit, de quo Plutarchus. In quibus unam aliqui furendo dissentunt a patre illum repudiatum esse, & voluntarium matris interitum ex filii ignominia constatum, & falsa videntur, & contrarie quoque anto ritates adsumunt. ¶ Dissic.

In eo status est, an iuste pater prohibeat militiam. Pro qua questio. An cuiuslibet arbitrio sit, lege non cogente militare, & si sit, an in iis que spectent ad rem publicam sit continentium imperium. Et an tunc magis debeat patrie satisfacere, cum non cogitur satisficere, & hoc est quod pro se filius dicit. Tunc suam

LIBER SECVNDVS.

operam uerius posse laudari, cum eam ulro impendat. Patri pro se manifestus est color, consulere illi ipsi qui abdicetur. Non iniuste imperare, quod lege fieri liceat. Præterea, & rei publicæ causa se id facere, ut in alia tempora rei publicæ fortis seruetur. Pro filio quidam fecere durum colorem, iniusum patri, & malle cū hostibus, quā cum patre iuere.

¶ LIBRI PRIMI DECLAMATIONUM.

¶ FINIS.

LIBER SECVNDVS.

¶ DECLAMATIO PRIMA SECVNDA

di Libri, quæ est de Abdicato post tres abdicandos.

Rubrica

Declamatio.

IVES TRES FILIOS ABDICAUIT, Petiit à paupere unicum in adoptionem. Pauper dare uult. Nolentem ire abdicat. Contradicitur.

¶ Prima pars pro filio pauperis.

N Unquā futurū putauī, ut aut pater meus liberos odisset, aut diues concupisceret. Dubitauit dñm, an ille amicum tentaret, an hic filium. Ita uero nos sumus pauperes, qui habemus quod diuites rogent: Si immerito abdicauit, odi patrem, tot elicientem innocentes. Si merito, odi domum tot facientem nocentes. Amo & que paupertatem, & patrem, utriq; affluent. Non tibi permultis fulta liberis domus est, quonquā nec sic debuisti dare. Tutor aduersus fortunam est, cui aliquid post damnū superest. Abdicō, inquit, apparet, tantum ut uincas. Vna

inter nos disputatio est. Hic me dignum putat bono patre. Ego meo. Diuitem mihi vis dare, Ego te volo. O merito abdicandam, si talem patrem relinquo. Quem me videri, velim nescio. Innocentem, si abdicor, nocentem, si adoptor. Non ut in cæteris abdicatōibus, in mea potestate est non abdicari. Perditurus sum patrem, si abdicor. Perditurus sum, si non abdicor. Quid interest vtrum efficiat, an transferat? Et si parendum in omnibus patri, in eo non parendum, quo efficitur, ne pater sit. Graue est carere amico, grauius eo, quem alius concupiscit. Non delectant dominos ignoti seruorum greges. Nec sonantia ergastula laxi ruris. Patrem gratis amo. Necessè est ut timeam domum liberis infelicem. Nō potest inueniri aptius tēpus recōcillationis. Diues filios querit.

¶ Pars altera contra filium pauperis.

Magnum & hoc inter cætera paupertatis incōmodum est, quod abdicatōnem filius non timet. Senatorum ad gradum census ascendere facit. Census Romanum equitem à plebe discernit. Census in castris ordinem promouet. Censu in foro iudex legitur. Nunc facilius est paupertatem laudare, quàm ferre. Si emendati, inquit, fuerint liberi mei, habebō hanc cum illis, si perseuerauerint, habebō pro illis.

¶ SCHOL. (Tres abdicandos) abdicando fortassis, vel abdicandos, qui soliti fuerint alias abdicari. (Nunquā futurum) auget rei atrocitatem ex eo, quod uix credibile sit, & ideo in aliud quoduis reijcit & patris & diuitis factū, seq. dubitare asserit. (Ita uero.) Enthimema ex repugnātib⁹. Pugnāt enim ut pauper quisq. sit, qui habeat quod diuites rogent. (Si immerito.) Mouet suspicionem in postulatio ne diuitis. Et est Dilema. (hmo æque.) Excludit patris pretextū, indicans patientiam paupertatis. & subijcit causam, quia assueuit. (Non tibi.) Ab inutili, uel nō expediēti. (Abdico inquit.) Ostendit nō ex animo ipsum dicere. (Vna inter nos.) Inducunt que sequuntur amorem in patre, & sunt affectuosa. (Non ut in cæteris.) Ostendit magnitudinem rei, & est Dilema. (Et si parendum.) Refutatio obiectionis. Et est ior in syllogismo. Non debemus parere patri in ijs, quibus illi derogatur, ne sit pater. Et mititur in illa, quia nemo uult, quod ei sibi nocent, aut sint de decori, quia nemo uult, quod est aduersum sibi ipsi, & ita argumentum est à contrarijs. (Non delectant.) Inductio est per quam probat filium, non esse charum patri, quem à se abiecit. Nam nec ignoti greges seruorum delectant dominos, nec quos ruri detinet in opere faciēdo. Et est ueluti conclusio, patrem gratis amo, uel

LIBER SECVNDVS.

in diuitias hæc dicta sunt, quibus se minime capi ostendit. (Non potest inueniri aptius tempus.) Arguit optimum esse ut redeat cum patre in gratiam. Nam his qui putabat minime se indigere liberis, querit alienos. Non debet igitur bic excludere suos.

¶ Altera pars.

M Agnum & hoc.) Miseram prædicat suam conditionem, qui propter paupertatem, nec filius sit formidandus, qui nihil amittant abdicatione, & subindicat ideo illos nõ timere, quia nihil sit quod amittant. Vitur colorat, ut propter charitatem uideatur abdicare filium, quem uelit in lautiore esse fortuna, & ampliore familia. Per inductionem enumerat diuitiarum comoda. (Si emendati.) Si frugalius uixerint, habebō socios paupertatis eos reduccido, si perseuerent in flagitijs, luam illorum intemperantiæ poenas. Et indicat se pro remedio usurpasse abdicationem in filios, quasi reducturus, si fuerint emendati.

¶ Diuisio.

I Neo status, an iuste imperet comutare patrem. Diuisio pro filio iniustum esse & inutile. Inustum, quoniam patrem deserere iubetur, quem diligit, & cum sumere, quem odit. Inutile, quoniam suspectam habet diuitis domum, parum se licem liberis, deinde perniciosam moribus, uti frugalitatem dediscat, & luxuriosus fiat. Et potest uti colore, se insidiosè peti à diuite. Deinde etiam si neq. iniustum, neq. inutile sit, an quisquã possit cogi ad id beneficium accipiendum, quod recuset, & ad eam fortunã comutandam, quã patienter ferat Pater dicit, & iusta se, & utilia imperare. Iusta, quoniam in aliam translatus familiã non debeat dimittere pietatem in patrem, nec ipse in filium. Utilia, quoniam ita utriusq. ægestati consulendum, & filius alitur à diuite, & à filio pater. Vtra maior sit pietas, abducendum à patre patrẽ alere, an una cū illo ægestatem tolerare. Nõ est probabilis ille color pro patre, quo dicat filiũ nolle adoptari ne patrem alat. Deinde adiecit illud Seneca extra controuersiam.

¶ Horridi declamatores fidelius tuentur colores quos proposuerunt. Nulla sententiæ dulcedo subrepat, nullum schema sollicitat. Sic quæ malam habent faciem, sepe pudicæ sunt, non ammus illis deest, sed corruptor. Gallus Nibius tam magnæ fuit olim eloquentiæ, quã postea insaniæ. Cui hoc accidisse uis scio, ut ad insaniam non casu caderet, sed iudicio perueniret. Nam dum insano: imitatur, dum lenociniũ ingenti furorẽ putat, quod simulabat ad uerum redexit. O tho Iunius pater edidit quatuor libros eolorum, quos belle Gallo postea Antiphonis libros uocat, tantum in illis somniorum est.

¶ SCHOL. (Horridi declamatores.) Qui nullo inuitamento, aut illecebrosæ delictari in oratione à continuando colore auocantur, tanquã qui nimis sunt in ui

ta seueri à suo instituto nulli in hijs rebus discedunt. (Sic quæ malam.) Alligata est. Que sunt turpifacit, tametsi sint libidinosæ & per se ; uriant, quia tamè non sollicitantur, uidentur castæ, cum alioqui uiros expectant. Ita color turpi causa additus, melius custoditur, cū declamator uelut corruptore nō sollicitatur blā dimittit & lenocinis orationis. Furorē, appellat affectationem audacis sententiæ. Quidam enim ita acumina captant, ut aut nihil dicant, aut stolidæ, aut furiosæ, aut impia. Quo quidem uitio, nec Seneca ipse caruit. Genus hoc filii Hispani fuit & Cordubense potissimū. Lucanus, inquit, & nemia meruere dei. Victrix causa deis placuit, sed uicta Catoni. Et illud Cælij. Fremit Oceanus, quasi indignetur, q. terras relinquant. Qui eligunt hoc dicendi genus, ita deprauantur, ut usum & iudicium in natura uertant. (Antiphonis) de hoc meminit Philostratus in sophistis, est autē dictus ὁ Ἐγκρατῆς, i. somnii cōiector, de quorū scripsit iudicio.

DECLAMATIO SECVNDA

de iur. iurando uiri & vxoris.

VIR & vxor iurauerunt, ut si quid alteri ac idisset, alter moreretur. Vir peregre profectus est, misit nunciū vxori, qui diceret se decessisse, Vxor se præcipitauit. Recreata, iubetur à patre uirum relinquere. Non uult. Abdicatur. Rubrica

¶ Prima pars pro filia vxore.

Dit immortales, qua debetis prudentia humanum gentis regitis. Delectatis ut illud non periculum amatis esset, sed experimentum. Declamatio
Hos diuidere uult focer, quos nec mors quidem diuisit. Moriar, inquit, habeo & causam & exemplum. Quædam se maritorū amore rogis ad dentibus miscuerunt. Quædam animabus suis redemerunt maritorū suorum salutem sollicitudine breui. Inter has puellas tua numeratur. Assiduæ cōtentiones erant. Sine te uiuere non possum. Immo ego sine te, Qui certatium exitus esse solet, Iurauimus. Hic animus sine dubio iurantium fuit, ut uiui non diducerentur, cum illud quocq; cauerent, ne morte diuiderentur. ¶ Pars altera contra filiam vxorem.

Non possum, inquit, relinquere uirum. Quicquā non potest, quæ mori potest. Pene dum fallæ mortis nuncium misit, veræ recepit. Potes sine viro pati. Peregrinationem etus trulisti. Iure iurando iam liberata es casu proximo.

LIBER SECVNDVS.

¶ SCHOL. (Dij immortales.) Status iuridicalis est, quo defenditur uxor
 ris factum, & probat primū à prouidentia, quæ uidetur factum exitu approbas
 se. (Hos diuidere) à maiori ad minus. (Moriar inquit,) honeste sum, quæ cau
 sa, & exemplo sunt. (Inter has puellas uiua.) Amplificatio est per exemplum.
 Maius est enim uiuam inter illas numerari, quæ morte sunt gloriam consecute.
 (Assidue.) Iusurandum facit honestum, quod fuerit propter coniunctionem ma
 ritalem. Id declarat exitus. Qui morte diducti non sunt, uita minus diuiderentur.

¶ Pars altera.

Non possum.) Potuisset assumere colorem contra maritum, callide exco
 gitasse, quomodo uxorem saluus ipse interficeret. Pater tamē excludit filie
 excusationem, ostendens esse facile, quod petat. (Iureiurando.) Alteram excludit
 iurifurandi excusationem.

¶ Diuisio.

Omissio statu qui facilis est inuentu. Prima quæstio est, an pater possit im
 perare matrimoniū dissolui, & conjugali ne, an paterno amori uxor ma
 gis teneatur. Et si possit imperare, an iusta tunc sit causa imperandi, q. uirum
 nolit relinquere. Hæc diuiditur in alias. Primum, an iureiurando teneantur, quo
 iurauerunt, non nisi morte separandos. Et hæc quæstio est, an possit, deinde si pos
 sit an debeat. In eo prima quæstio est, an illud eo animo fecerit, ut uxorem occide
 ret, an uero illesuerit mortem uxoris sequenturus. Et si insidiosè id fecerit, an tam
 to magis debeat in fide coniugali perseverare. A patre, an amantium iuramenta
 per iocum & in nostram perniciem facta, obliuent. Et an etiā si malo in uxorem
 animo non fecerit, an tam temerarius & perniciosus alieni animi explorator sit
 repudiandus. Deind. iam malo fecisse animo. Et an credabile sit, quæ ista
 occasio effugerit aliam quæ siturum. Color potest adduci pro uiro, se imperasse
 se famulo, ut cum iam mori paratam uideret, reuocaret.

¶ DECLAMATIO TERTIA DE nepote ex meretrice suscepto.

Decla
 matio.

BDICAVIT quidam filium. Abdicatus, se contu
 lit ad meretricem, & ex ea sustulit filium. Aeger ad pæ
 trem misit. Cum venisset, cōmendauit ei filium, & de
 cessit. Pater post mortem illius in adoptionem recepit
 nepotem. Accusatur ab altero filio demerito.

¶ Pars prima pro patre.

Parentis in me non generis arguitur, sanus etiam, si non agnosce
 rem meo. Expectabant, ut aliquis pro abdicatione rogaret. Nemo
 audebat, propter quorū fratrem collante. Deficientis spiritus sustinebatur
 in aduentu meo. Intravit, tam caeteros oculos ad nomen meū crevit.
 Fugit terram, manum tenuit. In sinu meo, & filium, & animā deposuit.
 Nunciatum est, eundem vitium esse filium. Nec hoc à fratre.

¶ Pars altera contra patrem.

Pater istius incertum est. Bene cum illo ageretur, si & mater. Inclit
 in meretricem, inter caetera mala & secundaria. Mulier, nescio
 aduersus patrem inuidiosior sis, quod abstulisti illi heredem, an quod
 dedisti. Adoptauit enim filium eius, propter quam elegerat suum.

SCHOL. (Dementia in me. &c.) Status iuris est, quo defenditur adopta
 tio nepotis, & prima repellit intentionem filij, qui agebat dementiae, causam inte
 rimens, & utitur enthimemate ex repugnantibus. Pugnat enim ut insanus sit,
 qui suos agnoscat, immo hoc ipsum est sanitatis indicium. (Expectabam.) Vitur
 colere, quod defecit in perniciam suam in abdicatione. Voluisse se restituere, sed à
 nemine rogatum. Et obiter fratrem notat, qui ne pro fratre quidem patrem ora
 rit. (Nemo audebat.) A maiori ad minus, hypostopis addit affectum. (Nec hoc)
 in filium inuidiam mouet.

¶ Altera pars.

Pater istius) Tollit ius repetentis adoptionem, quod incerto patre sit natus,
 nec obstat, q̄ in matrimonio, propter infamiam matris. (Bene.) & istmos, id
 est urbanitas (inter caetera), quoniam ex ea esset filios suscepturus. (Adoptauit.) Im
 probat factum patris, & est enthimema ex repugnantibus. Neq; enim cōuenit, ut
 propter quā causam eiecit filium, recipias nepotem. Sed potest responderi. Tunc
 eieci proferui, nunc recipio supplicem.

¶ Diuisio.

Status est finitiuus, an dementia sit, ex abdicatione filio, & meretricem natum sus
 cipere. Hoc pro patre facilius est, & plena pietate defensio, totūq; magis tra
 ctatio quā questio. Come dat meretricem, reprehendit filium in fratrem, & in pa
 trem impiū. Reprehendit affectus patris, describit mortem, & infantulum cōmen
 dantis lacrymas. Potestilla q̄. No. procedere, etiā si plane demens esset, an à fi
 lio accusandus. Era filio dura est causa, & inuerecunda, ideoq; omnibus fucan
 da coloribus. Quidā seuerū fecerunt, & in eo per totam causam perseuerauerūt.
 Alij suspectum esse filium ex meretrice, nec filium quidē fratris, & ne fratrem quidē

dem hoc fieri uoluisse, illa uerba ab aegro impetrata. Potest & hoc obijci patri, q. meretricem amaret, & ideo filium patrii abdicauit. **C**um ueremur filium acciperit, & id augetur suspitionibus. Quem colorem secutus est Fabianus non schemate patri obijciens, sed palam, quid magni flagitij est, q. amaret meretricem? Solet fieri, adolescens est, expecta emendabitur, ducet uxorem, cur non recepisset, cum uidisset in lupanari habitantem? Abdicasti, inquit, ut emendarer, non ut nitia augeres indies. Ad ultimum obijcit q. aegrum non suscipuisset. Potest, inquit, conualescere, si uiderit penates suos. Qui finitionem tractarunt, ita dixerunt, quemadmodum Celsius. Dementia, inquit, res est sanitati contraria. Non queram extra exempla sani hominis, & quod pater me rogat, ipsum sibi compensabo. Ita q. contulit patrem olim seuerum filium accusantem, & arguentem luxuriam, tunc autem illa eadem probantem.

DECLAMATIO QUARTA DE raptore patrem non exorante.

RAPTOR nisi intra tricesimum diem, & suū & raptæ patrem exorauerit, pereat. Raptæ patrem exorauit, suū non exorat. Reum facit dementia.

Pars prima contra raptorem.

Quid contremiscis senectus? Quid lingua frepidas? Quid obtorpuissis oculi? Nondum tricesimus dies est. Nec tristiore quidem uultu expugnata filia pudicitia tulit. Nimis cito exoratus est. Ne omnia uita eius ab adulescentia repeta. Virginem respuit, patrem accusat. Hoc intra triginta dies. Putas me accusatori promissurum, quod filio negauit? Miraris dubitare patre? Lex ipsa inter mortem, & nuptias dubia est. Semper enim sibi omnia licere credit, nisi me unquam rogauit. Ignouit enim, inquit. Aliquis ante me rogatus est, Demens sum, uides, Nimirum turpiter uiuo. Legem ignoro, dies tuos non numero. Demens, inquit es, potest aliquis ignoscere, sic roganti? Deliberabo cum amicis, deliberabo cum propinquis, me misere, quam pete promissi. O me miserum, qui tantum triginta diebus trahi non possum. Quid mirum, si citius illum exorasti? Facilius est donare iniuriam, quam crimen. Procede in medium senex, citius misericordia candidus sum. Jam, inquit, angustum tempus est. Et tibi uacat accusare. Sic aliquis

DECLAMATIO. SENECÆ. Fol. xviii.

estatis sic deprecatur. Apparet te nunc prius rogare. Quid enim
in qua demens es? Non sum exoratus. Non autem transiit tempus. Etiam
nunc rogatus possum. Quam interitum nondum esse me nocentem, &
tam esse reum.

¶ Pars altera pro raptore.

ME miserum pater, ita tunc detestatum est nihil, tempori autem
multum. In filio sum, quā si neutrum exorasset. Si seruatu
m esse filium, iam tempus fuit. Si occisus, iam tempus est. Prior roga
tus est, quem magis timebam.

¶ **ESCHOLIA.** (Quid cōtemniscit senectus.) Imitatio psonæ uim habet. (Nō
dum tricesima,) quasi seipsum cōsoletur adhuc liberū esse, si uelit ignoscere. (Nec
tristire.) Nulli fortasse intelligere ex alterius patris uultu non mutato, illo non
inuito fuisse raptā, ut ita filie nuptias quæretet. Et id est quod adijcit Latio. Ti
meo ne uerū sit q. audia, ne nonō in auditōq. more de nuptijs puellæ exoratus sit,
uel quid fortasse turpe intelligit. (Nimis cito.) Adhuc auget suspicionem. (Ne
omnia.) Enumerat cur ipse difficulter se patiatu exorari. (Hoc intra,) quasi
hoc accedat ad reliqua facinora, q. ante tempus patrem accuset. (Putas me.) Ene
thimema ex repugnantibus. (Miraris.) Mitiorē facit suam dubitationē, quan
do et lex dubitet. Sed paterat dici legem affectu carere, et ideo dubitare, quod
non est in patre credibile. (Semper enim) culpam retorquet in filium. (Aliquis,)
quasi ob hoc ego ualuerim ignoscere, quia alterum prius rogatis. (Vides.) Iro
niā habent. (Dies tuos,) non sum demens, qui apud me supputo quot super sint
ad deliberandum dies. (Potest aliquis) supplices ueniam merentur, non contume
lios. Locus à subiecto, uel à contrarijs. (Deliberabo.) Ex hoc iam spem ueniæ ui
detur polliceri. (Facilius,) quasi iniuriā dicat in alienis, crimen in suis. (Et tibi ua
cat,) quasi tu angustius facias accusationibus insumendo. (Apparet te.) Ironia.
(Quam iniquū) effici aliquid prius, quā sit causa. Argumentū à causis, ita Demo
sthenes, Diopetern dicit accusari eorum, quæ sit facturus. ¶ Altera pars.

ME miserū pater. Ex medijs colligit sine, et ex incremento summa. (Quā
miserū neutrum,) Quia aperui patris crudelitatem. Et respondet ei, qd pater
dixerat, pene iam promisi. (Iā tēp. fuit.) Quia ad misericordiā etiā nūc serū est.
(Prior rogatus.) Amiseri et mai. Et simul subijcit causam, quare prius rogatus.

¶ **Diuisio.**

Hic illa q. sio prætermittitur, an solūmodo hi parētes sint accusādi demētiæ,
Hic morbo furiat. Quasdam em q. siones recte inq. Latio, iter res iudicatas te
ferri oportere. Primum pro filio magis est tractatio, q. q. sio. Diuisio autē est in exte.

LIBER SECVNDVS. 100

rationem culpæ, & exaggerationem, tam pertinacis iracundiæ, quæ uideatur in
 furorē uergerē. Externat ab adoleſcentia, amore, ignorantia, ſpe ueniæ impetran
 di. Anger iracundiã patris, quod rapte patre exorato, nondum ipſe exoretur,
 non eſſe illud uelle emendare filium, ſed perdere, à ſeiſo diſſentire, qui paulo an
 te fuiſſet indulgentiſſimus. Ampla hic tractatio eſt ad cõſiderationem, ex inle
 mentia patris, à quo difficile eſt & anceps cauſa. Nam ſi ſpem ueniæ promittit,
 controuerſiam diſſoluit, ſi non promittit, crudelitatis ſubit infamiam. Ita tamen
 diuiditur, an raptor intra trigefimum diem cum aliõ poſſit agere, quem admo
 dum ij qui in cuſtodia ſunt, & ſi cum aliquo, an cum patre. Nam ſi hoc nõmie
 ne patrem accuſare licet, non uidetur illi lex liberam facultatem ignoſcendi per
 mittere, propoſito accuſationis periculo, & ſi poſſit, an debeat. Deinde tractatur
 iracundiæ cauſa, ubi ita caute ſe debet gerere, ut offenſa ueniæ ſpe, non tamen
 tollat periculi metum, alioqui controuerſia diſſolueretur, in quo ſubtiliter à decla
 maioribus ſunt inducti colores. Pater Gallio pulchre dixit, ſi uolebas rogare pa
 trem, admoniſſes amicos, maiorum imagines, lachrymas, repetito alte gemitus,
 teſtor deos, ſic rogaturus eram puellæ patrem. Cum, inquit, multum in ſuppli
 eijs habitum ſubmiſſeris, cum dixeris poenitet, q̄ rapui, q̄ deterioſorem rogauit, cū
 dixeris te dementem fuiſſe, deliberabo cum amicis, cum propinquis, deliberabo
 cum tua matre, me miſerum, quã pene promiſi, anime dura, heri fortior eras.
 Deinde ſubiñgit, quid properas, nemo tibi præter me rogandus eſt, ergo, inquit,
 miſereberis, nihil promitto ante trigefimum diem. Illa autem uerba, anime dua
 ra, &c. citantur à Fabio libro. ix. cap. ij.

DECLAMATIO QVINTA DE torta à tyranno pro marito.

TORTA à tyranno vxor, nunquid de uiri tyrãnicis
 ditio ſciet, perfeuerauit negare. Poſtea maritus eius ty
 rannum occidit. Intra quinquẽntum non partentem,
 ſterilitatis nomine dimiſit. Agnũ illa ingrati.

Prima pars pro vxore.

HAS nuptias tyrãnicidũ diduxit, quas non diduxit tyrãnus. Tra
 hebantur matrona. Papebantur uirgines. Nuix tunc uidebane
 tur feliciores, quã quæ filios nõ habebãt. Suspiciatus eſt tyrãnus de tyrã
 nicidio hũc cogitare, ſiue illi aliqd excidit, ſiue nõ bene tegit uultus ma

et sic, non est, non potest, non potest, cum sciat quemad-
 modum tunc. In pectus an calcem de pium ad absentem virum respicit, quod ad
 presentem tyrannum. Explicatur tunc aduersus infelicem foemina tyrannicæ cru-
 delitatis opprobrium, & illa infamem et vitiosum quoque animos ipso visu fra-
 gata, ad excusandum suorum peccatorum etiam proponitur. Verberibus
 corpus abripitur. Nolito respicere, an tibi liberis ista mulier datura,
 sit tyrannicida de dote Miraris, si transis, quis quantum inter uxorem tor-
 tam, et virum occupatum Scissam corpus flagellis, igne adustum, tor-
 mentis contulit. Ignoscereis puto mulieri, si dicerem, scissa est. Quid
 tyrannicidii gloriaris? Facilius est tyrannum occidere, quam sustinere ver-
 beram, laniationem, exculeos. Quicquid antiqua scilicet inuenerat, quicquid adie-
 cerat noua. Quid amplius dicam? Et tyrannus torquebat, cum de tyranno
 nescido quæteret. Non premit censum onerosa sumptibus, Et (vt sce-
 li mos est) in deterius liber fluente muliebri ambitio certamine mus-
 tuo, usque in publica damna priuatam insant. Nunquid gemas, et ex alte-
 ro litore petitos lapillos? Expecta, potest parere. Non respondet ad cer-
 tam fecunditas diem, sui iuris rerum natura est. Virum ne magis miran-
 dum esse, tuum tyrannicidium, an huius silentium.

*Alias
 seculi.*

¶ Pars altera contra uxorem.

Ego torta sum, merito oblitesceres, nisi te iudicasset, etiam si scis
 de tyrannicidii, nec indicasti, non est beneficium, scelus non face-
 re. Deinde neque scisti. Non enim tibi indicasti. Nec tam magnum consi-
 lium, virilibus quoque grane animis, commisi muliebri garrulitati, quæ id
 solum potest tacere, quod nescit. Quo tempore uxor torta est, nihil ad-
 huc de tyrannicidii cogitabam, postea cogitauit. Et hæc cogitandi causa
 fuit, uxoris ultio. Si quod audierat tacuit, non beneficium est, sed fides.

¶ SCHOL. (Hæc nuptias.) Enthimema ex repugnantiis. (Trabebatur,) auget factum suum per aliarum miseriam. (Explicatur.) Locus est amplificatus
 et affectuosus. (Tyrannicidam dedit,) quasi hoc perferet sterilitatem, etiam si sit ster-
 ilis. (Miraris.) Altera pars, qua probat posse sperari sobolem, a causa. Maxima,
 causa sublata, non mirum si non sequatur effectus. (Quid amplius dicam) uno uer-
 bo absoluit omnem crudelitatem. (Non premit.) Ad frugalitatem pertinet.
 (Expecta.) Et id quod erat alterius obiectionis fundamentum, euerit. Non enim
 fecunditas, aut sterilitas certo tempore iudicatur. (Vtrum ne magis.) Ex com-
 paratione facti.

¶ Altera pars.

DEniq; neq; scisti) Maritum summum colorem, nihil illam fecisse, & ista nihil debere, si nihil retulerit. Locum cõmunit esse potest, in garrulitate mulierum. Occurrit ordine singulis obiectionibz, ego torta sum, nihil debeo, quia uin didant. (Etiã si scisti.) Duplex est diuisio iuris, & coniectur e. (Non est beneficium) à finitione. Non est beneficium, nisi ubi licet utriusq; aut facere, aut non facere. Nam in finitione beneficij, continetur facere, quod est aliquid positum, non facere autem privatim est, non sunt ergo eadem. (Nec tam magna) à maiori. (Quo tempore) Pertinet ad illud, prius iudicasse, & ab euentu probat uoluntatem. (Si quod auerbat.) Quorum diuersa effecta, diuersa sunt. & ipsa.

¶ Diuisio.

PRO uxore prima questio est in gratia, quantum beneficium contulit. Quae omnia ad tractatione magis sunt à comodata. Diuiditur autem in id quod passa sit, & in id quod contulerit. Passa est tyrant cruciatus, hic locus amplificationis. Quid contulit? contulit uitam, contulit ut tyrannum possit occidere. Et an illa uisa sit interfecisse hoc ipso. Deinde etiam si hoc neget esse beneficium, non potest se repudiari propter sterilitatem incertam. Et hoc questionem habet naturalis, quo tempore fecunditas terminetur, & si certa sit sterilitas, an in gratia sit, cum qua tandem, & in magna charitate uixerit, repudiare. Pro marito optime diuisit Latio, an beneficium dederit, hoc in haec diuisit. Etiam si scisti de tyrannicidio uiri & non indicasti, non est beneficium, scelus non facere. Deinde ne scisti quidem, non enim tibi indicauit, nec tam magnam consilium uirilibus quoq; animis graue, comisi muliebri garrulitati, quia id solum potest tacere, quod nescit. Etiam si dedit beneficium, an receperit. Occidi tyrannum, libertatem tibi, tibi ultionem reddidi plenissimam. Persecutus sum nefarium hostem, illic occidi, ubi torserat. Dices me rei pub. causa fecisse, & tu rei pub. causa tacuisti. Deinde ultima equitatis tractatio, an quod fecit, facere debuerit. Hoc diuisit in haec duo, an iam certam sterilitatem uxori bene obijcere debuerit, an ne sterilis quidem pro certo sit.

Alias
facere.

¶ DECLAMATIO SEXTA

de patre & filio luxuriosis.

VIDAM luxuriantem filio, luxuriosi cepit. Accusatur à filio demerente. Contradicit.

¶ Prima pars pro patre contra filium.

A Cuiusdam inquit contra hoc habet affectus, cupit eundem
 ferus crepit, et sine deficiat. Quidam summum bonum dixerunt volu-
 ptatem. Nihil est mihi opus recipientibus, habeo exemplum. Ostendit
 tibi luxuriam, quia te non videbas ebrietate patri obicit ebrius.

¶ Pars altera pro filio contra patrem.

A Dolefens luxuriosus peccat, senex luxuriosus infant. Nemo vi-
 tuosus odit amentum. Quis imperator ob hoc de prelio fugit,
 ut bene pugnet exercitus? Non coercet vitia, qui prouocat. Meam
 quoque luxuriam patri imputabo. Non sub seuera fui disciplina, non sub
 bene instituta domus lege, quae posset adolescentis formare mores, & a
 vitis aetatis abducere. Quodammodo ad luxuriam a patre praemissus
 sum. Madent cant vnguento, & comestator senex nulli nimis luxuriosus
 fuit, sed parum sanus videtur.

¶ SCHOL. (Cupitrem) euhimema ex repugnantibus, (sed in senex)
 usurpat orationem filij, cuius confessione mollius efficit peccatum. (Quidam sum-
 mi) autoritate se per ironiam purgat, deinde etiam exemplo, quo magis expro-
 batur filio stultitiam, qui quod in se prius admisit, in alio reprehendat. Hec au-
 tem controversia, constat a veritate magis, ubi est mutua accusatio. (Ostendi ti-
 bi) color usurpatur a patre.

¶ Altera pars.

A Dolefens dissoluit obiectionem, non te accuso flagitij, sed insania. (Ne-
 mo vitia.) & colorem ostendit ineptum inductione. (Meam quoque) re-
 torquet in illum occasionem luxurie, qua ille obiebat filio. (Praemissus), quasi
 dux & explorator missus.

¶ Diuisio.

L A tro sic diuisit, an ob hoc accusari pater possit, minime solet patri obije-
 re luxuriam, non magis quam auaritiam, quam iracundiam, non vitia patris
 accusari solet, sed insania, alioqui & abdicare filijs permittitur. Et si possit, non
 ab eo filio possit, qui eodem vitio teneatur. Velut si ebrietate obicit ebrius, non si ob
 hoc accusari possit, etiam si a tali filio, an si ad castigandum filium hoc consilio
 usus est, danandus sit. Adolescens contra, ait. Cuiuslibet alio genere debuisti me ob-
 iurgare. Quid si adulterium vindicare velis committendo? Turpe est sic castigare vi-
 tia, ut imiteris. Aut si eo consilio fecisti, quare si cepisti sic emendare filium,
 cum emendaueris, non desinis? Et ita pulchre dixit Papirius Fabianus. Nauem
 in portu mergit. Alter solito tempore labitur, alter insolito, alter alieno, alter
 suo. Alter annos sequitur, alter senectuti repugnat. Non simulas ista, sed facis.

Nec amātem imaginari, sed amas: Nec potantem ad ambras, sed bibis. Nec do-
ces dissipare bona, sed dissipas. Nemo vitia quæ odit imitatur. Sequitur deinde
pulcherrima inductio. Quis imperator ob hoc ipse de prælio fugit, ut bene pugna-
ret exercitus? Quis ut ambitum comprimeret, ipse honores mercatus est? Quis ut se-
ditionem leniret, turbavit rem publi? Omnia autem hæc antitheton habent, id est
contrapositione. Claudis deinde figurâ sententia. Nō coerces vitia, qui provocas.

¶ Labet hæc totam latronis declamationē transferbere quæ longe pulcher-
rima est, atq; utinam multo plures, tam integræ extarent, quanquā hæc multis
locis est, & deprauata & interisa.

DECLAMATIO SEPTIMA DE
peregrino negotiatore, & formosa.

VIDAM cum haberet formosam vxorem peregre
profectus est. In viciniam mulieris peregrinus mercas-
tor migravit, ter illā appellavit de stupro, adiecit pres-
ces. Negavit illa, decessit negotiator. testamento omnium
bonorum suorum reliquit formosam in hæredē, & adie-
cit eam in epitaphium, quia pudicam comperi. Adit hæreditas
tem, rediit maritus. Accusat adulterit vxorem ex suspitione.

¶ Prima pars contra formosam.

Decla-
matio.

PORTII LATRONIS. Quamquā eo prolapsi tā mores sūt, vt ne
mo ad suspicāda adulteritā nimitū credulus videri possit, tamē ego
adeo longe ab eo vitio semp fui, vt etiā timeā, ne quis in me, aut nimitū
patientiam, aut nimitū stuporem arguat, quod tam seram quærelā des-
tuli. Non accuso adulteram, nisi diuitem sistam, ex ea domo ream pro-
traho, in quam nihil meum est, cum ego tandiu peregrinatus sim, nul-
lum periculum terra marique fugerim, plus ista intra vnam viciniam, quā
ego toto mari, quæsiuit. Post tantos impudicitie quæstus, si tacere pos-
sim, confitendum habeo, hac me causa fugisse, vt in accessione patri-
monii peregrinando cum vxore certarem. Illud iudices mihi tormen-
tum est, quod notata iudicio vero, vt multiplicatam dotem perdat, plus
tamen ex quæstu habet, plus habitura est, quā quantum damnatæ perdē-
dum est. Tantum in istam diues amator effudit, vt post pœnam quoque
expedit fuisse adulterā. Quæ præcepit vxori proficiscens scio, ex-

tera quomodo adolefecit, formosam, diues, ignotam, in vicinia for-
 mosa, Durabentia v. si nimiam liberam mulierem commigraverit, quemada-
 modum effluua societate quotidianam per diem noctemque libidinis exha-
 sit viribus perierit, interrogate tumore vos. Intellego indices quid offi-
 citi vel fuerit. Poteram ego saluo pudore meo nihil de hereditate suspi-
 cari, in qua etiam uer autor ab vxore dictus sum. Venit nihil aliud, quod ut
 fortunam meam querat, nam causam melius vos nostis. Tempus est in-
 dices de vxore & merito credi, mulierem tam formosam amari potuisse.
 Pudica forte sic amari, ne sollicitaretur, potuit. Neque est quod dicat, in
 meo istud arbitrio positum. Erratis vos iudices, si non maritis ad solli-
 citandam matronam putatis irritamentum, spem corrupendi, quoniam
 facilem, quoniam amabilem sensum. Si tantum in formosa sperari potest,
 quantum placere potest, omnes formosae in se uniuersos populos con-
 uerterent matronae, quae esse aduersus sollicitates lasciuia solent. Prodeat
 in tantum ornata, quantum ne immunda quidem sit: habeat comites eius
 aetatis, quae impudicos, si nil aliud, verecundia amorum remoueat, ferat
 iacentes in terram oculos, aduersus officiosum saluatorem inhumana
 potius quam inuerecunda sit, etiam in necessariam resalutandi vicem mul-
 to rubore confusa, longe ante impudicitiam neget in ore, quam uerbo: in
 hac seruandae integritatis custodia nulla libido irrumperet. Proclite mihi
 fronte in omne lenocinium composita, paulo obscenus, quam posita ve-
 ste nudae, exquisito in omnes facetias sermone, tantum non vitro blan-
 dentes, ut quisquis uiderit non metuat accedere. Deinde miramini, si cum
 tot argumentis pudicitiam proscripserit, cultu, incessu, sermone, facie, al-
 quis repertus est, qui incurreret reuera adulterae: se non subduceret inter
 nuntium: puto illud sollicitari se, arripit & derudari iussit, flagella & uer-
 bera, & omne genus cruciatus poposcit, in plagas deterruit mancipii
 uix imbecillitatem muliebri manus contumit. Quoties quod non una
 peregrinaretur quaesita est, nemo sic negantem iterum rogat. Cum quo
 quaesita est: apud quem indignata est: Abunde in argumentum pudici-
 tiae profuturum putas, si stuprum tantum negaueris, quod peruramque
 etiam impudicissima spe uerborum praemittit de industria simulat. Quan-
 do de iniuria tua viro scripsisti: Et ne in occasionem similitis iniuriae sole-
 gudo tua pateret, maturiorem redditum rogasti: Et quanto decentius con-
 tumelliam penetralium meorum vxoris epistola, quam testamento sollicitas

addedit
 fuisse,
 ubi fessit.

LIBER SECVNDVS. 120

toris cognoscere? Miserentis omnis sæculi mortuus, si contentus absentia mea fuisset, etiam nunc iniuriam meam nescitem, si quod fecerat tacere voluisset. Tetras sollicitantem in istam faciem, qua placere poteras, convertisti. Non omne ornamentum, vel a causam talis iniuriæ execrata es, quod proximum est a promittente rogata stuprum, tacet. Sola mihi hæres esto. Quid ita habes, inquit, scripsit causas: quia cum semel appellassem, cum iterum, tum tertio appellassem non corruptus. O nos nimium felices, & auro (quod auri) sæculo natos. Sic etiam qui impudicas quaerunt, pudicas honorant. Omnium honorum meorum, omnis pecuniæ meæ sola hæres esto, quia corrupti non potuit, quia tot sollicitationibus expugnari non potuit, quia tam fideliter pudicitiam custodivit. Tace paulisper nomen auctoris, nunquid non testamento viri creditus? nullam esse in vxore suspicatur infamiam inter mutuam eius amorem, aut certe ita creditum, tam moriturus tabellas occupat. Si vultis cum muneribus meis imponere, elogium, ex testamento adulteri petendum est. Sola hæres esto, quavis aliena, quavis ignota, tantum, quia pudica, quia incorrupta est. Quid isti tam consortio adultero non mater est? non soror? non propinqua? aut nulla earum pudica est? Idcirco scilicet cum tantis divitiis peregrinas vrbes in honorem pudicitiae incognitae perambulabat? Illic vbi natus est, nulla pudica erat? at illic vbi negotiatus? quin nulla non prostituta erat, vacuo testamento pudica hæres per errorem quaesita est. Ego adulteram arguo, quam in matrimonium recepi, qui communis ex illa liberos precatus sum, qui pudicam mihi libentissime credebat. Adeo ne iam omnis patientia sæculi nostri abiit, vt aduersus querimoniam viri vxor alieno teste defendatur? At Hercules aduersus externorum quidem opinioniones speciosissimum patrocinium erat, ego vtro placeo. At ego si hunc morem inscribendi recipitis, in conspectu vestro ita scribam: Vxor mea hæres esto, quod peregrinante me adamata est, quod hæres ab adolescente alieno ac libidinoso relicta est, quod tam infamem hereditarem adiit, a duobus vos testamentis in consilium mitto, vtrum feceruntis estis, quo ab adultero absoluitur, an quo datur a viro? Magnus pudicitiae fructus est, pudicam credit, & aduersus omnes illecebras, & omnia delinimenta muliebri ingenio, est veluti solum ac firmamentum, in nullam incidisse fabulam.

¶ Quæ sequitur ex alia declamatione sumpta sunt. Muliebrum vitiorum

fundamentū mariti, et. Quis potest non timere opinionē adulteri, po-
 terit ne timere adulteriū. Ex omni re pe cōdehū trahitur, quo vestis cru-
 entior. Infelicis ancillariū gurguliat orat, vt adultera tenuit veste perspi-
 cua sit, & nihil in corpore vxoris suæ plus maritus quā quilibet alienus,
 peregrinusq; agnouit. Futura estimabo iudicia. Interim qui rogat, cō-
 perit pudicā. Omnes te impudicā loquūtur, pudicā tantū & vnus, & pe-
 regrinus, cui plus laudator, quā accensator nocet. Vxorē meā nusquā aus-
 dit pudicā, nisi in adolenti cogito. Detice tu teras in oculos, & aures tuas
 extrahere vocibus claudis. Si quis quicq; pro te neget, pudicam ille dixit,
 ego impudicā. Puto plus credidit etui, quā peregrino: marito, quā adul-
 tero. Ipsum elogium corruptoris animo scripsit, quia pudicam, inquit,
 comperi, quod nulli, præter me contigit.

¶ Pars altera pro vxore formosa.

Formosa est, hoc natura peccauit. Sine viro fuit, hoc maritus pec-
 cauit. Appellata est, hoc alius peccauit. Negauit, hoc pudice. Hæ-
 res relicta est, hoc feliciter. Hereditatem adit. Hoc consulto fecit.

¶ S C H O L. (Quamquā eo.) Exordium est, in quo id agit ne videatur ma-
 lo animo detulisse uxorem, uel q. uellet eam repudiare, uel eius bona occupare,
 atq; ita indicat expediriisse magis sibi, illam non deferre, nec cupide se ad ac-
 culationem descendere, qui tandem siluerit, et si posset etiam nunc sileret. (Non
 accuso) propositio est adiuncta simul causis suspicionis. (Iam nihil meum est,)
 sed ea solum quibus ab a. iulio est locupletata. (Post tantos.) Indica non fu-
 isse sibi literum tacere, cum si dissimularet tantis quæstus, protinus intel-
 lecturi fuerint homines, ideo illum abfuisse, ut locum relinqueret uxori tur-
 pi quæstui faciendo. Vel simplex sententia est, qua confitetur causam peregrinatio-
 nis, ut utriusq; labore res accresceret. (Illud indices.) Occurrit illi opinioni, qua
 existimatur ideo detulisse, ut bonis omnibus spoliaret, sed non potest id uide-
 ri, cum etiam si multetur magna parte, super sit illi maior. (Que precepe-
 rim.) Principium narrationis, quā non ex abrupto aggređitur, sed hac sententia
 cōnectit, & id quod erat marito turpe dictu, præterit figura, tamen intelligen-
 dum relinquit, sparsis omnibus ad credibilitatem suspicionibus. (Poteram ego.)
 Occurrit eorum suspicioni, qui dicerent, ideo detulisse, quod tantam locupletat-
 ionem alijs adulterij argumentum fore crederet, etiam si id admissam non esset.
 Sed non eo feci. Nam etiā nunc hereditatem dissimulare poterā, cū etiā uxor meā
 uideri uult. (Veni.) Propositio post narrationē, & iecturalem habens statū. (Tem

LIBER SECVNDVS.

pars est.) Initium confirmationis, persequitur uerisimilia. Et hæc sumpta sunt ab
 adiacentibus. Adiacens enim est pulchritudo, lasciuia ut sollicitetur. Quæ autem
 se sollicitari permittit, & ea quiduis uidetur factura. Pudice enim, tametsi amen
 tur, non sollicitantur, quæ sperant posse expugnari, sollicitant. Inde locus cõmunis
 sequitur de modestia muliebri. (Deinde miramini.) Inducit ex præcedentibus
 complexionem, non mirum esse si quæ sic proscripserit, id est, uelut in publica au
 ditone pudicitiam omnium libidini uenalem proposuerit, ab adulteris sollicitetur.
 (Se non subduceret) aunderet internunciũ agere. (Puto illud) forte puto ubi
 illud. Et est alia suspicio, admisisse illam, quæ sollicitanti nõ repugnauerit. Neq;
 enim satis est ut, inquit, semel negare, quod sit interim ad mutandam magis li
 bidinem. Et ita defensionem illius in suspensionem uertit (Quando de iniuria.) Ab
 his quæ non fecit, quæ facere debuisset, quæ tamen omnia contingentia sunt. (Tace
 cet.) Ipsum silentium in suspensionem uertit. (Sola mihi hæres.) Persequitur aduer
 se partis defensionem, modis omnibus efficiens suspectam. Et primum à pugnan
 tibus. Quod non sit credibile, in eo qui impudicam expeteret, tanti pudicitiam fecis
 se, ut eam in te gra donaret hereditate. (Quid ita habes.) Propositionem aduersa
 rij replet suspicionibus. (Sic etiam.) Enthimema ex repugnantibus. (Tace pau
 lisper.) si hæc ita proponantur autore non nominato, nõ credentur à marito dis
 citi? (Nullam esse in uxore.) Fictio est, quæ maritum morientem representat, &
 illi uerba tribuit. (Si uultis.) Ut magis pugnare ostendat, cum irrisione hoc ad
 dit, ex adulteri testamento uxoris cõmendationem petendam. (Sola mihi hæres.)
 Aliæ circumstantiæ sunt, quibus fiat incredibile, quod aliena, quod ignota, cum
 essent illi multe sorores, aut mater, aut propinquæ, quas non deberet præterire,
 (per errorem) peregrinationem. (Ego adulteram.) Conferat personam mariti &
 adulteri, ut appareat utri sit magis credendum. (Adeo nec iam,) quasi nimium pa
 tientes sint uiri, qui patiantur per alienos uxores laudari. (At ego si hunc.) locum
 dissimulatio, quæ iudicibus suam remissionem uelut exprobrat, & tanquã
 deprehensum uxoris mendacium pressit, est autem τῶσπεδῶν, quotiens ad imita
 tionem alterius scripturæ aliquid componitur, quod nomen dictum est à canticis
 ad aliorũ similitudinem modulatis. (A duobus uos.) Post hæc duo testameta quo
 bus se utraq; pars tuctur. (Magnus pudicitia.) A rumore locus cõmunis. (Pauis
 ra estimabo.) Quid ad me pertinet estimare, quod aly sint iudicaturi? Illud cerue
 scio, uis pudicam repperam ab eo, qui rogauerit. (Ipsum elo gium,) quasi nusquã
 eia pudica repperit sit, ita corruptoris elo gium seruauit animo.

¶ Altera pars.

¶ Altera pars.

In altera parte nihil aliud est, quam singulari obiectionibus mire reddite so-
luto.

¶ Dissio.

Considerant locos suspicionum, facile per se patet dissio, quod formosa,
quod lasciva, quod passa sit se sollicitari, quod ad nigrum non scripserit,
quod magis credi debeat marito, quā adultero. Et de rumore ultimo loco.

¶ LIBRI SECVNDI DECLAMATIONUM.

¶ FINIS.

LIBER TERTIVS.

¶ DECLAMATIO PRIMA TERTII

¶ Libri, quæ est de luxurioso à fo-

dalibus cæcato.

AEQVVS DE PVBLICO MIL-
le denarios accipiat. Them. Decem adolescens
tes cum bona sua comedissent, sortiti sunt, ut
cuius nomen exisset, ex pacto excæcetur, &
acciperet mille denarios. Exit fors cuiusdam.
Excæcatus est, petit mille denarios, negantur.

¶ Pars prima contra luxuriosum excæcatum.

HI sunt oculi quos extimuisisti mariti. O legem abrogandam, ñ
excæcat homines. Nulli dat mille denarios, nisi qui inuitus acci-
pit. Dic nunc, miserere, hoc cum excæcareris non dixisti. Respu, debi-
litate[m] consolatur, non emit. Consumptis patrimonii[m] membra conse-

runt. Vtilius est Respu. vñū cecū repellī, quā nonē fieri. Non soltis à nobis petit alimenta, sed primus. Alam eū, qui propter debilitatem alitur. Non alam, qui propter alimenta debilitatur. Sic fit, vbi homines malo se in partem vitæ in tenebris ita agunt, vt nouissime solē, quasi superuacū fastidiant.

¶ Pars altera pro excæcato.

Talis nouem nihil daturus est, nulli nō favorabilis erit, si eos à quib⁹ excæcatus est, deceperit. Circūuentus adolescens ab illis nouem veterans consumptorib⁹, solus, inquit, nouē cogētibus resistere nō potuit. Omnia ex cōposito facta sunt. Vnus mentionē intulit, omnes approbauerunt. Eiectus est, qui fortiretur. Sors est quæ exiret prima, subiecta est. Cū repugnaret, excæcatus est. Si circūuentus est, inquit, iniuriā psequatur: de vi agat, rationē petat. Videbim⁹, primū est, vt habeat vnde uiuat.

¶ SCHOL. (Hi sunt) libidinem notat; qui propter prodigialitate eo sit re dactus, ut in excæcatione spem poneret. (O legē.) O stendit contra legē fecisse. Nō enim illa excæcat, sed excæcatos solatur (Inuitis) propter causam qua accipit. (Hoc eū.) Non est dignus cōmiseratione, qui sui ipsius non miseretur. (Respub.) Interpretatio legis est, alioqui pernicioza esset. (Vtilius.) Ab eo incōmodo quod sequatur, si hic admittitur. (Alam eū.) Contrapositio est, et causam legis continet. (In tenebris) Lucem fugientes propter turpitudinem.

¶ Altera pars.

Circūuentus.) In eo colore perstat quod deceptus sit, et coactus. (Vnus mentionem.) Argumentū quod cōposito. Non enim omnes approbassent, tam impia. (Cum repugnaret.) Argumentū quod non uoluntate, quoniā repugnaret. (Si circūuentus.) O biectionē soluit. Non enim alterū alteri obstat, ut et illos accuset, et habeat ipse, unde uiuat.

¶ Diuisio.

Hic intueri licet quomodo status ex legibus nascantur. Nam adolescens, nisi lex esset, nihil peteret. Petit igitur, ex lege, opponitur non esse illā legis uoluntatē. Ex lege igitur nascitur cōtrouersia. Et tamē cōiecturalis quæstio est, an illa sit legislatoris uolūtas. Hæc pendet ex alia, an iustam fuerit illud sentire legislatorē. Aduersarij igitur uentur, illos solū intelligi, qui calamitate cæci sunt. Primo igitur querendū, an se sponte excæcari passus sit. Vbi ille color adhibetur deceptū fuisse et coactum. Deinde etiam si ex industria sit factum, an solūmodo uerba legis intuenta sint. Et si uerba legis non sint intuenta. Deinde, an uoluerit cum quoq; intelligi, qui primo sponte fecerit, deinde mutari animum penitentia, et an ille mutauerit, ad est nunc quoq; uelit eos à quibus excæcatus est uiuare.

DECLAMATIO Secunda de parricida absoluto.

VIDAM Filium accusant parricidii. Aequis sententis absoluti abbeat. ¶ Prima pars cōtra parricidā.

Minus est tibi quod rogo. Nō peto ut me a parricida vindicetis, sed ut separetis. Parricidā, nō accuso, sed fugo. An isti accusatori parcat, q̄ patri nō peperit. Igitur nihil mediū est inter testamētū & eulē. Non est absolute parricida, sed dubijs sentētis. Ut absoluaris, multis tibi sentētis op̄ est. Ut dāneris, vna. Nō absolute ut reū, sed seculo pepercimur. Miraris in hac civitate misericordiā, in qua lex absolutiōē dat paribus tabulis? Quæris quā multis nō placeas? Si vni adiecero, parricida es. Absolutiōē legi, nō innocētis debes. Absolutus, inquit sum. Nō ab dico te propter parricidū, sed propter alia vitia, q̄ te fecerūt tā credibile parricidā.

¶ Pars altera pro parricida.

Manifestus est adolescentis color, ut dicat se autoritate patris oppressum.

SCHOL. (Aegs sentētis) sic absolutū, ut adhuc suspicio esset. (An iste.) Mouet suspiciōē. Nō tuto est eo se iurare, quē parricidij accusauerit. ¶ sic veluti necessariā ostēdit abdicationē. (Igitur nihil.) Si indignū iudicauerit testamēto, nihil superest q̄ ut culeo. I. supplicio parricidij dāneris. ¶ si ab hoc absoluaris, dignū iudicabit testamēto. (Nō est absolutus.) Trāclat pr̄ iudiciū, quo probat nō esse absolutū, q̄ dubijs sentētis absoluarur. (Ut absoluaris.) Vna sentētia pr̄ter illas facta erat ad dānandū, plures nōdū ad plane absoluedū: ergo, a maiore, nec pauciores. (Nō absoluerūt.) Quæstio de uolūtate. (Seculo pepercūt.) Dū noluerūt ostendere, tā suspectos se habere sæculi mores; ut in eo parricida existeret. (Miraris in hac.) Argumentū misericordia absolutū, cū ¶ leges ipsæ sint misericordes, q̄ paribus sentētis absoluit. A maiori. (Nō ab dico te) hoc ad aliā quæstionē pertinet, an si parricida non sit, propter alia vitia sit abdicandus. Argumentū autē aliorū uisitorum, q̄ parricida creditus sit.

¶ Diuisio.

Absolutus sit, q̄ paribus sentētis absoluarur. Hæc quæstio ex egritate maioris ex iure tractatur, ¶ si absolutus sit quoad legē, an recte faciat pater illū a se expellendo. Hæc autē alijs mittitur, nō esse propter innocētā absolutū, sed propter legis misericordiā. Deinde nō tuto admitti eū, quē parricidij in simulaueris. Et si iure sit absolutus, an ille abdicandus, q̄ ceteris uitijs eā de se cōcitauerit suspicionē. Pro adolescentē sunt quæ dicuntur cōtra falsa pr̄ iudicia. Innocētis oppressiones, cōtra probabilia, suspiciones. Et potissimū autoritate patris oppressum.

DECLAMATIO TERTIA

de abdicato, qui fratrem abdicatum adoptauit.

M M filio tricenario pater patrimonium diuidat. Threma. Quidam habuit filium frugi, & luxuriosum. Abdicat luxuriosum, Frugi peregre profectus est. Captus est a pirata, scripsit de redemptione patri. Pater cessante luxuriosus prouenit, & redemit. Rediit frugi. Abdicauit fratrem suum. Abdicatur.

¶ Prima pars pro fratre adoptante.

Non est, quod quisquā me laudet. Prior frater fecit inter nos pietatis exemplum. Vna nauigauit, vna perichitatus est, vna omnia emansus est terras. Non reliquit me, tandem ad paternam domum rediit. Non est quod excusatione ætatis vtiaris. Potes nauigare. Vtiq; gratias agere debes. Frater me istis rediit, Ego istis fratrem. Si tanquā fratrem abdicasti, nauigauit, si tanquā impium, suos redemit. Non potest eripi filio, quod lege accepit. Quomodo enim pater potest eripere, quod non potest dare?

¶ Pars altera contra filium adoptantem.

Mihi necesse est abdicare, quem nolo. Hoc vno alter alteri placet, quo utiq; patri displicet. Vtatur medicina qua cogimur, quā in vulneribus periculosis fieri solet, ut malum cum ipso corpore exerceatur. Adoptare adolescenti permittitis, quem lex in diuidendo patrimonio experitur. Lex te ad ministerium patrimonii admittit, non in dominium. Est aliqua ætas, à qua filius esse desinat. Nec tricenario quidem filio adoptare licet. Neq; enim quisquā potest alium in manum suam recipere, qui in aliena manu est. Quomodo fieri potest, ut tibi potestas vitæ uscisq; aut in fratrem sit, aut in filium non sit? Si bene de te intruerat, patre pro illo rogasset. Nam quod ego nō redemi, paupertatis fuit. Nihil in medio comparebat. Quicquid tunc tricenarius reliquerat, abdicatus abstulerat. Quid facerem solus, senex, inops, cuius patrimonii eliter diuiserat, alter absumperat?

¶ SCHOL. (Non est.) Causam facti pietatem ostendit. (Non est quod,)

DECLAMATIO SENEGAE. Folioxxv.

Contra fratrem est, qui se ante excaecabat (Ego Ili.) Ne me non redempto, frater te
 dicitur non erit. (Si tangit iuramentum.) Resuano est sublati causis. (Quod lege
 accepit.) Iubet enim lex cum tricenario tam dicitur. (Quomodo potest.) Quod non
 potest pro arbitrio erogare, non potest pro arbitrio eripere, quomam utrumq; ab
 eadem facultate est, nimirum quod ipsum.

¶ Altera pars.

Mibi necesse est. Color est, se inuitum facere, & tanquam ad extrema re-
 media descendere. Unde subiicit, utamur medicina. & c. (Hoc uno,) q;
 uterq; sit abdicatus conciliantur sibi, quasi in inuidia meam, & me consensu suo
 torquere uolentes, hoc autem ipso mihi displicent. (Adoptare adolescenti.) Inter-
 pretatur legem, quasi non illa in te gram facultatem patrimonij tradat. Sed solū
 modo in diuisione experiatur, id est tentet, qualis sit postea futurus cum plenū ha-
 beat dominium. Et ita adiungit, lex te. & c. (Est aliqua etas.) Probat semper esse
 in potestate patria, quia semper sit filius. Causa enim ut quispiā sit in patria pote-
 state, ea est q; sit filius, quis diu manet, manebit & id quod effect. Qui uult autē
 locos cognoscere, conferat illos ad id quod probant. Ut hic filius cum patria pote-
 state conferatur, & agnoscitur, esse causa tanquam aliquid inseparabile, ut sunt pro-
 pria. Syllogismus autem sic neclitur. Nemo potest alium adoptare qui sui iuris
 ipse non est, sed Tricenarius sui iuris non est, hoc probatur. Quia nulla etas est
 à qua filius esse desinat. (Quomodo fieri potest.) Vis tu habere potestatem in fra-
 trem, quod non licet, & non uis me habere in te filium, quod licet: & est argumen-
 tum à minori. (Si bene de te.) Quomodo poteras debuisses pensare beneficium.
 (Nam quod ego) colore utitur, q; propter paupertatem non redemerit, quā pau-
 pertatem & filijs imputat, ut uel sic in se uideatur abdicasse.

¶ Diuisio.

AN Tricenarius sit in patria potestate, an qui est in patria potestate possit
 adoptare, & si nō possit, an iā diuiso patrimonio possit. Hæc habet alias,
 lex que patrimonij diuidit, administrationē solū bonorū, an usum permittat. Et
 si possit adoptare, an contra uoluntatem patris, & si contra uoluntatem possit,
 an debeat, & si debeat, an fratrem debeat. Hæc pendet ex alijs. An tantum à fratre
 beneficium acceperit, quod non possit aliter pensare. An idem ipsum fuisse à pa-
 tre accepturus, si facultatem habuisset. Vbi color pro patre est.

¶ DECLAMATIO QVARTA de seruato filio.

D

LIBER TERTIVS.

SERVATVS contra seruatozem; nequaquam habent actionem. Seruatus a filio eum abdicat. Ille prescribit.

¶ Pars prima contra filium seruantem.

Licuisset perire, cui non licet loqui. Seruatum me putas! Captus sum. Redde me hosti. Captiuus loqui licet. Quo iam tantopere beneficia vitæ iactat! Audite quis prior dederit. Si quis me hosti reddiderit, seruatozem vocabo. At vos abdicationem putatis actionem, etiã si actio est, lex quæ de seruato loquitur, ad personas tantum extraneas pertinet. Ad filium, & ad patrem non magis, quã ad seruũ & dominũ, libertũ, & patronũ. Vt a patria potestate discedas, & ad æstimatione beneficij venias, qui dat vitam, si prior accepit, non obligat, sed reddit. Processi in actem in exẽplum filio meo. Vis cit me non hostis, sed ætas. Seruauit me, quem sæpe seruauerã. Rediuiũ me senem meretricis vocat. Parasitorum iocantium materia sum. Omnibus istis tanquã seruatoribus tacere iubeor. Fili si viuere mihi non licet, cur perire non licuit? Ego, inquit, te protexi. Ita tu adolescens in actem non ante patrem stetisti? Audite filii mei gloriam, parricidium non fecit, cum posset seruare, seruauit.

¶ Pars altera pro filio seruante.

Hic me genuit. Hic mihi spiritum, hic mihi has manus, quibus seruarietur, dedit.

¶ SCHOLA. Actionis verbũ generale est & speciale, ut Vipianus tradit in de verborũ significatione. Nã omnis actio dicitur, siue in psonã, siue in rem sit petitio. Actionis autẽ exclusio, exceptio est qua illã infirmam. Qua autẽ ius agendi adimimus prescriptio. Prescriptio itaq; imponit agendi silentiũ, & rem differt. Exceptio autẽ ab ipsa nos accusatione defendit. Fortunatianus tamẽ Rhetor prescriptio, inquit, actione excludit, trãslatio differt. Queritur pater, quod prohibetur actione intedere. (Licuisset perire) optãtis est. (Seruatu) auget infelicitate, cui ne id quod licet quod captiuus licet. (Quo iã) ostendit ne beneficij quod accepisse, quod esset debitũ. (An nos). Nõ potest abdicatione tanquã actione prohibere. Abdicatio enim actio nõ est. Et est quæstio generis quod ad finitione deducitur. Et si abdicatio actio sit nõ prohibetur patri, sed alijs. Argumẽtu a simili. Quemadmodũ nec seruo cũ dño, liberto cũ patrono, licet agere, sic nec in iure filio prescribere. (Vt a patria.) Aliã quæstione facit, en beneficij accepit. (Processi.) Ab omni parte extenuat beneficij. Primũ, quod ipse filio exẽplũ sit fortitudinis. Deinde quod nõ ab hoste, sed ab ætate sit uictus, quod

DECLAMATIO SENECÆ. Fol. xxvi.

seruauerit seruatus, & seruauerit in contumelia, ut iudicio esset meretricia, & pater
 raptum, quos filio sit obligatus (Dili si) si nunc uobis uideor in tepehuum uisite, cur tunc
 inuere passus no erit? Ita tu adulescens, si quasi dicat, si me protexisti, etia & te
 ipsum q ante patre habas. Et tendit ad coiectura. Quid ego scio, an me seruare uo
 lueris, an te tunc, & si maxime uolueris, no est beneficium no admittere parricidii,
 quod admittere uidebitis me deserendo.

¶ Diuisio.

Hic apparet plane statim actione excludi. Quam enim de actione disceptatio
 sit, an dari debeat contra filium, tamen causa status fundatur, an seruato
 contra seruatores sit actio. Que questio in alias diuiditur, iuris & equitatis.
 In iuris, an illa lex inter patrem & filium intelligatur, & si intelligatur, an abdi
 catio sit actio. Acquitatis, an filio pater sit obligatus. Primum an seruatus ab il
 lo, comectura. Deinde an ille dicatur seruare, quia se simul protexit, & in eodem
 erat periculo. Finitio, deinde, an is dicatur conferre beneficium, qui prius acceper
 rit, & si dicatur, an is qui si non contulisset fuisset impius. Filius dicit posse se
 prescribere. Primum, quonia non est idem in seruo, aut liberto & filio, & si sit
 idem, ideo illos non prescribere, quia dominus pro imperio non agat cum illis
 apud iudicem. Modo qui ad iudicem ueniat iam indicare se non posse cogere.
 Cetera autem uersantur in comemoratione beneficii. Facit inuidiam patri, dum
 accepta ab illo beneficia comemorat, & gratitudine sua illius ingratitude
 ueluti damnat.

DECLAMATIO QUINTA,

que est de rapta incontinente.

RAPTA, raptoris, aut mortem, aut indotatas nuptias
 petat. Raptor postulat, ut rapta ducatur, pater no uult.

¶ Prima pars contra raptorem.

Iste raptor est. Ego in ius adducor. Non est enim,
 tam facile homini probo occidere, quam pedito mo
 ri. Comunitis, inquit, lex est, dii faciunt ut cogas me experiri, an tota mea
 sit. Quando ergo, inquit, optabis? Hoc tempore no possu. Curo vulnera. Fa
 milia reficio. Expugnatam domum lugeo, ceptam uirginitatem cosolor. Minam
 te sibi ipsi custodio. Quando optabis? Cum rapta uoluerit, no cum raptor.
 Quando optabis? Cum tu no uoles. Quando, inquit, optabis? paro me optio
 ni. Cofirmo animum. No est facile hominem occidere, primo inter se gemit

LIBER TERTIVS.

meos, & introversus hærentes lachrymas ago. Scio quid futurum sit. Vultus te meus decipit. Stulte quæquam morari putas nuptias filia: suæ: in securim incurris, & carnificem vitro vocas. Cum rogare debeas, conuictium facis, Nemo vindicare se cogitur.

¶ Pars altera pro raptore.

Nihil est miserius quàm incertū inter vitam mortemq; destitui. Iam beneficium erit etiam si mortem optauerit. In amorem filia: istius incidit. Appellare de nuptiis debui patrem. Feci, sed videte, quàm etiã in se se lentus sit. Raptor vitam alieni arbitrii habet, libertatem sui. Lex cõmunis est. Habet hic raptor quod timeat. Habet & quod sperare possit. In lege, inquit, non est scriptū quando, immo statim. Quoties tempus non addicitur, præfens intelligitur. Tam longum tibi ius in caput ciuile permittitur. Crudeliter est quàm mori, semper timere mortem.

¶ SCHOL. Raptam admittit nuptias, quas raptor appetebat, prohibebat raptorem pater, tanquàm cõtra crudeliter, & inhumanè agit raptor. (Iste raptor) Indignū est illi deliquisse, & me accusari. (Nō est etiã) Cur nō statim optas quod vis, & illū occidis? Respondet, nō esse ita facile homini probo occidere, quàm perditio mori. Vitur autem colore ita antea usurpato, nā & spem dat futurū ut ignoscat, & tamē nō palat, ne dissoluetur cõtrouersia. (Cõmunis inquit,) quod ex arbitrio utriusq;. Si etiã ego nolo indotatas nuptias possum mori, & tu potes occidere, etiã si ego uelim. Et colore magis aperit, dum optat ne cõtingat uti tota ea potestate quàm lex permittit. i. ne illū perdat. Et ne se penitus perdat, subdit. Quādo ergo optabis. i. eliges, aut mortē meā, aut nuptias? Ille autē respondēs multiplici responsione suspēdit, nō interclusa spe, nec penitus offensa. (Curo uulnera) quod in raptu accepi. (Nō est facile.) Nūc rursus suspendit. (Scio quid) uerba raptoris sunt, cui respondet pater, uultus te meus decipit. (Stulte quæquam,) si ego nuptias uellem, neutiquàm differre. (In securim) dum me cõuictiis irritas. (Nemo vindicare.) Respondet ad id quod dicebat reus, tam longū tibi ius permittitur, uel iam absolue, uel occide, ne imponas necessitatē, inquit. Nemo uindicare se cogitur, uel non mirum si solūmodo permittat lex, nemo uindicare se cogitur, uel satis per me festino cogendus non sum.

¶ Altera pars.

Nihil est. Etiam in tantū suspendendo crudeliter est. (Sed uidete.) A maiori. (Raptor uitā.) Docet legē esse cõmunicā. Pater potest uitā adimere, raptor potest si uelit indotatā nō ducere. (Habet & quod sperare possit) nuptias. (In lege) obiectio, qua dicitur sui arbitrii esse, quousq; uelit suspendere, & ideo respondit, immo statim. (Tam longū ius) ut tantū distorqueas suspendendo. ¶ Diuisio.

DECLAMATIO SENECÆ. Foscorvii.

A Nubilis nuptia illa possit patri prohiberi, an iniuria filie illata patri
videatur inferri, et si possit, an ex equo se bono id facturus sit. Locus cō-
mune hic pro clementia, et contra crudelitatem. Et qui si possea debeat ignosce-
re, an crudeliter faciat hanc metu sangando.

DECLAMATIO SEXTA DE
domo cum tyranno incensa.

A MNI illati sit actio. Quidam tyrannum ex arce fugi-
entem cum persequeretur, in privatam domum com-
pulsit. Incendit domum. Tyrannus cum domo cōflagra-
uit, præmio accepto, agit cum illo dominus damni.

¶ Pars prima pro tyrānicida.

C Vr non exclusisti? Quare recepisti? Quare nullam aliam domū
tyrannus petiit. Nemo vententi domum clausit. Aditum in domum
non habui. Non gaudes te aliquid impedisse publica libertati? Hic est
in cuius domo tyrannus occisus est. Tanquā tyrānicida monstratis. Rede-
de, inquit, domum. Ita viuo tyrāno non perdideras, tyranti amicus, ty-
rānti fatelles, certe, quod negari non potest, hospes. Dū expectaui, an esse-
ceretur tyrannus. Facilius potes accusare aut te, qui tam familiaris tyrāno
fuissti, vt illi maxime tua placeret domus, qua illum recepisti: aut tyrans
num, qui tibi dānum dedit, quod in tuam domum confugit. Aut vt cul-
pa te liberem, facilius potes accusare fortunam, quæ tyrannum percussimū
ad te detulit.

Alias
habuit
q̄ in arcē
habuit.

¶ Pars altera contra tyrānicidam.

E ius debet esse dānum, cuius est præmium. Non est intquū eius rei
tibi iniuriam imputari, cuius fructum percepisti. Non elegit do-
mum tyrannus, nec enim hoc illi vacabat, sed in eam quā potuit irra-
perat. Cum ego in ea non essem, nactus hic occasionem nocendi, intrare
noluit, sed tyrānicidium elegit, dubium, lenium, periculosum vbi, ac-
cepit præmium, ratus sine dubio, quā si dānum faceret.

¶ SCHOL. (Cur non exclusisti?) Coniecturam mouet, an tyrāno faueret,
ab actis. Nemo ueniēti. Potuit alias petere quia omnes petebant. (Aditum in do-
mum,) nisi tibi clam esset amicus, bene potuisset alias domos intrare, qui potuit
penetrare in arcem, uel si (non habuit) dicamus, erunt uerba adnerarij. Non po-
tuit intrare domum meam, iam metendo septam, cui respondet. (Non gaudes te,)

LIBER TERTIVS.

quasi dicat, gaudere deberes. Ita vino.) Persecrat in suspicionem. Non mirum est si petas tibi reddi, qui non amiseris uiuente tyrano, quippe illi amicus. (Facilius.) In alias causas uertit culpam, in ipsum, in tyrannum, in fortunam. ¶ Altera pars.

Etus debet.) A subiecto uidetur, qui percipit premium, sentiat danum. (Non elegit domum.) Diluit motam suspicionem. (Cum ego.) Non solum a se amouet culpam, sed etiam in aduersariam transfert. Qui cum possit aliter, periculosum urbi mortis genus elegerit. (Accepit premium.) Ostendit etiam ex equitate se petere, quonia id quod accepit, non solum in premium sit satis, sed & ad pensandum danum inde superfit. ¶ Diuisio.

Questio in qua status est, an propter occidendum tyrannum possit alicui, etiam danum inferri. Hæc questio habet illas, an poterit aliter occidere. Et si poterit aliter, an sic comodus, & si æque comode, an sic debuerit. Hæc habet alias ex suspicionem magis quàm ex iure. An ille tyranno esset amicus, & præterea, etiam si non esset, se tamen quo ferebatur impetu, & ardore non considerasse, quid faceret. Post hæc omnia illa questio est, ipse ne ex suo premio, an Respu. teneatur pensare danum. Hæc habet aliam inclusam, an qui accepit premium, debeat sentire de danum, an ad quem ex eo facto peruenit utilitas, id est Respub.

DECLAMATIO SEPTIMA, de veneno dato filio furenti.

ILIO furenti, & sua membra lantanti pater venenum dedit. Accusatur ab vxore male tractationis.

¶ Pars prima contra maritum.

Non mirum est quare uiuat, quæ filium perdidit. Viuit qui occidit.

¶ Pars altera contra vxorem.

Quem quotidie perdebam, aliquando extuli. Falleris misera mulier, in orbitatis tuæ tempore, non perdidisti filium nunc, sed extulisti.

¶ S C H O L. (Nō mirū est.) A maiori ad min⁹, si q occidit uiuit, uiuet q nō occidit, sed p̄didit. Et ita tacite indicat, quē uel dolor & cōsciētia debuisset occidere magnū admisisse scelus, ideoq; tanto magis puniendū. ¶ Altera pars.

Quem quotidie.) Docet se pietate fecisse quod fecerit. Et est à fine (in orbita-
tis tuæ tempore.) Quæ putas te nunc perdidisse, iam olim perdideras, ex quo cepit furere. ¶ Diuisio.

AN filium propter pietatem interfecerit. Coniecturalis quæstio, etiã si propter pietatem interfecerit, an facere debuerit, an quisquã sine autoritate publica debeat manus inferre, an sit atrocius interfici, quã sic uiuere, an poterit sanari, Alsius Flauus in hanc sententiam dixit. Ipse sui se alimentũ erat & damnum. Hunc Cæsius, quasi corrupte dixisset obiurgans. Apparet, inquit, te poetas studiose legere. Ille sensus est eius, qui hoc seculum amatorijs non artibus tantum, sed sententijs impleuit. Ouidius enim in libris Metamorphoseon dixit. Ipse suos artus lacero diuellere morsu, cœpit. Et infelix minuendo corpus alebat.

DECLAMATIO OCTAUA

de patre qui accusatur concursum fecisse.

VI cœtũ & cõcursum fecerit, capitale sit. Victa Olyntho, cum filio adolescente Olythius senex Athenas uenit. Athenienses omnibus ciuitatem Olynthis decreuerunt. Inuitatus ad cœnam ab adolescente luxurioso, cum filio uenit. Ibi cum de stupro filii mentio esset, pater profugit. Filius retentus est. Pater flere ante domũ cœpit, incensa est domus. Decem adolescentes perierunt, & filius Olynthis. Accusatur pater, quod cœtum concursumq; fecerit.

¶ Prima pars pro reo concursus.

Misero si flere non licet, magis stendum est, Imperari uolunt silẽtium non potest. Fuerunt ex populo qui dicerent, nomen tuum filium, hic meam corrupit uxorem, suũ quisq; illo, & ignem attulit, & dolorem. Timeo fili ne dum te quæro, in ossa alicuius raptoris incidam. Vbi Athenarum fides? Vbi hospitales inuicem dextræ? Capti inquam filii sumus. Dum licet fugiamus, sed tanquã a Philippo. Pariter apud Philippum certe uiri fuimus. Lachrymæ meæ uocantur in crimen, quia si ex quo Olynthus capta est, flere desierim. Tantus scilicet sum, ut in ea ciuitate populum concitare potuerim, in qua filium seruare non potui? Non quoties conuenerunt in aliquem locum plures, cœtus & concursus est, sed quoties conuocati, quoties parati, quasi ad ducem suum concurrerunt. Non si una uicinia cott, aut si transeuntium pau-

Vide an sic potius legendũ sit, licet fugiamus, sed nõ tanquã Philippo apud philippum.

LIBER TERTIUS.

quasi dicat, gaudere deberes.) Ita uiuo.) Perseuerat in suspitione. Non mirum est si petas tibi reddi, qui non amiseris uiuente tyrano, quippe illi amicus. (Facilius.) In alias causas uertit culpā, in ipsum, in tyrānū, in fortunā. ¶ Altera pars.

Eius debet.) A subiecto uidetur, qui percipit præmiū, sentiat dānum. (Non elegit domum.) Diluit motū suspitionem. (Cum ego.) Non solum à se amouet culpam, sed etiam in aduersariam transfert. Qui cum possit aliter, periculo sum urbi mortis genus elegerit. (Accepit præmiū.) O stendit etiam ex æquitate se petere, quoniā id quod accepit, non solum in præmium sit satis, sed & ad pensandum dānum inde super sit. ¶ Diuisio.

Questio in qua status est, an propter occidendū tyrānum possit alicui, etiam dānum inferri. Hæc quæstio habet illas, an potuerit aliter occidere. Et si potuerit aliter, an sic cōmodius, & si æque cōmode, an sic debuerit. Hæc habet alias ex suspitione magis quā ex iure. An ille tyrāno esset amicus, & propterea, etiam si non esset, se tamen quo ferebatur impetu, & ardore non cōsiderasse, quid faceret. Post hæc omnia illa quæstio est, ipse ne ex suo præmio, an Respub. teneatur pensare dānum. Hæc habet aliam inclusam, an qui accepit præmiū, debeat sentire dānum, an ad quem ex eo facto peruenierit utilitas, id est Respub.

DECLAMATIO SEPTIMA, de veneno dato filio furenti.

FILIO furenti, & sua membra lanianti pater uenenum dedit. Accusatur ab vxore male tractationis.

¶ Pars prima contra maritum.

Non mirum est quare uiuat, quæ filium perdidit. Viuit qui occidit.

¶ Pars altera contra vxorem.

Quem quotidie perdebat, aliquādo extuli. Falleris misera mulier, in orbitatis tuæ tempore, non perdidisti filiū nunc, sed extulisti.

¶ SCHOL. (Nō mirū est.) A maiori ad min⁹, si q occidit uiuit, uiuet q̄ nō occidit, sed p̄didit. Et ita tacite indicat, quē uel dolor & cōsciētia debuisset occidere magnū admisisse scelus, ideoq; tanto magis puniendū. ¶ Altera pars.

Quem quotidie. Docet se pietate fecisse quod fecerit. Et est à sine (in orbita-
tis tuæ tempore.) Que putas te nunc perdidisse, iam olim perdideras, ex quo cepit furere. ¶ Diuisio.

AN filium propter pietatem interfecerit. Coniecturalis quæstio, etiã si propter pietatem interfecerit, an facere debuerit, an quisquã sine autoritate publica debeat manus inferre, an sit atrocius interfici, quã sic uiuere, an potuerit sanari, & filius Flavius in hanc sententiam dixit. Ipse sui & alimentũ erat & damnum. Hunc Cæsius, quasi corrupte dixisset obiurgans. Apparet, inquit, te poetas studiose legere. Ille sensus est eius, qui hoc seculum amatorijs non artibus tantum, sed sententijs implet. Ouidius enim in libris Metamorphoseon dixit. Ipse suos artus lacero diuellere morsu, coepit. Et infelix minuendo corpus alebat.

DECLAMATIO OCTAVA

de patre qui accusatur concursum fecisse.

VI cœtũ & cõcursum fecerit, capitale sit. **V**icta Olyntho, cum filio adolescente Olythius senex Athenas uenit. Athenienses omnibus ciuitatem Olynthiis decreuerunt. Inuitatus ad cœnam ab adolescente luxurioso, cum filio uenit. Ibi cum de stupro filii mentio esset, pater profugit. Filius retentus est. Pater flere ante domũ coepit, incensa est domus. Decem adolescentes perierunt, & filius Olynthiis. Accusatur pater, quod cœtum concursumq; fecerit.

¶ Prima pars pro reo concursus.

Misero si flere non licet, magis stendum est. Imperari dolori silẽtium non potest. Fuerunt ex populo qui dicerent, hic meum filium, hic meam corrupit uxorem, suũ quisq; illo, & ignem attulit, & dolorem. Timeo fili ne dum te quæro, in ossa alicuius raptoris incidam. *Vide an sic potius legendũ sit, licet fugiamus, sed nõ tanquã Philippo apud philippum.*
Vbi Athenarum fides? Vbi hospitales inuicem dextræ? Capti in quã filii sumus. Dum licet fugiamus, sed tanquã a Philippo. Pariter apud Philippum certe uiri fuimus. Lachrymæ meæ uocantur in crimen, quia si ex quo Olynthus capta est, flere desierim. Tantus scilicet sum, ut in ea ciuitate populum concitare potuerim, in qua filium seruare non potui? Non quoties conuenerunt in aliquem locum plures, cœtus & concursus est, sed quoties conuocati, quoties parati, quasi ad ducem suum concurrerunt. Non si una uicinia colit, aut si transuentium pau-

LIBER TERTIVS.

corum numerus affluxit, sed vbi totus, aut ex parte magna populus. Vbi diuisa est in partes ciuitas. Coetus multitudinis magnæ nomen est, coeuntis ex consensu quodam. At illic initio pauci fuerunt. Deinde reli qui non ad me conuenerunt, sed ad incendium, quod tamen populus maluit spectare, quã extinguere. Lex non eum punit, propter quem cœtus factus est, sed eum à quo cœtus factus est. Non mihi tanti vltio fuit, vt amittere filium vellem, & tentant populum rogare, nec potui.

¶ Pars altera contra reum concursus.

Quid cœtu opus est? Sunt scriptæ ad vindictam iniuriarum om nium leges. Mota semel multitudo, modum non seruat. ¶ Arcere illo incendio ciuitas potuit.

¶ SCHOL. Philippus Olynthum expugnauit, propterea q̄ duos eius fra tres post cædem unius per misericordiam recepissent, quos ille ex nouerca geni tos ueluti participes regni interficere gestiebat. Iustinus libro. viij. (Misero si.) Quod imperatis, ¶ inuisum est & difficile. Prohiberi pro filio lachrymas inuisum, contineri, difficile. (Fuerunt in populo.) Oslendit non solum propter filium, sed propter alia innumera in omnes ciues scelera punitos. (Et dolorem.) Quoniã omnes erant uiolati, qui eo confluxerant. (Dum te quero.) Ad sepeliendum. (Cap si fili,) hunc locum sic emenda, capti in quã fili sumus, licet fugiamus, sed non tanquã à Philippo, apud Philippũ certe uiri fuimus. Et osledit indigniora apud Athenienses, quã apud Philippum passum. (Lachrymæ mee,) Nunc lachrymas non potestis uocare in crimen, nam ¶ antea flebam, & est à pari. (Tantus scilicet,) hæc pertinent ad coniecturam animi, & est argumentũ à facultate, quod desperamus nos posse, id non tentamus. (Nõ quoties,) hoc ad finitiones spectat, quã probat à circumstantiis, à causa efficiente, quod conuocati ¶ parati, à fine, quasi ad ducem suũ, à numero. Non si una uicinia, à tempore ubi factiones sunt, ubi diuisa est in partes ciuitas. (Cœtus.) Comprehenso, ¶ uelut finitio nominis. (At illic.) Oslendit non competere suo facto hanc finitionem. (Lex non eum.) Interpretatio uoluntatis. (Non mihi tanti.) A pugnantibus. Pugnat enim ut cuius quã uel in ultionem filium uelit occidere.

¶ Altera pars.

Quid cœtu opus est? Oslendit contraria omnia, uoluisse conuocare cœtum. Nam si aliter iniuriam persequi uoluisses, per leges poteras, qui propositis, aut duobus, aut pluribus unum eligit, uidetur repudiare alterũ. (Mota semel.) In culpa est etiam, qui non malo animo conuocarit propter periculũ.

DECLAMATIO SEPTIMA. Fol. xxvi.

Et dicitur peritiam potius, et dicitur illo mendacior, et cunctis potius, et sunt euentus.

¶ Dicitur.

Contrario si non est factum ex lege, quid sit concursus facere, aut cetera conuocare. Possit in hac questione dicitur. An qui nolens conuocari, dicitur conuocasse. An qui id agens, quod lege non prohibebatur, etiam si noluerit. Et postremo, an conuocari, et si conuocari non in culpa sit, qui facit, an propter quem fit. Prima habet conuocari, an uoluerit. Hec dicitur in illis, an potuerit, an expedit. Secunda in illis, an id faceret, quod lege prohiberetur, id est fieri. Tertia summionem, an quocumque multitudine dicitur ceteris, quous loco, quous tempore, quous causa congregata. Ultima est equitatis. Virum potius lex intelligat, qui mouerit multitudinem, an propter quem mota sit.

DECLAMATIO NONA, DE

cruce serui venenum suo domino negantis.

Dominus petiit a seruo ut sibi venenum daret. Non dedit. Gaudet testamento, ut ab haereditibus crucifigeretur. Appellat seruus tribunus.

¶ Prima pars pro seruo.

Lex Cornelia te appello. Ecce haeres iubet, quod tu vetas. Ne quis illum domino displicuisse putet, tunc huc parat crucem iussit, cum sibi venenum. Plura serui crimina confitemur, intempestivas potiones, inutilis cibos, desideranti negant. Quid enim non voluit, qui venenum petiit? Maluit crucem pati quam mereri. Si viuicitur, periturus est. Si viuicit, seruiturus est ei, a quo in crucem petitur. Ex altera parte lex est, ex altera testamentum. Crux vitae negat. Furiosus seruum sine causa occidere voluit. Quare ita infantem argumentum? Et se ipse voluit occidere. Seruo, inquit, tribuni non possunt succurrere. Seruum natum, regem habuimus. Seruo iudice, patefacta est Brutii liberorum cum Tarquiniiis conturatio. Ergo nihil interest, venenum domino aliquis dederit, an negauerit? Etiam ubi remedium non est morti, scelus est occidere. Tam cito vos de vita domini seruum desperare videtis quam haereditem. Mortem si supplicium putas, quid rogas? Si beneficium, quid minaris? Venenum quisquam obicit, nisi datum? Finem vlti-

LIBER TERTIVS.

lum facies tribunitiæ potestati: quã P. R. ut ipse plurimum posset, velle plusquã se voluit. Venenum habere scelus est, tam magnum, quã do-
minum occidere.

¶ Pars altera contra seruum.

Mori volens elegit huic ministerio nequissimum seruũ, audacẽ, infestum sibi. Ille non saluti consuluit domini, quem videbat insanabili morbo tabescere, sed tormenta extendit. Seruus herilis imperit, non censor est, sed minister. Agitur de iure testamentorum, quorũ interit omnis potestas, si vti neglexerint imperia mortuorum. Tribuni ne ferent, ut sur præferatur domino? Nõ mortis dominii arbitrio, morietur dominus tuos?

¶ SCHOL. (Lex Cornelia,) quæ de homicidis erat. Seruus punitur ab hæ-
redibus, quod homicida non fuerit, iubent igitur hæredes, quod lex uetat, qui uolebant me homicidam esse. (Ne quis.) Videtur hunc colorem uoluisse facere de-
clamator, sibi mortem intulit, ergo non indicauit malum mortem, cum alij eam uellet inferri. Non igitur quod haberet inuisum seruũ iubeat occidi, qui seipsum occiderit, uel ad probandum furorẽ pertinet, furiosus enim existimatur, qui se uo-
luerit occidere. (Plura serui.) Ironia est, quæ innocentem ostendit. (Quid enim non uoluit.) Videtur obiectionis solutio, fortassis etiam si petebat uenenum se uole-
bat occidere. Quid ita nollet, respõdet ille, qui uenenum peteret? Enthimema ex pre-
gnantibus. (Maluit crucem.) Maluit crucem pati non obtemperando, quã mere-
ri ueneni porrigendo. (Si vincitur.) Mouet miserationem ex utraq; parte pro-
posita miseria, & ita subiungendum, crux utriusq;. (Ex altera parte.) Testamen-
tum iubet occidi, qui non occiderit hominem, lex non occidi, utri igitur parendũ?
Vel adhuc proponit miserrimam serui conditionem, qui si obtemperasset domino,
lege erat puniendus, si nõ obtemperasset, testamento. (Furiosus,) quasi non sit mi-
rum, q. uoluit occidere, uoluit enim furiosus, furoris autem argumentum, quod
& se uoluit. (Seruũ natum.) Seruium Tullum. Apud Lium libro. pri. In seruo-
rum defensionem, apud Macrobiũ multa. (Seruo indice.) Vindicis is fuit Vi-
telliõrum seruus, apud Lium libro. ij. pri. de. (Ergo nihil interest.) Si utrius
fecerit puniendus est. (Etiam ubi.) Respondet obiectioni, at illa mors erat remediũ.
(Tam cito nos,) si sciebas moriturum, cur non occidebas? Sperabã uicturũ respo-
det. Neq; enim tam cito desperat seruus de domini uita, quã hæres, qui id sibi fin-
git quod optat. (Mortem si.) Enthimema ex repugnantibus. (Valere plus.) Unus
enim tribunus intercessione reum eripit. Quod cum populus ægre posset, tribu-
nos creauit: Sed quomodo cum ipsi tribuni, plebis fauore nitantur, plus potest?

Non plus potest, sed uelut illum plus posse. (Venenum habere.) Etiam si non ipse daret, poteras afferre uenenum, respondet ille, habere, tam est magnam sceleris, quã dominum occidit.

¶ Altera pars:

Mori uolens. O scendit alias cum seruum displicuisse sibi, quem ad tam triste ministerium elegerit. (Ille non.) Mœuet suspicionem, quã mente fecerit, à sine. (Seruus.) An seruus omne debeat obire imperium domini. (Agitur de iure.) Præfert testamentum legi. (Morietur dominus tuo?) Nolens enim illi subministrare quod precibat, coegisti illo genere mori.

¶ Diuisio.

Status in eo est. An iusta fuerit causa imperandi ut occideretur, q. noluerit uenenum domino porrigere. Diuiditur in has quæstiones. Primum, an propter ullam causam possit seruo dominus necem inferre. Deinde an propter hanc. Hæc rursus in alias. An in us debeat obtemperare seruo, quæ sciat imperanti perniciosa. Et si in us, an in illis, quæ lege prohibentur. An hoc lege prohibeatur, peccati uenenum dare, etiam si tu non occidas. Post hæc omnia, etiam si ille imperauerit, & honeste posset imperare, an aliorum sit eximplere. Hic inducitur color, contra heredem, quem insinulamus, ideo mortem serui petere, q. negato ueneno, domini mortem non maturauerit.

¶ LIBRI TERTII DEGLA
mationum. ¶ FINIS.

LIBER QV ARTVS.

¶ DECLAMATIO PRIMA, DE PATRE RA
pto à sepulchris triũ filiorũ ab adolescente luxurioso.

VIDAM AMISSIS TRIBVS LIBE
ris, cum affideret sepulchro, à luxurioso adolescent
te in vicinos hortos deductus est, & detonsus. Coæ
sus est conuulso interesse, mutata veste, dimissus
inturbari egit.

¶ Prima pars pro ripto à sepulchris triũ filiorũ.

LIBER QVARTVS.

N Vnq̄ lachrymæ opprimuntur imperio, sed etiam irritantur. Nulla flendi maior est causa, quâ flere non posse. Nā rapuit me, qualem in conuulso pueret venisse, dimisit, qualem ad sepulchrū redire pueret. Credo mirari aliquem, quod in forum amissis modo liberis, veniam. At ego tam in conuulso fui. Quousq̄, inquit, flebitis? Est quædam in ipsis malis miserorū voluptas, & omnis aduersa fortuna habet in querere lenamentum. Ibi me flere prohibes, vbi crudeliter ipse non fleres. Cum miserissimum sit flere, quâ infelix sum, cui nec hoc quidem licet. Vidi ebriorum sitim, & vomentium famē. Quis est iste, qui supra lugētem patrem censuram lugendi postulat? proiectus in omnia gulæ libidineq̄ flagitis, omnibus denotandus censoribus, sæculo præcepta cōponit. Scit quantum super amissis tribus filiis patri flendum sit, cui si vult uereri pater, fleret. Senex, orbis, infelix: hoc tantum inter miseras solatium capio, quod miseror esse non possum. Cineres meorum in sepulchro video. Magnum solatium est appellare sæpius nomina filiorum, non responsura. Hic mihi viuendum est, nec de nuptiis, nec de liberis cogitandum. Dirum omen occurrit, cogit flere, qui non sunt. Iniuria esset felicitis, in illo conuulso morari.

¶ Pars altera contra raptum.

Q Væstus fuit prius de inhumanitate eorum, qui illum propinquitate contingerent. Nemo amicus, nemo, inquit, propinquus est. Sed melius, ut video, illius rabiem nouerant. Festo die sodales, amiciq̄ inecum, quorum vnus. Quid hunc miserum sic perire patimur? Nemo sibi ipsi finem flendi fecit. Pudet illos desinere, cogi volunt. Consolaret te diutius, nisi tam & accusare posses.

¶ SCHOL. (Nulla flendi.) Dicebat se setum sedare, eo quo magis prouocabat, nō igitur uolebat sedare (Nam rapuit.) Lugubri ueste in conuiuio adhibuit, bilari ad sepulchrum remisit. (At ego iam.) A maiori. (Vidi ebriorum.) Magna amplificatio in coniunctione. Si enim ebrui, quomodo sitiabant? aut si uomebant, quomodo esuriebant, magna profecto intemperies eorum, qui et in ebrietate sitiunt, & in nausea esuriunt, qui non capientes in gestos cibos, alios uellent ingerere. (Quis est iste.) Nulli licet modum præscribere alieno dolori, & multo minus luxurioso. (Cui si uiueret pater.) Qui tam est impius et intemperans, ut nollet patrem uiuere, nec mortem eius, sed uitam, egre ferret. A repugnantibus. (Senex, orbis.) O flendis quot & quantæ sunt flendi causæ. (Magnum solatium.) Hoc

DECLAMATIO SENECÆ. Fol. xxv.

in sum rureat, quod desit animum auget. (Cognoscere.) Prohibendo solum, (In-
uria esset.) In tanta luce, uel se huiusmodi inuenerit. A maiori.

¶ Altera pars.

Questus sui.) Hunc tuentur colorem, humanitate & misericordia indu-
ctam se id fecisse, & ostendit illius magis fuisse obstinationem animi, &
rabiam, quā permittebat dolorem. Prius culpam reuocabam in amicos, & pro-
pinquos, sed illi qui nouerant eius rabiem, iam desisterant. (Nemo amicus.) Ver-
ba sunt sensus, & dicebat, nec amicos, aut propinquos fuisse a seos illum a sepulchro
rapere, uel patrum agentis in persona adolescentis, uel ipsius etiam adolescentis,
nam illud inquit, sepe in his declamationibus ociosum est. (Festo die.) Ad nar-
rationem pertinet, & inuit non suo dumtaxat consilio id factum. (Nemo sibiip-
si.) Hec omnia bonellam faciunt adolescentis deliberationem, ita enim secum ani-
moratiocinabatur. Cogi uult, ne uideatur sponte desinere, & est bonellus color.
(Cōsolarer.) Ad coniecturam pertinet nō illum ualde egre ferre, qui accuset, cui
necat meditari accusationem, non penitus dolore distinctur. Ab effectu.

¶ Diuisio.

Hæc cōtrouersia magis est tractationū, quā q̄stionū. Primū tractatur,
an officiosum sit, uel nolentis lacrymas interpellare, & si inofficiosum
sit, an ille noluerit abduci a fletu. Et si uoluerit, an conuiuio adhibere, & tonde-
re inofficiosum sit. Prima tractatio habet, an liceat, uel contra uolūtatem illa pro-
hibere, quæ noceant, & si liceat, an ille bono animo fecerit, & misericordia, ac non
potius per ludibrium, & inuenientem petulantiam, quæ colorem potissimum arrip-
it præs pro adolescente. Et illud tentari potest, etiam si petulanter fecerit, an pro-
banda sit petulantia, quæ in bonum cesserit. Deinde etiam si moderate fletet, pos-
se prohiberi, sed non fecisse moderate. An uoluerit. Coniectura mentis, an qui flent,
uelint uideri non sponte desinere. Et ideo accusat quo pietatem suam magis pro-
bet. An uideatur moderate ferre, qui iā accuset, postrema quæstio tractationis est.

DECLAMATIO SECVNDA DE ME

tello coactio ne fungatur sacerdotio pristino.

SACERDOS integer sit. Metellus pontifex cum ar-
deret Vestæ templum, dum Palladium rapit, oculos per-
dit. Sacerdotium illi negatur.

¶ Prima pars pro Metello.

LIBER QVARTVS.

Vesta mater fortasse nullū sacerdotem haberes, nisi Metellū habu-
isses. Sacrorū causam ago, nō Metelli. Plus eorū interest, ne Metel-
lum sacerdotē, q̄ Metelli, ne sacerdotiū pdat. Nō erat tātus Metell⁹, cū il-
li sacerdotiū dedim⁹. Civitas sollicita pdebat. Duo periclitabātur, quib⁹
his nihil populus habebat pretiosius, sacra & Metellus. O faciendū sa-
cerdotē, nisi esset. Lex integrū ad animū refert nō ad corpus. Lex astitit
mari hoc voluit, tunc cū quis peteret, non cū haberet sacerdotiū. Habes
Vesta duplex pontificis tui meritum, servavit nec vidit.

¶ Pars altera contra Metellum.

Sacerdos nō integr⁹ corporis, quāsi mali omnis res vitāda est. Hoc
in victimis notatur, quāto magis in sacerdotibus! Post sacerdotiū,
magis observāda est debilitas. Nō enim sine ira deorū debilitatur sacer-
dos. Apparet nō esse propitios deos sacerdoti, quē ne servati qdē servat.

¶ SCHOL. De Lu. Metello plura apud Pliniū libro. 7. cap. 43. (Vesta ma-
ter.) Considerāda causa propter quā se debilitaverit, nimirū ut tueretur Vestam,
quā nisi ab illo fuisset servata, fortassis non habuisset sacerdotes, cur igitur sa-
cerdos non sit per quem alij sunt? (Sacrorum.) Ab utilitate. (Non erat tantus.)
Propter merita tunc consulimus, nunc maiora sunt, non debemus auferre, manen-
te sine, immo aucto, propter quem aliquid sit, non debet omitti. Maxima hęc est
à sine sumpta. (O faciendum.) Inclusam habet vim contrariorum, nisi esset sa-
cerdos, deberetis creare, nunc sacerdotium vultis eripere. Aliter etiam à maiori.
(Lex integrum.) Duplex legis interpretatio, an integrum referendum sit ad ani-
mum. Altera, an de sacerdote factō, an faciendo lex intelligatur. (Habes Vesta)
duplex beneficium, primum q̄ oculos amisit, deinde q̄ cecus servavit. Hanc tamē
sententiam dilemate Pollio voluit eludere, ante hoc si cecus factus esset,
non abstulisset, si postea cecus factus, vidit.

¶ Altera pars.

Hoc in victimis.) A minori. Hostiæ eximie & lecte dicebantur quæ dijs
erant destinatæ, apud Macrobiū. (Post sacerdotiū.) Respondet illi quæ-
sioni, de quo sacerdote lex sentiat. (Apparet.) Merito hunc colorem non proba-
uit Gallio, summo cum honore Metelli. Afferens contra Metellum, agendum ita,
ut cogatur cum iudicibus officio pontificum, & ipse consulere, id est de pro-
pria causa iudicare.

¶ Divisio.

Scripti & voluntatis controuersia est, an intelligat solūmodo de eo qui ante
sacerdotium sit cecatus, & si de eo etiam, qui iam sacerdos amisit oculos.

Sunc. refert
Quart. m. ca.
Siquis. . .
re. m. p. m.
n. 5.

DECLAMATIO SENEGAE. Folio 300. r.

Interea de eo, qui impetum dedit, facta amiserit. Deinde ex circumstantiis persone magis ex equitate, quae exire. Prima illa questio habet, an debilitas videatur etiam numini indicare, etiam in eo qui iam sacerdos est.

DECLAMATIO TERTIA,

de patre exiite, & filia raptâ.

IMPRUDENTIS exiis damnatus, quinquentis exiit. Raptâ raptoris mortem, aut indotatas nuptias optet. Cum quidâ haberet filiû, & filiâ, imprudens exiis dânatu in exilium abiit. Filia eius raptâ est. Raptor ad patrem pater illa se contulit. Impetrauit ab illo, ut iuberet filiâ nuptias optare, & epistolam daret ad filiû. Fratre autore, mortem optauit puella. Pater rediit, abdicat filium.

¶ Prima pars contra filium.

Quomodo me excusabo Reipub. cui duos abstulit? Neutrû mea culpa. In altero me fortuna decepsit, in altero filius. Filia etiam fratri paruit. Filius nec patri. Per humanos, inquit, errores agnouit preces meas. Potes, inquit, omnibus hominem ostendere, quem non possis occidere. Scis me ciuem debere Reipublicæ. Hoc intererit tamen, quod imprudentes occidimus, & prudentes seruauimus. Alium quem in exilio intra fortunam meam uidi.

¶ Pars altera pro filio.

Irupit contumeliose tanquâ in exulis domum. Peruenit ad patrem, non pepercit eius dolori. At ego querebar, quod absenti fecit iniuriam. Non possum ob hoc abdicari, quod lege factum. Non potuit pater de iniuria iudicare, quam non nouerat. Multa nobis extorqueuntur, quæ nolumus scribere, & tum fortuna ea eras, in qua posset iniuriam accipere, & ille is erat, qui etiam in patria posset iniuriam facere. Quia sciebat malam causam suam, egit apud illum, qui eam non nouerat. Rediit superbus, imbecillus, & nos optare nuptias coegit. Videbatur sic & illic coegisse. Aliquid tamen epistolis confutatus est. Nemo unquâ tardius perit. Collegit ingentem numerum perditorum. Expugnauit domum. Vexauit puellam. Hoc tibi raptor non narrauerat.

LIBER QVARTVS.

¶ SCHOL. Imprudentis cedis, quæ per imprudentiam admittabatur, dum hostem putantes, aut alium occidimus. (Quomodo.) O stendit infelicitatem suam sine culpa. (Filia etiã.) A minori. (Per humanos.) Verba sunt filij, inquit mihi filius me agnouisse preces meas, id est quibus ab alijs ueniam precarer, per humanos errores, dum in alijs considero hominũ lapsus, qui sepe solent contingere. Huic illud simile. Non ignara mali miseris succurrere disco, uel patris etiã esse possunt. (Potes, inquit.) Etiã est obiectio, saltem habebis aliquem hominem, quem possis dicere te non interfecisse per imprudentiam. Quod uelut per ludibriũ dicebatur à filio. (Scis me.) Comendat factum suũ, q̄ ex officio teneretur facere. (Hoc intererit.) Qui imprudens occidit, non omnino admittit homicidium, qui autem prudens seruat, omnino seruat. Maior igitur pensatio nunc est, quã olim fuerat dãmum. (Intra fortunam meam,) id e, supplicem & abiectum, & eo magis sui ad ignoscendum pronus.

¶ Altera pars.

¶ Irripit.) O stendit non fuisse ignoscendum per exaggerationem peccati. Primũ à modo faciendi, q̄ contumeliose tanquã in domum exulis irruerit, & ostendit ipsius patris causa fecisse. (Peruenit ad patrem.) Impudentiam notat. (At ego quarebar.) Colorem adhibet, q̄ patri uolens placere fecerit. (Non possum.) Omnis autoritas & legis defensio, ad pronũciata refertur. (Non potuisti pater.) Quæ parum cordate fiunt à parentibus, emendari debent à filijs, ne tamen impudenter, hoc uideatur patri obijcere, emollit ea & excusat, q̄ uix potuerit aliter facere, idq̄ probat his causis, q̄ sublata agnitione, tollatur & iudicium. Præterea ab exorsione petentis, qui uel in patria possit iniuriam facere. Et est à maiori, à fortuna eius qui pateretur. (Aliquid tamen epistolis consecutus.) Ut differretur mors. Nemo enim illo tardius periit, qui dignus esset maturius mori. Sero autem perit, qui uixit multorum malo, ut de Clodia Tullius dixit. (Collegit) hoc rursum ad circũstantias narrationis.

¶ Diuisio.

¶ Das potest haber: quæstiones, an etiam si cordate, & honeste pater iusserit, debuerit filius obtemperare. Deinde, nec honeste, nec cordate iussisse, prior illa aliam quæstionem habet, an quæ sunt permittente lege, cõtra iustum patris imperium, iure possint deferri Altera sequens illas tractationes habet, an tantũ fuerit flagitium, ut non sit equũ condonare. Deinde an quæ sciamus patri non probanda, si rem penitus intellexerit, nobis mutanda sint. Deinde an intelligere potuerit. Sublata cognitione non potuisse recte iudicare. Detraxisse illum narrationem sensulto. Et etiam si potuerit iudicare, propter fortunam suã, & alterius uiolens

DECLAMATIO SENECAE. Fol. xxxiii.

non fuisse aut non aliter facere. Bene videtur Seneca illum colorem non approbandum, quia filius in sororem culpa transferat. Latio acbat semper mutuum esse, qui reum alium pro se subiret, non oportet hoc derivari factum in sororis voluntatem. Qui defendit, inquit, crimen, auditur tanquam reus, qui transfert, tanquam accusator, malo autem loco est, qui habet rei fortunam, accusa toris invidiam. A Junius Pollio dicebat colorem in narratione ostendendum, in argumentis exequendum. Imprudenter eos facere, qui in narratione omnia instrumenta coloris insumunt. Natus est plus eos ponere, quam narratio desiderat, et nimis quam probatio.

DECLAMATIO QUARTA DE eo qui armis sepulchri factus est victor.

EPULCHRI violati fit actio. Bellum cum esset in quadam civitate, vir fortis in acie, amissis armis, de sepulchro viri fortis arma sustulit. Fortiter pugnavit, & reposuit. Praemio accepto, accusatur sepulchri violati.

¶ Prima pars pro viro forti.

Arma vix contigeram, secuta sunt. Haec si sumo, arma sunt. Si res in quo, spolia. Vidissem vere violari sepulchrū, si illo venisset hostis. Vt et quod alteri deerat commodum. Ille vero arma, ego armis virum, Respub. multum consecuta est. Vir fortis nihil perdidit. Necessitas est, quae navigia tactu exonerat. Necessitas est, quae ruinas incendia opprimit. Necessitas est lex temporis. Quicquid sit non legimus pro legibus, melius est. Pro ipso sepulchro actum est, in quo notiora sunt iterum arma victricia. Pro Republica plerumque templa nudantur, & in usum stipendii dona confirmamus.

¶ Pars altera contra virum fortem.

Reum habemus, in praelio inertem, in fuga audacem, in utroque turpem, non minus patrocinio, quam crimine. Arma sua perdidit. Hoc excusari non poterat, nisi rapuisset aliena, at rapuit aliena. Hoc excusari non poterat, nisi & sua perdidisset. Arma victricia, arma consecrata diis manibus, arma quae te quoties fecerunt virum, forte, Reposui, inquit, arma. Glorietur quod non & illa perdidit. Non teneor lege, quia reposui. Tam teneris hercule, quam qui vulneravit aliquem, licet vulnus sanauerit, quam qui

LIBER QVARTVS.

furripuit aliquid, licet deprehensus reddiderit. Non est hoc illi crimen propter virtutem donandum. Iam gratiam virtuti retulimus, præmitti consecuta est. Aequos nos esse conuenit. Vnum virum fortem honorauimus, alterum vindicemus.

SCHOL. (Arma uix.) Colore utitur, quasi uelit uideri uoluntate deorum id factum. (Si relinquo) Spolia cum diripientur ab hostibus, quæ nunc arma sunt, dum arcent hostes. (Vidissem uere.) Interpretatur legem. Non enim in quencunq; usum prohibentur rapi. Omnium autem est maxime necessarius, cum illius à quo rapiuntur interest rapi. A fine. (Vterq; quod.) Non uidetur eripuum, quod est melius pensatum. (Respublica) ad effectum. (Necessitas) ἐπ' ἀνάγκη, id est inducitur à rebus similibus. (Quicquid) Etiam si feret præter uoluntatem legis, quia tamen sit propter eam tuendam, melius esset, nunc autem & secundum mentem sit. Et ita est à maiori. (Pro ipso.) Etiam si non esset diruendum sepulchrum, magis est tamen nobilitatum. (Pro republica.) A maiori. ¶ Altera pars.

P Atrocino.) Quoniam turpe est arma perdidici dicere. (Hoc excusari.) Per ironiam dictum. At excusatio si admittatur, rursum alia excusatione indignet, & mea perdidici, utrumq; autem turpe. (Arma.) Ab his quæ armis adiacent. (Repositus.) Si non repositus esset multaretur, non igitur præmium debetur pro his quæ si aliter facias poenâ mereris. A contrarijs. (Tam teneris.) A simili. (Non est hoc) sine uoluit. (Iam gratia.) Diuersis causis, diuersa effecta respondet. (Vnum uirum.) Quæ sibi inuicem in eodem non obstant, utraq; præstanda sunt. ¶ Diuisio.

A N debuerit rapere propter propulsandos hostes. Deinde, an propter hoc rapuerit, prior illa, an illa sit legis uoluntas, deinde, etiam si non sit, an contra leges oporteat facere, quæ defendant ipsos hostes. An maior utilitas sit ex direptis, quàm honos fuisset ex non direptis. In his rebus consideranda sunt, & quæ antecesserint, & quæ sunt subsequuta.

DECLAMATIO QVINTA, DE PRI uigino medico, & nouerca moriente.

B DICAVIT quidam filium. Abdicatus medicinae studuit. Cum pater ægrotaret, & medici negarent posse sanari, sanauit. Reductus est patri, ægrotare nouerca cepit. Desperauerunt medici, rogat pater filium, ut curet nouercam. Nolentem abdicat. ¶ Prima pars pro filio medico.

DECLAMATIO SENECÆ. Fol. xxxviii.

Quando tuus morbus abdicatone mea pater agrotaret, re-
 ditu nouerca. Pietati cedere morbi, medicinam relinquo. Mul-
 tum laboris, tantum vigiliarum. Adice huc, quod qui sanantur, ingra-
 ti sunt, & medicus possum deplor, & non possum priuignus excusari.
 Eandem, inquit, medici morbum esse dicunt. Nempe illi, qui nega-
 nerunt te posse sanari. Ego non credo, si fateris illam sic posse sanari.
 Timeo fortunatum. Imputabitur mihi, si quid acciderit. Ecce tu me nō
 posse, non credis. Omnes medici negant, & nunc diligentiores fue-
 rint, quia in te decepti sunt. Non sum tanta scienter, quantæ videor.
 Magnis præceptoribus opus est. Abdicatus studus. Quæris quomodo
 te sanaueris. Nō ubi medicus, sed illius profuit. Desiderio laborabas.
 Gratium tibi erat, quicquid meis manibus acceperas. Vt primum intra-
 ui, recreatus es. Quid in te curandum esset, aduertit. Hæc non eodem
 morbo laborat. Multa sunt dissimilia, sexus, ætas, animus. Nihil ma-
 gis ægris prodest, quàm ab eo curari à quo volunt. Temerariis remediis
graves morbi curantur, quibus vitæ non audeo in nouerca.

¶ Pars altera contra filium medicum.

Legendum est, sciendum est, in hoc me conseruasti. Hostis aliqua-
 do uulnus sanauit, quod fecerat, ob hoc maxime, quia alius sanas-
 se non poterat. Negant posse sanari. Nemo suscipit, nemo enim uult
 filio curationem præstipere.

¶ SCHOL. (Quo pacto.) Tota hæc declamatio uarijs est refera coloribus,
 inter alios hic usurpatur, quod propterea pater sanari potuerit, quod à filio curare-
 tur, nouerca, uel solo eius reditu agrotarit. Causa autem, quod pater onerauerit,
 quia abdicatone agrotarit. (Pietati.) Si propter solam pietatem morbus ueniantur,
 medicinam mitto, laboresque omnes, & uigilias in ea perdiscenda. (Adice huc.)
 Alius color, fieri potest ut medicus fallat, & illa pereat, & quod alias esses excu-
 sati, propter priuigni uome infame, erit suspectu. (Eundem, inquit.) Aliorum obieccio,
 sed refellitur, quia hoc ab illis dictu, qui tua desperabant salute, quauis autem dicant
 esse eundem morbum, nō dicunt posse sanari. Quomodo igitur tu liberatus es, quia libera-
 baris à filio. (Omnes medici) oppono opinionem tuam opinionem medicorum. (Abdica-
 tus studus.) Quasi hoc argumento sit, me non potuisse diu perseuerare in studijs,
 quauis & hoc argumentu conuertere potest. (Quæris quomodo.) Ostendit aliam cau-
 sam. (Multa sūt.) Colligit dissimilia. Sic enim similitudo eueritur. (Temerarijs.)
 Idem ille color qui prius, imputabitur mihi, si quid acciderit. ¶ Altera pars.

LIBER QVARTVS.

Legendum est.) Non est beneficium quod conferatur in cruciati, & ita negat, q. ille uolebat uideri pius. (Hoffis aliquando.) Occurrit illi, priuignus sum sanare non potero, nam & hostes mederi contigit. (Nemo suscipit.) Transfert in aliam causam aliorum excusatioem. ¶ **Diuisio**

Exclusis alijs questionibus, coloribus duntaxat se tuetur excusatio filij. Neq. enim in questionem uenit, an pius sit priuigno curare nouerca, cum etiam hostibus remedia exhibeantur. Vsurpat igitur hū. colorem, morbum sibi uideri insanabilem, etiam si idem fuerit in patre, & subiicit causas, quia in patre facile fuerit curari à filio, in nouerca autem à priuigno, longe sit propter nouercae odium, difficillimum. Deinde etiam si sanari possit, non tamen aude re, cum quia nullius sit scientiæ, aut experimenti, tum etiam si sit non aude re tamen, mortis sustinere inuidiam, & suspicionem, si eam mori contingat. Ea omnia refellit pater, quoniam & liberari morbo, possit, & si non possit, tamen in patris gratiam, hæc omnia filio esse sustinenda. Adiecit Seneca. Non oportet adolescentem quicquā nouercæ succensere, alioquin odit & gaudet. Ferendus est adolescens, si se excusat, non est, si uicisatur. Pollio dicebat, inter patres, & filios id solum licere, quod oportet.

DECLAMATIO SEXTA, DE indistinctiōe filij, & priuigni.

VIDAM mortua uxore, quæ in partu perierat, duxit aliam, puerum rus misit. Ex illa subinde sustulit filium. Vtrumq. puerum ruri educauit. Post longum tempus redierunt similes. Querenti matri, vter eius esset, non indicauit. Accusatur ab ea male tractationis.

¶ Prima pars pro marito.

Quid fietis pueri? securi estote. Nō minime iam lites sunt, & nō dum indicant. Qualis erit nouerca, quæ sic fieri cupit. Alter tuus est. Alter tui frater est, & si per te licuerit, neuter priuignus erit. Dum aliter vis esse mater, vtriusq. es nouerca. Si coegeris, metiar. Nō mater, sed nouerca accipietis. Hos ipsa noluit natura distingui. Indicare, nisi tam pertinaciter quæres. Hic tuus est. Quid alterū nouercalibus oculis intueris? Ille tuus est. Vni tibi contingit vt habeas priuignum, & non sis nouerca.

¶ Pars altera contra maritum.

Male tractatus est. Filius enim ablegatus a patre, & eductus est. Et ut loqui non potest a matre. Tibi rediit viceripsum, cuius viceripsum. Et crudelius filio caret, quo propius accessit. Times huius iniquitatem, cum largius magis ipse ames eum, cui alterius vis donare matrem, quam cui non vis reddere suam.

SCHOL. (Qualis sit.) quasi pater me indicaturum, & timeatis si pulsi ne aliter vestrum primum sit. (Non mamme.) A maiori (Qualis crit.) Ab invito exitus, qualis illud apud Fabium. Qui possum Togam pro extera sperare, qui exordium pullam videam. (Alter tuus.) Clementius est non distinguere, cum neutrum nunc primum putes. (Dum alterius.) Cum distinguere vis, & neutrum putas tui, & ita neutrus mater es. (Si coegeris.) Frustra illa petuntur, quae cum accipiuntur, nondum consistet, illa ne sint, quae petebantur. (Non mater.) Dabo tibi illum pro filio, cuius tu nouerca es, & ita decipieris nouerca, quae te putabis esse matrem. Non autem decipieris mater, neque enim dicam qui sit filius, cum esse primum. Isto igitur quod sic fiat, unde scies te deceptam? Melius igitur erit, utrumque ames, dum plane tui ignoras, quae id postulare, quo de ipi possis. Magnum autem argumentum expedire, uel ei qui postulet. (Hic tui est.) Ex fictione. (Ut habeas primum,) dum te utriusque matrem putas.

¶ Altera pars.

Male tractationis. Etiam si te nunc dicas misericorditer facere, non deo sunt tamen esse mala tractatio, in prioris iniuria. (Tibi rediit) retorquet argumentum. (Times huius.) Tu utriusque es pater, & tamen illum magis amas, cui alienam matrem vis donare, quam alterum, cui non vis reddere suam, iniquum autem est duos afficere iniuria.

¶ Diuisio.

An possit cogi maritus ad ostendendum, & an debeat. Non possum, quia cumque certum futurum sit post indicationem, non possum cogi ad id faciendum, quod cum fecerit, nondum consistet. Non debeat, quia magis teneor utriusque puero consulere, quam alteri. Et an sic consulat utriusque. An ignorans mater uter sit, patrem sit in utrumque amorem seruaturus, et sic factura sit, an hoc equius sit, quam suum illi filium ostendere. Et an sit iustus falli in amore, dum utriusque bene uelit, quam totum amorem uni filio impendere.

**DECLAMATIO SEPTIMA, DE
Tyrannida, & adulterio Tyranti.**

TYRANNICIDAE præmiū datur. In adulterio deprehensus à tyrāno, gladium extorsit à tyrāno, & occidit eum, petiit præmiū. Contradicitur.

¶ Prima pars contra Tyrānicidam.

Non fecisset tyrānicidū, nisi illū tyrānus armasset. Cuius adulter nō fuit, qui etiā tyrānū fuit: Imputat nobis, quod in adulterio mori noluit deprehensus. Tyrānicida noster iure occidi potuit à tyrāno. Certamen impari cōditione contractum publica fortuna distraxit. Non innocentior vicit, sed fortior. Tulit se cum tyrānus gladium, Sic enim occisuri veniunt. Cur solus ad præmiū venis? Tyrānum certe occidisti cum adultera. Non loriceam, clypeumve sumpsit, sed tenuem ac perlucidam vestem, perfusus vnguento intrauit cubiculū, in quo nō esse tyrānum diligenter agnouerat. Tyrānicida noster ne tyrānū inueniret, optauit. Ducat tyrānicidam in arcem tyrānus, non vxor, odiū, nō amor, ascēsurus ferat animū, ferat ferrū, eat illo vbi inueniat tyrānum. Omnia honesta opera voluntas inchoat, occasio perficit. Sæpe honorata virtus est, etiā vbi eam fefellit exitus. Scelera quoque quāuis extra exitū subsederunt, puniuntur. Nec infelix virtus amittit gloriæ titulum, nec gloriā virtutis interceptit fortuita felicitas. Nunquā maiorem nostrorū prudentia tantis muneribus tyrānicidū emeret, si etiam id libido permetteret. Nouo, inauditoque more pugnabant. Tyrānicida pro adulterio, tyrānus pro pudicitia. Occidisti tu maritū, fortuna tyrānum, tyrānū cadere Respublicæ volo. Occidat illū ciuis iratus, miscet maleciccta vulneribus, qualia in adulterū maritus attulerat. Ab adulteræ oculis ad præmiū curris? Nolo tyrānicida imitetur, antequā occidat, tyrannū. Pop. Romanus veneno vincit hostem noluit, prodicione noluit. Honorabo subitum tyrānicidum, nō honorabo fortuitū, nō coactū.

¶ Pars altera pro tyrānicida.

Non habebas, inquit, ferrum. Quid enim tyrāno profuit quod habuit? In eo quod inermis ad tyrānum venit, non minor virtus est, sed periculum maius. Non queras, quid in arcem tulerim, tyrānicidum detuli. Non est gladius meus, sed manus mea est, sed animus meus est, sed consilium, sed periculū, sed tyrānicidum meū. Adulterū vocas, quo effectū est, ne quis timeat adulterū? Diligēter arce munita occasionē requirens, tētauit seruos, tētauit amicos. Per vxorē solā fulsit oc

DECLAMATIO. SENECAE. Folio cxxvi.

caelo. Non potuit adulteri, uxorem tyranni polluere, sicut nec homicidam, tyrannum occidere. Periculum in arcam ferre periculosum erat, inuencum abe facile. Si tyrannum, iniqua, inuencus obuium, quilibet res telum erit. Certe semper solet secum tyrannus habere ferrum. Gladius inter duos, fortioris est. Quam sollicitus fuit adulter, ne non deprehenderet.

¶ SCHOL. (Iniquum nobis.) Qui non occidit ut tyrannum occideret, sed ut se defenderet, non videtur tyrannum occidisse. Quod quis facit necessitate coactus, non honeste videtur facere. Causa enim honestiorum uoluntas est, honestum finem spectans, non coactio, aut fortuna. (Tyrannicida.) Qui iuste potuit occidi, non uidetur iuste potuisse occidere. A pugnantibus, (Certamen.) Reijcit in aliam causam, quam ille uideri uolebat, id est in publicam felicitatem. (Sic enim occisuri.) Ex circumstantiis probat non uenisse eum animo occidendi, & est ab instrumento. Maxima, qui instrumentum non affert, quo aliquid efficitur, non uidetur uelle facere. Alia autem illa est quae usurpauit à Cicerone. Qui permittit instrumentum, permittit & id, quod illo efficitur. Quid comitatus nostri, quid gladius uoluit? Quos habere certe non liceret, si illis uti non liceret. Et rursum, qui admittit instrumentum, admittit & finem. Haec autem idcirco adduxi, ut ostendam, eum unus locus sit, plures tamen ab eo maximas propositiones derivari. (Tyrannum certe occidisti,) quasi & illi etiam premium debeat, quae & occasionem praestitit, ut tu occideres. Et est argumentum à pari. Quomodo nec illi debetur, sic nec tibi. (Tyrannicida noster.) Quomodo conuenit, ut uoluerit interficere, qui noluerit ab illo deprehendi. A pugnantibus. (Ducat tyrannicidam.) Ostendit honestam oportere esse causam. Et ex contrapositione, arguit fuisse inonestam. (Scelera quoque,) id est quauis non expleta puniuntur. (Nunquam maiorum.) Si à luxuriosis & mollibus, tam praecleara res conficerentur, nunquam tantis inuitarentur premiis. Etiam à pugnantibus. (Nouo inauditoque.) Nunc magis explicat tyrannicide finem, per antitheton. (Reipublice,) propter rem publicam. (Occidat illum.) A modo quo aliquid fit. (Nolo tyrannicida.) Ante ipse tyrannum factis exprimat. (Populi Roma.) A maiori, uel pari, si tyrannum cum hoste conferas. Intelligit autem Pyrrum, cuius medicus eum polliceretur Fabricio Consuli se regem neneno necaturum, ad ipsum est cum epistola remissus.

¶ Altera pars.

¶ Quid enim, quasi hoc plus sit, quam ferrum afferre, tyranno eripere. (Periculum maius.) Eadem uertit in fauore, si alter usurpat in suspicionem. (Tyrannicidam detuli.) Spectetur solummodo effectum, cum de causa non constat. Et est contra illud, spe

LIBER QVARTVS.

Etandam esse nobilitatem factorum. Et est *ωαρον, ωδωτα* in uerbis. (Non est gladius.) Pensat alterū altero, uel potius superas. Et est amplificatio per congeriem, singula enim quę adduntur, potentiora sunt, (adulterum.) Enthimema ex pugnatibus. Et est *τρυδωχο* in iteratione uerbi. (Diligenter arce.) Vsurpat colorem con filio id factum, per uxorem tyranni. (Non putauit.) A pari. (Ferrum in arcem.) Colorem tuetur, amouens suspiciones. (Quam sollicitus.) Ex eo ipso, & deprehensus sum, probō me uoluisse deprehendi. Ab euentu destinationem.

¶ Diuisio.

AN tyrānicide intelligendi sint quocunq; modo, & quocunq; animo tyrānum occiderint. Status in controuersia legali, scripti, & uouuntatis est. Deinde, an eo animo occiderit, ut occideret tantum, & si eo animo fecerit, an per occasione alterius sceleris debuerit efficere. Prior illa coniecturas habet pro utraq; parte. Accusator enim dicit, qui inermis, solus, adulterij causa in arcem ascendit, non ascendisse ut interficeret. Tyrānicida contra ea omnia uertit in colorem, consulto id fecisse, quo maiorem haberet occasionem.

¶ DECLAMATIO OCTAUA, DE patrono operas dimissas repente à liberto.

PER vim metumq; gesta irrita sunt. Bello ciuili patronus uictus & proscripius ad libertum confugit. Receptus est ab eo, & rogatus, ut operas dimitteret. Remisit. Consignatione facta, restitutus exigit operas. Contradicit.

¶ Prima pars pro patrono.

Patronus à liberto restitutionem peto. Si pacisci tunc à me uoluis ses operas, spondidissim. Bona bello perdidit, ad restitutionem nudus ueni. Nunc libertorum operas desidero. Profer tabellas crudeliores tabula Syllanæ proscriptionis. Persequabatur illa, quos uicerat, hæ perferentæ sunt, quos receperant. In illa uisio fuit, in his perfidia. Deniq; illa tam defuit, hæ pseuerant. Non mea, inquit, sed aliena vis fuit, Aequè dignus est poena, qui ipse vim adhibet, ut qui ab alio admota, ad lucrū suum utitur. In hunc primum incidi. Et dum timeo ne offenderem, secutus sum hoc exigentem. Non recepit me, sed inclusit. Nihil est uenae li misericordia turpis.

¶ Pars altera pro liberto.

DECLAMATIO SENECAE. Fo. xlvii.

Nihil tibi opus est potestas. Scisti illum parere, etiam si rogari non potest, quilibet iudicas operas. Numquid tamen iudices, ita periculosas, quae inobediunt. Habeo iudicia tua Bene de seruo iudicasti, manus misisti. Bene deliberto. Proscriptus potissimum et te commissisti. Si voluissim, patronum non habere potui. Vnus ex proscriptis iusti, qui tunc non posses etiam rogari. Restitutio tibi proscriptionem remisit, non quicquid in proscriptione gessisti, rescidit.

¶ SCHOL. Operae sunt, quas ex officio liberti tenentur patronis prestare. (Consignatione.) Consignatis tabellis, quibus sponsio continebatur. Restitutio est remissio proscriptionis. (Restitutionem peto,) quasi non omnino restitutus, qui liberti operas perdididerim. (Si pacisci.) Necessitate coactum se fecisse ostendit. In ea enim eram fortuna, ut si sic me voluisses tunc astringere, ad exhibendas operas, sponsurus fuissim. (Nunc libertorum operas desidero.) Bonis omnibus nudatus, unde tu tanto magis teneris, etiam ex aequitate prestare. (Profer tabellas.) Quibus stipulatio continetur, ne mihi exhiberes operas, sed plus equo uideatur at tollere rem non magnae atrocitatis. Omnis autem amplificatio debet habere fundamentum, ne uana & frigida uideatur. Cui enim credibile sit has tabulas crudeliores esse syllana proscriptione? (Quos receperant.) Nam ad se confugiens tem seruus receperat. (Perfidia.) Liberti, est autem amplificatio per comparationem, quae magna alioqui sunt, alijs collata, minora uideri uolumus. (Non mea, inquit.) De pulso alterius est, quae infirmatur à pari. Perinde enim est ipsum inferre, & ab alio illatam in suam utilitatem conuertere. (Et cum timeo.) Timore factum indicat, ne proderetur. Quorum causa timor, infirma in iure sunt. (Non recepit,) in uenali misericordia quae spe praemij miseretur.

¶ Altera pars.

Nihil tibi opus est.) Non indignes potestate iuris ad cogendū, cum ille sponte pareat. (Ita periculosas.) A maiori. Qui in tanto periculo suā tibi operam praestitit, praestabit & in alijs. (Habeo iudicia) Tuo de illo iudicio, probossemper fuisse obsequentem, ideo enim manus misisti cum seruus esset, & illi te commissisti cum libertus. (Si uoluissim.) Qui potui prodendo me liberare hoc onere, non sum uisus in conseruando, eum detraxisse laborem. (Qui tunc non posses,) qui potuissim, uel non rogare, quod minus est, quā orare. Et probat iure, quod prius probauerat aequitate. Est enim quaestio iuris, an restitutio omnem pristinam uideatur restituisse fortunam, an solum proscriptionem remisisse.

¶ Diuisio.

LIBER QVINTVS.

In eo status est, an metu, aut vi operas remiserit. Duplicem tractationem habet, alteram equitatis, alteram iuris. Aequitatis, an humanum sit ab eo operas exigere, qui ipse se praestiterit, se praestiturus uideatur, cuius fidem suo iudicio patrimonius probauit, dum illum manumiserit, dum se illi credidit, qui in tanto periculo seruauit patronum. Iuris, an metu id fecerit, an uim inferat, qui premit aliena ui pressum, qui condiciones exigit. Etiam si metu fecerit, an per restitutionem recuperetur pristina fortuna, an tantum ne proscriptus sit. Adijcit Seneca extra controuersiam. Omnes inuecti sunt in libertum. Varius Geminus, et Otto Iunius egerunt lenius, ut patronus remissurus uideretur operas, si obtinisset. Nam Otto dixit, sine me iudicio meo, uideris redemisse. Fac, iam remittit. Quid me sic times, tanquam iniustus promiserim? Contra Caestius, ait. Tunc huiusmodi utendum est coloribus, ubi uerendum est, ne uideamur rem duram postulare. Vbi contra honestam personam, promisso iudex molliore fallendus est. Quid in hac persona ueremur et causa? nisi hoc unum, quod ex colore metuendum est, ne si nolimus haec remittere, etiam noluisse uideamur.

¶ LIBRI QVARTI DECLAMATIONUM. ¶ FINIS.

LIBER QVIN TVS.

¶ DECLAMATIO PRIMA DE EO QUI
incidit alteri laqueum, quo se ipse suspenderit.

INSCRIPTI MALEFICII FIT AG-
tio. Quidam naufragio facto, amissis tribus liberis,
& uxore, incendio domus, suspendit se. Praecidit illi
quidam ex praetereuntibus laqueum. A liberto reus fit
malefici. ¶ Prima pars pro eo qui praecidit laqueum.

DECLAMATIO, SENECAE. Fof. xxxviii.

Tibi, inquit, illos perdidit. Vixisti & illos feruare potuiffent. Vixisti, vixisti, tuos vices felicitatis habuiffima. Proferrius aliquid quando proferri. Vixisti fugiunt, proferri non latem, natam naufragi. Amiffi, inquit, decorem, liberos, patrimonium. Tu putas ea te eoditione accepiffi, ne perderes? *Luceat tibi lux fortuna inuictibus. Ea que dedit, aufert, & que abfoluit, recedit. Nec vixit tutius est eam experiri, qua cum letum iniuria non habet.* Cui Pompeius in Pharfalia vixit acie vixit. Mortem tuorum, non putas naufragium. Criffus vixit. Non priuatas perdidit, fed publicas opes. Omnia tibi fortuna abfoluit, fed fperem reliquit. Tolli fperem hominibus, nemo vixit retentabit arma. Nemo infelicitate experta negotiatione, alios appetet quaffus. Nemo naufragus vixit. Spes est vltimum aduerfarum rerum folatium. Vt vixeres natiffi, miferus fum. Nec tu te amplius, qua periculum cogitauit. Non attendi incendium, non orbitatem. Aut fi attendi, memineram te post illa vixiffi. Non vixit es mihi animam moriendi habere. Legras licet cum, in quo interpellari poffes.

¶ Pars altera contra praecedentem laqueum.

Tot ille fundorum dominus, aliena arboris fufpendo laqueum. De fortuna nihil queror. Mori permittit. Nunc, inquit, morete. Iniuria est, vt qui meo arbitrio debuit, tuo moriar. Amiffi vxorem, liberos, patrimonium. Fortuna miferi nihil praeter laqueum reliquit. Ille nec laqueum. Sumpfi instrumenta mortis, folitudinem & laqueum. Alterum apertum morituro, alterum mifero. Quifquis interueneris, fi amiffus es, defle, fi inimicus, fpecta. Cum a me ille accusetur, grauiorem de me, qua de reo ferre fententiam. Ego vt ne moriar, ille vt ne prohibeat. Ne haec narrarem mori volui. Praecidit remedium meum, fi qua fides est. Non enatauit, fed electus fum. Nihil iam timebam, nifi viuere. Domus mea fata claudo, nullo miferior, quam quod vltimum morior. Cui me vix referuas? Vt acciffes? Aspice fidei dium. Vt nauigat? Aspice naufragium. Vt educe? Aspice fepulchrum. In tam calamitofa domo feliciores fuiffis, vxor, & liberi. Vobis mori contigit.

¶ SCHOL. In fcriptum maleficium, quod non est fcriptum, id est lege ulla notatum, vel expreffum. Nusquam enim lege fcriptum est, ut incidere laqueum pro maleficio habeatur. Apud Varronem est, ne fi in fcriptum pecus pauperit. (A liberto.) A liberato emenda. Neque enim libertus fiebat eius qui liberaffet, alioque uteretur eo argumeto, quod accusat. (Vt ipse est illos.) Vide qua non me poenitet te feruaffe, ut non

LIBER QVINTVS.

luerim etiam liberos seruare. (Vinc.) Euerit causam, quæ se ille uolebat suspendere. (Ludit te.) Dum credis futura perpetua. (Nec unquã.) Nunquã intus res illi comittimus, quã cum non habet in quo feriat. Id est ubi abstulit omnia. Et ita uertit in solatium extremam calamitatem. (Ut uiueres natasti.) Velle uidebaris uiuere cum enatasti, & id ego intelligens te eripui. Cetera autem infortunia non dum menti occurrerant, uidetur hic color, sed in causa tam honesta non erat opus. (Postilla.) Qui potuisti tunc uiuere, poteris etiam nunc. (Legebas locum,) id est elegeras. Et à loco arguit, non habuisse animum moriendi.

¶ Altera pars.

A Liens arbore.) Amplificatio ex ratiocinatione. Inde enim colligitur magnam fuisse eius paupertatem. (Mori permittit.) Ex cõparatione. Si enim præ te de illa non queror, quæ infestissima fuit, utiq; tu infestissimus fuisti. (Nunc inquit, morere.) Non habes quæ queraris, cum nunc possis. (Sumpsi instrumenta.) Occurrit illi, legebas locum, in quo interpellari posses. (Quã de reo.) Id est prohibentes mortem, quod est mihi longe grauius, quã si mori cogatis, dum modo feratis ne iste prohibeat, & ita tacite indicat se moriturum, qui iam nunc cauet, ne prohibeatur. (Ne hæc.) Clausula hæc cõnectebatur cum narratione fortassis, in qua sua cõnumerabat infortunia, unde truncata est. (Præcidit remedium.) Ex relatione ad mortem amplificatio deprehenditur. Qualis enim erit uita, ubi mors remedium appellatur? (Non enataui) respondet illi, ut uiueres natasti. (Cui me uide.) Species inductionis est, quando singula diuisionis membra tolluntur, & id relinquitur, quod erat propositum, nimirum non esse, quæ uelit uiuere. Narrat autem causas uiuendi.

¶ Diuisio.

A N uoluerit se ille occidere, an debuerit, & si uoluerit & debuerit, an recte ille fecerit laqueum succidens. An uoluerit, qui aliquamdiu superuixerit his calamitatibus. Eum uideri non inuitũ uiuere, qui semel ereptus non se rursum suspendit. Qui enatarit, an debuerit, non ad adami spem meliorum, etiam in summis malis, maiorem iam esse fortitudinis laudem in aduersis. Postremo illum recte fecisse, qui quocunq; modo pereuntem hominem debuerit seruare.

¶ DECLAMATIO SECUNDA

de filio pauperis, qui factus est generus diuitis inimici.

NA. V. P. P. cura habere filiam. Si diuitem inimicum si-
mum habentem, pergit te profectus est. Rumor fuit de mor-
te. Pater cura diuite in gratiam redit. & eius filiam dux-
it. Reuerfus pater cogit illum uxorem repudiare. Nolen-
tem abdicat. ¶ Prima pars pro patre paupere.

Nemo, quicquid fuisse credit, quo credito, dolendum sit. Ego diu-
tem non credidi de morte tua, defensor patris, inimici cliens, uxori
tuam mancipium. Non fleuisti patrem, non quaesiuisti, sic inimico placui-
sti. Rumor, inquit, fuerat, decessisse te. Mirabar, si talem uxorem tu-
bante patre habere potuisses. Non queris, ubi perierim. Mors mea ti-
bi debet esse suspecta. Inimicum habeo. Quis alius hanc famam potuit
immittere, nisi qui me uiuo, filiam collocare non poterat? Non times
ne inter ipsas nuptias patris ossa referantur? Tot serui sequuntur, tot li-
berti, tot clientes, ut quicquid dixerit, rumor sit. Fabricius aurum à Pyr-
rho recipere noluit, beator ille fuit animo, quam ille regno. Plures
insidias in itinere fugi, & factum diues, quod faciendum mandauerat,
credidit. ¶ Pars altera pro filio pauperis genero diuitis.

V Annum glorie genus, odium diuiterum. Morteales esse inimicitiae
debent. Scipio Gracchi inimicus, & postea socer. Cuius vitio in-
imicitiae contrariae sunt, apparet. Ille amat filium tuum, tu nec tuum.

ESCHOL. (Nemo qui uia.) Si me amares, non tam facile credidisses me
mortuum. Nemo enim facile credat, quod sit futurum magno dolori, (Ego diu.)
Non debuisses tu tibi persuadere meam mortem, cum ego tuas nuptias nunquam
pouerim credere. Et ita ex contrario magis ostendit illius in patrem impietatem,
(Non fleuisti.) Ex effectus probat animum, & id indicat fuisse in causa, ut pla-
ceret diuiti. (Mirabar.) Saltem non poterit hoc uti praetextu, meo id iussu fecis-
se. (Non queris,) haec omnia suspectam reddunt adolescentis animum, ab us que
fecit, & quae facere omisit. Debuisses enim suspicari me à diuite inimico interse-
ctum. (Non times.) Etiam si uera mors fuisset, tamen hoc debebas uereri. (Tot
serui.) Potuisse fieri, ut ille rumor à domesticis diuitis spargere tur. Nam quod à
domino audiunt, id protinus efferunt. (Fabricius.) Cum apud Pyrrhum lega-
tionem obire de captiuis reddendis, & ille offerret regni sui partem, si apud il-
lum uellet manere, non expedit tibi, respondit ille. Nam si me nouerint, à me po-
tius regi optabunt. Exemplo arguit debuisse illum diuitis promissa, & fortuna-
nas contemnere. (Plures insidias,) hoc colore utitur se insidijs petiturum à diuite

LIBER QUINTVS.

re, ideoq; creditum interfectum.

¶ Altera pars.

V Animum glorie.) Nō iustas fuisse inimicitiarū causas, sed ambitione quas
dān potius ¶ uanitate odisse diuitias, (Scipio Gracchi) eius Scipionis qui
Ambalera uicit filia fuit Cornelia Gracchorum mater, quæ Tyberio Graccho
nupsit, licet illi non amicus, sed aduersarius in Republ. Scipio foret. (Cuius ui-
tio.) A pari ostendit potuisse habere diuitem beneuolentiam in pauperem, qui si-
lium eius amat, et eum qui ne filium quidem amet, à maiori, nec alienos ama-
turum.

¶ Diuisio.

Tota hæc tractatio equitatis magis est quā iuris, an debuerit ducere, ita
diuiditur, an iuste fuerint inimicitiarum cause cum diuite, et si iuste
fuerint, an oportuerit cum illo redire in gratiam. Hæc autem habet locos suspicio-
num, an à diuite parate fuerint insidie, an filius bono fuerit in patrē animo, an
eius mortem certam putarit, ¶ si putarit, an contra pietatem fecerit, qui paterno
funeri statim nuptias adiunxerit, ¶ iam nuptijs firmatis, an inhumanum sit illi
illas diiungere, an iusti ora postulet filius, qui uelit illos sic conciliare. Adiecit Se-
neca. Senianus rem stultissimam dixit. Diues me semper contempsit, nunquā ni-
si pro mortuo habuit. Vt aliquis ¶ simile de Seniano dicam, post hanc sententiam
Senianum semper pro mortuo habui.

¶ DECLAMATIO TERTIA, DE duobus fratribus Pancratiastris.

MALÆ tractationis sit actio. Duos filios quidam Pan-
cratiastras instituit, & ad Olympiam duxit. Cum compos-
siti essent, ut simul pugnarent, accessit ad pugnantes, &
ait abdicaturū se si quis perdidit. Cōmortui sunt iu-
uenes, & decreti sunt his honores diuini. Reus fit pater

malæ tractationis ab uxore.

¶ Prima pars pro filiis.

Tertius sine sorte pugnastris, & utrunq; uicisti. Stetit cruentus pater.
Iam perterant, & adhuc minabatur. Moritūtur, nō alter ab altero,
sed uterq; à patre. Misera mater, odisse nō potest, qui filium suū occidit.
Iuuenes inuicisti, nisi habuissent patrem. Pii iuuenes, nec parricidium pa-
tri negare potuistis. Vincere propter parricidium nolunt, uinci propter
abdicacionem. Abdico, inquit, cum qui uictus est, demens meliorem
abdicaturus es. Inuoco Iouē, cuius Olympias parricidits absoluta sunt.

¶ Pars altera pro patre contra filios.

Non facturus sum, & si facturus, pro gloria eorum debet. Non debeo in inuidia solus esse, cum in furore communis sit. Omnes aiebant colluturos fratres. Minatus sum, non ut necessitatem filijs imponerem, sed ut populo satisfacerem.

¶ SCHOL. (Pater amissus,) qui in omni genere gymnici certaminis excellit. (Compositus.) Compositi dicebantur gladiatorum paria. (Tertius sine sorte.) Quomiam sine paria componebantur. (Stetit eruentus.) Crudelitate arguit fecisse patrem, non amore laudis. (Nisi habuissent patrem.) Reddit admirabilem sententiam hac conuictione, quasi per patrem steterit quominus mitchi sint. (Nec parricidii.) Vno impetu puenit ad summum, quia quia ea sententia temeraria est. (Demens meliorem) magis pius, qui se propter pietate uinci patiat. (Cuius Olympia.) Cuius ludi exactum habuere nephandum, nimirum parricidii. ¶ Altera pars.

Non facturus.) Totam defensionem coloribus constat. Neque enim patrum erat id factum simpliciter defendere. In insinuationibus profuerit statim a colore exordiri. Nam si exordiretur pater a confessione omnium auerteret animos, sed non ex animo fecisse dicat necesse est, ut populo satisfaceret, nec id credidisse de filiis, tam suam miserabilem faciat conditionem, quam mater, id nimirum quod est fauorabile transferri in principia oportet. (Pro gloria.) Hoc respondet illi stetit pater eruentus, (Cum lucus communis.) A contrariis, nam si ad illum pertinet lucus, non debet pertinere inuidia. (Omnes aiebant) prosequitur colorem, non crederam, & nolui populo satisfacere.

¶ Diuisio.

Etiam si ex animo dixerit, an inhumane fecerit, Deinde non ex animo dixisse. Prior illa, an tanti facienda sit laus, ut pro illa, mors iuste alijs imperetur. Deinde, an illa gloria esset fratrem victorem esse contra fratrem. Et id est quod dicit, Demens meliorem abdicaturus es. Deinde, an ex animo fecerit. Ad hoc a patre adhibentur omnes colores.

DECLAMATIO QUARTA DE

damueto parricidii alligante fratrem.

Vi falsum testimonium dixerit, vinciat apud eum in quem dixit. E duobus filiis pfectus est cum uno pater. Adolescens solus rediit. Accusatus a fratre parricidii est & danatus. Diebus festis intercederet poena ex lege dilata est. Rediit pater. Accusauit dam

LIBER QUINTVS.

natus fratrem falsi testimonii, & obtinuit & vindict. Cogit pater vt vinctum soluat. Nolentem abdicat.

¶ Prima pars pro patre.

Falsum, inquit, testimonium frater dixit. Si vis illius graue crimen facere, te exorabilem praesta. Crudelis in fratrem, miraris, si in te creditum parricidium est? Ergo ego duos filios habere non possum? Adolescens iam potes & parricidium facere. Alligatus est alter filius, quia non reuertebat. Alter, quia iam rediit. Nunquã solues fratrem? si talis es, nihil testis mentitus est. Parricida es. Non impio in te, sed in patrem pro animo dixit. Suspectum habuit, quod reliqueras patrem. Inter catenas filii taceo, eodem clausus ergastulo. Ingrate, testem tuum simul alligasti.

¶ Pars altera pro filio.

Meo periculo solutus sum, meo alligatus. Vix solui poterat, si testimonium falsum pro fratre dixisset. Parricidium de patre sinxit, de fratre comisit. Venisse patrem mihi carnifex nuntiauit. Parricida sum, sicut obicitur. Hoc leuius irascor. Miraris, si eum fratrem alligare possum, qui me potuit occidere? Ingrata pene erat ipsa poenae meae dilatio. Expectare grauius videbatur, quã pati. Imaginabar mihi culeũ, serpentem, profundum.

SCHOL. Diebus festis etiam de grauissimis criminibus queri licebat. Vt in oratione pro Caelio indicat Cicero. (Te exorabilem praesta.) Tanto enim magis apparebit non fuisse credibile in te crimen parricidij, qui ingenio sis tam mansuetus. A contrarijs. Contraria enim sunt mansuetudo & impietas. Aliud autem est ex contrarijs argumentum, aliud ex repugnantibus. Nam ex repugnantibus locus non est, sed explicatio argumenti. Et hoc pacto contingit omnem argumentationem in hac formam uertere. Sic enim recte enunciat, si prudentia est, uirtus est. Quod si dicamus, non est prudentia est, & uirtus non est, id est, fieri non potest ut prudentia sit, & uirtus non sit, iam a repugnantibus efficitur, quae per interrogationem elata idem efficit. An uero prudentia sit, & uirtus non sit. A contrarijs autem tunc dicitur, cum ea quae assumuntur contraria sunt, ut mansuetudo & iracundia. Prudentia autem & uirtus, non sunt contraria. (Crudelis in fratrem) relatum ad subiectum adiacens est crudelitas, ad parricidium coningens. Defendit autem & fratrem, cui id fuerit uisum uerisimile, (Duos filios.) Quoniam licet tu damnatus non sis, alterum tamen mihi cripis. Illud ergo comiserationem habet. Tale est quod apud Lium Coriolani mater, inquit. Ergo ego nis

perpetuam. Romam meam non oppugnentur. (Adolefcent.) A pari quodammodo. (Allegatus.) Vt non igitur nolo infelix sum. (Quibus testis.) Nam ex tuo ingenio coniectus an fecit. (Non impitator.) Defendit factum fractis, & est color. (Suspectum habent.) Admittat suspicionem circumstantiis. (Inter catenas.) & persona sua miserationem mouet. (Testem tuum.) Id est me, cuius testimonio liberatus es, licet id quod evidens est, non proprie testimonium dicatur. ¶ Altera pars.

M eo pericula. Quoniam iam iam insuadens in culleum, reditum tuum audiat de carnifice, quasi dicat, in summo periculo sum liberatus: propter innocentiam meam. (Vix solus.) & in iudici. (Mibi carnifex.) In uno uerbo amplificata est per ratiocinationem. (Parricida) ironia. (Hoc lenius.) habet etiam ironiam, alioqui non deberet lenius irasci propter parricidium obiectum. (Mina tu) & in iudici. (Ingrata pene.) Exaggerat calamitatem, ut inuisius uideatur suae censeae fracti.

¶ Diuisio.

A nuel fratrem falsi testimonij convictum debeat allegare. Deinde, an conuictus sit. Prior habet, an propter illum scelus, liceat in fratrem esse erudelem, & an illud sit esse crudelem, & si non sit, dum se alio quouis modo excusare ulascitur, an qui ad magistratus desert, crudelis sit. Altera, quae questionem habet finitionis. Quid sit falsum testimonium. An is dicatur falsum testimonium dicere, qui ex magnis suspicionibus aliquid credens ad magistratus desert, an oporteat non solum id sibi persuadere, sed certo scire. Deinde, an ille hoc sibi persuaserit. Prior quaestio tractationem habet ex circumstantiis negotij & persone. Qui patrem deseruerit, qui ingenio sit crudeli. Sequens etiam ab eisdem sunt coniecturas. An inimicus frater fuerit.

DECLAMATIO QUINTA DE DOMO pauperis per dititē cū arbore, quae dicitur Platanus, cōbusta.

V i sciens dānū dederit, reddat quadruplū: qui in scilēs, simplū. Diues pauperē vicinū rogauit, vt sibi videret arbore, quā sibi videbat obflare, paup negauit. Diues incendiū Platanū, cum qua & domus arsit. Pro arbore pollicetur quadruplum, pro domo simplum.

¶ Prima pars pro paupere contra diuitem.

E xcitatus flāmarū sono, vicinorū primo fidē implorauit. Arbor ramis discurrentibus totā domū texerat, nō potest exorari. Incen-

LIBER QUINTVS.

datur. Est hoc impotētia, sine sine cōcupiscere, sine modo trāsci. Nō potest expugnari precib⁹, expugnetur ignibus. Nihil inter me & pauperē interest, si iure agam⁹. Liceat & pauperē gaudere prospectu. Vos possidetis agros, vrbū fines vrbefq; domib⁹ impletis. Intra ædificia vřa vndas, & nemora cōprehēditis. Nihil lat⁹ oculis, q̄ ruine mee. Domū pdidi, qui carere nec arbuscula quidē poterā. Delittis tuis diues ardebim⁹. Oculis voluptas incēdio q̄ritur, & prospectus ignib⁹ relaxatur. Prospectui obstabat. Quid? Inābulatibus nobis nō obstat feruorū cateruq;? Et in immēsam erecti altitudinē parietes lucē nō impediūt? Infinitis porrectæ spaciis ambulationes. & vrbū solo ædificatæ dom⁹, nō nos prope à publico excludant? Sub hac arbuscula imaginabar diuitiū sylvas. Quātū pdidi, quē fateretur iratus inimicus plus pdidisse quā voluit. Nō iniquū postulo. Eius dāno destinat incēdiū, cur⁹ cōsilio cœpit. Sellaret vt dom⁹ ad cœlū omne cōuerřa, brumales æstus habeāt, æstiuā frīgora, & nō in suis vicib⁹ Intra istorū penates agatur ann⁹. Alunt in summis culmicibus mēta nemora, & nauigabiliū piscinarū freta. Arata quondā populis rura, singulorū nūc ergastulorū sunt. Lattusq; nūc villici q̄ res imperāt. Maria submonētur protectis molibus. Nesciebas quāta sit potētia igniū, quā irřeuocabilis, quemadmodū totas cōsumant vrbes, q̄ leuib⁹ initis oriatur incēdia. Etiā si partē dāni dare voluisti, partem noluisti, in torū quasi prudēs dederis, tenēdus es. Ex toto enim noluisse debet, qui imprudētia defenditur. Si fateretur iste sciēter ianuā incēdisse, puto tota dom⁹ intelligeretur, ex parte, si vnū tignē. Nec enim quisquā omnia incēdit, sed vnā aliquā rem, ex qua surgat in omnia se sparfurus ignis. Atqui pars domus est, arbor, quæ in domo est.

¶ Pars altera pro diuitē.

Pestilentem mihi domū faciebat arbor. Cœlum omne per quod salubris spiritus venire posset, obduxerat. Rogant pauperem & dixi, nihil tibi nocet arbor recisa, mihi plurimum non recisa. Quid ad te illi rami pertinent, qui extra domum sunt? Quasdam partes domus meæ rami premebant. Iam etiam quosdam parietes minuerant. Scilicet quanta vis sit arborum, muros discutunt.

¶ SCHOL. (Excitatus.) Ad narrationē hoc pertinet. (Non potest exorari.) Imitatio alieni sermonis *συλλαγομαχος* quod ad Aethopiam pertinet. Est autem Aethopica expressio affectuū & motuū in tribuēda oratione, & cogitationib⁹ pso

DECLANATIO. SENEGAE. Fol. xlii.

et deinde dicitur: Exhospas, inueniens, sine ad delictum, sine letitia impetuosoq;
 affectu committit, per facta uirtutes. Quale est tota illa Didoni in Aeneam dara
 impetratio. Peruenit haec autem ad propositum. Nam in plonis potissimum est ora
 scilicet contententis fingere. (Vides & uenore.) Amplificatio ex ratiocinatione.
 Quasi enim dicitur: Quia & uenore, & uenore sunt. Talis fuit Neronis re
 qua, de qua dicitur est.

Reus domus fuit. Venos in grate quiritur.

Si non & uenore occupat illa domus.

(Deihs: uis.) Ut in habere delictas, nostris domus incenditur. (Prospectui obla
 ba) aris & aris, ad est compensatio. (Vrbu solo.) Quod satis edificandae ur
 bi. (Quantu perdidit,) si nel minimo haec uideatur multa, quanto plura mihi. A mi
 noni. (Non iniquu postulo,) hoc est iam iur. & ad causam pertinet. (Sic licet)
 emeda, scilicet, quas dicit, in eum uimiru usum dilatat. (Ad caelu omne.) Ad
 omnium celi regione, ut byemē admittatur temperatores flatus, Aestate frigidio
 res, nec annu in illorū domibus agatur pro ratione temporu. (Ergastulorū.)
 Ergastulu locus ipse erat, ubi lapides, aut metalla fodiebantur. & seruis ibidē uni
 chis & opus facientibus. (Nesciebas quanta sit.) Occurrit defensionem diuuis, qua
 se dicebat inscientem dedisse dānum. Non enim insciens est qui coniectari facile po
 test, ita aliqd futurū, sed qui omnino nō suspicatur futurū. Et diues scire poterat
 propter uim ignis. Et est argumentū a contrarijs. Quomodo enim nesciebat, qui
 sciebat illam esse flamarum uim. Et habet coacervationem, id est oratō priorū
 in illa frequentia membrorū idem experimentū. (Etiam si partem dāni.) Dicebat
 diues se uoluntate defendi, quoniam in unam partem uoluerit mittere incendium,
 & non in omnes. Refellit pauper, ad imprudentiam nihil facit noluisse in partem,
 sed ex toto debet nolle. Quāuis enim aliā partem comburere noluerit, si suspicatus
 est posse fieri, tam tenetur, quā si omnes uoluisset, quando quidē illā uoluit ex qua
 ad proxima poterat incendium serpere. Præterea etiam si unam partem dātaxat
 uoluerit, satis est. Nam omnes qui scienter dānum dant, ab una parte incipiunt,
 & non simul in totum ignem mittunt, ergo non potes defendere, quod in unam
 dātaxat partem dederis, nec etiam q. uolueris ualidas.

¶ Altera pars.

Pesilentē mihi.) Totā defensionē cōferat in causas comburēdae arboris, qd do
 num redderet pesilentem, q. rogatus noluerit, q. nihil ad illū pertineret, q.
 parietes etiam diruerentur, quod se sola illa nocebat, nisi est solam illam uoluis
 se comburere, & ad hoc habuisse idoneas causas.

¶ Diuisio.

LIBER QUINTVS.

Controuersia est, an teneatur etiam pro domo reddere dupli. Hoc pendet ex statu, an diues danum dederit. Hoc pendet ex duplici questione finitionis, & coniecturæ. An is dicatur sciens, qui non quidem uult dare danum, sed proba diliter coniectatur posse euenire, & si is dicatur, an ille uoluerit solam arborem incendere, & an suspicatus fuerit incendium latius peruagaturum. Prior illa, an is dicatur uelle ea quæ ex his quæ tentat possunt contingere, id est qui non enitit. Sequens habet probationem ex uigore & celeritate incendiorum. Est & ex æquitate tractatio, in inimicum diuitem inuidia ex cõmiseratione pauperis.

DECLAMATIO SEXTA DE rpto adolescente in veste muliebri.

MPVDICVS concione prohibeatur. Adolescens spectiosus sponsonem fecit, muliebri veste se exturū in publicū. Processit, raptus est ab adulescētibus decē, accusauit illos de vi, & danati sunt. Cōcione prohibitus à magistratu, reum facit magistratū iniuriæ.

¶ Prima pars p magistratu cõtra adulescētulū raptū.

Muliebrem vestem sumpsit, capillos in fœminæ habitu composuit, oculos puellarum lenocinio circumdedit, colorauit genas. Nō creditis? Et qui non crediderant, uisiti sunt sponsonem. Et hoc de sponsonem forsitan uenerat, ut auderet impudicus cōcionari. Date illi uestem puellarem, date noctem, rapietur. Sic illum uestis sumpta decuit, ut uideretur non tunc primū uestem sumpsisse. Facta totius adolescentiæ remiseret. Vna nocte contentus sum, sic imitatus puellam, ut raptorem inueniret. Nunquid cecini. Nunquid carmen famosum composui, aut (ut propter primum genus solutæ tux dicam,) nunquid te rapui? Apud patres nostros, qui forensia stipendia auspicabantur, nefas putabatur brachium extra togam exerere. Quam longe ab his moribus aberant, qui tam uerecundi, etiam uirtute utebantur? Constat hunc supratū, cum damnamati essent qui raperunt.

¶ Pars altera pro adolescentulo.

Constat semper gravem, semper leuiteram fuisse, semper rigidum. Sed hoc totis adolescentulum factum est. Ceterum tamen nota erat uerecundia eius, ut nemo sine sponsonem crederet.

DECLAMATIO SENEGAE. Fol. xlili.

SCHOL. Sponsionem facere est obligare se aliquo pro'io, aut premio veluti proposito. Id ipsum est sponione contendere. (Muliebre a uestem.) Ad turpitudinem facti singula explicatur. Et est *caeterum* membrorum non idem significantium coactuatio. (Et hoc de sponione.) Ironice dictum, unde enim magis oportebat deterreri, inde magis incitantur, quasi ex illo egregio facto nati sint animi. (Numquid cecini.) Quoniam magistratus reus fiebat ab illo iniurie, rogat nūquid te ulla contumelia affecti, carmen famosum componens, aut cauens, aut ter rapiens? Habet autem *dia* uerborum, id est increpationem cum irrisione. (Apud patres.) Ex contrario impudentiam amplificat. Eluceferant enim magis quae conferruntur. Appellat autem forensia stipendia, exercitationem fori, ludumque campestem quando primum prodibant in lucem, et commercia bonum, aut exercebantur, ludo in campo Martio. Faciunt autem ad hunc locum, ea quae sunt apud Ciceronem in oratione pro Celio. Nobis quidem olim annuserat unus ad cobibendum brachiū toga constitutus, et ut exercitatione ludoque campestri tunicati uteremur, eademque erat, si statim mereri stipendia ceperamus, castrensis ratio ac militaris. (Qui tam uerecunde.) A minori. Qui etiam honesta exercitatione, et permissa cum uerecundia utebantur. (Constat hunc.) Per iudicio etiam quo ille est absolutus premittit.

¶ Altera pars.

Constat usurpat argumentum ex uita ante acta à contrarijs. (Sed hoc iocis.) Color est. (Caeterum.) Argumentū in defensionem uertit, quod prius aduersarius contra illum usurparat.

¶ Diuisio.

Questio est, an impudicitiae nomine contineatur uestem mutare. Habet tractationem amplificatiuam plenam suspitionibus. Deinde, an adiciat nouam infamiam raptum esse. Et an in raptu stupratus sit. Et si inuitus uim sit passus. An qui occasionem dederit perinde infamis sit. Rursum illa prima, an qui ioco id fecerit, et per ludum aequè damnandus sit.

DECLAMATIO SEPTIMA DE trecentis non receptis ab Imperatore.

OCTE portas aperire in bello non liceat Imperator in bello summam potestatem habeat. Trecenti ab hoste captiui ad portas nocte uenerunt, Imperator non aperuit. Ante portas occisi sunt. Imperator post uictoriam eius reus est laesae Republicae.

¶ Prima pars pro Imperatore.

Non putavi meos. Nouerant legem. Cur, inquit, trecenti perierunt? Immo cur ne perirent, capti sunt. Hos ego in die nō recepissē, nisi victores. Noctu ne victores quidem. Procedens postridie in praelū pugnaturus ostendi trecentos, in quibus laudari nihil potest, nisi fuga. Nihil desiderari, nisi numerus. Fugunt, vt leges relinquunt. Redeunt, vt leges tollant. Populus Romanus in Carthaginensi praelio in summas redactus angustias, cum seruatorū desideraret auxilia, captiuorum contemp sit, & credidit eos libertatem magis tueri posse, qui nunquā habuissent, quā qui perdidissent. Nocte quomodo hostem ciuemq; distinguam? Quam mihi dabis notam, vt arma cognoscam? Credo in infidiis hostes fuisse, vt exclusos occiderent, sequerentur admissos.

¶ Pars altera contra Imperatorem.

Infestus illis trecentis fuit, quod iniquo eos collocavit loco, hoc ne argui posset, nō recepit. Capti sunt fortissimi duces, Regulus, Crassus. Hæc postremo rogantiū voxerat. Mitte arma. Certe hoc lex nō vetat.

¶ SCHOL. (Non putavi) Color. (Cur.) Cur maluerunt se capi quā perire. Obiectione obiectione soluitur. (Hos ego.) A maiori. (Ostendi trecentos.) Interfectos. (Populus Romanus.) Secundo bello Purico, cum captis in pugna Carmentis Annibal potestatem faceret se redimēdi, missi Romam legati à Senatu impetrare non potuerunt. Cum tamen octo millia seruatorū, tūc & à dominis publice empti sint & armata. Linius. iij. Deca. libro secūdo. (Nocte.) Arguit non fuisse tutū.

¶ Altera pars.

Infestus) hoc vitur colore, propter priuatum odiū uoluisse illos perdere, id adiuuat suspitionibus. (Capti sunt) occurrit exemplis, non esse turpe ali quando capi. (Hæc postremo.) Qui non misit illis arma, ut se tuerentur, odio id uidetur fecisse. Quæ similia sunt, ex eisdem causis uidentur nasci. ¶ Diuisio.

An omnibus iubeat lex portas claudi, & si non omnibus, an redeuntibus captiuis. Tres hæc habet quæstiones, an illi infidiose redirent, & si non infidiose redirent, an propter metum alterius periculi. Et si nec infidiose, nec cū periculo redirent, an capti sint excludendi. Hæc habet alias, an sua ignavia capti sint, an potuerint si fortes fuissent, se tueri.

¶ DECLAMATIO OCTAUA DE TYRANNO post absolutionem petente magistratum.

COMPETITORI Licet in competitorem dicere. Tyrānus sub obligatione dominationem deposuit, ut si quis objecisset tyrānidem, capite puniretur. Petiit magistratum, competitor contradicit.

¶ Prima pars contra tyrānum.

Anno meo spondeo, nulla rapietur, nullus occidetur, nullum spoliabitur templū. Cur honores tandiu gesserit, narret, per cōmunem deprecor libertatē. Moriar, obicitur tibi & occideris civem. Vult aliquo impente, aliqua potestate distingui, homo magnæ nobilitatis, magnæ gratiæ, ingentis pecuniæ. Sicilix dicitur fuisse dominus, qui inclusos æneis tauris homines subiectis urebat ignibus, ut rugitū ederent, verba non possent. O hominem in sua crudelitate fastidiosum, qui cum vellet torquere, tamen volebat audire.

¶ Pars altera pro tyrāno abdicato competitore.

Quicquid egi, quicquid gessi, causa reipublicæ feci. Peto ne mihi lex pro me lata noceat, neue quid noceat, quia non obicitur, quod non noceret obiectum.

¶ SCHOL. (Anno meo) hoc dicit per sebetna, volens intelligi id à tyrāno factum. (Per cōmunem deprecor.) Etiam hoc occultum habet invidiam. (Moriar,) si vel ego moriar, tu eris suspectus mee necis. (Vult aliquo) per ironiam, cum non posset obijcere tyrānidem schematis utendū fuit, quibus nihilominus intelligeretur.

¶ Altera pars.

Quicquid egi. Colorem assumit se pro Republica fecisse. (Peto ne mihi.) Lex pro me lata iubet, ne mihi quid obijciatur, at id ipsum quod non obijciatur, remanet apud tacitas vestras voluntates, & facit me vobis invidiosum, at ego peto, ne mihi noceat, quod non obijciatur, quod non noceret obiectum, à maiori, & est traductio.

¶ Divisio.

Causa comparativa est, & velut divinatio. Vter sit magistratu dignior. Est tamen in eo anceps difficultas, nā si obijcit illi tyrānidem, quo maxime potest premere, lege tenetur, si non obijcit, multum decedere videtur cause. Totā igitur controuersia plane figurata esse oportet. Sed potest esse divisio, pro tyrāno. An etiā si tyrānus fuerit, iam emendatus admitti debeat ad rem publicā. Quæ pendet ex cōiecture futuri futurorū. Deinde, an tyrānus fuerit. Quæ pendet ex his, an illa pro republica fecerit, an ita exigeret occasio & status civitatis. A competitore primū est, ita obijcere, ut non videatur contra legem fecisse, & tamen obijciat illi sua scelera. Deimo

LIBER SEXTVS.

de, an ullo pacto possit obijci, an pro re publica. Cum si non obijciatur, ille sit rursus iniustus tyrannidem.

CLIBRI QVINTI DEGLA,
mationum. CFINIS.

LIBER SEX- TVS.

DECLAMATIO PRIMA DE
fratre dante fratri abdicato chiro-
graphum de parte hæreditatis.

BDICATO FRATRI, FRATER
chirographum dedit, dimidiam partem se hæ-
reditatis sibi daturum, si non respondisset. Ille
tacuit. Abdicatur alter à patre.

Prima pars pro patre contra filium
dantem chirographū fratri abdicato.

Tantum æris alieni habet, quantum viuo
patre non potest soluere. Vis scire cutus
fidelis sis? Nec frater quidem tibi sine chirographo crediderit. Alterius
spe morior alterius fide viuo. Etiam patrimonium meum diuisum est.
Nisi succurritis, vincit me, & ille qui tacuit, Non dissimulo me hodie
duos abdicare. Chirographum prode parricidarum scædus, & nefariæ
spes pactum. Chirographum danti impium, patri periculosum, accipi-
enti turpe.

Pars altera pro filio contra patrem.

In omnem me fortunam, frater, tibi iungam comitem. Si militan-
dum, militabimus. Si peregrinandum, vnâ vrbes peragrabimus. Si
quotidianam rogauero stipem, & illam tecum diuidam, Noli recen-

Ita iam cogitare patris. Maluit, ut faciendo patrem vitceres. Meæ par-
 tis heres ero, tuæ custos. Et quis de te maxima melius sibi quisque crea-
 dit, do chirographum, tu da operam, ut illud magis à patre accipere,
 quàm à fratre videaris. Hoc quod honeste, & quod pie gerebamus, tam
 palam egimus, ut pater sciret. Quid enim timebam, nisi si rescisset
 pater, moleste ferret filium suum, hominem avarum non esse, fratrem pi-
 um. Ita mihi contingat pater utrumque nostrum placere.

¶ SCHOL. (Tantum eris.) Sperat meam mortem, quia non potest dissol-
 vere ætatem meam. Et ita movet suspicionem, propter quam fuerit abdic-
 tus, & id intelligit de fratre chirographum dante. (Nec frater.) Amplificatio ex
 rationatione. (Alterius spe.) Is enim qui chirographum dedit, sperabat iam
 prope moriturum patrem, & ideo patrimonium diuidebat. Ille autem alter ha-
 bens fratri fidem accepto chirographo desijt sperare meam mortem, & ita vivo
 illius fide, vel quia desijt mihi infidari, ubi à fratre diuisionem hereditatis spe-
 rauerit. (Etiam,) antequàm moriar, quod est indignum. (Et ille qui tacuit.) Quom-
 niã nisi hic abdicatur, diuidet hereditatem cum fratre iam abdicato, & ita sicut
 abdicatus erit. (Duos,) hunc abdicando, qui alterum facturus est heredem, nisi
 abdicetur. (Patri periculosum.) Quoniam nunc ambo mortem meam expectabi-
 tis, & fortasse moliemini.

¶ Altera pars.

IN omnem me fortunam.) Docet pietate factum, quod pater uolebat insidiosè.
 Et sunt ad comiserationem apposita. (Nolui.) Causas subiicit, quibus hone-
 stum factum reddatur. (Tuæ custos,) dato iam chirographo, ut nec si uelim pos-
 sim aliter facere. (Melius sibi.) Pro certo habet ita futurum, qui chirographum
 habet. (Tu da operam.) Non id feci, ut te alienarem à patre, sed potius moneo, ut
 ita te pi-um in illum præles, quasi id beneficij ab illo accepisses. (Hoc quod hone-
 ste) honesta consilia non captant latebras. Circumstantia facti modus, si referatur
 ad locum differentia loci est publicum, & priuatum, si ad personam adiacens,
 simplicitas, probat autem palam factum, quia pater scire potuit. (Quid enim
 timebam.) Non erat causa cur timerem, nisi forte hanc causam putas, ne rescis-
 ceret pater, me & liberalem, & pi-um esse, id autem timendum non est. (Ita mi-
 hi contingat) noto ostendit pietatem animi.

¶ Diuisio.

AN diuidens hereditatem cum fratre, id fecerit malo animo in patrem,
 Coniectura. Etiam si non fecerit malo animo, an quia patri displicuit sit
 abdicandus, iuris. Sed hoc non admodum equa est pro patre. Prior illa habet, an

conuincantur sic in perniciem patris. *Questio tertia coniecturalis est, & ea ratione tractanda.*

DEGLAMATIO SECVNDA DE patre exule, prohibito à fundo filii.

QVLEM Teste, & cibo iuuare non licet. Imprudentis cædis damnatus quinquennio exulet. Quidam cum filium, & filiam haberet, imprudentis cædis damnatus, in exilium profectus est. Solebat ventre in possessione vicinam finibus. Rescruit hoc filius. Cecidit villicum. Villicus exclusit patrem, Cœpit ire ad filiã. Accusata illa quod exulem recepisset, aduocato fratre absoluta est. Post quinquentum pater abdicat filium.

¶ Prima pars pro patre contra filium,

Accusator, ciuitum me fecit exulem, filius etiam meorum. Filiam honestiorem inueni, quod accusata est. Seruū frugaliorem, quod cæsus est. Male meruisti de patre, quem exclusisti, de sorore, cui præiudicio nocuisti, de iudicibus, quos in tam bona timuisti causa. Aut tu peccasti, aut soror. Filius ne docuit, quod illum non recipio. Absoluta es, inquit, me aduocato soror. Ita tu patrem non recipiebas, cum tam bene istam causam agere posses, cum absoluta est quæ receperat, damnatus est qui expulerat? Filium ne patrem iudicauit. Seruus dominum. Vni filio exul fui. Ignosce fili, si me seruulorum, & tibi imprudens nocui. Quam bonam etus causa putas fuisse, quæ ne te quidem aduocato, damnata est. Si te hærede possum mori, dignus sum, qui etiam tibi hunc seruū relinquam. Alit exul est, tibi pater est. Nulla lex scelus imperat. Certe quæ fecit, absoluta est. Lex eum tenet, qui tuat exulem, nō quæ patiatur iuari. Ignora, dissimula, lex te innocentem, non curiosum esse iubet. Si mea causa faciebas, me admonuisses, seruum prohibuisses, non cecidisses.

¶ Pars altera pro filio contra patrem.

Facere lege prohibente non potui. Accusata & absoluta est, quia muliercula nō videbatur nosse leges. Non pro me timui, sed pro te. Res in notitiam hominum venerat. Captabaris. Timui, ne occidereris. Vis scire notum fuisse? Soror accusata est. Maius seruum cadere frugalissimum, quã patrem optimum amittere.

DECLAMATIO SENECAE. Fol. xlvj.

¶ SCHOL. (Arenatur) Amplificatio et comparatione. (Quod accusa-
 re est.) Quia hoc esse causa accusata. In ipsa pugna verborum maior, & uti &
 lepor est. (Cui praeiudicio.) Nam patrem tu excludens, malum videbaris facere
 sorori causam, quae illam recipit. (Aut in peccasti.) Argumentum à disjunctio-
 ne, & hoc fit in contrarijs, quae medium non habent. Tu exclusisti, illa recipit.
 Dicitur aut tu peccasti, aut illa, Non illa quidem, quae absoluta est, tu igitur.
 Hic explicatio disjunctio est. Sed argumentum ipsum à contrarijs sumptum,
 fieri dilemma, si singulis membris aliquid adhaeretur, quo aduersarius premere-
 tur. Aut tu peccasti, aut soror, si tu peccasti, quid poenam detrectas? Si soror,
 quid illam defendebas? Cur absoluta est? In disjunctioe satis est sic offerri, aut
 tu, aut soror peccasti, non soror, tu igitur. (Eilius me docuit.) Ille me excludens
 docuit, se non esse recipiendum. (Absoluta es, inquit.) Argumentum à ratiōe
 por. Quo qui utitur eo ipso magis conuincitur. (Vni filio.) Ex relatione hae om-
 nia uim habent. (Tibi imprudens,) quoniam propter me caesus es, & simul expro-
 brat filio impietate, & alludit ad id, q. imprudens caedis reus fuerit. (Ne te qui-
 dem.) Qui praeiudicio videbaris nocuisse. (Si te herede.) Si non te abdicō, tam
 me omnes malum putabunt, ut non mirentur me serui fidelissimum non manu-
 misisse, & adiecit inexpectatum. (Alij exul est.) Alterius hoc declamatoris est,
 qui non agebat personam patris, sed patroni. Alij, inquit, id est filio exul est, ti-
 bi id est seruo pater, uel filia. (Nulla lex.) Dissoluit quod poterat obijci, & pri-
 mum probat non intelligi in persona patris, quia nulla lex scelus imperat. Est au-
 tem hae maior in syllogismo. Patre autem excludere scelus est. (Certe quae.) Pro-
 bat scelus illud fuisse, quia eius contrarium pietas habetur. Neq. enim absoluta so-
 ror fuisset. A contrarijs. (Lex eum tenet.) Etiam si lex prohibeat suscipere, non
 prohibet, ut iuuari patiaris, & ita adijcit ignora, id est ne inquiras, aut fuge te
 ignorare. (Si mea causa.) Refellit colorem filij qui dicebat, ideo se fecisse, ne à
 conquistatoribus necaretur.

¶ Altera pars.

FAcere lege.) Amplior questio, utri magis teneatur, legi, an patri, & ita
 occurrit protinus obiectioni, absolutam sororem, quia ignara legum, id
 fecerit. (Non pro me,) hic est color à filio usurpatus, quem adiunat, deinde à
 circumstantijs.

¶ Diuisio.

AEqui tractatione habet, iuris quaestiones, equi Pietate nunquam paratibus
 neganda, illa esse naturae iura, alia scripta, omniaq. hae inuidiose tracta-
 tur in filij. Iuris est non illa generalis, an leges scelera imperent. Neq. enim id in co-

LIBER SEXTVS.

trouersiam uenit, sed an id scelus sit, iubente lege, pat. em non recipere. Et si scelus non sit, an lex solūmodo præcipiat non recipi, non autem ne ab alijs recipi patiamur. Et an qui per seruū reciperetur, ab eodem recipi uideretur. Sed his omnibus unico colore occurrit filius, propter eius utilitatem se fecisse.

DECLAMATIO TERTIA DE MATRE NOBILI, LECTA PRO PARTE HÆREDITATIS, VEL PATRIMONII MORTUI.

MAIOR frater diuidat patrimonium, minor eligat, licet filium ex ancilla tollere. Quidam cum haberet legitimum filium, alium ex ancilla sustulit, & decessit. Maior frater sic diuisit, ut totum patrimonium ex una parte poneret, ex altera nothi matrem. Minor elegit matrem, & accusat fratrem circumscriptionis.

¶ Prima pars pro parte nothi contra filium legitimum suum fratrem.

VNUS omnium exheredatus sum diuidendo. Elegisset, inquit, alteram partem. Tu solus talis potuisti esse filius, qualis frater eras. Lex te diuidere, me eligere iussit. Aperte ne minor circūscribatur, timet. Sic diuisit, ut si vellem, non essem mendiculus. Relinquerem fratrem in egestate, matrem in seruitute: Non est diuidere, ex altera parte patrimonium ponere, ex altera onus. Talis fuit, ut illi cohæredem pater ex ancilla tolleret. Elige, aut patrimonio careas, aut scelere. Circumscriptiones dici solent, qui aliquid sustulerunt. Iste nihil reliquit. Tu, inquit, uoluisti pauper esse. Cur igitur queror, si egestate delector? Obsecro, inquit, non potest, quod lege factum, immo non nisi, quod ex lege factum est. Nam si quid aliter factum est, per se irritum est. Circumscriptio semper crimen sub specie legis inuoluit. Quod apparet in illa, legitimum est, quod latet, insidiosum. Semper circumscriptio per ius ad iniuriam venit. Lex iubet maiorem diuidere, minorem eligere. Nec tu diuisisti, nec ille elegit. Sic autem te alligatus est, ut necesse haberet, quod non expediebat. Male nota fuit mea in matrem pietas. Non timuit, ne eligere possem alteram partem.

¶ Pars altera pro filio legitimo contra nothum.

EGO nihil aliud quam diuisi. Circumscriptio non in diuisione est, sed in electione. Habes matrem, quam quidam totis redemerunt bonis.

Habere gloriam, quam multi per ignes potuerunt. Multa de patrimonio rapuit, cum haberet in domina ancilla. Imprudentia timebas, ne in illam incideres. Non expediebat tibi, cum in illa totum patrimonium habiturus essem. Nunc tantundem habes. Habes enim partem quam voluisti, & ut tantundem haberes, nec pater voluerat. Ideo matrem tuam ancillam reliquisti.

SCHOL. Circumscribere est fraude agere. (Vnus omnium.) Est admittibile, quod in diuisione exheredetur. Nam qui exheredatur, non admittuntur ad diuisionem. (Tu solus.) Nam qui sic egisti cum fratre, cum circumscribendo, potuisses & matrem non eligere. (Lex te.) Primum probat id uoluisse legem, cum eligendi foret optionem ne circumscriberetur, deinde docet se circumscriptum. (Sic diuisi.) Et ego, inquit, tibi iam feceram copiam ne esses mendicus, si uelles, a fratre hoc dicitur. (Relinquerem.) Non datur optio, ubi ex altera parte proponitur necessitas faciendi. Hoc enim repugnat optioni, & hoc quoad eligentem, qui pietate cogitur alterum eligere. (Ex altera omnis.) Nec ille uidetur diuidere, qui non in equa distribuit. At tu satis sciebas, omnis te mihi imponere in altera, & non patrimonium. (Elige.) In altera parte id mihi proponebatur, quod si relinquerem, scelere carere non poteram, si assumerem, patrimonio carerem, malui igitur scelere. (Circumscriptores.) A minori. Nam si circumscriptores dicuntur qui in parte defraudant, quid qui in toto? (Cur igitur queror.) Ex contrariis, & probat se coactum id elegisse. (Immo non.) Pulchra inuersio, nam ex legibus nascuntur controuersie & calumnie. Nam qui ex prorsus us desistuntur, ea ne in controuersiam quidem ueniant. (Lex iubet.) Vtrumque expugnat, nec a fratre factum docet. (Quod non expediebat,) id est quod non erat utile, separat tamen utile ab honesto. (Male nota.) Occurrit obiectioni. Poterat ille dicere, ego non existimabam tamen te esse piam, ut continuo crederem electurum matrem. Responde: ille cum ironia, male nota fuit, id est bene nota fuit mea in matrem pietas. (Non timuit.) Non uidetur diuisisse, qui pro certo iam habebat, quam essem electurus.

Altera pars.

Habes matrem) figuratum est cum irrisione. Notat enim illam emptam si bidinis gratia. (Multa de patrimonio) Celorem usurpat. (Imprudentia timebas.) Hæc omnia schema habent, relinquit enim intelligendum, quod non aperte dicit. Non satis prudenter timebas, si crederas me illam uerberaturum. Neque enim id mihi expediebat, cum in ea essem habiturus patrimonium, id est ex eius forma facturus quæsum, & ut idem ipsum nunc habes. (Nec pater,) nec tamen

LIBER SEXTVS.

tum tibi pater noluit relinquere, cum sciret quantus esset quæstus, alioqui minus misisset.

¶ Diuisio.

Hic licet intelligi nihil facere ad statum prima ne quæstio sit, an alia quæstio. Hic enim primò obijciatur. Circumscriptus à te sum, non es, nunquid in hoc status? minime, contra legem fecisti sic diuidedo patrimonium, non feci, nec dum hic. Nondum enim ratio ulla est. Non feci, cum sum sequutus uerba legis, & tibi permisisti eligendi. Respondet ille, nec diuisisti ut oportebat, nec mihi fecisti optionem, quia necessitatem imposuisti alterum eligendi. Cui autem liberum non est utrius eligere, ut eligere non dicitur. Iam in hac duplici quæstione status, an ille diuiserit ut oportet, & an huic imposta necessitas sit. Sed ante statum omnes quæstiones sunt explicandæ per quas ad statum deuenitur. Velut hic ante id euoluendum est, circumscribat res qui solùmmodo uerba legis selectur. & non mentem. Et si constet, etiam mentem fuisse, an circumscriptionis teneatur. Alioquin nisi eam eius intentionem euerimus non admitteremur ad nostram defensionem. Præterea ut probes illum non recte diuisisse, præcedat oportet non quacumque intelligi diuisionem, sed eam quæ non sit cum animo defraudandi. Deinde hoc tractabis, an animo defraudandi fecerit. Deinde ut tibi permissam electionem ostendas, illa præsumenda sunt, non esse electionem, cum alteram partem non possis non eligere. Tunc ab hoc descendes, non licuisse tibi aliter facere. Hac ratione Cicero ante probat fas esse aliquando hominem interficere, si quando, maxime cum in iudicæ de pelluntur. Tunc id ag greditur quod destinarat, id est Clodium insidiatorem fuisse. Et in oratione pro Cicina modis omnibus contendit ius non esse in uerbis & apicibus legum, sed in mente, animo, & equitate. Hæc ubi fueris amolitus quæ uidebantur obflare, licet ag grediaris statum bonæ iam laboris parte confecta. Is autem & fraudulentum animo diuisisse, nec relicta in eligendi facultatem. Ad hæc tandem iam ad liquidum perducta, ad mouenda est totius probationis uis, quod non in paria diuiserit, quod in altera parte proposuerit, quod sciret non posse recusare eligentem. Deinde quod ille non potuerit matrem non eligere, quam sic relinquebat uelut fratri obijceret occidendam. Quod tametsi non contigisset, sine summo scelere & impietate non posset dimittere. Sed iam monstrata semel uia, libebit plura excogitare, in quo se potissimum debent excercere qui in omni tractatione copiosi esse uolunt.

¶ DECLAMATIO QUARTA DE
potione mortifera ex parte data uxori.

SENECÆ. **ENEFICII.** Si quis Proscriptum vxor sequens
in eum. Quorum tempore secreto poculam tenentem
interrogauit quid esset. Ille dixit venenum, & mori se
vult. Rogauit illa, vt partem sibi daret, & dixit se nol
le sine illa viuere. Partem bibit ipse, & partem vxori
dedit, perit illa sola. Testamento inuentus est heres,
testamentis arguitur venchens. ¶ Pars prima contra maritum.

Sic egit vt deprehenderetur, sic deprehensus est, vt exoraretur, sic bibit
vt viuere. Quod est hoc venenū, quod tantū heredi non nocet?
Nemo enim tam palā vxori dedit venenū. Fugit ne occideretur, qui di
xit se mori cupere. Vnus proscruptione locupletior factus est, vt viuere
vellet, vxor illi persuadere non potuit. Persuasit res blandior, vxoris here
ditas, scuit quā partē potionis hauriret, contrarias partes gladio psecu
tus est, suas veneno: occidendi finem prius victores fecerunt, quā victi.
Quid iam putabaris futurū, cum in exiliū vxor testamentū tulisset, ma
ritus venenū. Vbi est vxor? Et quid te pudet? Iam etiā proscripti re
cedunt. Statim consumpta portione collapsa est. Nolite mirari, si tam effi
cax venenū est. Heres est, qui dedit. Sumis fere partib? leuis & innocuus
humor suspenditur. Grauis illi & pestifera pars suo pondere subsidit.

Apparet te diu preparatū venenū habuisse. Scisti diuidere. Etiā si potest
defendi qui volenti dedit, tu nō potes, qui fecisti, vt vellet. Id genus ve
nent fuit, quod pondere subsideret in inum. Potionem bibit iste, vxor
venenum.

¶ Pars altera pro marito.

Vtrum in pace dilexit, in bello secuta est, in consilio vltimo non
reliquit. O, inquit, dignam, quam innocens sequitur. Bello ciui
li lege proscriptus sum. Exulant. Quid his malis adites potest, nisi vt
venenum bibam, & viuam? Venenum inquā est. Hoc qui datur, sunt,
dissimulant. Venenum Cato vendit, lit, quarite an proscripto licuerit
emere, quod licuit Catoni vendere.

¶ **SCHOL.** (Sic egit.) Hec omnia suspitionē mouent ex subsequētib?, ab
eatu monstrantur initia. (Sic bibit) ex signis eidentiorib? que *τρυφή* dicitur
tur. Alia enim sunt non magne probabilitatis, ut error in ueste, sed pertenui dis
crimine mibi a probabilibus secerni videntur. Nam cum uiris consuescere in *ατα
λанта*, non tam signū, quā argumētū impuditiæ dicat. Et est tamen huic per se
mille expalluit aut titubauit, cum ad animū male conscium refertur, sed obser

LIBER SEXTVS.

uandum illud est signum uno uelut intuitu obiectum oculis protinus comonesas
 cet, ut cruor, luor. Non autem semel sic uisa. Arelanta illam subit suspicionem.
 Deinde & probabilia pluribus sumuntur experimentis, & maiore inductione.
 Non enim quod una dūtaxat mulier sic uisa sit, cōtinuo ea lex de omnibus fertur.
 Signa etiā non indigent tam longa ratiocinatione mentis, sed ad proximas cau-
 sas sine longo processu referuntur, nec sunt tante considerationis, quā probabilia,
 ita enim in his ratiocinamur. Versatur cum uiris, delictatur igitur eorum con-
 suetudine, appetit eorum complexus, impudica igitur est. Signa autem in proxi-
 mas causas sine magno processu referuntur, etiam si ueritas habere possint, ut
 pallor in morbu, in timorem. (Hæredi non nocet) suspicionem habet à spe. (Tam
 psalam.) Quomā indicauit & ipse uenenum esse. (Eugit ne) ex repugnantibus.
 (Sciuit quā partem.) Occurrit obiectioni. (Quid iam.) Ex hoc ipso deprehenda
 potest exatus, à talibus nimirum intuitis. (Vbi est uxor.) Verba sunt patroni ro-
 gantis illum de uxore, quia deberet pudere sine illa conspici. (Statim consumpta)
 signum (Sūmis.) Probat potuisse fieri, ut uideatur causis naturalibus enatura
 rei, id est ex adiacentibus sumptis. (Tu non potes.) Non dicitur ille omnino uo-
 lens, qui instigatur ut uelit.

¶ Altera pars.

Virum.) Oſtendit non esse causam quāobrem illam uellet interficere. (O.
 inquit, dignam.) Digna est quā maritus, etiam innocens sequatur. Sunt
 autem uerba mariti qui epoto ueneno, & collapsa iam uxore se continuo pu-
 tabat moriturum. (Bibam & uinam) τὰγονομαδία est, & ab inexpectato
 uim habet. (Hoc qui daturi.) Qui uenenum dant, non indicant esse uenenum.
 Hoc autem probat non quidem non fuisse uenenum, sed non dedisse malo animo.
 (Venenum Cato.) Exemplum à maiori, licuisse sibi proscripto habere uenenu.
 De Catoe, ita Plinius, inquit, cap. 4. libro. 29. Cantharides obiecle sunt Cato
 ni Vicensi cur uenenum uendidisset in auctione regia, quoniam eas seſtertijs. Lx.
 addiderit. Intelligit autem in auctione bonorum Ptolemæi regis Cypri.

¶ Diuisio.

AN etiam si seipsum uellet interficere, licuerit ne & una uxorem sic occi-
 dere. Deinde noluisse quidem se, sed solam occidere uxorem. Prior illa ha-
 bet, an etiam uolenti mori nos debeamus offerre occasionem, uel ministerium.
 Deinde uxorem noluisse ex animo, sed id dixisse quo magis probaretur marito.
 Altera coniecturæ est, an causam habuerit propter spem hereditatis eam necan-
 di. Et an ita potionem potuerit distinguere, ut ipse partem innoxiam, uxor uene-
 num biberet.

DECLAMATIO QUINTA

de Iphicrate reo.

VI Vini in iudicio fecerit, capite puniatur. Missus Iphicrates aduersus Thracum regem, bis in acie victus, foedus cum eo percussit, & filiam eius dedit uxorem. Cum Athenas redisset, & causam diceret, visi sunt contra iudicum quidam Thracum cultis armati, & ipse reus gladium intulit. Cum iudices citarentur ad iudicandum, palam absolutorias tulerunt sententias. Accusatur, quod vinum in iudicio suo fecerit.

¶ Prima pars contra Iphicratem reum.

¶ Prima pars contra Iphicratem reum.

Nemo iudicum tuorum non timuit, sic, tanquam tu de illis iudicatus rus esses. Cum toto tibi regno focer venis aduocatus. Non maioribus copis bellum instruit, quam iudicium. Iphicrate conde gladium. Iudicium est. Quid tibi cum gladio? Certe bis victis arma ponesida sunt. Quae est ista mutatio contra rerum naturam? In bello nuptiae, in iudicio bellum.

¶ Pars altera pro Iphicrate reo.

Ego vinum non feci. Omnia enim legitime peracta sunt. Accusator suo loco dicit, reus suo respondit. Perfectum per omnes numeros suos iudicium est. Cum iudices sententiam ferrent, extraxi gladium, ut occiderem me, si damnatus essem. Iudices tulerunt palam absolutorias, ut gratiam ducl suo referrent. Nuptiarum causa, utilitas respublicae fuit. Miles saepius pulsus erat infelici praelio. Barbaros circa iudicium fuisse, non propter iudicium armatos, sed propter morem suum. Quid potestis, inquit, queri, quod obsidem vobis uxorem adduxi?

¶ SCHOL. (Iphicrates) magnae indolis adolescens, cui, vigesimum ageti annum Athenienses exercitum commiserunt contra Lacedaemonios, eius milites propter egregiam virtutem Iphicratenes dicebantur quemadmodum apud Romanos Fabiani, apud Iustinum libro. v. (Sic, tanquam tu) Magnus metus fuit iudicium, qui sibi rei videbatur, cum reus ipse videretur iudex. (Non maioribus?) Amplificatio ex comparatione. (Iphicrate) ἀπορροπή. (Quid tibi) hostilis derisio. (Quae est ista) ἀπίστευτος. ¶ Altera pars.

Ego vinum Ab adiacentibus? Et conexis, quae omnia in circumstantijs explorantur. (Ut occiderem me) Color adhibetur. (Tulerunt palam.) Vertit in praesidium, quod contra poterat usurpari. (Nuptiarum.) A causa sine res corroborantur. (Miles) Ostedit se bono animo et consilio eum hoste foedus inuisse. (Barbaros.) Descehit quod erat suspicionis in consuetudinem. (Obsidem uxorem.) Absinebit enim rex a bel

LIBER SEXTVS.

lo dum apud uos filia fuerit.

¶ Diuisio.

Finitionis est status, an illa uis fuerit. Pendet autem ex duplici questione, iuris, & coniecture. An illa permitti possint, dum non fuerit minatus iudicibus, quocumq; animo adhiberentur. Deinde nō fecisse malo animo, nec propter uim. Priorem magis usurpat pro se accusator, premit enim reum ab illis circumstantijs. Posterior pro reo magis est, nihil se ad misisse, quā obrem iudicium formidaret. Et colorem usurpat, quo suspiciones diluit.

DECLAMATIO SEXTA

de adultera uenefica.

ENEFICII Sit actio. Quidā cum haberet uxorem, & ex ea filiā nubilem, iudicauit uxori, cui eā collocaturus esset. Illa dixit, celerius morietur, q̄ illi nubat. Decessit puella ante diem nuptiarū, dubijs signis crudelitatis & ueneni. Torsit ancillā pater, dixit illa se nihil scire de ueneno, sed de adulterio dominiæ, & eis

cui collocaturus erat filiā. Accusauit uxorem ueneficā & adulterā.

¶ Prima pars contra uxorem pro marito.

Morietur, timeo ueneficā, celerius quā nubat, teneo adulterā. Morietur, factum est, celerius quā nubat, factum est. Adulterium serius deprehendi quā factum est, ueneficium, antequā fieret. Duo crimina ad uos detuli, & duas indices. Altera dicit, quod factum est. Altera, quod futurum est. Generat adultera, Filiæ pellex. Quā infelix est domus, in qua adulterium argumentum est. Dixi, honestus est, dixi, pulcher est, dum laudo generum, cōmendauit adulterum. O me tardissimum in malis meis. Ueneficium nec denunciatum credidi, demum in ueneficio adulterium deprehendi. Veræ sunt in exequias nuptiæ, gemaliscq; lectus mutatus est in funebrem. Subiectæ sunt rogo infelices faeces, profertur putre corpus, & ueneni tumens. Quid ultra queritis? Verbis signa, signis tormenta conueniunt. Ad uocem tuam facta conueniunt. Morietur, antequā nubat, factum est. Vidimus fluctans corpus, & in cadauere illius materna uerba credidimus. Generum adulterio perdidit. Uxorem parricidio, Filiam ueneno.

¶ Pars altera pro uxore contra maritum.

Duo gravissima crimina obicit, adulterium & veneficium. Adulterium
 puella teste, veneficium, nec an illa quidem. Cum indignaretur
 feron rogata, exciderunt illi verba, quas non minus quam pater filia
 loquet. At curare discessi, reicias monetur, quam illi tabas. Verba dolor
 parum considerat. Exciderunt. Et est saepe for totis diuinitio.

SCHOL. (Mortetur.) Singulis verbis in oris, subiicit singulas suspicio-
 nes, ex eo quod dicitur, moratur, suspectam se fecit veneficij. Ex eo quod dicitur cele-
 stis qua iurabat, adulterij. (Mortetur.) Responderunt facta dictis. (Adulterij
 argumentum,) ubi ex adulterio deprehendatur veneficium. (Verse sunt.) Contra-
 rius exornat. (Infelices faces) que praeferi solebant in nuptialibus subiecte sunt
 rogi. (Fluere) cæbe. (Parricidio.) Quoniam post tantum parricidium domi ha-
 bere non debeo.

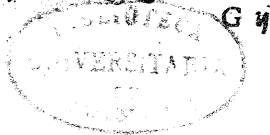
¶ Altera pars.

Adulterium.) Alterum infirmat leuitate testimonij, alterum quod nec testi-
 monium quidem habeat. (Cum indignaretur) Color est, propter mulie-
 rem iracundiam illa excidisse, signum, quod postea non minus luxit, quam diari-
 tus. Ab effectu causa.

¶ Diuifio.

Coniecturalis status non habet tam communem diuisionem, quonia simp-
 lex affirmatio, aut negatio, nullus est adiuvanda suspitionibus. Et ideo con-
 iecturalis status, non transit ad alias questiones. Ille enim unus cum inficiatione
 consistit, omnibus alijs occidit uictum, quod non fit in iure. Et ita uel sole nega-
 tio, hic efficit statum. Nullum enim firmitus fundamentum est, quæ non fecisse. Sed
 interim, & alijs adiunguntur status, cum non satis est non fecisse, sed uelut ex ab-
 danti adijcimus, etiam si feci, iure feci. Qui uult autem diuidere in coniectura, se-
 quatur omnes locos suspitionum, a persona, & a re, non quod persona res non sit,
 aut ulla res geratur sine persona, sed ad rationem precipiendi hæc separantur.

Personæ distinguuntur in agentes, patientes id est reum & actorem, conscios, ad-
 iutores, impulsores, testes, nam consideramus sexum, ut hic mulierem. Quæ faci-
 lius irritatur ad uindictam. Fortunam, ut diuitias paupertatem. Conditionem,
 ut magistratus primatus. Relationem, quæ inter ipsos agentes consideratur, ut
 pater ad filium, seruus ad dominum, inimicus ad inimicum. Habitus animi, qui
 per totam uitam antea actam considerantur. In studijs, in uirtutibus, in uitijs,
 & in quadam animi propensione ad hæc, uel ad illa. Consilia etiam tractan-
 tur, & spes & uota, uel ad consequendum, uel ad occultandum. Hæc ad om-
 nes personas quæ in negotio sunt referuntur, sed multa magis ad eas inter quas

LIBER SEXTVS.

lis est. Unde cumq; tamen licebit, vetenda est materia, ut hic à persona adulteri, qui idem erat gener futurus. Rem autē dicimus ipsam actionem, atq; id adeo, quod effectum est, ut hic ueneficium, homicidiū, in qua præter locos illos generales & planè dialecticos, quædam aliæ notæ sunt à rhetoribus traditæ. In his autem potissimum considerantur *causæ*, & à quibus aliquid fit, & propter quas fit, ut hic quolibet liberius fruereur adultero. Tempus, ut antequàm nuberet. locus, ut domi suæ. Modus, ut celeriter, occulte, palam. Instrumenta, ut uenenum, quæ postea insequuta sunt, ut tumores, & liuores. Sed multo magis considerandū, quàm hæc conueniāt personis, aut personæ his. Inde enim constat quàm credibilia, aut incredibilia sint.

DECLAMATIO SEPTIMA DE dementia patris, qui filio cecit uxorem.

DEMENTIAE Fit actio. Quidam habebat duos filios, duxit uxorem, Alter ex adolescentibus cum ægro taret, & in ultimis esset, medici dixerūt animi vitium esse. Intrauit ad eum stricto gladio pater, & rogauit filium ut indicaret causam sibi. At amare se noueram. Cecit illi uxorem suam pater. Ab alio accusatus dementiae.

¶ Prima pars pro patre contra filium.

A Videte rem nouā, Fratrem crudelē, Nouercā misericordē. Insanus sum, quia aliq; meo beneficio sanus est. Tradidit uxore illi, sed erit puerā. Testor, inquit, præsides pietatis deos, prius amare cœpi, quàm duxeratis. Ita tu iniuriā vocas quod fratrem habes, nō habes nouercā? Transit præter istius oculos cū ferro. Gladium mihi nemo, nisi æger extorsit. Patris, qui periculū filii morientis sustinere non potuit, agnoscendū in quælicung; factio est.

¶ Pars altera pro filio contra patrem.

A Lter lenocinio curauit, alter parricidio conualuit. Quid hoc adulteriū non putas, quod marito cōciliante cōmittitur? Nescio si uolens uxore duxerit, an habuerit, an dimiserit, an collocauerit? Quam demens est, cui adulteriū pro beneficio imputatū est? Strinxit gladium inastitus, nō ut adulterū vindicaret, sed ut faceret. Mori potius debuit frater, quam sanari turpiter. Quid enim si matrē, si sorore concupisceret? Quædā remedia grauiora ipsis periculis sunt. Omnia inter nouercā & prauitignū conuoluta sunt. Stimulatū moribū, derisum, animo turpissimo patre.

DECLAMATIO SENECAE. Fol.ii.

SCHOL. (Demens est, et) inuenitur uerba duodecim tabularum, quibus actio, id est uis persequendi, et conuictio actor datur. Sed formulæ quibus id, et certis uerbis concipiebatur, impetrabantur à collegio pontificum. (Ani mutatum.) Affectum appellat, in huius anorem, aut odium. (Audite rem.) Sententiam exorat conuictionis quæ quantitas. (insanus sum.) Erit uincula ex reuiguantibus. (Tradidi.) Quod iniuste eripitur, iuste redditur, maxima. Locus autem à contra dicitur. (Fellor.) Confirmat illius testimonio se eripuisse. (Non habes nouercam.) Desinit esse nouerca à me dimissa, et alteri tradita. (Transit.) Mouet suspicio nem, quod à fratre non fuerit amecatus. (Pari) generalem facit questionem, an liceat patri quiduis in morte filij facere.

¶ Altera pars.

Alter lenocinio. Omnia facti suspecta in patre, quæ se lenonem præstiterit filio. (Quod marito) à maiori. Nam turpius est adulterium, quod à marito conciliatur. (Quam demens.) In hoc demens, quæ nescit rerum discrimina, sed quod est turpissimum obsequium, patitur sibi imputari tanquam beneficium. (Mori potius.) Mediū et indifferens cum turpi collatum præferri debet. (Quod enim si) Per fictionem est, à pari. (Omnia) hoc colorem habet.

¶ Diuisio.

Generalis illa questio est. An dementia sit morbus, an uero quodcumque præter consuetudinem factum hoc nomine contineatur. Sed fingamus id ita esse. Illa deinde questio exoritur, an hoc inter ea connumerari debeat, et si connumeretur, an tolerabile sit in patre pro filio id faciente. Deinde non esse connumerandum, quod iuste sit factum, id in plures licet causas mittere, quod reddidit, id quod eripuerat, et an eripuerit. Quod ex illa pendet, an filius ante amauerit, an liberum sit illi facere in seipsum, quemadmodum fecit Cato, qui Martiam Hortensio tradidit. Et an in fratrem, id faciendo iniurius, aut contumeliosus fuerit, an nouercam ademerit, fratrem seruauerit. Pro filio colores sunt turpibus pleni suspicionibus.

DECLAMATIO OCTAUA.

de uirgine uestali incestu aucta.

IRGO Vestalis scripsit hunc uersum. Felices nuptæ, mortuar nisi nubere dulce est. Rex est incesti.

¶ Prima pars contra uirginem.

Felices nuptæ, cupientis est. Mortuar nisi, affirmans

tis est. Nubere dulce est. Aut experta turas, aut in experta peieras. Nuntium sacerdotis est. Tibi magistratus suos fasces submitunt. Tibi consules praetoresque via cedunt. Nunquid exigua mercede virgo es? Sacerdos raro iuret, nec unquam nisi per suam Vestam. Moriar. Nunquid perpetuus ignis extinctus est? Moriar. Nunquid de nuptiis appellata es? Ad ultimum Vestam inuoco, ut tam infesta sit sacerdoti, quam iniusta est. Recita carmen, dum quaero quale carmen sit. Tu carmen scribas, tu verba pedibus tuis emollias, & scruentiam templo debitam modulatione frangas? Quod si utique vis laudare nuptias, narra Lucretiam. De illius morte scribe, antequam turabis de tua. O te supplicio omni dignam, cui quicquam sacerdotio felicitus est. Dulce est, quam expressa vox, quam ex amnis visceribus emissa, non experta tantum, sed delectata. Incesta est etiam sine stupro, quae cupit stuprum.

¶ Pars altera pro virgine vestali.

VNUS illi versus obiicitur, & hic quidem non totus. Non oportet, inquit, scribere carmen. Multum interest obliurges, an punias. Incecum dari non potest, nisi cuius corpus violatum est. Quid tu putas poetas, quae sentiunt, scribere? Vixit, rodesse, castigate. Non illi cultus luxuriosior, non conuersatio cum viris licentior. Vnum crimen vobis confiteor. Ingenium habet. Quid mihi inueniat Corneliae matri Gracchorum. Quid mihi illi, quae Catonem peperit? Quid mihi inuideriat sacerdotes parentibus?

¶ S C H O L. (Aut experta) Dilemma, nam si experta es, hoc ipso damnanda es, si non es experta, & iurare audes, peieras. Vtrumque autem est contrariis & pugnantibus. Pugnat enim expertam, esse libidinem cum sacerdotio, & peierare. (Tibi magistratus.) Quanto quis magis aliquid debet prestare, tanto ubi non prestat magis damnandus. Haec autem ad contingentia referuntur. Vide Plutarchum in vita Numae. (De nuptiis.) Pressit uehementius. A minori. (Tu carmen.) A turpitudine ipsius facti. (Narra Lucretiam.) Quae in nuptiis castitatem seruare uoluit inuiolatam, uel morte proposita, Exemplum a contrario. Quale illud, Brutus filios proditorem, inelentes interfici iussit. Manlius uir tutem filij morte multauit. (Incesta est.) Questionem mouet, an cupiditas sola, & animus stuprum faciat. Locis autem est a minori, quae uult, & quae uerbis indicat se uelle.

¶ Altera pars.

VNUS illi. Attenuatione singula eleuat, (Non totus.) Non enim obiicitur, quod dixerit, felices nuptiae. (Multum interest) statum facit quantitatis, qui refertur ad qualitatem, non enim poena dignus sit, sed quantitas, aut qua poe-

Et est argumen-
tum de iustitia (Sicut in patris) Consequens maior animi, & simili. (Vixit in-
dole, si quis dicitur, ab antea non.) (Dignitas habet.) At inexpectato, quale
id est, quod illi desinit, per se in omni. (Quid in invident.) Respicit de defensione illi, se
de magis, et est de fatis, iam absolutam, absumptam, et ipsam facti natura
fatis ostenditur bene illi, et ante aliquis illud cause comparatur. ¶ **D**iviso.

Dixit, quod est, et illud ipsum, et ante per se in speculum, turpe sit. Deinde
de quo animi scriptum. Primum illa habet, et turpe sit, professe iam in-
ginitatem laudata meritas, & si id non sit, optare certe turpe esse. Animus ha-
bit per illa per bidum, et oblectationem scripsit. Ad illud addibentur loci con-
troversales et ante. Et in illa, & reliquis, studijs. Adiectum est extra controuersiam,
nec fatis, liquet, quid sibi velit. Fortassis a Seneca in exemplum dilematis adduce-
bat. Varius Geminius apud Cæsarem dixit, Cæsar, qui apud te audent dicere,
iniquitatem tuam ignorant, qui non audent, humanitatem.

¶ **LIBRI SEXTI DEGLA-**
mationum. ¶ FINIS.

LIBER SEPTIMVS.

¶ **DECLAMATIO PRIMA DE EO QVI**
fratrem parricidii dānatū in nauē exarmata imposuit.

VOBVS FILIIS QVIDAM SV
perduxit nouercam. Alterum domi parricidii
dānatum tradidit fratri puniendum, ille eum
exarmato nauigio imposuit. Delatus adolescēs
ad Piratas, archipirata factus est. Peregrinātem
patrem cepit, & remisit. Reuersus pater, ab-
dicat filium.

¶ **Prima pars pro filio cōtra patrē.**

LIBER SEPTIMVS.

Tanta tempestate confusus displicere nihil potui, nec satis memine-
 ram, si tale ministerium mihi pater, an nouerca mādasset. Ministe-
 rium, an poenam esse voluisset, vindictam parricidit, an parricidium.
 Insul fratrem culeo tubes. Non possum. Non ignoscis, an non credis ?
 Ego contendo ne te quidem posse. Nemo repertus est naufragi comes.
 Omnia instrumenta circūcisa sunt. Admuniculū spei nullum, patri excu-
 iandus sum, an frater ? Hoc, inquit, impietatis tuæ munus ad inferos
 deferam, licuisset mihi per fratrem aliter quā parricidæ mori. Vixit, in-
 quit, frater. Non credo. Seruauit, inquit, me. Fecisti, vt crederem, in
 domo in qua tam facile parricidium creditum est. Ego, inquit, fratrem
 occidere non potui, frater patrem. Emitabant densa vndiq; nubibus
 fulmina, & tempestates horridæ absconderant diem, intumuerat mare,
 iustis quoq; nauigijs horrendum. Habes, inquā, frater, si innocens es
 nauigium, si nocens culeum. Non potui facere parricidium. Quā fas-
 cile erramus omnes, & factum putant. Frater, inquit, tu primus in do-
 mo parricidium facies. Iacebat in littore nauigium, quod etiam integrū
 infeliciter vexerit. Credo parricidam, si tibi proficiscenti nauigium suū
 reddidit. Subito mihi cum animo pariter excidit ferrum, & nescio qua
 perturbatone tenebræ stupentibus offunduntur oculis. Intellexi quā
 difficile esset parricidium facere, etiam quod imperasset pater. Ita mi-
 hi, quæ sola miseros in domo nostra respicit, fortuna succurrat. Profe-
 ctus est pater tranquillo mari, auspicato itinere, integra nauis. Quid est
 hoc ? Felicitus nauigauit damnatus, quā qui damnauerat ? Vtrum vide-
 tur vobis innocentiam apud Piratas didicisse, an ne apud Piratas quis-
 dem perdidisse ? Perteras pater, nisi in parricidam incidisses. Scissa quidē
 vela fecerant sinus, & instructas classes naufraga præcesserat nauis. Scires
 nauigare, qui seruaturus esset patrem. Erat nauigiū, immo fuerat, o cru-
 delis & pertinax nouerca, nihilo minus sæuit, tam maria quiescunt, præ-
 diones miserentur, irati parcunt. Vent ad vos, vt probem me parricidā.
 Multas rerum natura mortis vias aperuit, & multis itineribus fata de-
 currunt. O maria iustiora iudicis. O mitiores procellæ patre. Non pu-
 tatis misericordem, qui quem damnauit, fratri puniendum dedit ? Cen-
 turio Luculli Mithridatem non potuit occidere. Mithridatem diu bo-
 ni, quā non dubium parricidam. Gaude pater, neuter ex filiis tuis parric-
 idium fecit. Narra pater, quomodo te dimiserit. Sic dimissus nocens

Alias
 Licuisse.

Quis, sed non est tunc illi. Natus tota terra sunt etiam apud Piratas. Dicitur, inquit, si non possit, statim, clarior: Non licuit, non potuit, non debuit. ¶ Pars altera contra filium.

Negat hunc parricidam fuisse, quem vult sciri esse Piratam. Dimisit me in patrocina sua, ut quia non occiderit, videretur nec ante voluisse. Quis peritome vno iustior? Vltimus parricide debeo.

SCHOL. (Tanta impudencia.) Hic ubi tam adhibetur ad ius, quā ad equitatem. Habet autem amplificationem ex rationatione, ad quod addit, nescibam patre, ut nouerca mandasset. (An poenam.) Poena enim mihi erat in ea re ubi obsequium exhibere. (Non possum.) A facultate arguit. (Ego contendam.) Minus erat te posse qui imperabas, a minori. (Nemo reperitur est.) Etiam hoc habet questionem, fuisse se obsequium, qui perinde fratrem dimisit, ac si occideret. (Pater excusandus.) Magis est quod me excusam fratri, quem morti certe obieci, quā patri, cui uideor iam in hoc obtemperasse. (Hoc inquit.) Exprobat fratris erga se orationem. Impietas erit quocumque modo me occideris, sed minor, si me non tanquam parricidam occideris, id est quoniam alio modo diuis me non insueris in oculum. (Fecisti ut.) Iam hoc argumento persuasisti, ut crederem fratrem seruatum, nec mirum, cum in eadem domo tam sit facile parricidium creditum, et ita exprobat patri crudelitatem. A minori. (Ego inquit.) a minori, uel fortassis haec ita sunt continuanda, ut haec praecedenti clausula annumerentur, ab eo loco, in domo. Et c. (Emicabant,) uxor et uxor, qua ostendit mortem tunc fratris, haud fuisse dubiam, et ita implese se imperium patris. (Non potui.) Duplex est inclusa defensio, nam quod non occideris, sed obieceris illum periculo pietatis est, quod autem putauerit se occidisse, in hoc se patri purgat. (Frater, inquit.) Verba sunt fratris occidendi. (Credo parricidam.) Vide quā infirmum erat nauigium, ut si tibi nauigaturo id obtulisset, magis parricidam crederem. (Subito mihi.) Haec omnia pertinent ad probandum non fuisse sibi liberum, ad perpetrare. Ecce cultas autem adiacens est in persona, ad rem si referatur causa. (Intellexi.) A minori. (Ita mihi.) Nam nisi fortuna frater fuisset liberatus, tanquam parricida interfisset. (Profectus est pater.) Ab euentu probat innocentiam, tanquam ab effectu causam. (Vtrum uidetur.) Non potuit apud Piratas discretere innocentiam, qui non habent: sed tam fuit ille innocens, ut neq. apud Piratas factus sit nocens. (Perrieras.) Inclusam habet contradictionem, quo magis credibile est illum non fuisse parricidam qui seruauit iponiam: igitur illum appellauit parricidam. (Scissus qui tam uela.) Adhuc persilat in euentu. Videtur enim secundior fortuna bonae quoque.

mentis signum. (Pecorant fomis.) ut melius exciperent ventas. (Scire nauigare.)
 Tantum abest, ut parricidam credere debeas. (Erat nauigium.) Detruncatum est
 ex narratione. Nam nec in controuersia est integrum. Videtur tamen ad narra-
 tionem hoc principium pertinere. *in prophetis* Et autem emendat se, quasi si illud
 non fuerit nauigium cui impositus est, sed nauigij simulacrum. (O crudelis.)
 Continuanda haec sunt cum sequentibus. (Multas rerum natura.) Etiam si non
 occiderim ut tu iubebas, licet tamen perire, si perendum esset, multis alijs
 modis. (O maria.) Quem enim iudicabamus parricidam, uos absoluisistis. (Non
 putatis.) Color est, quo probat etiam patrem nobisse interfici, qui fratri puni-
 endum dedit. Sed hic color blanditur in parte, ceterum in summa non consentit.
 Nam si tunc nolebat interfici, quid nunc persequitur fratrem qui dimiserit. (Centu-
 rio Luculli) id suspicor contigisse in eo. proelio quo Mithridates à Lucullo ui-
 ctus capi potuisset, nisi se milites conuertissent ad praedam, & alio loco à mi-
 lite quodam uulneratum narrat Appianus. Bene autem Mithridatem appellat
 parricidam, qui filiorum, sororum, uxorum, pellicum cedibus desenerit. Appianum,
 Plutarchum in uita Luculli, & Pompeij, & Iulium legito.

¶ Altera pars.

NEga hunc.) Ab eo q̄ Pirata sit, probat parricidam. Argumentum est à cōne-
 xis. Cōnexa autem sunt, quorum appellationis causa extra est, quemadmodum
 rex & amicus. Talia autē ad ipsa subiecta debent referri. Quae denominationē su-
 munt ab extrinsecis, ut rex relatum ad eum qui rex est, cōnexum est, uenit tamen
 ab ijs, quae extra sunt, id est à regno, relatum autem ad regnum relatiuū. Eodem
 modo de marito, & uxore. Qui autem locos inuestigat in aliorum scriptis, haec
 omnia debet considerare. Primum quid sit id, de quo aliud probandum, aut negandum
 est, quid deinde illud, quod probatur, aut negatur. Praeterea illud per quod proba-
 tur, quod argumentum est, uel medium, ut hic filius est, de quo probatur parrici-
 da. Hoc autem ipsum, quod probatur de illo, porro Pirata id est per quod proba-
 tur. Tum illud medium conferatur, uel ad id cui probando destinatur. Ex relatio-
 ne autem deprehenditur, quid sit. Hic autem Pirata ad parricidam collatum, nihil
 aliud est, quam contingens. Potest enim alterum cum altero, uel sine eo, & esse, &
 non esse. Quod si referatur ad ipsum subiectum in quo est, erit cōnexum. Pirata enim
 ad filium cōnexum est, ut diximus. Et haec ipsa ut uarie relata sunt, uarias rela-
 tiones habere solent, atq; ita accidit, ut eadem sepe argumenta ex uarijs locis
 sumpta dicantur, sed de hoc alias. (Dimisit me.) Color est, ad animam spectans,
 inuertens id quod ab aduersario maxime usurpatur in defensionem. Ceterum ex

quod in istis, quæ sequuntur, debent probabatur, quod innumeris dum sum, intra
 octiduum, quæ non possunt, quæ perire, quæ dicitur hinc colore impudici
 C. Dausio.

A debuerit citam imperantem patre facere, an potuerit, an fecerit. Prima
 Anstathel, an mortuus proter, quod de cor fecit am pernerit, id est an no
 per rem, an fecerit, quod loco, quod ea in simulatur, et omnes loci suspicio
 inuenerunt, an qui possit non fecerit, cum facultatem haberet, uoluerit
 pro facere, etiam si patre interirent, debuerit in hoc pluri obtemperare. Et si
 debuerit et oportuit, an in re permissit, priuilegio persone de quoquam supplic
 tum sumere, propter in domo, et non publice damnato, an potuerit, an eo sur
 pante fuerit, otou panis, ut tam triste ministerium exequi non houerit. Quo loco
 tractator, an repentine perturbationes animi uiresq; debilitent, uel impediant.
 An fecerit, an qui exarmato nauigio imposuerit, uideatur explesse imperium
 patris. Qui locus tractationem habet amplam, manifesti periculi, et paratæ mor
 tis, nisi ille innocenti fuisset intus. Postremo, an si fratrem interfecisset, potuis
 set eum eo tanquam eum paricida agi.

C. Ex controuersis.

Libet hic cōferre, quæ in his declamationibus sunt, eumque quæ in contro
 uersis, ut plane appareat, quæ similes habet, tertia, inuila, & trica
 re. Ac primus ille sensus, quo color inducitur pro filio non potuisse. A L
 B. V. T. E. Syllit fuit qui sic dixit. De fratre, nec iudicare audeo, nec loq
 uo nomine. Et as ago, & gratulor, quod patre seruare potui. Mori iussus,
 tanta repente cōfusus, neque estimare quæ quæ, nec dispicere potui. Plura ti
 mili cuncta pater fortuna torquente, quæ quæ uideris ipse posse. Nec satis
 memini, solum mihi fratrem tradidens an alligatum, nescio, quantum ad
 meum stuporem attinet, etiam fugere potuit, nec satis memineram tale minister
 ium, an potuisset, esse uoluit, vindictam, an paricidiam. In hoc fratre culeo
 iuba, non possam pater. Non ignoscis, an non credis, egi contendendo nec te
 quidē posse. Si quis tibi dixisset tyrannus, ueni, tuis manibus filium infue,
 tu hoc opere potes oculis tuis, potes manibus uis, potes audire inclusi
 filii gemitum. Si potes, timeo ne innocente damnetis. Si non potes, quid
 frater in fratre posset patre testem dedit. Quis accusas, quod impunitas
 tem fratri dederim, in quo facto consilium meum uictum sit. A me frater ut
 uerret, non impetrauit, ut fugeret non impetrauit. Nihil aliud impe
 trauit, quam ut alter, quam in culeo moretur. Causam malam habeo, ut
 inter fratres. Vbi spes in gubernaculo nulla est, in remigio non est.

LIBER SEPTIMVS.

Hæc in comite nemo repus est naufragii comes, in velo in arte tor-
 ria penè instrumenta circumcisa sunt, Admiraculum in spe nullum est, pa-
 tri sum excusandus: at fratri, de filio tuo hoc respondeo, quædum in pa-
 trio solo morari licet, tuus est, proiectus in mare, quicquid post exitum,
 & naufragium, vel facti, vel patitur, ab omni foedere vitæ cõmunis ab-
 stractus, pœnarum eius pars non est, nequitia opus est, sed alitis quæ ren-
 tibus, teipsum testem dabo, non esse Piratam. Ego illi terræ, ego lucis
 conspectum, ego etiam mortis humanæ facultatē abstuli, Fortuna ipsa,
 quæ emiseric, eius est, nihil tamen illi præter mare relinquitur. Morten-
 dum est mihi, pater iussit, neq; ego te deprecor, ne moriar, nec tibi licet
 non facere, quod iussus es. Inter patrem fratrum, & fratrem mortuum,
 arbitrium pietati tuæ necessarium suscipe. Sanguinem meum patri refer,
 culeum mihi remitte, volo mori, sed pura manu tua, hoc tuæ pietatis mu-
 nus ad inferos perferam, licuisse mihi p fratre aliter quã parricidæ mori.

¶ SCHOL. (Mori iussus.) Fortassis melius, occidere iussus. Non enim il-
 le iubeatur mori, sed si dicatur, intelligendum de altero fratre, & distinguendū.
 (Plura timui.) Fortassis ne me frater interficeret, mihi puniendus datus, & scelus
 sceleri adderet, & ita dixit, non quæ ille admisit, sed quæ tu uideris nosse. (In
 hoc opere) habet ἐνάργεια, euidẽtem rerum expressionem. (Patrem testem.)
 Fortassis melius, pater testem dedit, id est ipse testimonio est. (In quo facti,) quã-
 si dicat non omnino illi impunitatem dedi, nam consilium meum fuit ita perde-
 re, sed à fortuna est superatum. (Vbi spes?) Species inductionis est, cum ueluti
 per exceptionem singulorum ad id quod uolumus peruenimus, quæ per hanc sub-
 iectionem, & interrogationem multo sit elegantior. (Patri sum excusandus?)
 Totus hic sensus est euersus, ut cumq; tamẽ sit, uidetur hoc uelle, ubi emissus sit
 tanquã in mortem certam, iam liberatũ potestate patria, nec posse de illo tanquã
 de pirata pœnas sumi. (Moriendum est mihi.) Per prosopopœiam orationem fra-
 tri tribuit, & magis spectat ad πατρὸς ὀλιγίας.

¶ MARCELLVS EBERNINVS Dixit. Habes, inquã,
 frater, si innocens es nauigium, si nocens culeum: non feci parricidm̄,
 & quã facillime erramus homines, factum putauit, deliberabam an pa-
 tentarem patri.

¶ SCHOL. (Parentarem patri,) Id est tanquã ad placandos eius manes
 filium parricidam occiderem.

¶ ARGENTARIVS Dixit. Quod iusseras, factum est, peristi

DECLAMATIO, SENECAE. Fol. iv.

frater vult, inquit. Sine dimittit, bene argumento probatur vivere. Veritas ad mentis manus sustulit. Stultus in quā impie cogitavit, patre meum etiam dānatus diligo, et immortales rerum iudices adeste, si aliter sentiret, infelicitas sibi imprecatus est maria, sic navem suam rexit.

¶ SCHOL. (Virg. ad coelum.) Etiam pro popo dam finxit, & debet illud, si, rursum supplet, et patrem meum dānatus diligo.

¶ BLANDVS Dixit. Latebat in litore nauigium, quod etiam integrum infeliciter viderat. Gredam parricidam, si tibi proficiscenti nauigium suū reddidit. Subito mihi ferrum non sentienti cum animo pariter excidit, torpent manus, & nescio qua perturbatione tenebræ stupentibus offunduntur oculis. Intellexi quā difficile esset parricidiū facere, etiam quod imperaret pater. Ita mihi quæ sola miser os in domo nostra respicis fortuna succurras, ita mihi contingat, aut honeste dicere, aut mori, ita ex domo nostra ego sum ultimus teus, ut ille iurabat, meliorem se nouercam habuisse, quā fratrem.

¶ SCHOL. (Ita mihi.) Hic autem locus emendatior est, quā in declamationibus, sed fortassis, non dicere, sed vincere potius scribendum est. Si enim illi licebat honeste dicere, quid erat quod precaretur? Hæc autem videntur diuere tacitam obiectionem, nimirum fratres inter se cōmuni consilio consensisse. Sed uide quā ille mihi non crederet, ut meliorem nouercam diceret.

¶ CORNELIVS HISPANVS Dixit. Fateor, volui occidere, sed tunc intellexi, quā difficile esset parricidium. Ego, inquit, occidere patrem nolui, ne nunc quidem possum. Pater noster nauigauit se reno die, tranquillo mari, auspicato itinere, integra nauis. Quid hoc esse nauigauit dānatus feliciter, quā qui dānauerat. Vade, inquit, patre te habere mihi non licuit, habeo patronum, reuere. Magnum pietatis argumentū, filio charus pater, etiam post supplicium. Vtrum vobis videtur innocentia apud piratas didicisse, an ne apud piratas quidem perdidicisse.

¶ SCHOL. (Ego, inquit,) Argumentum est, me noluisse occidere: quando quidem ne nunc quidem inter piratas possum. (Habebō patronum.) Verecun de dixit, alioqui ipse erat patronus eius, quem seruasset.

¶ GAESTIVS PIVS Dixit. Erat nauigium, immo fuerat, sed adhuc crudelis & pertinax nouerca, post omnia deuicta nihilominus fecit, maria iam quiete sunt, prædones iam miserentur, irati iam parcunt. Ibamus præter sepulchrum matris, ille mortem timens, ego scelus, expe-

LIBER SEPTIMVS.

sta. Vide an fortuna nobis obstitit scelus. Iacebat nauigium perennis, & attritum salo, vix virtus capax anima. Vent ad vos, victoria pulchra pecturibus, vt probem me parricidam. Non occidisti, inquit, fratrem nouerca, auduit locundissimam vocem, fateor me parricidam, occidi fratrem, tutus sum pater, si hoc probetur: impositi in exarmatam nauem: non est occidere? Nouerca quidem nunquam satis prulignus occiditur. Multas rerum natura mortis vias aperuit, & multis itineribus fata decurrunt, & hæc est cõditto miserima humani generis, quod nascimur vno modo, multis mortimur: laqueus, gladius, præceps locus, venenum, naufragiũ, millæ alia: mortes inuidantur huic miserimæ animæ, & hoc occidere vocatur, sed diutius. Si quis nunc fiat in turba, & hoc dicit, huic quisquã parcat, qui fratrem suũ occidit, & occidisse se probat? Compõnis in domo par, vt alter scelere sit parricida, alter ministro. Impositus est in nauem frater, qualem nauẽ? Scitis, nihil esse periculosius, quã etiã instructa nauigia, parua materia se iungit fato. Quid si vero non rudentibus cõmittitur illa anima, nõ velis, non gubernaculo defenditur, exarmata nauis, & vtroq; patens latere. Imponitur miser in naufragiũ, nauigio per se pessum ituro, pondus insuitur. Ecce nauem diuinitas armat, subito visa sunt vela, subito nauis ccepit, & regere se & attollere. Magnũ est præsidium in periculis innocentia. Scæuũ mare inuolutus, procellæ spumante impetu latera nauigii virgent, pulsatur vndiq; nauis periculis, innocetia tamen tota est. O maria iustiora iudicis. O mitiores procellæ patre, quã effecistis animam. Nec hoc tantum diuinitus gestum est, quod peruenit tutus in portum, excipitur classe prædonum. Habeat pater mentem nauigandi, capietur iudex, vt illum poeniteat sententiæ suæ. Damna me nouerca parricidii potuit, parricidam facere, nec dãnando quidem potuit. Cognosce innocentiam meam in mari, quã domi non luisti. Complexu, osculis profecutus est, sic patrem parricida dimisit.

¶ SCHOL. (Præter sepulchrum.) Id est iusta, & tacite mentione matris facta, inuidiosam facit nouercã. (Vide an fortuna.) An nobis offerat occasione sceleris perpetrãdũ. (Non occidisti.) Ad narrationẽ hæc uidentur spectare. (locundissimam uocẽ.) Quatenus dixit non occidisti. (nouerca quidẽ.) Etiã si ille uidebatur satis occisus, tamen nouerca nulla satis mors uidebatur. (Parua materia.) Tribus digitis, ut inquit ille, à morte relichis. (Dãre me.) Pulchram habet uerborũ translationem. (Complexu, osculis.) Hæc omnia à contrarijs sunt.

PIRATAVS GALLIO DEAT. Multa nō ignosco, frater domi dicitur esse, qui in publico illi obiectū est quod parricidū fecerat, nihil quod non seculū mille negabat, nihil non patrociniū vti. nūc est, fra-
 ter occidit, an ex dolo, in qua parricida dicitur, licet innocentia est.
 Viso poro multo iudice hoc genus defensionis, malo itaq; me vobis
 ostendit probari quod patri. Fratrem non occidi, non potui fratrem occi-
 dere. Idē timemus, idē volumus, idē venimus, eundē patrē habuim⁹,
 eundē matrē, eundē nobilitatis, iunioris natura pectoris sum, mollioris ani-
 mi. Non idē omnibus mortalibus natura tribuit ingenū, animus meus
 durior est, illius clementior: apud Piratas quoq; inuenitur, qui non pos-
 sit occidere? Putas me dicturū ne alius occideret? Si mater nostra videret,
 puto illi tradidisset. Quod proximū fuit, mihi tradidit. Vtū vobis
 videtur, per manus patris punitē filiū voluisse, an ablegare priuignū?
 pudet me patrociniū mei. Timeo ne cū coepero narrare quid fecerim, di-
 catis, certe negabis te posse hōminem occidere.

SCHOLI. (Frater domi.) Antithetico vititur ad dissimilitudinē ostēdendā.

POMPEIUS SILO. Dixit. Gaude pater, neuter filius tuus
 parricidū fecit, dimisit in portum naufragū. Vis pater scire, accusator
 nocentis sit an reus? Coniice in alteram nauem nouer cā, illa faciat vo-
 tum, precetur, si neminem innocentē accusauit, si priuignū inmerenti-
 tem non oppressit, in eos Piratas incidat, qui nesciant captos dimitte-
 re. **LATRO.** In has quæstiones dimisit. An licuit illi quod iubebat
 pater facere, Non licet, inquit, fratrem necare, ille damnatus erat, non
 enim iudicio publico ceciderat, ignosce si diligentior sum, cum videam
 hōminem, tam facile damnari. Timeo ne quis me parricidū postulet,
 facile est, si dicenda sit domi causa, etiam nocens absolutionem spera-
 re potero, in foro quid respondebo? Occidi fratrem parricidam, me
 quoq; vocant, quod affui reo. Si licuerit, an debuerit. Nocens est iste,
 sed mihi frater est, naturæ iura sacra sunt. Quid de me iudicaturus
 es si fecero? Puto difficulter postea in me parricidū credes. Etiam
 si debuit parere patri, an ignoscendum sit illi, Si non potuit. Fatebor,
 inquit, quod forte offensurum est aures, patri parere volui, fratrem
 occidere non potui. Oborta sunt subito tenebræ, dirigit animus,
 sublat⁹ sum est intercepto spiritu corpus, nō possum fratrem occidere. Po-
 ne hāc loco piratam, nō poterat. Quidā occidere hōminē tantū nō pos-

Alias
Poterit.

LIBER SEPTIMVS.

sunt. Quorundam aduersus hostes deficit manus. Fratris quoque benefici-
cium non est, tam magnum pater, quā magnum putas. Non ille te no-
luit occidere, sed non potuit. Nouissimas illas partes fecit, quāuis nō oc-
ciderit, si tamen potuit dānatum, an abdicari debeat. Dicit enim pater,
si non poteras, negasses, & misisses ad me, non posse te. Hoc loco Latio
dixit rem valde laudatam, dixisses, inquit, te nō posse. Ita me nesciebas,
putasti me posse occidere? Quid ergo sic loquebaris? tam vnum parrici-
dii condēnasses. Deinde, an punierit fratrem. Hęc descriptio suppli-
cii, quod dixit grauius etiam culeo fuisse.

¶ De colore inter maximos & oratores, & declamatores disputatū
est, vtrum ne aliquid deberet dici in nouercam, an non. P. ASPRE-
NAS ET ALBTIVS, Et præter oratores magna horū rhe-
torum manus in hanc partem transuerant, & qui in nouercam inuehe-
rentur fuerunt, & illi qui non quidem palam dicerent, sed per suspicio-
nes & figuras, quā rem non probabat PASSIENS, Et aiebat,
minus verēcundum esse, aut tolerabile infamare nouercam quā accusa-
re. Quidam principia tantum habuerunt in sua potestate, deinde ablati
sunt impetu. Excusatius est autem in malum colorem incidere, quā tran-
sire. LATRO Illum introduxit colorem rectum in narratione, quo
per totam actionem vsus est, non potuit occidere. Et cum descripsisset
ingenti spiritu titubantem, & interrogationem fratris occidendi cōcidē-
tem dixit. Nouerca aliud quære in priuignū tuū crimen, hic parricidū
non potest facere. CAESTIVS Colore alio vsus est. Transibamus,
inquit, secundū matris sepulchrum, inuocare cepit manes eius, motus
rūm. Et puerili sensu colorem transcurrit, quid facerem, inquit, occidere
pater iubebat, mater vetabat, & eum colorem dixit, hęc mecum cogita-
ui, non est imperatum vt manu occiderem, non vt laqueo, non vt mari,
eligere supplicii genus liberum est. FVSCVS ARELIVS hoc
colore vsus. Tentari me à patre putauit, vno, inquit, supplicio alterum fi-
lium puniri, alterum experiri vult. ALBTIVS In argumentis
plura posuit, & omnes fere colores contrestauit. In narratione hoc co-
lore vsus est, & dixit, hoc vnum mihi præsta beneficium, sine me tan-
quā parricidam mori. ARGENTARIVS. Non tanquā frater es-
set, sed huius consilii inuentor dixit. Cogitauit quid facerem. Tandem
inueni quomodo parricidium vindicarem sine parricidio. PASSIE

For, ad
dedū nō.

NVS hoc colore inquit. Non patris patrem vltro velle occidi fillum. Videbatur mihi omnia miserabilem aduocantem praeparasse, quod doctus cognouerat, quod inter suos. **FRANVS**, inquit, tradidit, age si parcere volumet, cui tradidisset. **POLLIO ASINIVS** Dixit in nouerca, magis illo colore vsus est. Cogitauit mecum quid laceret, quid oportet: si tantum inquit nefas commissum est, nulla mea pars fuit ad expiandum scelus. **TRIMONVS** Opus est, comitio, carnifice, **TANTVS** sceleris, non magis priuatum potest esse supplicium quam iudicium. **MA REBELLVS** Dixit ita, Si ille parricidium fecit, idco & ego factam: Et illam quam supra sententiam retulit, habes, inquit, frater. **VARIVS GEMINVS** Et ipse dixit. Noli occidere, egregie, inquit, nouerca inter priuignos diuulsi odium, alteri parricidium obicit, alteri mandat: Et hac illum figura defendit in narratione. Interrogauit fratrem, apud quem praetorem causam dixisti: apud nullum, inquit. Quis accusator fuit: nemo. Quis testis: inmo qui testes: **VNI** enim etiam de minore scelere non creditur. Nemo, inquit, Quis de te pronuntiasti: nemo. Quid pater, inquit: **SEPVLLIVS BASSVS** hoc colore vsus est. Non habuit parricidae instrumenta, non vitium, non serpentes, parricidam tamen in maria proiect. **VIPSANVS** duro colore vsus est. Hoc, inquit, supplicium tanquam grauius elegi, quid ille, inquit, inficitur, & statim omne sensum supplicii effugiet: inmo sollicitus pendeat, & quod ne infuerit quidem parricidae patiuntur: ipse penam suam sperdet: nihil speret, timeat omnia, peius debet quam ceteri parricidae mori, a patre danatus est. Et hoc colore per totam declamationem vsus est, ut diceret, hoc se tanquam grauius elegisse. Dispucebat color hic prudentibus. Quam enim spem habuit absolutiois, si nec paruit, nec pepererit: **HATERIVS** hoc colore vsus est. Diu mecum disputata, parricida est, quae non testis probauit: Non iudex coarguit: Quid ergo innocens quem condemat pater: Inueni acote peccata simillima reo, meritam, non tamen ex toto perditam ratem, quae vel punire fratrem possit, vel absolueret. **TRIARIVS** Et ipse quasi sententiam de fratre ferre uoluisse, agit: & dixit. Tandem ad eorum manibus leuatis, quicquid est inquit, quod terre imperat, quod regnat profundo, quicquid est quod ex sublimi res spectat humanas inuoco, damnatus alto committitur. A parte patris, quod ab archiprata dimissus est sic. **CAES**

LIBER SEPTIMVS.

TIVS, pœnam, inquit, putauit mihi hanc esse mortē grauiorem & sic posuit in narratione. Rogabam vt occideret, non impetraui. **VARRIVS GEMINVS**, ait. In hoc me dimisit, non quia volebat saluum esse, sed ad patrem suum, vt quia non nunc occiderat, videtur nec ante voluisse. **LATRO** dicit. Quis porro vno me miserior est, qui vitam parricidæ debeo.

SCHOL. (Aliud quer.) Quasi ¶ : ministerium illi iniungeret tanquam sceleratum factura parricidio fratris.

DECLAMATIO SECVNDA, DE Popilio, qui Ciceronem interfecit.

PE MORIBVS fit actio. Popilius parricidii reum Cicero defendit, absolutus est, proscriptum Ciceronem ab Antonio missus occidit Popilius, & caput eius ad Antonium retulit, accusatur de moribus. **BASSI SEPVLLII**. Si accusasset Cicero Popilius, viveret. Occidit Ciceronem Popilius. Puto iam creditis occisum ab isto patre, **GABII SABINI**. Quod vnum potuimus, effectus, vt veniret tempus, quo Popilius Ciceronem desideraret. Popili potes, inquit, Ciceronem occidere, potes vel patre. **PORTII LATRONIS**. Prorsus occisurus Ciceronem debebat incipere a patre. Antonius, inquit, iussit. Non pudet te Popili. Imperator te tuus credit posse parricidium facere. Abscidit caput amputauit manum, effectus vt minimum in illo esset crimen, quod Ciceronem occidit. Facinus indignum, felicissime licet cedat actio, id solum efficiemus, vt qui occidit Ciceronem tantum erubescat. Proh dii boni occisum Ciceronem, & caput eius humero tenus recisum. **ALBVTII SILII**. Cæde ceruices tanti viri, & humero tenus recisum amputa caput. I nunc, & nega te parricidam. Hoc vnū tantū feliciter fecisti, quod ante occidis patre quam Ciceronem. Facis Cicero pro parricida iudices mouit quam pro se clientem. Ad vos hoc patris pertinet. Nullo magis odit Popilius, quam quibus plurimum debet. Vbi quis estis iudices, qui in istum rem federatis, equid pœnitent absoluisset. **ARGENTARIVS**. Impius est, ingratus est, audeo dicere parricidam. Sensit qui defenderat. Respice forū, hic sub Cicerone sedisti.

DECLAMATIO SENECÆ. Fol. lvi.

accipere solita, hic super Ciceronē stetit. Quamvis eloquentia tua Cicerō
 posuit Popilius de moribus reus est, abscidit ceruices loquētis, hec est ab-
scidit ceteris post longū tempus salutaris. Parce is quæso Popili. Nihil tibi
 nisi occidēdū Ciceronē mandauit. Duo fecit parricidia, quorū alterū
 audisti, alterū vidisti. **CAESTII PII.** Si dixerō, infamis adoles-
 centia turpis est, infamis pueritia turpis est, respōdebit, iā ista Cicerō dese-
 dit. Nō pudet Popili, accusator tuus viuit. Quid tā cōmune, quā spiritus
 vnus, terra, mortuus, mare fluctantibus, litus electus? Parricida sic etiā te
 petisset. **EVLVII SPARSI.** Nō credidisset Popiliū fecisse An-
 tonios, nisi in mentē illi venisset, illi & parricidiū fecisse. Facinus inde-
 gnū, a me defenditur Cicerō, cū Popiliū Cicerō defenderit. **MEN-**
TONIS. Nō magis quisquē alius occidere Ciceronē potuit præter Pop-
 iliū, quā nemo Popiliū præter Ciceronē defendere, parricidā quē vnus
 negarit Cicerō, occisus offēdit. Fortunā Ciceronis. Antonius illū profert
 p̄sit, qui accusatus est, Popilius occidit qui defensus est. Si dānatus esset,
 carnifex te culeo totū infuisset. Video quid respōdeat. Nō eredit Anto-
 nius occisum Ciceronē a Popilio, nisi ei signū attulerit. **TRIARI.**
 Præsta Ciceroni quod propinquus Catilinae, quod amicus Verri præstiterūt.
 Proscriptū transi. Ne a mortuo quidē manus abstinet, lacerat occisum.
 Popili hoc parricidiū tertium tuū est. **POMPEII SILIONIS,** Alias
 Nunquid magis exonerare te possis, præsta Ciceroni quod Antonio? **COR-**
NELII HISPANI, Dic Antonio, ego istud sceleris facere possum
 & patre occidi. Securi erāt amici Ciceronis, post quē ad illū Popilio missus
 est. **ARELLII FVSGI PATRIS.** Potuisti Ciceronē occide-
 re. At quē bene psuaserat nobis Cicerō, parricidiū te facere nō posse. Oca-
 cidisti in Ciceronē loquētē. Nunquid, inquit, & alius ex tuis venerat in dex-
 an nemo Ciceroni timēdus est, quā cū Popilio venit? **Q. F. ATEBRI.**
 qui modo Italiae humeris relatus est, nūc sic a Popilio referretur, proposito
 in rostris capite Ciceronis: cū vnus metu omnia teneretur, gemitus tamē
 Popili liber fuit. **IVLEII BASSI.** Proscriptus, inquit, erat Cicerō,
 pater certe tuus proscriptus nō fuit. **BELANDI.** Dū manes, Popili
 senis patris, & inultæ Ciceronē p̄sequitur vindex, vt quē negasti, parr-
 icidā sentias. **CAPITONIS.** Deduxi ad vos tēti omnium, quos terra
 sustinet, uocētissimū, ingratiū, impiū percussorē, his parricidā, & tamen
 titūeo, patroni viderint, ne a Popilio quidem, nisi post beneficiū occi-

Alias
nūc quæ

For, po-
puli.

Alias
Nec.

LIBER SEPTIMVS.

dicitur. Nec dānationem tamen istius despero. Non enim à Cicerone nūq̄
 defenditur, timeo ne causæ non satisfactam. Maior causā est, occisum à
 Popilio Ciceronem queri, quā fuit aliquando probari non occisum
 patrem. Ciceronem quisquā potuit occidere qui audiuit! Minturnens-
 is palus exulem Marium non hausit. Cimber etiam in carcere vidit im-
 perantem, prætor iter à conspectu exulis flexit. Qui in crepidine vide-
 rat Marium, in sella figuravit. Non possumus de Popilio queri, eodem
 loco patronū habuit quo patrem Pompeius tertarū marisq̄ domitor.
 Hortensius se clientem libenter confessus est. Hortensius bona Pompeii
 non Pompeiū defenderat. Romulus horū mœniū conditor, & sacratu-
 s celo perens, non tantā urbem fecit, quantā Cicero seruauit. Metellus in
 Vestæ aede extinxit incendiū, Cicero Romæ. Glorietur Hānsibale Scis-
 pio, Pyrrho Fabricius. Antiocho alter Scipio, Perse Paulus, Spartaco
 Crassus. Sertorio/ & Mithridate Pompeius, nemo hostis Catilina pro-
 pius accessit. Fert appensum conto caput, & defluente sanguine hunc
 ipsum inquinat locum, in quo pro Popilio dixerat. **BVTEONIS.**
 Quantæ fuit eloquentiæ? Probauit ab eo non occisum patrem, à quo
 occidi poterat etiam Cicero. **MARYLLII.** Si inimicus essem pa-
 tronis, optarem, vt reus absolueretur. Turpe iudicium, in ea ciuitate Ci-
 ceronem non defendi, in qua defendi etiam potuit Popilius. Popiliū
 pauci ex historicis tradiderunt interfectorē Ciceronis. Sed hi quoq̄ nō
 parricidii reum à Cicerone defensum, sed in priuato iudicio. Declamato-
 ribus placuit, parricidam reum fuisse. Sic autem eum accusant, tanquā
 defendi non posset, cum adeo possit absolui, vt ne accusari quidē potue-
 rit. **LATRONI** non placebat illum sic accusari quomodo quis-
 dam accusauerunt. Obiicio tibi, quod occidisti hominem, quod ci-
 uem, quod senatorem, quod consularem, quod Ciceronem, quod pa-
 tronum tuū. Hac enim ratione non aggrauati indignationem, sed fa-
 tigari, statim illo veniendum est, ad quod properat auditor. Nam
 in reliquis adeo bonam causam habet Popilius, vt detractio eo quod
 patronum occidit, nihil negotii habiturus sit, & patrociniū eius est
 ciuili bellis necessitas. Itaq̄ nolo per illos reum gradus ducere, quos
 potest tutus euadere. Licuit enim in bello/ & ciuem/ & senatorem/ & con-
 sularem occidere, nec in hoc crimen est, quod Ciceronem, sed quod pa-
 tronum. Naturale est autem, vt quod in nullo patrono fieri oportuit,

Indignus in latro. Ciceronem pariter. LATRO accusavit il-
 lum, quod occidisset, potest, non sic vocaret, ut causam patricii diceret,
 deinde quod patronum illum occidisset. Et fecit has quaestiones, an pos-
 set eo nomine accusari, quod absolutus est. Si quis, inquit, hodie voleret
 in patricii possidat non poterit. Quomodo crimen quod oblitus
 potest, puniri potest? An in bello civili assidit non possint. Hone-
 stas dedit, cum in hoc locum transferebat. VARIUS GEMINUS. Si
 illa, inquit, res in crimen vocat, dicit non de hominis, sed Reipub.
 moribus, si poterit, quod cum bello assidit, oblitet, an haec oblitet de-
 beant. Et in hoc quaestio: ut in illa dicit. An etiam si necesse est fuit facere,
 non sit tamen ignoscendum. Ad quaedam enim nulla debet necessitas com-
 pellere: hoc loco Latro dixit summis clamoribus, ita tu Popillius An-
 tonius iussisset, patrem tuum occideres: Deinde, an non fuerit ei necesse,
 potuisti excusare te, potuisti praemittere aliquem ad Ciceronem, ut sci-
 ret & fugeret. Necesse certe non fuit, manum caputque praecidere mor-
 tuo. Colorem pro Popillio Latro simplicem habuit, necessitate coactum
 fecisse, & hoc loco illam sententiam dixit, mirans, si eo tempore necesse
 fuit Popillio occidere, quo Ciceroni mori. ALBUTIUS Dixit, in
 poenam Ciceroni electum amissum Ciceronis, quasi exprobatum
 per hoc illi suam fortunam esset. molestus, inquit, feret si a Popillio occi-
 di & occidi. MARCELLVS ESSERNINVS eundem co-
 lorem aliter induxit. Cogitabat, inquit, Antonius secum, quod Cice-
 roni excogitabo supplicium: Occidi iussit: olim iam adversus hunc
 metum emunxit animum. Sed mortem, nec in naturam esse consulari,
 nec miseram sapienti, fiat aliquid novi quod non expectat, quod non sit
 met, non indignabitur ceruicem hosti porrigere, indignabitur clienti
 Popillum aliquis vocet, ut sciat quantum illi defensi in Republica pro-
 fuerint. SYLO POMPEIUS hoc colore usus est. Offendes
 batur, inquit, proscriptio, & quaedam libentius loquebatur, non mis-
 ser, Ciceronis clientis est, tanto magis occide Ciceronem tuum. Et dixit,
 non fuit infirmitatis sententiam Vires, inquit, sed diverso genere pu-
 nitus est. Ciceronis proscriptio fuit, occidi, mea occidere. MARI-
 LIVS praceptor nosse scinaratur. Inquit, inquit, imperator, ius-
 sit visor, iussit qui proscriptis, ego illi negare quicquam possem, cui nihil
 negare poterat Republica: BLANDVS hoc, inquit, loco, volo

LIBER SEPTIMVS. 239

me excusare, dixit, Cicero me defendit, respondit, scio, me accusavit. I ego, ut sciat plus sibi Antonii accusationem nocuisse, quam Popilii defensionem profuisse. **BVTEO** hoc colore, vocetur, inquit, ille Ciceronianus, ille cliens, amicus. Excogitant quomodo Cicero sua periret manu. **CAESTIVS** hoc colore. Durissima, inquit, mihi militia in Antonii castris fuit, ob hoc ipsum, quod Ciceronis eram cliens, difficillima mihi expeditiones dabantur. Tunc quoque vocatus sum quasi ad poenam. I, inquit, occide Ciceronem, nec credam, inquit, nisi attuleris caput, magisque admiratus est potentiam suam, quod Ciceronem Popilio non licebat non occidere. **FVSGVS ARELLIVS** hoc colore usus est. Antonii se partes secutus, ut si quid posset, Ciceroni prodesset, facta proscriptione ad genua se Antonii procidisse, deprecatus se pro Cicerone, offensum Antonium, eo magis dixisse. Occide quem morti non vis. Hic color displicebat Passieno, quia ad testem ducit: nam si hoc fecit Popilius, non tantum quod defendat non habet, sed habet quo gloriatur. **HISPO ROMANVS** vehementi colore usus est & duro, Patronum enim Popilio dedit, & dixit aliter se causam acturum Popilii, aliter Antonii. Pro Popilio dicturum, occidere nolui, coactus sum. Pro Antonio dicturum, occidi Ciceronem oportuit, & dixit locum, aliter non potuisse pacari Rempublicam, quam si ille turbator occisi e Republica sublatus esset. Solus ex declamatoribus in Ciceronem inuectus est: quid ille, inquit, cum Antonium hostem iudicaret, & omnes Antonii milites, non intelligebat se & Popilium proscripsisse: Hic color prima facie asperior est, sed ab illo egregie tractatus est. **VARIVS** quidem minus dixit. Cum imperasset mihi Antonius, passus sum, ne aliquis P. Clodii mitteretur, qui contumelias afficeret, antequam occideret, & vitium laniet. **ARGENTARIVS** Dixit. Vocat? venit, post proscriptionem Antonius terribillior erat factus, etiam suis. Iussus sum Ciceronem occidere, quid facerem? Non parere vno modo poteram, si me occidissim, hoc nec Cicero poterat. A parte accusatoris illo loco, quo Popilius venit, nemo non aliquid novi voluit dicere. **LATRO** ait. Praecluserat fores, nemo ad proscriptum recipiebatur. Popilius ut venit, admissus est. **CAESTIVS** Dixit. Ut renunciatum est Ciceroni, ait. Popilio semper vaco. **VIPSANVS CORNELIVS** sic etiam quaerentem Ciceronem, Popili, tam fero. **ALBVTIVS**

Dicit Quia et Popilius et quidam iure nunquid mutandus est locus inquit ab Iudibus. PAVLVS quidem induxit Cicronē, tum in eum Popilius orationem legentem. Et MVRREDIVS non est passus hanc controuersiam transire, sine aliqua superioris sui nota. Delicuit enim frontem manū, & caput Ciceronis Popillum, quanto aliter reus Ciceronis tenebas manum eius.

SCHOL. (Parosissa.) Nam à nullo nisi à Cicrone potuisset defendi. (Puro iam creditur.) Amplificatio ex tantobus. one. (Quod unum potuimus.) Etiam si nihil aliud oratione consequamur. (Proflus.) Atrocissimū fuerit oportet scelus; cuius uelut inimentum & prelium parricidium fuit. Tota hæc declamatio in affectibus posita est. Quorū uis in circūstantijs personarū, & negotij consistit, quod Cicronē, tantū cinem, senatorem, consulare, patriæ patrē, lumen eloquentiæ, patronū etiam suū occiderit, idq; inssu Antonij, quod occiso abscederet manus, & reliqua quæ in ludibriū uidentur facta. Tota autē affectuū uis in hoc est, ut ea quæ dicitur, magna uideatur, uel in laudem, uel in uisuperationē. (Hoc unū tantū feliciter.) Nā ab illo defensus es, quæ si prius occidisses, nō uiueres. (Facilius Cicero.) Amplificatio ex maiori. (Respicit forū.) A loco petitur indignitas, quemadmodū apud Liniū pater ille Horatorū. (Alterū audistis.) Cicronē occisum, alterū uidistis caput, & manus restis affixas. (Accusator tuus.) Ex tacito intellectu, refertur autē ad contraria. (Quid tam cōmune.) Tricatus hoc est, sed ex oratione Ciceronis pro Roscio, sumptū. (Nō credidisset.) Alioquin & ipse erudelis. (A me defenditur) tāquā inuisse occisus. (Video quid.) hoc fortassis respōdet illi quod Popilius manus præcidisset, & attulisset Antonio, ut ita fidem faceret se occidisse. (Proscriptū transi) finge te non inuenisse. (Nūquid magis.) Quo magis te purges Cicronem, nihil aliud fac, quā quod Antonius iussit, ut occidas. (Securi erant.) quasi credentes futurum, ut non occideret patronum suū. (Index.) Qui detegeret Cicronem latentem. (Cicronem loquentem.) Quoniā hæc dicitur protulisse. Moriar saltem in patria à me tones seruata. (Pater certe tuus) Et tamen eum occidisti, quasi dicat, hoc cause nō est. (Ne cause satis non satisfaciā.) Parem rei indignitati orationem non afferendo. (Qui in crepidine.) Erxit sibi in sella consulari. (Popæus terrarū.) Desuncto Strabone patre, extepla Popæus pecu latus accusatus est, refert Plutarchus in eius uita. In eo autē iudicio, nō de uita, sed de bonis ammittendis agebatur. (Alter Sapiō) Lucius, qui dictus est Asiaticus, apud Plutarchū. (Non ag granari.) non reddi atrociozem, quoniā illa omnia potuerint defendi, sed fatigari, dum superflua congeruntur, donec perueniatur ad ultī

LIBER SEPTIMVS. 1087

mim. (Ut causam,) ut credibile uideretur parricidium illi obiectum. (Si potest, quod) A generalibus descendendum est ad particularia, id est à thesi ad hypothesis. Nā si probes non posse obijci quæ in bello civili gesta sunt, nec hæc quidem obijci poterunt, & si obijci possint, tunc illa succedit, an hæc talia sint, ut obijci debeant. Ita thesi hypothesis subseruit, quemadmodum genus probationi speciei. Nam si prudentia sit, necesse est esse uirtutem: non autem si uirtus est, continuo & prudentia erit. Negatio igitur ualida est, affirmatio non est. (An etiam si necesse.) Non est ita sumendum uerbum necessitatis, ut non possit non facere, alio qui plene excusatur, sed necesse uolenti uiuere, & ita uel propter hoc necesse non est, quia licet mori, ut acute Fabius in deliberatione. (Deinde, an non fuerit.) Bene seruauit ordinem diuisionis ut duriora præcedant, etiam si fuit necesse, non debuit facere, sed non fuit illi necesse. (Quo Ciceroni.) Perdita enim tempora prorsus & desperata fuerunt, quæ sine Ciceronis morte placari non poterant. (Occidi infero.) Διαδοχικῶς. (Scit mortem.) Cum inuaderetur in Catilinam hoc dixit. Et repetit in fine secundæ Philippicæ. In Catilinam autem hæc uerba sunt. Deinde si quid obtigerit, equo animo paratq; moriar. Neq; enim turpis mors fortis uiro potest accidere, neq; immatura consulari, nec misera sapienti, (Ad testem ducit,) id est ad petendum testimonium eius rei. Nihil autem fingi debet eorum quæ in testem cadunt, ut recte Fabius dixit. (Præcluserat fores,) hæc ad narrationem, ubi semina debent esse, & colorum & argumentorum. (Popilio semper uaco,) hæc beneuolentiæ, atrociorē facit Popilij impietatem. (Ineptæ ab.) Fortassis est respondentis Popili, oportuit te iam ab idibus mutasse. (Popilij orationem,) hic color iam ineptior est aliquanto.

DE CLAMATIO TERTIA de ter abdicato uenenum terente.

TER ABDICATVS Comprehensus est à patre in secreta domus parte medicamentum terens, interrogatus, quid esset, dixit, uenenum, & uelle se mori, & effudit, accusatur parricidii.

CAESTII PII Dic, quid cōmisi? certe nec secreta te fallunt, dimittam te, intelligetis cui paruertim, dic quid ante cōmiserim, nisi forte contentus es reo cōmittere parricidium, parricidiae nihil. **ARGENTARII.** Volo mori, quia reus fui, quid ergo,

Quis tibi pater odium dedit? debet pater. Reuertit ad venenum,
 quod in hac fortuna nullo meo peccato defungi semel passa est. **AL-**
BVTTII SYLLI. Quare ergo non moreris? Non mus me mori,
 si quis aliu iuret. Vt mirerentur, in alias cogitationes abiit. Ergo quis
 qua iam insidiosa est, ergo quisquam dragis odit, qua ego mihi me-
 met cepti: **VARIII GEMINI.** Ter, inquit, abdicatus es. Vide
 si tibi pater odium dedit, quod tam diu vitam, quod pro me loquor. No-
 lite mirari, tamquam eundem est innocentibus morti, quam miseris defendi.
CORNELII HISPANI. Scito quosdam periclitantes illa la-
 stare, nunc primam causam dico, hinc ergo dicere non possem. **PORTII** reus
 sit, nec dabit, qui vobis in odium venerim, cum ipse me oderim.
PORTII LATRONIS. Ter causam dixi, accessit hæc sus-
 plicia mea, venenum teneo, hoc si tibi satis non est, vitam. **ALTE-**
RA PARS ALBVTII SYLLI. Testor deos immortales,
 hoc me tribus iam causis abdicacionibus, ne in domo mea venenum
 deprehenderem. Parricidii reus viuit, qui abdicatus morti voluit. In qua
 angusto domus meæ fortuna posita est, aut patri percundam est, aut fi-
 lio. Quid habes, quare me morti velis? Viuunt orbi, viuunt naufragi, vi-
 uunt etiam quibus contigerunt liberi. Ter abdicatus cum se mori velle
 dicat, vitam rogat. Teneo parricidium, quod apparet etiam in suam mor-
 tem paratissimum. **CORNELII HISPANI.** Nolite mirari,
 si debitas vires dolori meo non exhibuero, tribus iudiciis experti estis,
 patres accusare non posse. **VIBII RUFFI.** Cum tantum est quod
 faters, quantum est quod negas? Tu venenum quaesisti, tu venenum emi-
 sti, tu venenum intulisti in eam domum, in qua habebas inimicum pa-
 trem. Vis scire quid peccaueris? Indica quis tibi vendiderit, dicatur illi,
 tu illi venenum vendebas: tu ter abdicato vendebas: sine dubio sciebas,
 cui daturus erat, ita hoc ego iudicio sibi mortem moror. Sicne cum isto
 includitis, moriar, ut vobis hanc factam inuidiam, quam iste mihi facere
 voluit. **VARIII GEMINI.** Quæritis filius meus venenum cui
 parauerit: viuit. **POMPEII SYLLONIS.** Mihi, inquit, par-
 rant, & hoc est patri parare. Absolutus mori vult, sensus viuit. **MVSAE.**
 Habuit malum medicamentum Mithridates. Quis enim alius debebat
 habere, quam parricida? Habuit, inquit, Demosthenes venenum & vi-
 xit, idem ego tibi pater quod Demosthenem/Philippus. **PORTII**

LIBER SEPTIMVS.

LATRONIS. Cum abdicarem, si quid obiecta, atque, inquit, deprehendi: non tamen habebitis quod maui de eo dubitetis, quod negat parricidium, quod confitetur, venenum est. Mori, inquit, volo viuo patre, & hoc parricidium est. Miser æque tirani ne biberet venenū, quā ne daret. **ARELLII EVSGI PATRIS.** Mihi, inquit, paravi venenum, ne quis dubitet, an alium possim occidere. **I V N I I OTHONIS PATRIS.** Reus est parricidii, qui mauiit morti, q̄ patrem videre. Quomodo vultis, magis probem vobis illum mori no luisse: non vult mori. Mori, inquit, volui. Quare? quia res vicisti. Si mi hi credis, parricidium facere volui. Qualis est reus, cuius hoc vnum parricidium est, indignum se vita fuisse? Dico tamē iustum illi patrem fuisse, vt occidere voluerit. Non puto vos extigere diuisionem, cum coniecturalis sit controuersia, habet tamen dissimilem cæteris coniecturā & duplicem, non quomodo solet, inter duos reos, cum alterum coarguimus, aut inter duo crimina, cum alterum probamus, vt id alterius fiat probatio, tanquā cum dicimus adulteram fuisse, vt credatur etiam propter hoc venefica. In vno homine coniectura duplex est. Querimus enim vtrum venenum in suam mortem, an in patris parauerit. Si hic color displicet pro adolescente, quo dixit Latio, vt nihil mutaret, sed diceret. Mori volui tædio abdicacionis & infelicitatis assiduæ, cum in hoc tantum fordes: ponerem, vt cum maiore tormento positas resumerem, & absoluto mihi vni, non finis esset periculi, sed initium: incipit præter coniecturam, & illa prima vulgaris in eiusmodi controuersis, & pertrita quæstio incurrere, an venenum habere in mortem suam liceat. **ALBVTIVS** illo colore pro adolescente dixit, non fui. Te venenum. Cum putarem, inquit, odio esse patri meo, volui experiri affectū eius, quomodo mentionem mortis mee ferret. Itaq; palam, & ita vt interueniret pater tenui. **EVSCVS ARELLIVS** eodem colore vsus est, sed aliter: non dixit, experiri patrem volui, sed vt miserabilem me patri facerem. **M V R R H E D I V S** pro cætero stupore suo dixit, medicamentum se parasse ad somnū, quia assiduæ sollicitudines, vlgularum sibi facerent cōsuetudinem. Vius colore est, & Pubitana sententia dixit. Abdicaciones, inquit, suas veneno diluit. Et iterum. Mortem, inquit, meam effudi. Memini nos cum loqueretur de hoc genere sententiarum, quo iam infecta erant adolescentulorum omnium inges.

DECLAMATIO, BENEAGAE. Fol. lxi.

ita, quasi de Publico, quasi non ille tunc innotuit introductus. CASSIUS SEVERVS summus Publici amator, aiebat, non illius hoc vitium esse, sed illorum, qui illius ex parte, qua transire deberent, imitarentur, quae apud eum melius erant dicta, quam apud quenquam Comicum tragicumque, aut Rhomanum, aut Graecum, ut illam versum, quo aiebat, nisi verbum inueniri non posse meliorem, tam deest avaro, quod habet, quod non habet. Et illud de eadem re dictum, Desunt luxuriae multa, quarumque omnia. Et illos versus, qui hinc quoque ter abdicato possent convenire, Quia misero longa, et brevis. Et plurimos deinceps versus referebat Publici disertissimos. Deinde auctorem vitii, quod ex captione unius verbi plura significantis nascitur, aiebat Pompeionum Atellanarum scriptorem fuisse, a quo primum ad Laberium transisse hoc studium imitandi, deinde ad Ciceronem, qui illud ad virtutum studia transfussit. Nam ut transeam innumerabilia, quae Cicero in orationibus, aut in sermone dixit, Et nota ut non referam a Laberio dicta, cum Mimi eius quicquid modo tolerabile habent, tale habeant, id quod Cicero in Laberium. Divus Iulius iudicis suis Mirum produxit, deinde equestri illam ordini redditum iussit ire festum in equestria, omnes ita se conseruerunt, ut venientem non reciperent. Cicero male audierat, tanquam nec Pompeio certus amicus, nec Casari, sed utriusque adulator, multosque tunc in senatum legerat Casar, & ut replet exhaustum bello civili ordinem, & ut his qui bene de partibus meruerant, gratiam referret. Cicero in utramque rem iocatus, misit enim ad Laberium transeuntem. Receplissem te nisi anguste sederem. Laberius ad Ciceronem remisit. Atqui solebas duabus sellis sedere. Vterque elegantissime, sed neuter in hoc genere servat modum. Ab his huius studii diffusa est in plures imitatio. Sed ut ad controversiam redeam. CASSIUS SEVERVS, aiebat placere sibi illum colorem, Mori voluit. Et quosdam erat inter disputandum sententias. Tertio, inquit, cum abdicarer, aiebam, nihil tanti est, infelicem hanc animam, quam toties exagitat pater & infestiat, semel recipiat. Sed illud unius dicebat mihi serva istum animum, facies quod voles absolutus. Quare ergo nunc non moretis, dicet aliquis? Primum non semper idem miseris libet, nonnunquam iuvat cum fortuna sua concurrere, illam fatigare. Deinde verum vis, quae

LIBER SEPTIMVS.

se non moriet interim I quis puto te velle. **OTHO IVNIVS**
 Ineptam sententiam videbatur dixisse, non multum interest mea, aut
 enim me, aut filium meum voluit occidere.

SC H O L. (Certe nec.) Qui secreta nosse, bene potes scire quid cōmiserim. A maiori. (Quid ergo teneas,) uel saltem ob hoc, ut pater adsideat sordidatus. (Reuertar ad uenenum.) Rursum moriar, quandoquidem hactenus tentata ad mortem uia non successit. (Ergo quisquā.) Aliiter est in declamatione, quisquā ne me magis odit quā ego? misereri mei coepi. (Videris mihi.) Vertit in inuidiā ipsam patris obiectionem. (Scio quosdam.) Ex collatione cum alijs, miseriorem suam facit conditionem. (Hic ergo,) hoc mihi dicere non licet, iam antea reus fui. (Nec dubito.) A maiori. (Ter causam.) Exprimit filij orationem cum patre. (Hoc si tibi.) Si nondum morte mea contentus es, & adhuc aliquid crudelius expectis, uitam in poenam meam. (Ne in domo,) nondum obtento fine, ea facienda sunt, quae ad eum obtinendum desinantur. Maxima à fine. (Parricidij reus.) Dicit se propter solam abdicationem uoluisse mori, at nūc maius est, parricidij esse, cur igitur non moritur? A maiori, ergo si nunc mori non uult, nec tunc quisdem uoluit. (Patri pereundum) insidijs filij, (aut filio) ne pater pereat. (Ter abdicatus.) Entbimema ex repugnantibus. (Teneo parricidium.) Conuertit argumentū, propterea, quod peratus est seipsum interficere, arguo & uoluisse & potuisse interficere patrem. (Patres accusare non posse) Color est, quo uult uideri se uelut coactum sceleribus filij. (Cum tantum.) Ex confessione, tanti sceleris, licet colligere atrocitatem eius, quod negasti, nam nisi maius esset, à maiori, uel à pari confitereris, quod uel minus esset, uel aequale. (Tu uenenum) suspicio res mouet ex circumstantijs rei gestae, quis, contra quem, in qua domo, qua precedens te causa. (Vis scire) A minori, si tantum peccauit qui uendidit, quanto plus qui emit. (Si me cum,) Aperit filij consilium, & suspectam facit defensionem, qua ille dicebat se propterea uoluisse interficere, q̄, tam inuisus esset patri. (Queritis filius meus uenenum.) Magnam habet interim amplificationem unum uerbum ex altiore intellectu, ut hic uiuit, quasi dicat, si sibi parasset, non uiueret, poterat enim se interficere. (Et hoc est patri.) Quia in eius inuidiam uidebor me interfecisse. (Absoluitus mori.) Ex contrarijs. (Habuit malum.) Neq̄, enim indifferens est apud Latinos medicamentum, quemadmodum apud Græcos pharvacum. Refellit autem adducta pro filio exempla. (Idem ego tibi.) Tam sum tibi inuisus, quā Demostheni Philippos. (Cum abdicarem.) Sic se solebat etiā tunc defendere. (Quod negat.) In quem cadit talis suspicio, & talis confessio. (Et hoc parrici

DECLAMATIO SENECÆ. Follat.

Num) relinquit eum illi mundum, et suspitionem tuæ mentis, quod aliter
 pariterdum est. (Mibi, inquit,) De suspicionem sicut suspexitim, uelut à maiori.
 (Rene est paricidij.) Velle mortem ne cum patre uiuas, etiam hoc paricidium
 est. (Non uult,) etiam decontingit. (Querimus eum.) Si semel probamus pa-
 trissem suam mortem, probatur non paruisse in patris. Non autem si non para-
 uit sibi, proinus consequitur non uideri paruisse patri. (Sonder,) uellem sordi-
 darum, qualem habentur. (Abdicatones, inquit,) suas.) In ampbibologia lepos
 est, nam diluere, defendere est, et amittere in pccatum, sibi igitur abdicatio
 res suas uenit, qui abdicatio non uindictam exoto uenens in patrem transferre
 uoluit. (Mortem, inquit,) meam) effectum pro causa usurpauit. (Cui transi-
 re,) quam fortasse melius, imitatur fugienda. (De captione unius uerbi,) quã
 do in alium intellectum uerba desleclimus, quã ab eo dicta fuerant cum quo agi-
 tons. Cum quidam Ciceronem rogaret equid nosset de sexto Anneli qui tunc te-
 stis erat, ille cepit uersum recitare ex sexto Annali Enni. Qui potest ingentis
 causas euoluere belli. Interim nos ipsi, uel respondentes, uel loquentes Amphibo-
 logia nituntur. Cum identidem quidam interro garet, quo tempore Clodius iuse-
 set occasus, idem ei respondit, sero. (Attellanarum.) Attellane fabule ab Attella-
 na ciuitate Oscorum, arguentis, diebusq; uel uerbi s. Fabunt eadem de re fere
 agens cap. de Risi. In primis autem, inquit, et Amphibologia, neq; illa obscu-
 ra, que Attellane more captantur, nec qualia uulgo uactantur uilissimo quoq;
 conuersa in maledictum fere ambiguntur. (Recepissem.) Irrieto est. x huc que res
 linquitur intelligenda. (Atqui salebas,) hoc per Allegoriam. (Sed illud iura-
 sus.) Patris uerba sunt. (Mibi serua istum animum,) id est in hac sententia pere-
 maneto, et moriendi uoluntate, donec peractum sit iudicium. (Aut filium meum.)
 Si de alio filio intelligit, ineptum. Non enim necesse est si patrem nolit, uelle fra-
 trem occidere: si seipsum, multo ineptius. Non enim uolebat pater illū mori quod
 filius esset, sed q; inuidiosum id sibi existimaret.

DECLAMATIO QUARTA
 de matre caeca filium retinente.

IBERI parentes aliam, aut uinciantur. Quicquid cum ha-
 beret uxorem, & ex ea filium, peregre profectus, & a pira-
 tis captus, scripsit de redemptione epistolas uxori & filio.
 Vxor sendo oculos amisit, filium euntem ad redemptio-

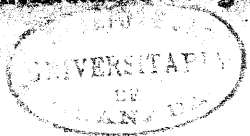
LIBER SEPTIMVS.

nem patris alimenta potest, non remanentem alligari vult.

Q **CAESTII PII.** Non est quod mulieris affectum lege casti-
metis, quæ minatur, omnia fecit, ne filius alligetur, matigaturus reliquit
vxoꝝ filium, nec adhuc caeca erat. **ALVTII SYLII.** Deducite
te filium, itaq; tene, complectere: audeo dicere, hoc par ne pirata quidē
distinguerent: si vellet filium alligare, pateretur ire quo properat. Ergo i
adolescentis, matris tuæ nec decem mensium quidem alimenta reddes? Si
pascere non vis matrem, expecta saltem vt efferas. **TRIARI.** Le-
gē titulit, qua catenas minetur, causa est, quia timet. **MARCELLI**
ESSERNINI. Si perseveras, me quoq; ad piratas trahere, impetra-
bo ab illis alimenta & vitum meū. **FVLVII SPARSI.** Mater si
non pascitur, mortura est. Pater etiam si non redimitur, pascitur tamē.
IVLII BASSI. Patri tuo supersunt & oculi & alimēta. **ALTE**
RA PARS CAESTII PII. Matrem meam imitari volo, ama-
re me docuit, vnus vinculis, duos alligauit. Si matris exemplo pius esse
voluero, etiam oculos patri debeo. **ARELLII FVSCI PA-**
TRIS. Desertorem tuū apud patrem inuenies. **VARIII GEMII**
NI. Qualis fortuna est, cui vinclo mater catenas denuncias? eundem
est victori ad piratas. Omnia licet patri praestem, meliorem tamen ha-
buit vxorem. Quā multi me putant, quia nolo ad patrem redimendū
ire, nunc cum matre colligere. **FVLVII SPARSI.** Matri nihil
timeo, si eam apud vos relinquo. Patri quid timeo, si etiā apud piratas re-
linquo? **BVTEONIS.** Oculos certe eruam mihi, ne plus marito
praestiterit vxor. **LATRO** hanc controuersiam, quasi esset tota offi-
cū declamauit. Nullas quaestiones iuris inscruit, sed cōparauit inter se
incommoda patris & matris, & tanq; quereret, dixit. Vtrū ad redimēdū
potius captū patrē filius ire deberet, an ad alendū caecā matrē subsistere.
Et sic eam diuisit, vt diceret, hoc quod pater desiderat, vtile est patri. No-
uissime tractauit, ne patri quidē vtile, vtiq; si sciat matrē in hac esse for-
tuna, nō passurū. In epilogis vehemens fuit. **APPOLLONIVS**
GRAECVS ET BVTEO fatuā quaestionē mouerunt. Primā,
an lex quæ de alendis parētibus lata est, ad patris tantū nomen ptineat.
Illi sunt omnia priuilegia data, & ipsam pecniā non alentiū, signū esse
non muliebꝝ potestatis. Res est ineptior, quā vt coarguenda sit, itaq;
trafeo. Illud vnū quod dicebat **POLLIO ASINIVS** referā.

DECLAMATIO SENEGAE Fol. lxxxii.

Nunquid tenentur debere in causa vaecondi improbam questionem?
MISPO ROMANVS illam mouit questionem, an lex de alienatione patribus non pertinet ad matres, vt vultis patribus filius, inquit, familiae nulli poterit seruire nisi patri, omni alia seruitute liber est. Puta enim te alimentis petere ab eo, quem pater nutrit peregere, quem nauiga-
 re iubet. Prima partes sunt patris, secunda matris. **ALBVTIVS** non iuris fecit illam questionem, sed equitatis, ita tamen, vt iuris adunge-
 ret, & matris pro esse quae patris officium. **SYLO POMPEIVS** illam fecit questionem, an quoties duobus communis esset potestas, eius tota fieret qui praesens esset. Puta, inquit, te seruū esse cōmunem, huic domino seruire, qui praesens est: puta suadum esse cōmunē, is fructus percipiet, qui praesens est. Illam questionē huic duram subiecit, an nūc pater nullū ius in filium habeat. Quomodo, inquit, cuius iura habeat, qui liberti hominis non habet: patrem habet ille nullam in potestate, habet matrē in totius legis possessionem. Et: tam non cōmune illi ius in te, sed proprium. **VARIVS GEMINVS** sic diuisit. An nō semper filius cogi possit, vt matrem alat. Deinde, an nunc cogendus nō sit. Non semper, inquit, filius cogitur. Transeo illos qui non possunt, agros & iuuiles, aliquis ad prope, nōdum in aeternam proficiscitur, in cuius vultu milita posita est salus publica. Hinc retinebit mater, puta lega-
 tum, de summa Reipub. puta scederis. Huic mater vincula iniiciet. Per partes comparando vtrūq; officium. Ille, inquit, peregre est, tu domi: ille captus, tu libera: ille inter piratas, tu inter ciues: ille alligatus, tu soluta es: at tu caeca es, ille hoc infelicior, quod videt. Quid enim videt? car-
 nas suas & caedes, & vulnera, & cruces eorum qui non redimuntur: at periculosum est nihil, nisi domi manere & flere. **LATRO** Dixit, pro matre submisit & leniter agendum. Non enim vindictam, inquit, sed misericordiam querit, & cū eo adolescente cōsistit, in quo ita exigit potestatem vt impediatur. Aiebat itaq; verbis horridis abstinendum, quoties talis materia incidisset, ipsam orationē ad habitū eius, quō mouere voluimus ad affectus, molliendā. In epilogo nos quoq; vocem de industria infringere, & vultū dēicere. *Quae sunt omnia, & dissimilis sit orationi ora-
 tor, compositionē quoq; illis minoribus conuenire.* **GALLVS**, qui dicitur esse Cicerone in ipsissima huius de principatu eloquētiae habuit vsq; co-
 rrolatus accusator, & cōcitus fuit, vt in media actione eius surgeret. Va-

LIBER SEPTIMVS.

titulus reus, & exclamaret, Rogo vos iudices, num si iste disertus est, ideo me dānari oportet: Idem postea cum videret, a clientibus Cato nis rei sui Pollionem Asinium circūuentum in sorte, imponi se supra cippum iussit. Erat enim paruulus statura, propter quod etiam Catullus in hendecasyllabis vocat illum falluputum disertum, & iurauit si quam iniuriam Cato Pollioni Asinio accusatori suo fecisset, se in eum iuratus rum calūniam, nec vnquā postea Pollio a Catone aduocatisq; eius, aut re, aut verbo violatus est. Solebat postea excedere subsellia sua, & impetu latus vsq; in aduersariorū partes transcurrere. Et carmina quoq; eius

Emer, qui digito caput uno scalpit qd credas hñc sibi uel le uirū.

quāuis loca sint, plena sunt ingentis animi. Dicit de Pompeio, digito vno caput scalpit, quo credas sibi hunc velle virum. Compositio quoq; eius in actionibus ad exemplum Demosthenis riget, nihil in illa placidum, nihil lenē est, omnia excitata & fluctuantia. Hic tamen in epilogo quem pro Messio, tunc tertio causam dicente habuit, non tantum leniter componit, sed cum dixit, Credite mihi, nō est turpe misereri, & omnia in illo epilogo ferē non tantum emollitæ cōpositionis sunt, sed im fractæ. In hac controuersia, publicanam sententiam dedit **FETVS** quidam rhetor staturæ pusillæ, in quam Eustemon homo venustissimū ingenti Græce dixit. Antequā te viderem, nescio rhetor, an foratos esses. Fuit autem **CAESTII** sententia. Captus est, inquit, pater, si te capti mouent, & hæc captus est: et quasi non intellexissemus/ait, nescitis dici capros luminibus: & illud dixit. Mittes tamen epistolam infructuosam, odisse illam debes, hæc est quæ matrem tuam excauit: & illam salustissimam in quam multi inci sunt. Propter hoc ipsum, inquit, magis flebilis est, quod nō potest flere. Et iterum, inquit, Lacrymæ matri desunt, causæ supersunt, tanquā cæci flere non sōkant. Memini **CRISPVM** quendam antiquū rhetorem in illa controuersia viri fortis, qui tertium filium retinet, cum alter filius in tyrānicidio perdidisset oculos, alter in acie manus: Exurgite nunc vna cadavera, rogare pro fratre. Sed quid ego meos deitæo, alter quod roget non videt, alter quod roget non habet. Multa cōpositio belle sonantis sententiæ nomen imposuit. Itaq; nemini **LATRONEM PORTIVM** vi exprobraret hanc iudicandi scholasticis negligentiam, maxime quia Tristius compositione verborum belle cadentium multos scholasticos decetabat, omnino decipiebat, in quadam controuersia cum magna, quasi fluere,

DECLAMATIO SENEGAE. Fol. 111.

Et conestata, sic locum conchussit. Inter sepulchra monumenta sunt. Et cum scholasticis magno clamore laudarent, iustus est in eos ut des-
 hinc, & hoc effecti, ut in reliqua etiam qua bene dicta erant, tardius
 laudarent, dum insidiae vererentur.

IN SCHOL. (Libera parentes,) hoc thema apud Fabrum est, sed paulo al-
 ter. (Non est quod.) Proprietas & lex vinculi, non vos eo animo existima-
 te matrem facere, ut ille vincatur, sed potius huius vinculi retinet, ne in Pira-
 tum eam incidat. A fine, & est torunda traductio, vinciri ne vincatur.
 (Nauigaturus reliquit.) Probat patrem velle ut filius moriatur, ut admittat cau-
 sam, qua se ille defendebat, nam si tunc nauigaturus, cum potuisset diuina
 re maris pericula, nihil filio precepit, nec nunc quidem precipiet, reliquit,
 cum nauigaturus timens filij saluti. Nunc igitur etiam non uult nauigare.
 Memento sine, manet & id quod ad finem destinatur, nolo nauigares propter pe-
 ricula, ea nunc etiam sunt, non debes nauigare. (Nec adhuc eam erat.) A
 minori. (Deducite filium,) uinculus, id est imitatio, cum in sceleris est ad
 ueritatem pertinet. Hec autem ad tragicas. (Ergo i adolescens.) Per-
 missio iracunda. I sequere Italiam uentis. (Nec decem mensium.) Quot il-
 la te gestauerit in utero. Ex intellectu uiget ingratus hinc. (Mater si non.)
 Sic comparatione ostendit deteriores matris conditionem. (Matrem meam.) In-
 re uidetur fieri, quod sit exemplo eius ipsius qui accusat. Summum autem ar-
 gumentum est, cum id ipsum retorquetur in aduersarium cuius res ille arguit,
 ut pro Ligario Cicero contra Tuberonem. (Vni uinculis,) Et me si patrem
 qui non redimitur. (Oculos patri debeo.) Tu oculos pro patre amisisti, &
 me non uis eius causa, uel nauigare. A maiori. Qui facit quod est maius, non
 debet prohibere alteri, quod est minus. (Desertorem tuum,) ἀρτίον ἀγορῆ,
 compensatio (Cui uincto mater.) Non pugno tecum, propterea quod uincu-
 la formidem, nam etiam si uicero, ad Piratas est eundem. uoluptas autem est,
 id est intellectus, quod ex his que dicuntur aliud intelligendum relinquuntur.
 Vnitissimum in hoc sententiarum acumine. Emphasis autem est, quando plus
 intelligitur, ut illud quo magnitudinem equi expressit Vergilius, demissum
 lapsi per funem. Interim & Emphasis, que relinquunt intelligendum, & id
 quod non dicitur, sed suppressa uoce, ut illud Ciceronis, quod si in tanta for-
 tuna tua bonitas tanta non esset, quia tu per te, per te, inquam, abimes, intelli-
 go quid loquar. Tacuit enim illud quod nihilominus accipimus non desse
 homines, qui ad crudelitatem eum impellerent, hic autem suppressitur uox

Et non absconditur, supprimitur quidem, cum non imperfecta manet oratio, subicit enim acerbissimo luctu victoria ista redundaret, sed cum videtur preterea quid aliud noluisse, quod ratione aliqua subiecit. Absconditur autem per ἀποκρίσιον, cum imperfectus sensus relinquitur. Contrarium intelligitur per ἀντιθέσιν, sed citra irrisionem, cum irrisione per Ironiam contrarium, aut diversum. (Matri nihil.) Dissimilitudinem ostendit in utriusque fortuna. (Patri quid timeo.) Plus expressit per interrogationem, quam si singula enumerasset. (Tota officij,) utri plus in ea fortuna deberet magisque teneretur ex officio succurrere. (Vtile est patri.) Etiam si utile sit, non esse faciendum, deinde nec utile quidem esse. (Signum esse non.) Neque enim videbatur mulier posse ligare filium, quasi uero hoc ad matrem spectet, et non ad magistratus. (Putate seruum.) A simili uelut inductio. (Quomodo, inquit, cuius.) A minori. (Sed proprium.) Totum illud abstulit à patre, et matri tribuit. (An non semper.) In questionem infinitam cui subiecit finitam. Tunc enim bene infinitæ tractamur, cum ad finitas accommodantur, quæ quæuis ad finitarum probationem sufficientes non sint, sunt tamen necessariae. Ut enim probetur bu. c. filium non esse cogendum, necesse est precedat, non omnium filium cogendum esse. (At periculosum est,) hoc sic est distinguendum, at periculosum est, ut sit ἀντιθέσις. Ea autem quæ sequuntur, solutio, nihil nisi si domi manere et flere, flendo enim tu amisisti oculos. (Pro matre submisisse,) bene eum his quadrat præceptum Horatianum:

Telephus et Peleus cum pauper et exul uterque:

Proicit ampullas et sexquipedalia uerba.

Si dicentis erunt fortunis absque dicta:

Romani tollent equites pediteque eachinum.

(Ad habitum) ad eam imaginem, quam animo de nobis concepisse par est eum, qui moueri debeat. (Caluus,) Quoniam de hoc genere sedatore, et molliore orationis loquebatur fecit mentionem Calui, qui erat concitator. De hoc autem Calbo etiam meminit Cicero in epistola quadam ad Trebonium libro xv. Et de hoc Calbo meminit Fabius, cui alibi iudicium, alibi sanctitatem tribuit in dicendo. (Salluputium) Apud Catullum est Salaputium, Epigramma autem apud Catullum huiusmodi est.

Risi nescio quem modo in corona,

Cui cum mirifice Vatimiana

Mens carmina Caluus explicasset,

DEGRANATIO SENEGAE. Folky.

A. Antiqua de his, cumque tollant,
 D. Magni Salaputium, dicitur,
 O. Osonis caput oppido est pusillum,
 H. Est rursus semelans, cura,
 S. Sibile, & lone positam Lidonia.

Est autem Salaputium, vel Salaputius uox per iocum ficta, & sal, & pusio, pro nomine appellat Caluum, q. scilicet pusio uideretur, sed in mor-
 dacum, & dicitur plurimum habere salis. (Circumuentum in forti-
 te.) Is circumuentum dicitur, cui insidie instruuntur, qui captiose deludit-
 tur. Sortes autem argumentationis genus est, quod coactionem appellamus.
 Deludit autem hec quando pro causis assumitur, quae reuera cause non sunt,
 qui alios irrat, & occasionem dat tolerantiae, qui occasionem dat toleran-
 tia, & ad uirtutem incitat, qui incitat ad uirtutem bene facit, bene igitur fa-
 cit, qui alios irrat, neq. etiam prius uerum erat causam tolerante esse irri-
 rationem. (Iuraturum callidum,) Calumniam te iurare dicebant, qui iura-
 bat, se non calumiose, non fraudulentum egere. Vide qui huius sacramenti obli-
 tis improbe ad litigandum processerit, prae hoc quod peccat, etiam lites
 impensas atq. damna aduersario sarcire cogitur, & hoc iuramentum petiti,
 neq. per eum iuri, neq. recusari potest per utrumq. litigatorem, per aduocatos
 utriusq. partis. Intelligit igitur, se iuraturum calumniam, aut oblato iuramen-
 to, etiam aduersarij cogentur iurare. (Digito uno,) sic licet hunc uersum
 restitui. Qui digito caput uno seclpit, quid credas hunc sibi uelle utrum? Sto-
 milia comitia iactata esse in Pompeium a Clodio, dum adesset defensionem
 cuiusdam amici sui meminit Plutarchus in eius uita. (Rbetor an soratos,)
 Si diuinare licet in alienis scriptis, nusquam alibi maior occasio, quam in his
 Senecae controuersijs, quae tam sunt deprauatae, ut quae uidentur emendatis-
 sima suspecta sint. Hoc autem locus si licet immutare illud soratos, aliquis
 sensus erit, ut ut pro soratos dicamus & soratos. Est autem soratos uersu-
 tum fictum, cui fortassis propter paruum & obesam staturam Rbetorem
 similem dixit, antequam te uiderem, antequam te plane ex facie hominem agnos-
 cerem, nas frotibus plenam putari, uel ante eum uiderem. Sed in tanta per-
 uersitate exemplarium nihil certi est, diuinet alijs. (Et haec apta est) ridi-
 cula & laud est, quae debet fieri cum additione alterius uerbi, & in re fe-
 ria, ubi debeat usurari pro argumento. (Alter quod roget,) quasi uero oca-
 lis uideri debeat, aut possit quod peccandum sit, aut manibus teneri, quod sis

LIBER SEPTIMVS.

rogaturus, nec eos quidem videre necesse est, quos roges, nec manibus tunc re ne fugiant. (Nomen imposuit.) Fortassis detrahendum est, nomen, ut dicamus solum, imposuit, id est delusit, & fecit ut non animum aduerterent, uel imposuit nomen sententiæ, cum reuera non essent. (Inter sepulchra.) Conclusio erat periodi, monumenta autem dicuntur & sepulchra, & insignia ad posteritatem memoriam transmittentia, quæ quoniam in sepulchris sunt, monumenta etiam appellantur. (Dum insidias,) dum pararetur se capi.

DECLAMATIO QVINTA de procuratore & priuigno.

MORTVA Quidam vxore, ex qua filium habebat duxit aliam, sustulit ex ea filium. Habebat procuratorē in domo speciosum. Cum frequenter essent iurgia noueræ, & priuignū, iussit eum emigrare. Ille trans parietem habitationem conduxit. Rumor erat de adulterio procuratoris, & matris familie. Quodam tempore paterfamilie in cubiculo occisus inuentus est, vxor vulnerata, cōmunis paries perfoffus, puer subetur percussorem cognoscere. Ille procuratorem digito denotauit, secusat filius procuratorem cædis, ille filium parricidii.

CARELLIUS FVSGVS PATER. Vt audiuſ clamorem, si qua est fides, deprehensos à patre adulteros putauit. Quis ferret te voluntariam testem in forum venientem, etiam si venires dictura pro fillo? Infferre me puer quāuis periclitor, plus tamen pro te timeo, nimirū fraternalis insidias vestigis, itaq; tam tibi cum matre non conuenit. Quācūq; mater vixit, pater me fuit procuratoris contentus, nec facile sit parricidium. Vis scire quantum natura possit, etiam infans pro patre loquitur. **TRIARI.** Viuo patre adultera, moriente conscia. mortuo testis, aliquis vno teste cōtentus est, dabo populū, obicit priuigno parricidii, fillo mendacii, intrat procurator qua solebat. Die puer, quis patrem tuū occiderit? dic audacter: eundē nominas, quē populus, nox placet sceleris, prorsus adulteri tēpus: habui patrem tam bonū, vt cū vxorē habere vellet, tamen me nouerā habere noluerit. Quo mihi lumen? ea tan

DECLAMATIO SENEGAE. Fol. lvi.

cum admissuro nefas optanda non est. Quid, inquit, ante peccauit dis-
 simile est, memento enim de homicidis queri, potest tyrocinum esse ho-
 micidium, parricidium non potest. Lumen attulisti ut discerneres, erat
 illis quem leuiter uoluerat debere. Videmus adactum in precordia
 gladium, sic ego noueram uulno assem? frater quero, an videris pro-
 curatore proximo nocte: nunc de prioribus quero, **VIBII GAL-**
LII. Ego taceam de adulterio quod persequitur & populus? Ego taceam
 de parricidio quod persequitur pueri: Testor vos iudices saluum patrem
 reliqui. O magnam in contrarium seculi nostri peruersitatem, inductus
 est qui patrem posset occidere, & noueram non posset. Etiam si quis
 occidere patrem non potest, noueram potest. **SEPVLLII BAS-**
SI. Dum per sodio parietem, aliquis sentiet. Cuiusuis leuissimum som-
 num, pueri, an sentis, an medice etatis: Pueri: Frater sentiet, Senis pa-
 ter: Medice etatis: Nouerca. Quererem quam sordida domo natus
 esset, si villam habuisset, nunc inquisitionem nostram humilitate effu-
 git. Non miror si necis, quam difficile sit patrem occidere, cum incerta-
 tum habeas patrem. **ALBVTII SYLLI.** Quero a te mulier,
 an filio tuo credendum putes. Liceat mihi nutrire puerum, ne cum ma-
 tre illi, ne cum tutore queat conuenire. Tres in cubiculo sunt, patrem
 occidis, puerum contenis, adulteram non times, singuli se serui libertique
 offerebant, puer stabat ante omnes, percussor latebat post adulteram.
 Quid ante peccauit: cuius uxorem corrupe? quod si fecissem, hominem
 occidere, sed patrem non possem, hominem occidere bonos habeo te-
 stes, timet hunc in aliena potestate. Aspice corpus patris quam grauis
 plaga, quam alte adactus est gladius, sic ego noueram percussissem? **CAES-**
TII PII. Adulterum te esse, non vnum testem dabo, non corruptum,
 dabo multos, dabo etiam pueros. Patrem tam grauter percussi, quam
 debui noueram: Noueram ne sic quidem, quemadmodum patrem.
IVELII BASSI. Tibi fuerit necessarium lumen, ne eam occideres,
 propter quam occidebas, mihi supernacum erat, ne in instrumento parris-
 cidii detegerem parricidium. Si rerum natura pateretur, oblitiscendum
 mihi erat patris dum occiderem. Minore licentia, que non videmus agi-
 mus, & quamuis non minor sit atrocitas facti morte, formido minor est.
 Si patrem occidi, totus mihi lectus purgandus est, tibi parcam, parrici-
 dium non habeo, non possum gloriari vitione patris, frater illam meua

LIBER SEPTIMVS.

occupavit. **BLANDI.** Quā difficile est filio patrem vulnerare, & quā facile priuigno nouercam occidere. **VARI GEMINI.** Patrem, inquit, occidisti. Testor vos iudices nihil leuiter hęc manus faciūt, vtrum non habui potestatem? atqui vulnerata es, vti nolui te occidere, non habui potestatem, atqui vulnerata es, leuiter vulnerata es, quā diligenter seruata es. Tu testimonium dic, & ostende vulnus, percussor ille quā timuit, ne occideret. **PORTII LATRONIS.** Quare lumen affero? fortius parricidium faciam, si non videro patrem, occidere aliquis patrem antequā nouercam potest, nouercam ne post patrem quidem potest? **TRIARI.** Aliquis parricidio puras manus seruat, & inde incipit quo peruenire difficile est: **DIVISIO.** Has controuersias quę & accusationem habent, non eodem ordine omnes declamauerunt. Quidā fuerunt qui ante defenderent quā accusarent, ex quibus Latio fuit. **Fuscus Asellius,** Debet, inquit, reus in epologo definire, optime autem epilogum contexit defensionem, & homines magis defendenti quā accusanti fauent. Vltima sit pars quę iudicem fauentem possit admittere. Quidam permiscuerunt accusationē & defensionem, vt per comparisonem duorum reorum irent, & crimen simul repulissent statim transferrent, ex quibus fuit **Cæstius.** Hoc non semper expedit, vtiq; qui imbecilliores partem habent, nō est vtile cominus congressi, facilius latent quā non comparantur. In hac controuersia duo vel tres rei, nouerca enim procuratori coniungitur. Itaq; à filii parte, vtiq; aiebat prius accusandum, quia vnum debebat crimen defendere, duo obiter, & adulterii & cædis: si qua sunt ex vtraq; parte difficilia, non colorem, sed argumentationem desiderant: itaq; ne modum excedam præteribo. Circa vulnus nouercę quidā bellas res dixerunt, quidam ineptas, immo multi ineptas. Prius illa quę belle dicta sunt referā. **FVSGVS.** Vt destricta leui vulnere est cutis, non credas factū manu priuigni, credas amatoris. **PASSIENS/ AIT.** Sed leuiter te vulnerauit dextera illa, cui nec partes obstitit/ nec pater. **VARIVS GEMINVS** Dixit. Da ferrum testi meo, fortius feriet. **CAESATIVS** Dixit, cum descripsisset quā leue vulnus esset. Nocueras, inquit, mihi, si amicę tuę nocere potuisses. **NIGER BRVTIDIVS** quotidiano verbo satis significanter vsus est. Rituaem, inquit, occidit, amicam fauciat. **HISPO ROMANVS** eiusdem ge-

DECLAMATIO SENEGAE. FoL. lxxvii.

perit rem dedit, ostende nouerit, ostendit id quod amator tutus uellit
 BASSVS SEPVELLIVS dicit. Maritum occidit, adul-
 teram strangit. Ex illis qui res inopas dicit, primus ibi ante om-
 nis MVSA uidentur, qui cum uoluit nouerit descripsisset adiecit.
 At Hercules patet, mox tanquam patet, perfolius est. M V R R H E-
 DIVS patrocium patet esse, quod casu sua sanguinem milit.
 NEPOS LADINI VS, ait. Non est, istud uoluit, sed iudicantis
 aduenit mortis, SENIANVS. Ex illa rustorum nota sententiam
 promittit. Non vulnerauit, inquit, nouerit, sed uiri sui sanguine as-
 perit, cum ille vulnera tantum ponatur. VINITIVS exactiss-
 mi uir ingenui, qui non dicere res inopas, nec ferre poterat, solebat hanc
 sententiam Seniani deridere, & similem illi referre in oratione distam
 Montani Votent. SENIANVS in hac eadem controuersia dice-
 rat. Nihil puero est teste certius, utique quinquenni. Nam & ad eos per-
 uenit annos, ut intelligat, & nondum ad eos quibus fingat. Et hac dis-
 finitio, inquit, ridicula est, nihil est puero teste certius, utique quinquen-
 ni, puta nec si quadrupes puer testis est, nec si sex annorum. Illud uer-
 nustissime adiecit. Putes, inquit, quidam tibi omnia in hac sententia
 circumspici hominis sunt, finitio, exceptio. Nihil est autem inamabi-
 lius quam diligens stultitia. MONTANI VOTTENI senten-
 tiam huius atebat esse similem, & debet hanc in omni, & expectat *Fortas-*
 est animal canis, utique carnis paratus, ut autem non requiritur *se, orone*
 Montano, accusauerat illum apud Cæsarem d. Colonia Narbonensi rogatus
 ut Montanus adeo toto animo scholasticus erat, ut eodem die quo ac-
 cusatus est à Vinitio, decertauerit, in Vinitio orationem sententias suas
 referebat. Eleganter illud dicit, SVRDINVS. rogo nunquid pu-
 tas illum alteram partem declamasse? Grauis scholasticos moribus in-
 usit, exempla cum dixerunt, uolentes illa ad aliquod controuersie
 thema redigere. Hoc ut aliquando faciendum est cum res patitur,
 ita inoptimum est iudicari cum iudicari. longe accedere, sic quo-
 modo fecit in hac controuersia, qui cum diceret pro filio locum, de
 indulgentia liberorum in parentes, uenit ad filium Cæci, & ait, Mu-
 tu tu periculo patri naturalis uocis impedimenta rupit, qui plusquam
 quinquennis taceat, qui quinquennis puer ponitur, putant ubi con-
 modum est quinquennis, sententiam fieri, quia Latroni bene

LIBER SEPTIMVS.

cesseret, qui cum diluisset vulnus exiguum, dixit. *Aspicite istam vix apparentem cicatricem, rogo vos, non putetis puerulum fecisse, & ne puerulum quidem quinquennem.* **GALLVS VIBIVS** improbam dixit sententiam, cum eadem describeret. *Occidit, inquit, maritum, nouercam læsit, puero pepercit, etiam hunc putabat suū. Valde enim puero Gælius aiebat parcendum. Itaq; dicit cum laudaret eius testimonium, procuratori natus est.* **BLANDI** sententia laudabatur, cum descripsisset à puero demonstratum procuratorem, digito, multa significante.

SCHOL. (Vt audiui clamorem.) Ex narratione sumptum videtur, tantum abesse, ut ego occiderem, ut cum pater occideretur putarem strepitum esse deprehensi adulteri. (Quis ferret te.) *Tractatio est artificialis probationis, id est testis cuius inueniō tamen ante careat, at non nisi summis eloquentie uiribus, ut Fabius ait, tractari debet. Probatio artificialis illa est, ad cuius inuestigationem, & ingenio, & arte est opus, ut inueniās probabilia in unaquaque re. In artificiali quæcum est, ultro ipsa occurrūt, ut testis in iurandum tabule. Vbi autem non occurrant ipse, ingenio non sunt uehigandæ. (Etiam si uenires.) A contrarijs. (Plus tamen.) Ne si tu fias matri inuisus quem admodum ego, & te perdat, nihil inueni me uideris imitari, dampnari faues. (Pater me fuit) suspicionem mouet, nō propterea quod indigeret adduxisse procuratorem, sed ab uxo re persuasum. (Vis scire.) Argumentum non perpetrati parricidij, quia natura impellit ad amorem paternum, quidam uincere difficile est, & id probat infamem argumento. (Aliquis uno teste.) Compensatio est, nam pro uno teste, quo argutor parricidij, ego do totum populi quo arguo adulteri. (Obijcit priuigino.) Ex persona red arguitur obiectum, nam & credibile est falsum dicere nouercam contra priuiginum, nec credibile est filium paruulum uoluisse mentiri contra matrem. (Intrat procurator) antea cum non in eadem domo habitaret illa intrabat, nō mirum est si nunc etiam suffoderit. Dicitur autem & si magis figurate quæ uere, neq; enim fuit opus ut per illam locum intraret, qui iam intus erat. (Nox placet) docet circumstantias magis fuisse pro aduersario, ab occasione locus est. (Habui patrem) Occurrit illi suspicioni qua obijci poterat ipsum patri fuisse suspectum, & ideo domo exclusum, non me, inquit, ille domo eiecit, sed uoluit seorsum à nouerca habitare, quod alio modo autem nouercam non habet, qui est nouerca non habitat. (Quo mihi lumen.) dicebatur ab aduersarijs lumen ipsum attulisse, ut posses dictum dirigere, ille contra ostendit relictam & tenebras sceleris*

DECLAMATIO SENEGAE. Fol. lxxviii.

Per esse unicus. (Qui inquit,) Ab antea in aera. (Memento enim de homici-
 da.) Non datam de parricida legendam, ab ipsa enim atrocitate probat non
 potuisse illud esse primum, non repente fuit virpissimus. (Lumen atulisti) di-
 cabant illi ut nocere eis occideret et patri parceres lumen atuleras. Hoc ostendit
 ab euentu falsum non potest esse uulneratus est, non erca uix perfricta. (Inuen-
 tus est qui patrem.) Conuictoria pronuntianda, et est ex repugnantibus. (Dum
 postudio.) *Ab* debile sunt ex communi, in sonus auditur, cuiuscumq; dicas les-
 timonium esse somnia omnes tibi dabo, qui uolere peissent. (Querere qua) ab
 debile personae fortuna, sunt autem personae adiuncta, fortuna, natura, quae cumq;
 ad amicum pertinetur. In fortuna consideratur genus, patria, diuitiae. In natura,
 ualorudo, forma, robur, uelocitas. In animo, disciplina, & uirtutes. (Humilita-
 te effugit.) Tam est obscuro locum uel terra filius credatur, *Et* ut ille ait frater
 culus gigantum. (Singuli se ferui,) hoc ad narrationem spectat, omnes illi suu
 mihi testimonium offerebant. (Aspice corpus,) Signum est a uulnere, quod fa-
 ctum ab adultero, *Et* non a filio uideatur. (Instrumento parricidij) lumine, quod
 ut tu dicis adduxeram, ne in uulnere errarem. (Obliuiscendum.) Tantum abest,
 ut illato lumine me debuerim parricidij comones facere. (Totus mihi lectus) O ce-
 cisa nouerca. (Adultero qui lectum cominuerant.) (Tibi parcam.) Tibi par-
 cerem o adulter cum patrem occidissent. A pugnantibus. (Frater illam) adultero
 rum & matrem suo testimonio prodendo. (Vtrum non habui.) Qui oblata ocea-
 sione non facit, uideatur uoluisse. (Ostende uulnus.) Ipso uulnere fidem facies non
 fuisse a priuigno. (Occidere aliquis.) Pugnantia haec omnia sunt. (Et inde inci-
 pit.) Per multa scelera uia ad parricidium peruenitur, Et tu uis hoc esse rudimen-
 tum. (Reus in eplogo.) Pars quae defensionem habet, debet cum eplogo continere
 ari, quoniam magis est apposita ad comiserationem. (Simul repulissent.) Mox
 ubi se purgassent, alterum accusarent. (Cominus congreg.) Qui uiribus impar
 est, eminus iaculetur, ne illi accidat, quod illerant. Infelix puer, atq; impar congreg-
 sus Achilli. (Idem colorem.) Quia non de bonestate contenditur, sed de fide &
 ioniechra, quae magis exigit argumenta, quae colorem. Quomodo enim uis quae
 negantur esse facta, colorem adhibeamus, ut honeste facta uideantur? (Ut destri-
 eta.) Per *per* uo u, id est dominationem, et amplificationem. Per eisdem enim gra-
 dus descendimus, quibus ascendimus. Id est eadem uia, *Et* ars est, sed altera effi-
 cit magni, altera paru. Huic simile illud est uulnus gladiatoris, quod uix acu-
 punctum esse uideatur. (Sed hinc uia.) Ironiam habet, cum contrarietate qua-
 dam. (Telli meo,) Id est fratri puero. Habet autem iocunditatem illa periphra-

LIBER SEPTIMVS.

sis (Nocueras.) In elevatione uerbi est. Et suspitione nominis arcaea. (Vellere
 ut.) Magna diminutio est, qua uulnerare uerum in uellere. (MMS &c.) hinc
 suspicio: fuisse illum huguſi medicum, qui Antonius Musa dicebatur; (Tanquã
 paries) solida similitudo est Et sordida. (Quod conſaſit.) Ubi multo magis
 est ridiculum, quemadmodum febriſtantes lenari ſolent ſanguinis miſſione, ita
 illic cenſam, quæ laborabat, uisus eſt miſſo ſanguine ſublouaſſe. Stultiſſimum con-
 ſam malam cum egrotò conferre, ſed multo ſtultius ſanguinem. (Marſo.) De
 laſcivia notandum eſt. (Sed uiri ſui.) Dicit contra ſententiam, in quo pœnerit uir
 uera. (Euntio, exceptio) ſimilitudine appellat ſententiam certam, Et ratam, nihil eſſe
 certum puero. Exceptionem autem, q. non quous puero dixit, ſed quinquenni. (De
 ligens ſtulticia.) Cum aliquid ſtulte facias in eo ipſo ſua gere, tanto enim ſtulti-
 tius ſeruis. (Decernuerit.) In ſchola declamatoris. (Rogo nunquid.) Accuſat
 et ille ſeruo, Et tu quaſi alteram partem declamauerit, ita per iocum altera ſuſci-
 piſ. (Sententiam ſeri.) Ex alluſione. (Etiam hunc patetbat ſua.) uel eſt improbi-
 tatis in aliquo intellectu obſceno, uel quod eius filium diceret. (Digito nullum) ſer-
 uiſſe impudico, Et ideo uidebatur illum notare adulterij.

DECLAMATIO SEXTA DE EO

qui ſeruo filiam matrimonio contuxit.

TYRANNVS permittit ſeruis, ut dominis preemp-
 tis dominabus ſuis nubant. Profugerunt principes ci-
 uitatis. Inter eos qui filium, & filiam habebat profectus
 eſt peregre: cum omnes ſerui dominas ſuas vituſſent,
 ſeruus eius uirginẽ ſeruiuit, occiſo tyrano reuerſi ſunt
 principes, in crucem ſeruos ſuſtulerunt. Ille manum
 ſit, & filiam collocauit, accuſatus clementie.

ARGENTARI I. Haberemus ſoluitũ, ſi has nuptias feciſſet
 tyrãnus non pater: habe hunc illi honorem, ſac dotalem, ſine domina
 cuſtodiat. Sanum putatis eſſe, qui manu tyrãnum imitari quã ſeruiſ-
 Pater noſter honeſtis parentibus natus, qui enim aliter cõditionem ma-
 tris noſtræ habere potuiſſet, ſi tantum ingenuus fuiſſet. **CAESTII**
P II. Soror opto tibi perpetuam ſterilitatem, cum dicerem, manumit-
 tamus, ſeruiũ, arebat, expectemus ſororis nuptias. Ergo tibi ſoror ut
 honeſtos habeas liberos adulterandum eſt. Fecit ſe ſimilem tyrãno, ſi

DECLAMATIO SENECAE. Fol. lxxix.

Martia nuptis liberam cruciatum, Plur seruo dominæ permittit, quæ tyrã
 nis. **Q**uæ facta hæc nuptis, infamus est, aut tyrannus. Quis hoc potest cre-
 dere, optandum filie fuisse, ne sine seruo tyrãnis, ne rediret pater? Si in-
 terrogauero patrem, quod grauissimum in tyrãnde fuerit scelus, si sa-
 nus est, respondebit, quod dominæ seruum collocatæ sunt. **FVLVII**
SPARSI. Eligitur maritus quem sanus pater dotalem dedisset, ge-
 ner tuus ipsa nuptis crucem meruit. Egregium generum, cui nihil est
 gloriosius, quam quod inter cruciatos non est. Grauisima quoq; ipsi
 seruo facta est iniuria, dominam suam non licuit illi seruare virginem,
BLANDI. Fecit etiam seruo iniuriam, cum detraxit abstinentiæ
 gloriam, nuptis suis manumissus est. **O** matrimonium omni adu-
 lterio corruptus. **IVLII BASSI.** Liberata Republica quod me tris-
 tem vidistis, nolite mirari, nobis etiamnum viuit tyrannus. Virgi-
 nitatem quam sub tyranno seruauerat, perdidit sub patre. Dic furcis
 fer cui sororem meam virginem seruastis? Dic si placet, mihi. Non
 vitiauit, inquit, cum liceret illi. Ita ne dignus est nuptis, quia indi-
 gnus est cruce? Ex cella suæ dominæ migrabit in cubiculum, vel do-
 mina ex cubiculo suo migrabit in cellam. **CORNELII HIS-**
PANI. Melioris conditionis sunt vitiatæ quam virgo, illis mutare
 nuptias contigit. Quare tyrãnicida præmium accepisti? etiamnum alia
 quæ ex edicto tyrãni nupta est: qui edictum tyrãni fugerat, redit cum
 edicto. Dementia hoc patris factum est, ne tyrãnum accusare posset.
 Quod ille, inquit, filiam meam virginem alteri seruauit, nunc maritus
 est: qui sub tyrãno quoq; nihil aliud potuit quã raptor esse, is qui dotalis
 destinatus erat, custos relictus est: propositum est edictum, quod ne ferremus,
 fugim?, nihil per totum publice seruitutis spacium indigni? visum est, nihil
 ditis hominibusq; minus ferendum: itaq; tyrãnus post hoc occisus est, des-
 pōsa est puella, omnia ex edicto tyrãni facta sunt. **ALBVTII SYL-**
LII. Egregius gener, cuius hæc vna gloria est, quod cõparatus cruciatum
 frugalior est, meli? seruo custodiuit dominam, quã pater filiam suam collocauit:
 quemadmodum tratus tyrãnus, alienos inimici tibi nepotes precatur: cū
 sanus pater fuit, ne has videret nuptias, fugit. Parum putatis magnam argu-
 mentum demeritæ, quod egit tyrãnum in morte, patres in exilium, seruos in cru-
 cem? quomodo, qui sic fugis, sic collocas? Honerit? exules quã socer. Si vales
 inuenire generi tui ppter iniquos, ad crucem eundem est. **ARELLII FVS**

LIBER SEPTIMVS.

CI PATRIÆ. Ex terro gener, & ex domus vxor, & ex domino lo-
 cet est factus, quis has nuptias non tyrāni putet? patre tyrāni criminibus
 accuso, tyrānum patris, quid de tyrāno loquor? patri similis est. Quid
 de patre non querat? tyrāno similis est. Miserrima soror sub tyrāno pas-
 trem desiderabas, id in filia tua cogitit, quod tyrānus tantum permisit.
 Nunc nobis pater, si sanus es, exulandum est: quid enim miserrimus
 accidere potest, quā si status in libertate, quem ceteri vix ferunt in ser-
 nitate: fugimus ne seruiremus, felicitatem nostram in calamitatem con-
 uertit, aliquando ebitm fugit. Satius cum ceteris contumeliam ferre,
 quā liberatis omnibus solos in tyrānidem reitet. Seruo libertate in de-
 dit, filia seruitutem, seruo filiam dedit, innocentiam abstulit. Nescio quid
 sibi velit, quod serui meritum laudat. Tyrānum enim laudare debebat.
 Seruus non stultus, tergum, & caput suū delictis presentibus prætulit:
 si dixisset tūmisse tantam, laudabo, & hanc illi etiam nūc optabo men-
 tem. Ceteri honestos inuenerunt seruos, hęc talem habet, quales ille in
 tyrānide habuerunt. Soror mea ancillula pellexest, sed vt domina nus-
 beret, cōseruula de cellula exacta est. Nullū in tyrāno maius scelus fuit,
 quā quod tibi libuit imitari. O te soror miseram, quod ista non sub ty-
 ranno passa es, tam enim pati desisses. Hoc tu putas procerium esse, quia
 domum non violauit? violet quantum voret. Iste vero, vt dicis, inu-
 riam tibi fecit, quia affirmatam tuam moratus est. Si non cessasset, iam
 fortasse ex illo nepotes haberemus: habebimus generum, si possumus,
 patri similem, sin minus non erubescendū, cui cognatus sit aliquis, cui
 sacra aliqua & penetralia, in quæ deducatur vxor, quem adiungamus ad
 domum, non quem extensum doleamus. **PORTII LATRO-**
NIS. Qui omnia tuleramus, hos fugimus. Vocat seruū, & quia cruce-
 cem non meruerat, mereri iubet. Itane furcifer tu potuisti dominā com-
 plecti? putasti autem te per tyrānum victurum, aut semper futurum pas-
 trem? felicissimi videbuntur, quibus contigerit raptus, tyrānus. Ita sine
 dubio beneficium dedit qui custodiuit dominam a stupro, se a cruce.
 Cum infelici face ad dotale suū noua nupta deduceretur, si qua fides est
 exhorruī, quasi repositum esset edictum, cogitabam quem forori virū
 eligerem, simpliciter fatebor, fastidiebam iam eas condiciones, quæ an-
 te professionem fuerant, atebam, illo tempore, & alix virgines erant.
 Non vitiauit, inquit, sub tyrānide, o nos felices, si ne nunc quidem.

TYRARIUS. Age, hoc non est premium, vnum spectare omnium
 cunctis? Geram, habere si habuisset tyrannus filiam, non scripsisset edi-
 ctum. Indicit filiam de qua sperni iubet, maiorum imagines cum ma-
 gis regende sunt. **VARII GERMINI**. Eadem hora & liberum
 fecit, & generum, hoc fecit quod tyrannus non cogit, nisi cum irascitur,
 seruis ne tunc quidem fecit cum cogitur. Generum habes, qualem? ut
 illi laudationem suam accidam, nempe frangi ferasi, seruis suis paritura
 fratres. Quamquam non expositum tibi seruum pertinet, sunt quidem acera
 haec tyrannide mala, tamen tristiora exponam, quae post tyrannidem ge-
 sta sunt, non dubitabam quam esset tyrannide nuptiarum, si sub tyranno vi-
 tiata esset, haberemus, hoc non tibi vni accidit: nondum tyrannum oc-
 cisum pato, etiam tyrannicas nuptias video. **MARYLLII**. Nunc
 sciam, an merito libertatem acceperis, si liber non mereris crucem, hoc
 quod obiticio, qui in pluribus fecit occisus est. **L. VINITII**. Nunc
 in domo nostra matrimonium est, cuius me puderet, eius si raptus esset.
 Quam miseros putatis iudices esse eos, quibus quidem duo quae mi-
 serissima fuerunt optanda sunt, tyrannus & raptor. Vna generi tui comen-
 datio est, quod se aliquando ista puella patiuit indignum. **VALLII**
SYRIACI. In eadem conditione iudices sumus, ut consolari de-
 beamus sororem, quod aut rapta non sit, aut nupta sit: & tamen quid
 ille meruit quoadu per dominum licuit, innocentissimus seruis? **SE-**
PVLLII BASSI. Nuptias clausa domo fecimus, in contuberni-
 um deducta serui dominas est, ita ille dexteram sororis meae nisi dum
 manumittitur non contigit. **POLLIONIS ASINII**. Inter
 nuptias scilicet in crucem generi nostri iocabantur, Miserrimum
 egisse me diem memini, quo seruire coepit. **R. P.** Miserrimum diem
 egisse memini, quo in exilium fugimus. Inter hos dies sororis nup-
 tias numero. Miserrima soror fortasse vernularum tuarum nouerces,
 pater volo ducere uxorem, dic quam mihi est melles respondeas. Con-
 tra **ALBERTII SYLLII**. Seruauit dominanti, si quis tyranno indi-
 casset, solus in cruce pependisset. **DIVISIO LATRO** in has
 quaestiones diuisit. An etiam si non debuit filiam sic collocare, dam-
 nari tamen ob hoc non possit dementiae. Et cetera, inquit, mihi filiam
 meam cui velim collocare, isto modo & repudium remisero genero. Ac-
 cusor, male collocasti filiam, & multi alii. Quid tibi videtur hi, qui abdi-

tant filia suas auari, sed in illis deus est, ut ob hoc damnabit. Tu pa-
 trem oides clementiam acculare, non sensim regere. Ego illud, an sine
 ratione fecerim, videbimus, satis est si sana mens fecit. Deinde, an sic filii
 collocare, debuerit. Hoc in hoc dimisit, an nulli inuenit seruus, non in
 men sic illi referenda fuerit gratis. Deinde, an bene meruerit. De facto ser-
 ui primū disputauit. Deinde animo factū quali. Non dominā cōstru-
 nit. Nuge beneficia, nec dominū occidit, nec adulterō dominā venūde-
 dit. Non est beneficiū, scelere abstinere. Et tyrānus permisit dominam
 rapere, non coegit. De hoc beneficio non est quod laudes serui, alio-
 quā iniuriam fecit, si non subducta est iniurie, sed reserua, tunc in
 aem solatium fuisse cum multis pati. Denique quod alia in tyrānde pas-
 se sit, hec in libertate, cetera absentibus suis, hec presentibus.
 In ⁹ supremū vocabatur, in hac matrimoniam, in aliis sunt expe-
 ctabatur iniurie, in hac nullus. Denique illarum stupratores, sufficit sunt,
 huius manumissus. Deinde de animo serui. **L A T R O** colorem a par-
 te filii, quare non vitiaisset seruus, hunc fecit, timuisse illum supplicii,
 scisse futurum, ut liberata. **Repub.** omnes poenas qui contaminassent
 dominas suas, darent, & aduentare iam tempus ultimū tyrāndis vides-
 batur, cum ad summam esset perducta rabiem, quæ nunquam nisi ex
 desperatione sit. Itaq; cum videret, inquit, suffigit cruci seruos clama-
 bat, hoc ego futurum sciebam. In vltima oratione **L A T R O** Di-
 xit, Serui quoq; nomine tecum queri possum, quem qui frugi fuerit,
 nequā fecisti. **A L B V T I V S** hoc colore vltus est, immatura etiānum
 puella, nec adhuc iniurie idonea, & ideo illam non abduximus, quia
 ætatis beneficio tyrāndem sentire non poterat. **C A E S T I V S** Di-
 xit. Ego planè non sum detracturus seruo suam laudem, habuit bonā
 mentem, sperauit posse fieri, ut si virginem seruasset, nuptiis manumis-
 teretur. **V A R I V S G E M I N V S** ait, Fortassis amicam habes-
 bat, hac delectatus abstinuit, nam quidam virginum concubitum refu-
 giunt, fortasse scuit illam non esse passuram, & illud quod nequam
 quoq; seruus interdum frugi facti, malam fortunam timuit, & hanc
 sententiam quæ valde circumlata est, adiecit. An etiam furcifer auderet
 cum domina concumbere, nisi illi pater permisisset, & illud dixit. Ad
 hoc pater ab exilio redibat. Exiliū ergo quid fugimus? **B V T I O**
 voluit videre re vera mente lapsum patrem, & in narratione hoc dixit.

DECLAMATIO SENEGAE. Fol. lxxi.

Quam molitibus venit dominum ab exilio vixit, quantum in sinu filiae
 suae, puto illo tempore mentem esse concussam. **VARIUS GE**
NERIUS V S dixit, de abstinencia, sic contaminare dominam suam, &
 intrare in cellam non est ausus, nisi forte hoc modo manus mittent,
 tunc tunc sperare fororis nuptias cepit. A parte patris magis defensa
 non opus esse dicebat. Tanto quidem colore. Varius geminus factum
 patrum defendit, ut magis viros fecisse, ut libertinas uxores ducerent.
M. CATO, inquit, colorem suam filiam dixit uxorem. Sed ingenuam.
 Respondit deam. **M. CATO**: plus interest inter te & Catonem, quam in-
 ter libertum & colorem. Quam multa bona habebit? Subiectus,
 & obliquens matris. Non petulantiam timebit, non verborum con-
 tumeliam, non pellicem, non repudium. Filiam meam semper domi
 habeo, quam eo magis desidero, quod habeo. Deinde fide factum
 liberti laudavit. **ALBUTUS** & **PHANEUS** dixit, neminem in natum liberum
 esse, neminem servum, haec postea nomina singulis imposuisse for-
 tunam. **DENTUS**, inquit, scis & nos nuper servos fuisse. **RETULUS** **SE-**
ULUM regem. **SYLO POMPEIUS** hoc colore usus dixit.
 Exhaustum tyrannidis insuriis patrimonium, non habuisse se dotem
 quam daret. **ARGENTARIUS** voluit videri puella volente se
 fecisse. **VISA**, est, inquit, indulgere illi, certe debuit. **CAIVS SA-**
BLIVS hoc colore usus est, ut in quantum posset dignitatem sua
 destrueret, & humilitatem confiteretur, & ideo, inquit, facilius pe-
 nit. Non vitavit, quia nemo in domum nostram oculos dirigebar, &
 fueram, inquit, facere cui collocarem, quare? his misit erat gener alle-
 quis libertinus, quid ergo? alieno potius liberto? hunc tam novi, scio
 cuius affectus in nos sit: si moriar, scio me meam filiam apud hunc tu-
 tori in relicturum. Et hanc sententiam adiecit, quae valde excipita est,
 cum non contempserit generum, qui tyrannum contempserat. **ACTIVS**
POSTHVMVS hoc colore usus est. Nihil est, inquit, invidta
 periculosius, hanc sapientes viri veluti pestiferam vitam adam esse praes-
 eipiunt, hanc ita vincens invidiam erant. Hic nunc nobis obicit for-
 tunam liberorum nostrorum, oderant filiam meam feminae, me pa-
 tres quasi publici mali se regem exprobratores, quo vno modo honeste
 potui, feci filiam meam ceteris similem, fortuna mea publica par-
 te detracta omnis invidta est, filiam non habeo honestiorem quam vos,

LIBER SEPTIMVS.

Alias
occupas
tis.

seruū frugalitorem habuit quàm vos. **HISP.** ROMANVS dix-
 cerat. Meritum enim ego istum vocem, raptorem serotinum, verbum
 hoc quasi amputandi, quod non erat vsurpatum, quibusdam displices
 bat. eiusdem verbi explicatione, vt extra reprehensionem esset, vsus est,
 cum diceret nondum esse consummatâ aduersus seruos publicam vine
 dictam, etiânum in domo nostra residuus raptor est. **SATVRNI-**
NVS FVRIVS, qui volens, vel condénauit, maius nomen in fo-
 ro, quàm in declamatoribus habuit, solebat tamen tam honeste decla-
 mare, vt scires illum huic materiae non minus idoneum esse, sed minus
 familiarem. Is in hac controuersa cum **L. Lamiae filio** declamaret dix-
 it sententiam. Ex tabellis eruptionis multi sententias trahere tentare
 runt. **ALBVTIVS** Dixit. Profer mihi tabellis, quid hoc est? ge-
 nerum socer mancipio accepto. **TRIARIVS** Dixit. Fugitiuū erro-
 nem non esse, si tam malum autorem habemus, gener noster fugitiuus
 est. **BLANDVS** Dixit. Relegamus auctoritatis tabellas, furtis no-
 xâq; solutus, hæc generi nostri laudatio est. **GALLIO** Dixit. Fur-
 tis noxâq; solutus est. **SPARSVS** Dixit. Ostende tabellas, quid
 nobis cum isto genere prior dominus promissit: fugitiuū nō esse. Gra-
 tior vobis posteri, patrem fugitiuū nō habebitis. **VARIVS GE-**
MINVS Dixit. Erronem non esse, aditio, fugitiuum non esse,
 aditio furtis noxâq; solutum. Tum nunquid de generi tui nobilitate
 detraxi: **POLLIO**, aiebat videre se, quod declamatores decreuis-
 sent hunc utiq; emptitiuum esse. Mirari vos puto, quod in hac contro-
 uersa omnes declamatores mentis suæ fuerint. Nō fuerunt **NEPOS**
MANVLIVS cum hortaretur libertam ad repudium sororis dis-
 xit. Refer nobis gratiam, & tu sororē meam manumitte. **NEPOS**
LIGINIVS illi non cessit, dixit entia. Sub illa subsellia transite ser-
 ui, transite liberi, empti cogitatio, & tum illum sensum elegantem, &
 ab omnibus iactatum, sed corruptit, soror opto tibi sterilitatem, adie-
 cit, nec est quod miseris me timere partū tuū, habeo sic nasci tyrānos.

¶ **SCHOL.** (Rac dotalem,) Dotalis seruus est, qui in dote filiae datur, quæ
 si diceret, hoc erat summum, quod illi debitas tribuere. (Sanam putatis,) fre-
 quentissimum arguentationis genus est enbimema. Id duabus constat partibus,
 quemadmodum hic mauult imitari tyrānum quæ seruū, cum tyrānus iusserit ra-
 pi, & seruus prepercerit, ergo insanus est, sed elegantius quæ consilant ex contra-

Cuius per merita quodam efficitur. (Eam, pater.) Probat indignitatem ex dis-
 similitudine contingit, quod autem pater sit plusquam ingenuus, id est nobilis, probat
 ex eo quod merita genere clara reperit. Epicheirema ex tribus constat potissimum parti-
 bus, propositione, assumptione, complexione, sed adduntur alie due plane non
 necessariae. Est autem hoc icherema syllogismus ex probabilibus, qualibus utuntur
 oratores, syllogismus autem nomen generale est. Et ad epicheirema fit a Trod. Cuius, i.
 demonstrationi. Epicheirema autem tale est ex tribus partibus, qui ducat uxore nobile is
 est nobilis credendus est, pater uxore ducat nobile, pater igitur nobilis est. Potest et
 propositioni subijungi ratio, qui ducat uxore nobile, is est nobilis credendus est, alio
 qui quomodo tanta conditione habere potuisset. Et assumptioni etiam ratio subijun-
 gitur, pater noster uxore nobile duxit, quippe claris ortu parentibus, et multis ma-
 tarum insignibus. Sed hac ratione innumeratas partes licebit facere, si quot ratio-
 nes subijcimus, eisdem partes constituimus. Alij propositionem non appellant
 illam generalem maximam, quae est maior in syllogismo, sed expositionem rei pro-
 bandae, quae est idem postea cum conclusione, atque ita a propositione exordian-
 tur. Deinde rationes ordine subiungunt, cum amplificatione et ornatu, uel in
 singulis, uel in ijs, quae maxime pati uidentur. Ut si ita dicamus, an uero pater
 meus insanus non est: propositio, utique, si sanus esset, nollet imitari tyrannum,
 ratio, Quid enim tyrannus imperauit nisi ut liberi et in genua foeminae raperen-
 tur prostituerenturque seruis? Quod id autem nunc aliud pater imperat? Hic protu-
 mus habet locum amplificatio et exornatio. Clauditur deinde complexione tota
 argumentatio, quae expositionem, si longior fuit argumentatio, cum breui repeti-
 tione colligit. Et hunc hominem, qui seruis factum improbat in filiam, qui tyrannum
 laudat, sanum quisquam dicere dubitabit? (Adulterandum est.) Cuius colla-
 tione in honesta honesta uidentur, illud in honestissimum est. Ex comparatione am-
 plificatio. (Libertum cruciaris) serui enim propterea crucem meriti, quod dominas
 superauerunt. hoc autem pater permittit liberto, licet non simile, sed ut rotundas
 absoluant sententias, quiduis sibi permittunt. (Si interrogauero.) Argumentum
 ex concessione firmissimum est, et ita probat illum sibi repugnare, facit enim quod
 improbat, hoc autem insanae iudicium est. (Gratissima quoque) haec inepta sunt,
 non enim ille cogitur. (Suis nuptijs.) Quae alter non poterat nisi manu mittere
 tur. (Ita ne,) quasi uero nihil medium sit inter crucem non mereri, et mereri nup-
 tias. (Ex cella) Cellam dicit serui, cubiculum uirginis, quasi uero id sit in re
 indignissimum. Quale est quod citatur a Fabio cap. de sententijs. Alexandrum
 sepelio, et hoc quisquam spectabit ex testo. (Melioris,) Est etiam amplificatio

ex comparatione subiecta ratione. (Quare tyrannida.) Quasi dicat, frustra occidisti & accepisti premium, si etiam nunc seruantur edicta tyrani. (Qui elium) pugnantia. (Accusare posset) cum idem faciat in filia, quod tyrannus edixerat. (Qui sub tyranno.) Etiam quando omnia sunt indignissima, cum quiduis permittitur contra ius fasq;, tunc non potuit esse nisi raptor per uim, & nunc uis facere maritum. (Alienos inimici.) Etiam inimici optant ne habeas nepotes ex eo genere quem elegisti. (Quod egit tyrannum) omnes hi declamatores mihi uidentur ante magnum, quia ueram facere, id est prius amplificare quam probent. Non enim id erat quod tyrannum occiderat, sed q; contra uoluntate parentum filias a seruis rapi permitteret, modo autē hęc, nec rapitur, nec contra uoluntatem patris seruo traditur. ociosa semper est omnis eloquentia, quę ueritate, aut uerisimilitudine non nititur. Intelligendū autem hic est illud facere, quod egit tyrannum in morte. &c. Hoc est magnum demerite signum. (In filia tua coegisti) durius est cogere, quam permittere. (Quod serui meritum.) Ad refutationem hoc pertinet, quę interim admixta defensionis est, interim separata. (Tyrannum enim,) Qui non coegit, sed permisit. (Seruus non stultus,) transfert causam, quod est potissimum in refutatione, ille dicebat fecisse amore & pietate in dominū, hic autem, metu, ne si prius na conditio rediret, esset illi pereundum. Ab eisdem locis refutatio est & confirmatio, ut hic a causa. Ille dicebat fecisse propter pietatem, hic propter metum. (Timuisse tantum.) Et non etiam id fecisse, ut postea uxorem duceret. (Honestos inuenerunt) postquam sunt liberatę. (Quales illę) non de ceteris moribus est intelligendum, sed quod in genuam duxerit. (Iniuriam tibi.) Cum irrisione orationem tribuit patri, tam istum generum optas, ut patres iniuriam factam tibi, q; non prius in tyrannide tuam filiam duxerit. (Si non cessasset,) Nisi abstinisset a filia. (Habebimus generum.) Est ueluti responsio filij. Si huic soror non nubet, alium quæremus generum, si licebit pari conditione cum patre, si non licebit minus erubescendum quam hic est, qui habeat aliquem cognatum non ut hic qui nullam habet, cui sint sacra & penetralia, cui sint dij penates, nec soror sit deducenda in cellam serui, quem adiungamus ad domum, quod soceri solent ex officio & pietate in generos, non quem doleamus extensum, cruciatum, uel in patibulo, uel in caulem quod serui solent. (Per tyrannum) uicturum a uincis. est id est futurum ut opera tyranni uinceret, & id quod aliter consequi non poterat sic consequeretur. (Tyrannus) Tyranno suspicor legendum, id est tyranno in bene, & est simile illi superiori. O te soror miseram, q; ista non sub tyranno passa es, uim enim pati desisses. (Quasi repositum,) Quasi etiam nunc edictum tyranni

DECLARATIO SENEGAE. Fol. lxxiii.

(Cugitabam) De quo factum ab me, delecto ad est, quia et aliter prae ter opi-
 nonem, tam est nisi non accidit, gratia. (Quam spectare) respondet persilue-
 rit in hoc esse premium, et non pendat cum reliquis. (Quantum ad exposi-
 tionem) hoc ad narrationem pertinet. (Qui in pluribus) tyrannus qui id omnibus
 fatis eduxerat. (Etiam strabus) ex forma qua dicimus raptus uir ginium. (Vna
 generi.) Nam postea in desideres se prebent in matrimonio, qui se indignos pu-
 bent. (Dum uana uultus.) Cum deberes potius in tyrannum eius ille conuenire,
 quae noua nupta tunc ex more uerri, quo fiebant matres familias, non conti-
 gisse nisi manumitterent ipse prius, an liber iam uxorem acciperet. (Fesceminos)
 fescemina licentia qua somatus. Et lasciuus salibus iudebat in tuptis. (Fortasse
 uernularum.) Nam et ille fortasse pater eorum est. (Dic quam mihi.) Nam qui
 filie das seruam, bene filio dabit ancillam. (Seruauit dominam.) Contraria pars
 in amplificatione meriti et officij seruili fere consistit. (Sine ratione.) Aliud
 est sine ratione, aliud dementer facere, et ita duplex quae sitio erit, an sit sine ra-
 tione facere, dementia: et si sit, an ille sine ratione fecerit. (Deiq. quod alie.)
 Comparatione discrimen ostendit, et ita atollit. (Iam tunc sperare.) Et pro-
 pterea tunc abstulit. (M. Cato, inquit.) Consortium intelligit, qui Solonem cu-
 iusdam serboe filiam duxit, ex qua suscepit Salonium. Pitarachus in eius uita.
 (Et humilitatem) timens fortasse ne inuidiam consuleret sibi. (Et ideo, inquit.)
 Responsio ad aliquam obiectionem. (Non uitiari) ob hoc ipsum, quia nemo in-
 spectabat, qui ad tyrannum deferret ut nec cogeret. (Quasi amputandi.) For tassis
 a uindictantibus et amputantibus racemos, qui durioris acmi uuas atq. ideo
 sero maturescentes relinquunt. (Tabellis emptionis.) Quibus olim seruum emeo-
 rat. (Mancipio accepit.) Ille res mancipio accipi dicebantur, quae ita transi-
 bant in emptoris dominium, ut si postea aliquod in his uitium deprehenderetur,
 uenditor se euictionem praestaturum polliceretur, et ad redditionem teneretur,
 satisfacturus emptori pro eo damno. Et id ipsum est mancipio dare, ut si seruus
 fur fugitiuus esset qui uendiderat, id damnum pensare teneretur, atq. ita si
 pulatio fiebat, sanum esse furis noxisq. solutum, qui neq. quicquam fura-
 tus esset quod dominus teneretur restituere, neq. damnum cuiquam dedisset.
 Seruus enim qui cuiquam damnum dedisset, iuxta legem Aquiliam noxa est.
 Est autem noxa nomen generalem quo poena, culpa, detrimentum significa-
 tur. Dixit generum mancipio accepisse, ad seruitutem et emptionem alludens,
 quasi hunc quem nunc accipit generum, olim mancipio acceperit. (Autorem ha-
 bemus,) Autor rei dominus dicebatur, quem admodum et autoritas possessio-

LIBER SEPTIMVS.

nis ius, ut paulo inferius, inquit, auctoritatis tabellas, quibus ius possessionis continebatur. *Venusius, inquit, auctoritas est ius in rem quo autor, id est dominus sibi rem suam uendicare potest. Autor etiam uel sponsor est, ueluti fideiusor, qui aliquid affirmat, uel fore, uel non fore. Et ita intelligendum est alterum spondidisse non esse errorem, non fugitiuū, respondet autem ille, si tam malum. Et c. Quasi dicat, nisi alius fide dignior existat, qui id ad se recipiat, sine dubio fugitiuus erit, quem autem fecerit illum sponforem non licet conijcere. (Mente mitte,) Quasi uero manumittere sit repudiare, ac non potius putemus nos magnum prestare beneficium ei quem manumittimus, contra contumeliosum sit repudiare falsa similitudine emissionis deceptus, alter in libertatem, alter in contumeliam emittitur.*

DECLAMATIO SEPTIMA, QVAE est de Imperatore crucifixo:

PRODITIO nis sit actio. Pater & filius imperiū petierunt. Prælatuſ est patri filius. Bellum cōmisiſt cum hoſte, captuſ eſt. miſſi ſunt decem legati ad redimendū imperatorem, euntibus illis occurrit pater cum auro, dixit filium ſuū crucifixum eſſe, & ſe aurem ad redemptionem tuliffē. illi peruenierunt ad crucifixum imperatorem, quibus ille dixit, cauete prodittonem, accuſatur pater prodittonis. **ALBVTII SYLI**, quid deſideratis ultra? imperator ſupplicium tulit, proditor precium. triſtiores iſtum uidiſimus, cum filius imperator renūciatuſ eſt, quā cum captuſ. Redde rationem quemadmodum redieris tuſ, ſenex, ſoluſ, cum auro, cum etiam imperatores captantur. Imperator adoleſcens renūciatuſ eſt omnibus lætiſ, præter patrem. **CAESTII PII**. Plus accepit auri, quā quod poſſet abſcondi, nolite mirari, & imperatorem, & filium uendiderat. Cauete prodittonem, tam comiſiſt cauim⁹. Abſtuliffent tibi aurū hoſtes, niſi dediffent. Cū de redēptione ageretur, omnes in curia fuerūt, præter cōpetitorē. Indictū fuit. morſētſ breue, ſiſt uerecū ſū. **BLANDI**. Quomodo te dimiſerunt? ſi in nihil ſituſ, & ducē genuiſti, & tu eſſe uoluſti. Si nō decreueramus, cōſiliū nō ſiſt expectari debuſt, ſi decreueramus officiū. **ARELLII FVSCI PATRIS**. Vnde tam graues paterni ſinus? nunquid offiſ filii re

DECLAMATIO SENEGAE. Fof. lxxliii.

portant te spectat videlicet iudicium vestra reus, tanquā nesciat, quid de illo sentiat. Non tu semel apud hostem fuisse, sed nos semel legatos misisse. Imperator non auct nominare te tanquā patrem. **I V N I I G A L L I O N I S.** Fuit adolescens optimus, verecundissimus, qui patri suo cessisset, si salus pietate potuisset. Iterum vobis inter patrem, & filium iudicandum est. Cæcidatus processit contra patrem, si silentiū eius intelligere scisset, & tūc vobis verecūde indicavit. Habebas apud hostes auctoritatem, apparebat te Respub. trahet. Legati nostri aurum ferrebant, pater auferbat. Dixerat illos se pro venturos, nōne perire nesciunt! se pro Imperatorem nostrum comenerunt. Imperator istum accusat, nos subscribitur, hoc fuit Imperatoris nostri testamentum. **O b i s s e,** inquit, aliqua antea vitæ crimina, non possum. Verecundū ce in petitorum habuisti, multum tacebat, quod possum tibi manus crimen oblicere! filius tibi tu? credi Respub. noluit. Non est quod dicas, quē mihi ad hostes, tanquā ipse te non possentur tam cito reuertere. **D i s t i u s** nos contra filiū rogasti, quā pro filio hostē. Num immobilis stetit! num illi quasi & ipse affixus hesisti! quid tam cito recedis? etiā num vivit, etiā num loquitur, recessurus interroga si quid velit mādare, voce proditiōne conarguit, silentio proditorē. Intellego quāto periculo sstū offeada, quemadmodū enim tūc acculatōnem vindicavit cruce? Omnibus argumentis premitur, dabo qui viderint, dabo qui audierint, dabo aurum, dabo testem, & ne quid de dignitate dubitari possit, Imperatorem. De hoc utrum volet dicat, inimicus noster, hunc indicavit. Aurū tantum habuerat, ut apparet etiam non querentibus: tantum suspectus erat, ut quēvis potius quā vos admoneret. Proditionem caute. Optimus adolescens, optimus Imperator, qui Respub. curam agere ne in cruce quidem desit. Dignū: te non putavit filius cui diceret, caute proditiōne. **V A R I I G E M I N I.** Nolite omnia expectare ab accusatore, & occupato & verecundo, reum intelligite, crimina audistis, queritis antea vitæ crimina: non habet, nisi vaquā tibi filius oblicere voluit. Tam cito lassata preces tuæ sunt, quā faceret miser. Nec Imperator potest tacere proditiōne, nec filius loqui proditorē. **P O R T I I L A T R O N I S.** Quid abitis! itaq; iam peruenit vsq; ad crucem. Vereor ne tam seculo caueamus, quā Imperator noster, qui nō an te intellexit proditiōnem, quā proditus est: nec vnquā presentia

periculū fuit, Respub. sine imperatore est, proditor sine custode. Quid est quare tibi hostem pepererim, cum imperatoris nostri pater essem? Aurum habes, & legatus non es. Si tibi dicam, expecta dum legati mittantur, filius tibi publice remittetur, dicere, pater aut affectus non sustinet morā, rapit me delictū tibi, etiam si redimere vitū non poterō, mortuū redimā. Nunquā tam durus hostis fuit, ut paternis lacrymis non flecteretur. Vt ignoscā tibi quod tam cito isti, oblitā, quod tam cito redisti: dicit quid dicit tibi: an nihil cum patre loqui voluit? Certe proditorem, hoc dixit, videte ne quis nocte infectis custodibus exeat, ne quis Republica ignorante ad hostem perueniat, ne quis ex hostium castris graui auro reuertatur. Nihil est iudicio. Si quid de proditione queritis, imperator vobis dicit. Si quid de proditore, legati.

PARS ALTERA ARELLII FVSGI. P. Quantum est pretium quo vendo, ut filium pater spectem in cruce, filius patrem de cruce, tantū & imperatorem & patriciū vendidi. Gratulabūtur omnes: repulso magis quā designato nimis ambitiose. Nunc pœnitet, & filium & patriam vendidit, tam exiguū aurū accepit, ut vitis seorsum portare posset.

For. has
beretq.

In hac controuersia, etiam si coniecturalis esset, habet quasi certum titulum: iter, fuit tamen aliqua inter declamantes dissensio. **LATRO** semper contraherat, & quicquid poterat tato relinquere præteribat. Itaq; & questionū numeros minuebat, & locos nunquā attraherat, illos quoq; quos occupauerat, non diu dicebat, sed valenter. Hoc erat itaq; præceptum eius, quædam declamatorem tanquā præcōrem facere debere, minuendæ litis causa, quod in hac controuersia fecit: non enim curauit dicere, nullam esse factam proditorem, sed se proditorem non esse. Et suspectus, inquit, iudici est, qui plusquā se defendit: & nolo, inquit, cum filii voce pugnare, ut imperatorem & filium mentituram dicam, præsertim cum odium aduersus filium oblitatur patri. **ALBV TIVS** in duas partes declamationē diuisit, primū negavit illam esse proditorem, deinde ut esset, ad se non pestinere. Colorem contra patrem **SYLO POMPEIVS** hunc introduxit, odio illum Respub. a qua repulsius erat fecisse, & odio ipsius filii quem oderat, & quia comperisset, & quia vicerit. **VARIVS GEMINVS** dicit, statim præstitisse patrem hoc proposito imperium, ut proderet, hominē auarū & lucrotabantē: & quia non mores eius erat, vitū ab eo cōpetitorē, a quo vitū

Quis tunc erat, nisi homo in impissimū. Ante comitia, inquit, paratus erat
 se pecuniā accipere, si filia in proderet, post comitia paratus erat pecuniā
 dare, si filium proderet. Vt captus est dux, aiebamus, inquit, non potest
 nec sine proditione fieri, excusauimus nos imperatori, diximus per se ues
 tate ad redemptionē, quāuis deterrisset pater. Hoc loco ille respondit,
 Gaude proditionē. **BLANDVS** dixit, exegerentē pudorē repul
 se, uoluisse occidi filium, si in eius locū substitueretur ipse. **HISPO
 ROMANVS** de Vitronē, itaque, suā hosti vendidit, tam facile, inquit,
 erant, modo parerit ad hostis redit, ut scires illum non tunc primū fe
 cisse. **ARGENTARIVS** dixit, perfert ad senatum mandata filii
 sui, necesse est tibi multa dixerit, legatis quoq; aliqua mandauit, fortasa
 se proditoris nomen patri dixit. Indica nobis, Nihil, inquit, dixit mihi.
 Sublata omnis questio est. Queritis quē dixerit: uidete cui nihil dixit.
 Pro patre de comitiis hic color: **LATRONIS** fuit, ne quis fi
 lium meū uinceret, timuit: itaq; professus sum, ut auctoritate mea deter
 rerē futuros cōpetitores, deinde ipse filio meo cessi. **ALBTIVS**
 hoc colore usus est, aiebat, inquit, talem imperatorē fieri debere, qua
 lis Scipio fuisset, talem senē, qualis Maximus fuit, senē nihil temere factu
 rum, utriusq; populo copiā feci. **GABSTIVS** hoc colore usus est:
 Nouerā uitiā filii mei, sciebā esse acrem adolescentē, fortē, sed inconsi
 deratū, temerarium. Itaq; peti imperium Reipub. causa filii mei, quem
 idoneū ad tantū sustinendū onus non putabā. **FVSCVS AREL
 LVS** dixit, in hoc se competisse, ut hostiū animi frangerentur cum
 audissent posse Rempub. vel in vna domo duos eligere. **HISPO
 ROMANVS** simpliciter putauit agendum. Inepti, inquit, hi co
 lores sunt, cōponantur cōpetitores: hoc itaq; egit colore, ut quereretur
 de exitu comitiarū, adolescentulos omnes cōspirasse, quasi de ætatis cō
 paratione ageretur, facile itaq; uictū senem nō ambigunt. De me, inquit,
 queri nō potestis, clamant: nō est uobis utilis huius ætatis imperator. Mā
 sit itaq; illi & post comitia eadem cōtinuata, nihil referebat ad patrē, ni
 hil cōmunicabat, itaq; captus est, & cū deseruisset, q̄ imperite disposu
 isset acie, quē admodū in exploratis locorū inuidis oppressa eēt temerita
 tas esset, adiecit, hoc erat qd uobis clamebā, ducē senē eligit. **OTHO
 IUNIVS PATER**, prælagis quibusdā & insomnis hāc fortunā
 prænucciantibus agitur, se comperisse dixit: erat autem ex formia.

LIBER SEPTIMVS.

toribus totus, videlicet illius detecera color lomicum narabat. De
 eo quod infra senatu negatus est, **L A T R O** sic coloravit, amentem
 & antoninum proflinat procurrit. **A L B V T I V S** hoc colore vfit
 est. Semper de duce cito constituit, longam dat expectare, ad summa
 saltinam, nec occurrit. **V A R I V S G E M I N V S** dicit. Maluisse
 solum ire, hostes enim autoritate legatorum non moveri, ad lachrymas
 patrum saepe flecti. **S Y L O P O M P E I V S** ait. Putavi vtilius ef
 se, priusquam illum pecunia rediret, minorum enim posse estimari, quam
 si tanquam imperator rediret. **A R G E N T A R I V S** ait, nihil
 tam iniquum erat, quam legatos ad redemptionem mitti, namquam enim
 reddidissent, quem sic desiderari publice iudicassent. Itaque praecurrit
 rogaturus & hoc dicturus, Exercitus contentus illum, Respub. relinquit.
B L A N D V S ait, cogitavit mihi, quid facerem, contentus ne esse
 paternis lachrymis, in comitatu publico preces meas admittat, tandem
 venit in mentem, Petam regem ad redemptionem filii sine legatis ire,
 & cum auro. **S E P V L L I V S B A S S V S** ait, non expectasse
 se curiam, quia putaverit futuros qui redimendum negarent, quod fas
 scum apud Romanos scriptum erat: Itaque ante se voluisse redimere, quam
 posset aliquid de non redimendo constitui. **C A E S T I V S** dicit, non
 quaesivit secretos tramites, & occultam iter, proditor scilicet eadem via
 venit qua legati. De voce filii colorem **A L B V T I V S** hunc fecit, pu
 debar illum, inquit, quod captus erat, quaerebat aliquod fortunae suae
 patrocinium, voluit videri non culpa sua, sed prodicione hoc sibi acci
 disse, Itaque nomen adicere non potuit. **F V S C V S A R E L L I V S**
 dicit, alienatum iam supplicis animum & errantem has voces effudisse
 sine argumentis, sine reo. **V A R I V S G E M I N V S** omnis com
 plexus est, potest, inquit, propter hoc, potest propter illud, ego vo
 bis idem suadeo, caute prodicionem, hoc si caute vultis, imperatores
 senes facte. Illud & in hac controversia & in omni vitandum a tebat
C A E S T I V S, quoties aliqua vox poneretur, ne ad illam quasi ad
 sententiam decurramus, sicut in hac apud Caestium quidam auditor hoc
 modo cepit, Ut verbis ductis vestri, scilicet iudices, incipiam, Caute
 prodicionem: sic similit declamationem ut diceret, in quibus vitam fi
 nit imperator, caute prodicionem. Hoc sententiae genus **C A E S T I V S**
 hoc vocabat, & dicenti discipulo statim exclamabat.

DECLAMATIO SENEGAE. Folio xvi.

In illis iustioris in quo debent filii imperatorum nati, et cum
dita vos esset, quousque inuideret ab ipso uero quousque cepit declamare,
Et in hanc desit. At illi Ge. hanc desit.

Et aliter cum de sergio Alexandri uisum, quibus per deos, non
sine poneret, quousque inuideret, exclamauit Ge. filius, in autem quousque
OTHO PATER hoc colore usus est pro pater, ab in enim in
fium fuisse imperatori, quod illum sufficiens legati inuideret, itaq;
ut ab hoc illos spectaculo uigaret, & exoneraret remanere suum, id
dixisse, quo audito festinarent, itaq; dixisse illum, non Caesarem prodi-
tionem, sed Caesarem, quasi ipse legatis esset periculum, ut proderentur.

SCHOL. (Triphorem istum) ex effectis causa, ad animam relata, qua
aliqui ahaentia sunt (Recheris tutus) pugnancia, si ille hostis erat. (Cum
etiam imperatores) à maiori, (Cauete proditore) uerba sunt imperatoris, (Ià
coluitis canimus) respondentium. (Abstulissent) à contrariis. (Iudicium fuit)
soluit obiectionem, & obscurare imperator uideretur locutus, (Certe si nihil,) uel
propter hoc ipsum te non debuissent dimittere. (Si non decreuerimus,) iturus et
redemptionem filij debuisset expectare sententiam senatus. (Nunquid ossa) ce-
pituit inepiam senantiam, quemadmodum ille qui apud Fabiam ossa matris te-
nenda dederat sententiae gratia, (Candidatus,) quod erat in filio inuidiosum id
mitigat dicens, id fecisse iam tunc patrem suspectum habens. (Apperebat) quod
te Reipub. succensere crederent, ideo uenientem admiserunt. (Dixeras illis,) Ex hoc
uidentur non in reditu occurrisse legatis, sed cum iret, quasi hoc inter coniectu-
ras ponant, & etiam antequam iret, sciret quid de imperatore actum esset, uel
etiam rediens si nondum illum crucifixum reliquisset. (Subscribitur) subscrip-
tores dicebantur qui principi accusationis adiungebantur, ut dum ille subleua-
tur, hi agerent. A seonius in diuinatione. Dicit igitur filium quasi praecipuum accu-
satores fuisse, (Quem misi,) quasi propter hoc uelis purgare suspicionem. (Vo-
ce prodicione,) Loquens aperuit esse prodicionem, non designans proditorem
indicauit esse patrem. (De hoc utrum) quicquid illi obicit, certe constat hunc
ab illo indicatum. (Quam uos) fortassis quam hunc ut respondeat illi dignu-
te non putauit filius, cui diceret caute prodicionem. (Non habet) propterea non
habet, quia filius obycere noluit. (Si tibi dicam) figura habet, quonia à aliud intel-
ligit quam quod dicit, id est longe illum abuisse à pietate paterna. (Nunquid
tam) hoc redarguit pro ecedentia. (Tam cito ista) debebas enim expectare ut lega-
ti publice mitterentur. (Quantum est precium,) quasi huic impietati nullum par-

LIBER SEPTIMVS. 103

precium sit. (Tanti & imperatorem.) Cum interrogatione dicendū, & ab atrocitate facit incredibile. (Gratulabuntur omnes,) hoc est in filium dictum, debes rei etiam si peteret contra me pati equo animo repulsam, atq; ita illi gratularensur omnes q; iudicium dedisset suae pietatis patri cedens in petitione, patius quā si per ambitionem esset designatus. (Habet certum) non est hoc membrū respondens aduersariū, propterea addendū estq; habetq; & melius fortasse haberetq; sed illud est membrū reponens sunt tamen. &c. In coniecturalibus autē trita uia est sequi locos coniecturarum, ubi non sunt quæstiones iuris. (Semper contraherat) egregium præceptum est ne uagemur per uniuersales quæstiones, & ex quibus causa non pendet, sed ad particulares & proprias deueniamus. (Et locos nunquā,) id est locos cōmunes non affectabat. Qui sint autem loci cōmunes arbitror intelligetur, si Paulo susius explicemus, dicitur igitur locus primo modo ea nota & ueluti signum, quod animo occurrens nos comoueat. argumenti, id est in memoriam uelut adducit, unde argumentum peti possit, atq; hoc quidē modo loci dicuntur omnes illi, qui in diuisione locorū continentur, puta genus, species, à maiori, à minori, à simili, circouducenti namq; oculos per has ueluti thecas, & receptacula aliquid ipsa in mentem afferunt, quod accommodet ad probandum. Secundo modo dicitur locus id ipsum, quod inuenitur: ueluti uolenti probare q; prudentia sit honesta, hæc nota genus admonet me ut queram genus prudentiæ, quero & inuenio esse uirtutem, id locus est secundo modo, quo pacto dicimus inuenire locos in una quaq; re, cum uero iam ad probationem adaptatur, argumentum dicitur. Dicitur tertio modo locus id, cuius uel alterum cum altero conuenit, id est id quod efficit ut alterum ex altero inferri uideatur, quemadmodum cum dicimus uirtus honesta est, ergo prudentia honesta est, cuius gratia alterum cum altero coniungitur: nimirum quia quod dicitur de genere, dicitur & in specie, propter hoc & illud firmum est. Hæ autem dicuntur maxime propositiones, quia tales, in syllogismis quando usurpantur, maxime ualent. Hæ autem partim non usurpantur in argumentando, partim usurpantur, quæ non usurpantur sunt illæ dialecticæ: de quocunq; dicitur definitio, dicitur & definitum, & huiusmodi aliæ, quæ usurpantur sunt partim ex re naturali, partim morales, partim à medijs uita sumptæ quæ probabilia dicuntur & uerisimilia cuiusmodi sunt obsequium amicos, ueritas odium pariter qui petit aliquid commodi ex alieno incommodo, credibile est eum eius incommodi autorem fuisse, hæc igitur partim accommodantur ad probandum hoc modo: cui uero est alterius incommo-

DECLAMATIO SENEGAE. FOLLXXVII.

non potius id molitum esse credibile est. Etiam ex Miloni detrimento aliquid boni pareretur, igitur enim insidiatum fuisse credibile est, partim ut illarum locorum maiorem fidem faciat, in illarum maximarum tractationem excusantibus illa per se locupletantes, et amplificantes sine consideratione circumstantiarum, que ab illis, vel per se simulantur, cui tales maxime accommodantur. Et hoc si generaliter tractare, vel amplificate loci communes dicuntur, ut per illud prout tractas, quantum valeant in animis hominum ad nocendum excipere, et in illis. Tale autem tractatus in simili materia potest habere locum, et per ista loca communis dicitur, quod in illis causis et arguuntur committuntur, et ut per alium Cicero Verrenti, quod cum quaestor esset consulem solum proditoris argumentum est proditio, que actus est, si autem referatur ad animi vitium adiacens, quod primo modo dicitur locus, ipsa autem proditio locus est secundo modo, vel argumentum. Maxima autem ex opinione bonorum sumpta est, atque ipsius rei natura, perfidia et proditio, nihil esse in nominum vita detestabilius, in eo dum immorantur augentes et amplificantes ea quam sit execranda res proditio et quam terra locum communem tractamus, quemadmodum hec magnam ex se præbent locupletandæ orationi materiam, dum commode ad particularia deducuntur, ita oratio, que tota ex his constat, sciola prorsus est et vana, orationis enim vis est circumstantiis, et propriis nascitur. hic igitur Latio raro tractabat locos communes, et si quando non captatos, sed coherentes eosque leviter. (Tanquam prætorum) qui pro imperio suo cogit litigatores ad statum devenire, et in eo sistere adempta omni causa tergiversationis. (Hoc loco) cum nos hæc diceremus. (Apu'd Romanos) quemadmodum de captis in pugna camensis, apud li.

CONTROVERSIA De mutatione

optionis raptore conuincto.

RAPTA raptoris, aut mortem, aut indotatas nuptias optet, rapta producta nuptias optavit. Qui dicebatur raptor negavit se rapuisse, iudicio victus vult ducere, illa optione petit. **ALBVTII SYLI.** Præterquæ quod in omni disceptatione periculosa libertas est, meruit puella ut faceremus, misericors in nos etiam antequam rogaremus fuit, inhumana libertas est, si vincimus aduersus iudices. Non oportet tibi amplius quam semel optare, omnis nimia potentia saluberrime breuitate consistingeretur: qui potest cõdenare, possit semel, qui potest occi-

LIBER SEPTIMVS.

dare, possit semel, aut si quis iteratio recipi potest, in penitentiam mor-
 ta recipienda est. Proponite vobis iam supplicii faciem carnisicem, sicut
 timet hoc semel liceret, animam est, exorta sum, conde gladium, trita
 sum, repete optionem, & non semel, mori factus est, occide iam non vitia-
 torem, sed virum. **PORCII LATRONIS.** Periculosus est
 negare raptum quam commississe, in hanc perturbationem adulescens per-
 ductus erat, ut ignoraret, quid fecisset, non refugiebat tamen puellæ nus-
 ptias, faucebat tantum sibi, ut nullam duceret: itaque nihil aliud petiit quæ
 libertatem, ut honestius duceret. Ita apud vos iudices, tutus est peccare
 quam erubescere. Dignior poena erat, si ad peccasset, quod meminisse
 posses, si surge adulescens & sine vilo respectu pudoris ad pedes te puellæ
 demitte, accedite & vos amici propinqui, & tu mater & pater, quid
 te puella, hæc, & quid te horum lachrymæ mouent? Non eo, inquit, ad
 solum magistratum, non dissimulo, metuo te puella si nusquam roga-
 stis, aut vbi occidere poteris. Grauius punitor nunc, cum me peccasse
 pudet, quam cum peccauit. Quæ post iniuriam ignoscit, perdit miseri-
 cordiam. **CAESTII PILI.** Venit ad vos vestro beneficio retentus
 ræ puellæ beneficium, optauit nuptias, nec adhuc sciebat, quæ verecun-
 dum maritum esset habitura. Vitiatorem dimisit, virum occides: alee-
 bat iudex, quid habes, quod tam pertinaciter neges: nuptias optat, mi-
 nus est ergo quod vitiauit, quam quod negant. **Q. HATTERLI.**
 Non sum, inquit, optatura mortem, sed volo mihi licere & mortem opta-
 re, quæ potestas ista delectat crudelis est. **BLANDI,** ergo nos in-
 iuriam periculosus negauimus quæ fecimus. **IVNII GALLIO**
NIS, Quadam nocte, quid dicam? tam negare non audeo, non dissim-
 genter causa mea acta est, dum nihil timetis, facilius me puellæ credidi-
 stis. Cogitandum est vitium nostrum, nos nuptiis fecimus moram. Si
 ne adhuc esset vitiosa siue non esset, visa est indigna matrimonio, quæ
 hominem posset occidere. Tibi consulebā, ne diceretis vitiatori nuptia,
 si per relicuisset, honestiorem maritum habuisses, tu negasti. O homi-
 nem impudentem, ita tu iam ante magistratus tribunal, in conspectu po-
 puli, in medio foro clamasti, ego virginem rapui neminem habere
 tam obsequentem maritū potes, hic tam nihil negauit. **VARIIGEMINI,**
 Exponam vobis rerum ordinem sic, tanquā ab eo didice-
 rim, qui quid fecerit, nescit. **VIBII GALLI,** Vbi estis qui de-

DEGLAMATIO SENECÆ. Fol. lxxviii.

cedente, nihil inter se tu, confitere, confitere, quia melius potuisti raptorem mittere. Sit, inquit, mihi hæc, si quis intra decem menses natu fuerit, nunquam negat. Singe adolecens, die rapuit, vitæui, inchoe scire quod negis, miraris si tibi non credit, multum est de quo timet.

PARS ALTERA P. ASPRENATIS, Nescio vtro iudicio adulescentius fuerit improbius: priore id egit, ne quæ omnino poenam rapti penderet: hoc id agit, ut ipse optet, ex duobus alia lege constitutis sit. Scilicet, utrum velit pendere. Fatetur enim irapone se habere maluisse, quam ducere uxorem, uxorem ducere malle quam mori: ante legem vitiationis euertere conatus est, nunc transferre vult, aduocatos rogat, iudices rogat, omnes potius quam vitiatam. Vtinam non hoc illi a liberaret metum, quod iudices mouit clementia sui: nobis clamabat se innocentem, etiam si quid peccasset mori non reculare. Aderat raptori populus, nec quisquam magis suspectam faciebat vitiatæ causam, quam lenitas optionis. Si ubi iam de stupro tuo liquet, est quædam proxima innocentie verecundia, præbere se legibus: tunc vero me iussit quidem mortem, illa infestationem: ignorasti an peccasset, innocens esse voluisti, causam haberes, reuerrere ad partes puella, quando quidem toties iam rogas, quæ rogati ipsa debueras. **L A T R O** tres fecit quæstiones, an illa optio iusta fuerit, Non fuit, inquit, iusta: non enim constabat te raptorem esse, Nihil refert, inquit, an negauerit, erat enim raptor etiam ita si negabat, & iusta fuit optio. An si iniusta optio fuit reuocari possit, optio, inquit, semel puellæ datur, immutabilis est, semel emissæ est. Iudex quæ tulit de reo tabellam reuocare non potest, quæstor non mutauit pronunciationem suam. Nihil tam civile, tam vile est, quam breuem potestatem esse, quæ magna est: si volet & alteram suam optionem reuocare, & deinde tertiam, nunquam constabile quid futurum sit, cum illa quod optauerit, possit sequenti semper optione rescindere. Tertiam fecit quæstionem, an si possit aliquando reuocari optio, nunc debeat. Hæc defensio adulescentis qui negauit se vitiasse. **F V S C V S** et ordinem mutauit quæstionum & numerum auxit: fecit enim primam quæstionem, an rapta non possit amplius optare quam semel: potest, inquit, lex enim non adiecit quoties optet, sed ex quibus, aut hoc, inquit, aut illud, non adiecit, neq; amplius quam semel. Contra ait, lex iubet te alterutrum optare. Tu hodie si mortem optaris, sa

LIBER SEPTIMVS.

esse quod nunquam factum est, vtrumq; optaueris, etiam si non licet,
 inquit, an plus quam semel & mortem opibus & nuptiis. Ego non
 dam optari, optio est enim, quae legitime sit, illa non est facta legitime:
 si praetor defuisset, nunquid opulenti vocaretur? Si raptus defuisset,
 raptor non fuit. Non est illa optio, scama est. An proximo iudicio con-
 firmata sit optio, rapta ait, non agebatur apud iudices, vtrum debe-
 ret raptae esse optio, nō iudicatum est raptae esse debere, sed an rapta sit.
 Non, inquit, puella, quaesitum est enim, an ego in raptorem ius habe-
 re indicatum est habere me, uti debeo. Non possum ante legem habe-
 re quam raptorem. Nouissimam quaesitionem fecit & quitatis, an rapta
 debeat esse optio. **PASSIENVS** hanc ultimam partem sic diui-
 debat, an si a ioleo malo aduersus puellam animo inficatus est raptum,
 ut nuptias effugeret, dignus sit qui iterum fortunā subeat optio-
 nis facultate, deinde an malo animo fecerit. **VARIVS GEMINVS**
 vltima quaesitioni vel parti, inquit, quid debeat fieri, quaesitur, duo hoc
 adiciebat quae per se quaeri putabat, an si puella pro cento adolescen-
 tia mortem optatura est, non debeat illi permitti optio, tam crudeliter
 usura sua potestate: deinde, an mortem optatura sit. Quid est, inquit,
 quare velis optare nisi quod nuptias non vis? Hoc non tantum passimur,
 sed rogamus. Color pro adolescente introductus est a Latrone ta-
 lis, ut diceret, se ebrium fuisse, & ignorare quid fecerit, hoc die magis
 credere de facto suo quam scire: recusasse autem nō ne duceret uxorem,
 sed ut sua voluntate duceret, & iudices non audisse sollicitos, faciles fuisse
 quasi de nuptiis ageretur. **VARIVS GEMINVS** raptam con-
 fessus est, & dicit, nihil tam contrarium esse adolescenti, quam etiam
 num negare, ne non tantū raptam, sed etiam iudicē offendat. **CAE-
 TIVS** nec Latronem secutus est dicentem, nescisse se hodieq; nesci-
 re, nec Varium Geminum consistentem, se non rapuisse & pertius nega-
 uit. Vtrum, inquit, inuenire non poterat iudicia, Tertiam sententiam
 fecutus est: Si rapuit indignum est puellam in tantam raptam esse, si non
 rapuit, nōne indignum est fieri illum maritum? **SYLO POMPE-
 IVS** dixit adolescentem verecundum natura & rustici pudoris nō su-
 stinuisse confessionem. Non placebat Latroni color. Minus, inquit,
 ignosceret illi si scit se rapuisse, & sciens mentitus est. Contradicebat
 Sylo, posse nulli fidem fieri aliquem nescire, an rapuerit. **HISPA**

NY S CORNELIVS Non subduera illi, inquit, maritum, uolui, sed haec est enim. Digna est, inquit, tam misericors puella quae non uideatur inuicta capti. **HISPO ROMANVS** ait, illos scilicet qui ipsum inuulerant circumstentisse & dixisse, Nō est haec quae rapuisti, aliam mitti, timuit, ne illi quam rapuerat faceret iniuriam.

ARGENTARIVS dixit, uellem mortem optasses, non esset hic captor iudicatus. Non causa tua illum permisit, sed optio. Dum uniusquisque iudex dicit, quid habet, quod tantopere recuset, putat de capite agi. Et ipse ait, se uelle ducere uxorem, sed titulum reculare. Nemo peius ducet uxorem, Non est sollicitus de eo iudicandum, cui clamor nato gratulandum. **S Y L O** hoc colore usus est. Confusum adolescentem subito, & tanto tumultu parum sibi cōstituisse, & negasse, quia perturbatus erat, perseverasse quia negauerat.

S C H O L. (Rapti raptoris) prius illa optabat nuptias, deinde cum ille rapti si negasset, conuictus est, cepitque nuptias petere, illa uolebat rursum sibi optionem permitti. (Præterquam,) ex hoc membro precedente hoc uidetur detruncatū, nec etiam sequentibus continuandum. (Meruit puella) uerecunde enim ego facere uidebar, qui sibi non negabam, qua negatione eius uero iudice cōsulebatur, tacēs autē sibi non concedebam, igitur quae tam uim recūda fuit, ut meā negatione noluerit cōvincere, digna fuit, cui non negare, sed in eius infamia fateri. (Si uincimus) hoc etiā abscissum est, uidetur autē uelle, si uincimus aduersus iudices, quod non sententia cōmili sanus. (Cōstringeretur) uidetur supplēdū, cautū est, aut quid simile. (In poenitentia) ut cū semel mortē optarit, liceat mutare sententiā. (Proponite uobis) hunc locū sic licet enmendare, proponite uobis iam supplicij facie, carnificem. Si cui tamen hoc semel liceret, nimium est, quae sequuntur autē uidentur, quasi p. profecto dicta, id est si hoc ita fiat, ut singulis momentis liceat illi optare, nōne uobis indignū uidebitur? (Nō iam iniatorē,) Nūc enim iam tuas nuptias uolo, si miranda sum, quae tūc erā uinitor. (Quae cōmississe.) Nā si tūc cōcessisset, liberatus perire uolo fuisset, tūc ducta rapta. (In hac perturbatione) hūc colorem usurpat, ne iudices opinari dat, si dicat se falso conuictū, si ideo in oblivione reuocet. (Quae erubescere) in uerecūdia causam confert. (Dignior poena) uana sententia est, qui enim peccati non meminit, uel ut pudeat saltem, is pro nibilo uidetur habere. (Quid te) melius ecquid te puella haec? et id ut matrem designat. (Quae post iniuriā) quae postquam fecit iniuriā ignoscit, perdit misericordiā, tu uis liceret tibi in me mortē optare. Et tūc, inquit, ignoscā, ut istud est ignoscere postquam feceris iniuriā. (Neg. adhuc)

ueritate in iudicio negationem, q. ueracundia sine it. (Non diligenter) hoc colore uti-
 tur, ut possit uero negare apud iudices, cum conuictus est, non enim iudices inca-
 sat q. se clamauerunt, sed causam suam dicat parum diligenter alteram, q. quel-
 le miser cordi e. confidendum. (Facinus morari,) q. non statim excessimus. (Sine
 adhuc) uapores color est, nunciamto nondum factus, an hominem posset occide-
 re. (O hominem) per fictionem est, ad prius. et q. qui su. in d. parat, si tunc con-
 cessissem. (Sedemem habere) posselebas ne te garet, ecce iam concedit, obsequens
 igitur mortuus est. (Sit mihi heres) uidetur sehemat. occultis indicare, falsum
 esse quod conuictus quasi dicit non recuso quin sit heres meus, quia nullus nas-
 cetur, ut obierit fortasse, q. non cum uho rem habuerit, ego tamen quietusq. il-
 le sit, qui natus erit, etiam si sit alienus, ego eum suscipiam, ne mecum p. gnes.
 (De quo si riet) non audet sua relinquere optionem eam timeat ne eligas mortem.
 (Alia lege) a lege fortasse, neq. enim alia lex est, qua nunc iudicatur, uel alia
 lege quoniam conuictus est. (Nunc transferre) a pena mortis, ad nuptias inde-
 stat. (Monet clementia) obiter illi spem facit clementie, quemadmodum et ius-
 tices monerit. (Nobis clamabas) hęc eo pertinent, merito nunc illi negari mise-
 ricordiam qui prius infatigationes aspectam fecerit optionem raptie, ne uideretur
 falso illum demisisse. (Veracundia) cum peccaueris a quo animo supplicium pa-
 ti. (Alia infatigationem) que tam misericors in te fuit, merebatur ne tua confessio
 ne traduceretur. (Causam haberes) fortasse supplendum cum malam causam
 haberes. (Reuertere ad patris) ad abortatio uel patris, uel alicuius propinqui
 est, uero partes tuas, quas antea deseruisti, et persequere iniuriam tuam, que
 ante repudiata es. (An illa interrogatio) optio legendum, nam de optione est tri-
 plex questio, an iustum fuerit optare illius nuptias, cum nondum constaret es-
 se raptorem, et si iniustum fuit, an possit mutari. et si mutari possit aliquando,
 an nunc debeat. (Iudex) inductio est. (Questitor,) is qui p. est consilio iudicis, qui
 et questor dicitur. (Breuem) retulit ad tempus, magnam ad uim. (Sed ex qui-
 bus) sic hęc distinguenda potest, inquit, lex enim non adicit quoties, sed ex, qui-
 bus, aut hoc, inquit, aut illud, no adicit, neq. amplius quam semel. (Contra ait.)
 id est aduersus hęc obiectionem respondetur. (Etiam si non licet) id est ultra hoc,
 q. non licet. (Que legitime) cum circumstantiis. (Si rapta defuisset) quemad-
 modum si rapta defuisset, non esset raptor, ita ubi raptor non est, contra quem fiat
 optio, optio dicenda non est. (An proximo) alia questio est, an iudicio quo nictus
 est uideatur optio confirmata. Hic autem locus sic uidetur enmendandus, rapta
 ait, non agebatur apud iudices, utrum deberet rapta esse optio, non iudicatum est

raptis esse debere sed quia raptus sit, nam si raptus diceret q; in illo iudicio ageba-
 tur de optione, quomodo postea nõ iudicaretur de illo sed solum modo an rapta
 fuisset. (non inquit) responsio est cõtra aliquã aliã exclusionem raptoris quæ in
 littera non est, (quesitũ est) idẽ enim fuit q̄rere an esset raptor, & an ego tamq̄
 in raptorem ius haberem. (ut debeo) cũ aliquid propter finem efficiatur nõ obten-
 to sine uti debeo illo, (non possim ante) nondum erat ille raptor, quia nondũ se
 confessus erat, nondum igitur legem habebam quæ cõtra raptorem permittitur
 (ultimæ quæstioni) sic videtur emendandum, ultimæ quæstioni vel parti, in qua
 quid debeat fieri q̄ritur duo hæc adijcebat. (hoc nõ tantum) si has nuptias quas
 tu optaturus es non solum patimur, sed optamus & rogamus, nõn igitur est q;
 dicas te propter nuptias facere. (credere) aliorũ prædicatione potius q̄ sua scien-
 tia. (non audisse sollicitos) indicat conuictũ esse, q; iudices causam non accurate
 audierint, quoniã puellæ saueret, cum de nuptijs ageretur. (iudices offendat) eo-
 rum sententiam improbando (se non rapuisse) melius sed (utrum inquit) an non
 poterat inuenire iudices qui corrupti iudicarent pro illa: (tertiam sententiam) ab
 his duabus præcedentibus. (posse ulli) nulli plane legẽdum est. (aliã mitti) sic
 videtur emendandum, aliã mitti, timuit, ne illi, quam rapuerat iniuriam face-
 ret. (uellem mortem) quasi iudices illum damnauerint, non q; raptor esset re ue-
 ra, sed sciens nihil esse timendum, cum iam puellæ optionem cognouissent (non
 causa) non q; bonam causam habueris, sed quia nuptias optaris (putet de capite)
 vel legendum cum interrogacione putat de capite agi; vel ne putet. (se nõ uelle)
 detrahendum non, ut dicatur se uelle ducere uxorem, sed non nomine raptoris.
 (nempe uictus) qui illud dicit facile adducetur ut uictus uxorem ducat.

**CLVGII ANNEI SENECÆ ORATORIS ET
 RHETORIS SENTENTIAE, DIVISIO
 NES, COLORES, SVASORIA
 RVM LIBER I.**

SIN vt cuiusq; rei magnitudinem natura dederat, dedif-
 set & modum nihil infinitũ nisi Oceanus, AVITVS.
 Fertiles in Oceano iacere terras, utraq; Oceanum rur-
 sus aliã litora, aliam nasci orbem, nec vsquam naturam
 rerũ desinere, sed semper inde, vbi desisse videatur, no-
 uam exurgere. Facile ista finguntur, quia Oceanus ita
 nigari non potest. Satis sit hæcenus vicisse Alexandro, qua mundo lau-

LIBER PRIMVS.

grege satis est; intra has terras cœlum Hercules meruit. Stat immotum
 mare, & quasi deficientis suo sine naturæ pigra moles, nouæ ac terribi-
 les figuræ, magna etiam Oceano portenta, quæ profunda ista vastitas
 nutrit, confusa lux alta caligine & interceptus tenebris dies, ipsum ve-
 ro graue & defixum mare, & aut nulla aut ignota sydera. Ita est Alexan-
 der rerû natura, post omnia Oceanus, post Oceanû nihil. ARGEN-
 TARIVS. Resiste, orbis te tuus reuocat, victimus quæ licet, nihil tan-
 tum est quod ego Alexandei periculo petam. POMPEIVS SY-
 LO. Venit ille dies Alexander exoptatus, quo tibi operæ est adesse,
 iidem sunt termini & regni tui, & mundi. OSCVS. Têpus est Ale-
 xandrum cum orbe & cum sole desinere, quod noueram vici, nunc cõ-
 cupisco quod nescio. Quæ tam feræ gentes fuerunt, quæ non Alexan-
 drum posito genu adorant: Qui tam horridi montes, quorum non
 iuga victor miles calcauerit: Vltra Liberi patris trophea constitumus,
 non quærimus orbem: sed amittimus. Immensum & humanæ intentã
 tum experientia pelagus, totius orbis vinculum terrarum quæ custodiam,
 inagitata remisso, vastitas, litora modo fauente fluctu tranquilla, modo
 fugiente deserta, tetra caligo remittet fluctus. Nescio quid humanis na-
 tura subduxit oculis, & terram nox obruit. MVS A. Fœda beluarum
 magnitudo, & immobile profundum testantur Alexander, nihil vltra
 esse quæ vincas, reuertere. ALBVTIVS SYLVVS. Terræ quæque
 suum finem habent, & ipsius mûdi aliquis occasus est, nihil infinitum
 est, modum magnitudinî facere debes, cum fortuna non facit, magni
 peccatoris est inter secunda moderatio. Eundem fortuna victoriæ tuæ, quæ
 natura finem facit. Imperium tutum claudit Oceanus. O quatum ma-
 gnitudo tua rerum quoque naturam supergressa est, Alexander orbi ma-
 gnus est, Alexandro orbis angustus est, aliquis etiã magnitudinî mo-
 dus est. Nõ procedit vltra spatia sua cœlum. Maria intra terminos suos
 agitantur. Quicquid ad summum peruenit, incremento non reliquit
 locum. Non magis quicquam vltra Alexandrum nouimus, quàm vltra
 ita Oceanum. MARIILLIVS. Maria sequimur, terras cui tradidimus
 orbem quem non noui, quæro, quem victi relinquo. FABIA-
 NVS. Quæ ista toto pelago infusa caligo! Nauigantem tibi videtur
 admittere, quæ prospicientem quoque excludit! Non hæc india, nec res
 æthiops ferarum ille conuentus, immanes proponere belluas, aspice quæ

non se nullis finibus sentat, quae ad litora undas agat, tantus vena-
 torum conuentus, tanta conuulsa funditus maris infantia est: nulla pra-
 sens nauigantibus statio est, nihil salutare, nihil notum, rudis & imper-
 fecta natura penitus recessit. His maris ne illi quidem petterunt, qui su-
 quebant Alexander. Sacrum quidem terris natura circumfudit Occa-
 num. Illi qui tam siderum collegerunt metas: & annuas hycnis atq;
 essaris vices, ad certam legem redegerunt, quibus nulla pars ignota mū-
 dit est, de Oceano tamen dubitant: vtrum ne terras velut vinculum cir-
 cumfluat, an in suum colligatus orbem, & in hos, per quos nauigatur
 sinus, quasi spiramenta quaedam magnitudinis exstiterit, ignem post se,
 cultus augmentum ipse sit, habeat, an spiritum. Quid agitis commissa-
 tone regem dominicorem: quae generis humani magnum Alexandrum co-
 demittitis, quod ihuc quid sit disputatur: Memento Alexander, ma-
 tre in orbe victo adhuc magis quam capto relinquis. **DIVISIO.**
 Aiebat Cestius hoc genus suaforiarum aliter declamandum esse quam sua-
 dendum. Non eodem modo in libera ciuitate dicendam esse sententiam,
 quo apud reges quibus etiam quae profunt, ita tamen vt delectent, suade-
 da sunt. Et inter reges ipsos esse discrimen, quosdam magis aut minus
 rerum usum habere. Veritatem facti Alexandrum exisse. Quosdam su-
 perbiuissimos, & super mortales animi vim elatos cernimus. Denique vt
 alta dimittantur argumenta, ipsa suaforia insolentiam eius coarguit, or-
 bis illum suus non capit: itaque nihil dicendum aiebat, nisi cum summa
 veneratione regis ne accideret idem quod praecceptorum eius Callistheni ac-
 cidit, quem occidit propter intempestiue liberos sales. Nam cum se deum
 vellet videri, & vulneratus esset, viso sanguine philosophus mirari se dix-
 erat, quod non esset. *διος, πρὸς τὸ εἶναι μανθραῖον θεῶν.*

Ille se ab hac urbanitate lancea vindicauit. Eleganter
 in C. Cassii epistola quadam ad M. Ciceronem missa positum, multum
 iocabatur de stultitia. Cn. Pompeii adolescentis, qui in Hispania com-
 xit exercitum, & ad Mundam acie victus est. Deinde ait, nos quidem illum
 deridemus, sed timeo ne illo gladio. *ἀντιμυρτυχιῶν* In omnibus regibus
 haec urbanitas extimescenda est. Aiebat itaque, apud Alexandrum dicendam esse
 sententiam, vt multa adulatione animus eius perculceretur. Seruandum ta-
 men aliquem modum ne nobis accideret tale aliquid, quale accidit Athe-
 nensibus, cum publicae eorum blanditiae non tantum deprehensae, sed &

L I B E R I P R I M U S

castigate sunt. Nam cum Antonius vellet se Liberū patrem dicit, & hoc nomen status subscribi, habitu quoq; & comitatu Liberum imitatur, Occurrerunt venienti ei Athenienses cū confugibus & libertis, d'obus ad salutauerunt. Bene illis cefferat, si Nasus Atricus ibi subsistat, dixerūt respondere ipsos ta matrimonium Minervam Mulam suam, & rogauerunt vt duceret: & Antonius ait ducturum, sed dōtis nomine impere se illis mille talenta. Tum ex græculis quidam ait, huic quidem impune fuit, sed Atheniensiu sponsalia mille talentis æst mata sunt, quæ cum exigerentur, complures contumeliosi libelli proponerantur, quidam etiam ipsi Antonio tradebātur, sicut ille qui sub scriptis status eius fuit, cum & eodem tempore Octauiam uxorem haberet, & Cleopatram, hoc tu culta restituas, tibi habe. Bellissimam tamē rem Deillius dixit, quem Messala Corvinus desertorem bellorum ciuiliū vocat, quia ab Dolabella ad Cassium transituro salutem et pacem est, si Dolabellam occidisset, & à Cassio deinde transit ad Antonium. Nouissime ab Antonio transfugit ad Cæsarem: hic est Deillius, cuius epistolæ lactuæ ad Cleopatram feruntur. Cum Athenienses tempus peterent ad pecuniam conferendam nec exorarent, Deillius ait, & tamen dicitio illos tibi anni biennij, triennij diem debere. Longius me fabularum dulcedo produxit. Itaq; ad propositū reuertar. Atibat Cæsius magnis cum laudibus Alexandri hanc suam oriam esse dicendam, quam sic diuisit, vt primum diceret, etiam si nauigari posset Oceanus, nauigandum non esse, satis gloriæ quæsitum, regenda esse & disponenda, quæ in transitu vicisset, Consulendum militi potius orbis victoris lasso, de matre illi cogitandum, & alias causas cōplures subiecit. Deinde illam quæstionem subiecit, ne nauigari quidem Oceanum posse.

FABI ANVS philosophus primam fecit quæstionem eandē, etiā si nauigari posset Oceanus, nauigandum non esse. At rationem aliam primā fecit, modum imponendum esse rebus secundis, hic dixit sententiam. Illa demum magna est felicitas, quæ arbitrio tuo consistit. Dixit deinde locum de varietate fortunæ, & cū descripsisset nihil stabile esse, omnia flutare, & incertis motibus modo arcoli, modo deprimi, absorberi terras, & maria siccati, montes subsidere, deinde exempla rerū è fastigio suo deuolutarum, adiecit: Sine potius rerum naturam quàm fortunam tuam deficere. Secundam quoq; quæstionem aliter tractauit.

alias an-
num.

Quis enim illam esse, ut primum negaret,illas in Oceano, aut trans
Oceanum esse terras habitabiles, dande si essent, perveniri: tamen adle
ver non posse hinc difficultatem, quod in mari, naturam non patientem na
avigationis, novissime ut possit perveniri, tanti temē non esse. Hic dixit
Incerta peti, certa deseri, deserturas gentes, si Alexandrum naturam ter
solior supergressum nominasset. Hic matrem memoravit, de qua dixit,
quomodo illa trepidavit, etiam quod Granicum transiturus esset.

LYCONIS celebris sententia est?

Hoc omnes imitari voluerunt. P L V T I O N dixit.

ARTEMON dixit.

APATVRIVS dixit.

Sic Cæstus descripsit, fremit Oceanus quasi indies
gætur, quod terras relinquant. Corruptissimam rem omnium, quæ unquam
distæ sunt, ex quo homines diserti insanire ceperunt, putabant D O
R I O N I S. Esse in Metaphrasi dictum Homeri. Tum excecatus
Cyclops saxum in mare reiecit. Hæc quomodo ex corruptis eo perve
niant, ut & magna, nec tamē sana sint, aiebat M E C O E N A S, apud
Vergilium intelligi posse Turmidum est. Vergilius quidem ait, Ra
pit haud partem exiguam montis, ita magnitudinis se dat: sed ut non im
pudenter discedat à fide, est inflatum. Vergilius ait, quod de navibus ere
das in mare revulsas Cycladas, quod non dicit hoc fieri, sed videri, ppitit
auribus videtur, quavis incredibile est quod excusatur antequam dicitur.

Multo corruptiorē sententiā Ministrati cuiusdā declamatoris, non abie
cti suis tēporibus nactus sum in hac ipsa suasoria, cū describeret belua
rū in Oceano nascentū magnitudinem. Efficit hæc sententiā ut ignosca
mus ei, qui dixit ipsa Charybdi & Scyllæ maris portentū, Charybdi
ipsum maris naufragiū videri, & ne in mare semel insaniret, quid ibi po
test esse saluū, vbi ipsum mare perit: D A M A S E T I C V S induxit
matrem loquentē, cū describeret assidue prioribus periculis nova super
venisse. B A R B A R V S dixit, cum introduxisset excusantē se exerci
tum Macedonū hunc sensum. F V S G V S A R E L L I V S dixit,
Testor ante orbē tibi tuum deesse, quā militē. L A T R O sedens hanc
dixit, non excusavit militē, sed dixit, Dū sequor, quis mihi promittit ho
stem, quis terrā, quis diem, quis mare? Da vbi castra ponā, vbi signa po
nā, Reliqui parētes, reliqui liberos, cōmeatum peto, nūquid immature

Al, acci
pitur.

LIBER PRIMVS.

ab Oceano: **LATINI** declamatores in Oceani descriptione non minus v'gnerunt, nam aut nimis descripserunt, aut curiose. Nemo illorum potuit tanto spiritu dicere, quanto Pædo, qui nauigante Germanico dixit.

Iam pridem post terga diem solemq; relictum.

Iam pridem notis extorres finibus orbis,

Per non concessas audaces ire tenebras,

Hesperii metas, extreraaq; littora mundi.

Nunc illum pigris in mania monstra sub undis:

Qui ferat Oceanum, qui saeuas undiq; Pistris.

Aequoreosq; canes ratibus consurgere passis.

Accumulat fragor ipse metus, tam sydere limo

Nauigta & rapido desertam flamine classem,

Seq; feris credunt per inertia fata marinis

Tam non felici lantandos forte relinqui.

Atq; aliquis prora se dat sublimis ab alta,

Aëra pugnaci luctatus rumpere nisu.

Vt nihil erepto valuit dignoscere mundo,

Obstructo taleis effundit pectore voces.

Quo ferimur? fuit ipse dies, orbemq; relictum

Vltima perpetuis claudit natura tenebris,

A'n ne alto postas vltra sub cardine gentes,

Atq; alium libris intactum quaerimus orbem?

Dii reuocant, rerumq; vetant cognoscere finem

Mortaleis oculos, aliena quid æquora semis

Et sacras violamus aquas, diuumq; quietas

Turbamus sedes?

Ex Græcis declamatoribus nulli melius hæc suafortia processit, quam Glyconi. Sed non minus multa magnifice dixit quam corrupte, Vniusc; vobis factam potestatem. Et volebam vos experiri non adtelendo iudicium meum, nec separando a corruptis sana: potuisset ceterum fieri, vt vos illa magis laudaretis, oræ iuliant, & nihilominus potest fieri, quamuis distinxerim. Illa belle dixit, sed fecit quod solebat, vt sententiam adlectione superuacua quoad tumide perderet. Adtecit enim illud, quosdam iudices dubios sui habet,

ego non dabo contra sententiam ferre.

¶ **U**ltimis per nos finaliter.

¶ **S**CHO L. Hoc themis ex historia sumptum est, cum enim ad ultimum orientem pervenisset Alexander fluminibus navigans in Oceanum descendit, parvumque iuxta insulam, ibique peractis sacrificiis, cum maria & litibus naturam esset contemplatus, precatus dicitur, ne cui suæ terminos expeditionis superare daretur in posterum. (Sunt ut cuiusq;) suo pro si non debet sumi, ut sensus constet, qui talis est. Si propter magnitudinem aliquid esset dicendum infinitum, ac non rebus quantumlibet magnis natura prescripsisset modum, ex ipsa magnitudine infinitum quiddam poterat Oceanus ex istamari: & est ratio ad debortandum à difficili, & erit status coniectura non posse fieri: (Fertiles in Oceano) refutatio est contra differentem de pluralitate mundorum, flevisse enim dicitur Alexander, cum ea de re philosophum disputantem audisset. (Satis sit) iam defessus mundus infortunis belorum lugere amplius non potest, Sit igitur illi satis ad vincendum quod satis est iam orbi ad legendum. (Intra has) ab exemplo quod potissimum convenit deliberativis. (Stat immotum) à difficili. (Ita est Alexander) per gradationem crescit oratio. (Resiste) hic statum facit utilitatis quod & parata conservanda sunt, & consulendum ipse etiam Alexandro. (Venit ille dies) Docet etiam præclarum esse iam desinere, nec oportere progredi, & ita movet etiam statum decori & honesti: (Quod non eram) ἀντιθετος. (Sed amittimus) simonem movet (Immensum) hic supplendum est, aut petimus, aut ingredimur, appellat autem vinculum & custodiam quod intra se orbem continere & colligare videatur. (Vittora) intelligit de eslu Oceani: (ictu quoq;) ab honesto etiam hic arguit, satis esse splendidum, cum orbis sine fine victoria rum fecisse. (Modum magnitudini) etiam si fortuna te videatur provecitura ulterius, magni tamen animi est sibi ipsi in rerum successu temperare. (Aliquis) initium est inductionis à rebus similibus. (Maria sequimur) ὀβυργισις. ἰ. cōπε ratio ex contrariis. (Quæ ista toto) hæc tractatio ab utili est & tuto, quod apud Alexandrum non magni momenti videbatur futurum. (navigantem) à minori. (Sacru) in aree summo terandū. (Velut vinculu) an aliquid sit, quod extremas terræ oras ambiat ad humeclandū terræ siccitatē, an & suū ipse habeat orbem, ex quo maria hæc mediterranea emittatur. (Cuius augmentū) à quo ignis augetur. i. nutriatur epoto hūore (Quid agitis) ἀπὸς ἐπεφνιμ. habet (In orbis vicio) in quo adhuc periculū timedū sit. (aliter declamādū) quonia in declinatione nihil

LIBER PRIMVS.

periculi timebatur, nec erat cuius offensionē uereremur. (quod nō esset) haud dubitem hoc loco id haemistichium esse reponendū, quod est apud Homerū Iliados e. cum fabulatur uenerem a Diomedē uulnus in manu accepisse, ex quo fluxerit nō sanguis, ut solet mortalibus sed sanies quaedam quā ille Ἰχθὺς appellat. qualis ut ille inquit dijs immortalibus effluit. neq. enim eisdem cibus pascuntur aut uinum bibunt, inde fit ut sine sanguine sint, quos ille ἀθανάτους uocat, & immortales dicantur, sunt autem uersus huius modi.

ἦες δ' ἀμύσσοτον αἶμαρ θεῶν.

Ἰχθὺς, οἷός τ' ἐστὶν ἦες μακρότατοι θεῶν στί.

Optime igitur uidetur quadrare cum ille dicat, se mirari quod non esset, ut proxime subiūgatur, qualis fuit dijs immortalibus cum Alexander Iouis filium se credi uellet, id autem Plutarchus refert non a philosopho dictum, sed ab ipso Alexandro, idq. refert ad eius modestiam & ciuilitatem, cum aliquando sagitta percussus grauiter angeretur hoc, inquit, amici quod fuit, sanguis est & non Ἰχθὺς. qualis fuit dijs immortalibus, mirum autē non est q. uarie a uarijs referatur. (ille se ab hac) non est intelligendum q. Callisthenē lancea confoderit, nam is Clytus fuit, quem ille in conuiuio occidit, sed ab uno facto trāstulit ad omnia, incusso enim terrore reliquos auertit a familiaritate iocorum, cum Clytum lancea confossum uidere. Callisthenes autē in uinculis pedore & tabe cōfectus interijt, quod igitur semel contigit in uniuersum protulit. quemadmodum si quia semel Cato inebriatus est, dicas sed ille curas uino leuebat. bene ergo lācea se uidebat q. illa lācea reliq. terrore incussit, ne cū illo postea libere iocaretur, (αυτιμωυρνεῖσθαι) i. contra nos irrideat, hoc autem est. li. xv. episto. epist. antepenultima. Scribebat enim ad Ciceronem de Gn. Pompeij filio qui tunc bellum gerebat in Hispania contra Cesarem, dicebat se illum timere ne si uictor esset multo crudelior q. Cesar esse. futurus, & se malle ueterem dominum, q. nouum & crudelem experiri. Scis Cneus, inquit, q. sit fatuus. scis quomodo crudelitate uirtutem putet. Scis q. se a nobis semper derisum putet, uereor ne nos rustice gladio uelit ἀυτιμωυρνεῖσθαι. ne hos nostros iocos morte mulctet. (seruandum tamen) etiam in ipsa adulatione modus adhibendus, ne deprehensa pro contumelia habeatur, quemadmodum male cessit Atheniensibus cum Antonio. (Si nasus Atticus) si dicatias Attica. (Cum & eodem) de hac diuersatione Anthoni apud Athenienses inuenit Plutarchus & Apianus, sed nihil de his facit. & propterea hic locus restitui non potest. (De illius aut) hunc etiam locum corruptum esse uel id indicat q. exemplaria uariat, in exemplari quodam uetustiore emendatius uidetur les

Non annuum biennij, & triennij diem, sed anni biennij triennij diem, hic autem
 sensus elici posse videtur, dies sitatum uerbum est, iuris peritis, pro tempore in pe-
 tenda prorogatione uel dilatione, ut eū accusator diem impetrare dicebatur ad in-
 quirendum crimina in reus, & hoc pacto dicimus diem unius mensis uel annij
 atq; eodem pacto si libeat biennij & triennij, ita cum Cicero centum decem dies
 ad inquirendum in Verrem posuisset, dicit in. ij. an. uer. diem in Siciliam inquiri
 rendi per exiguam postulauisse. & aliam in Hebraiam biduo breuiore, itaq; ta-
 lis dies recte dies dicitur unius anni uel biennij uel triennij, aliter dicitur dies
 unius anni quilibet dies, ex quo cum alijs unius annus & multi consueuerunt, fuit
 igitur lepos in ambiguitate, cum illi peterent prorogatione, & usus est legitimo
 uerbo dilationis, dicens illorū sibi debere totū illud tempus quo nō soluisent & u-
 rum dixit, nam si uel unum diem retinuisent, anni & biennij & triennij diem
 uidebantur retinere. (Grammaticus) quo traiecio primum cum prefectis Darij de-
 pugnant Alexander Plu. in eius uita. (corruptissimam rem) notat obiter Seneca
 eorū corruptum eloquentie genus, qui affectantes magnitudinem rerum &
 amplificationem uel acumen, res supra naturam efferebant, non magnas efficien-
 tes, sed incredibiles, quas uero eloquentie sit mentiri: aut id dicere quod animus
 nō capiat, neq; enim credibile est Oceanum fremere, q. indignetur Alexandrum
 terras relinquere sed deceptus est falsa specie eloquentie, dum ita se putat rē mi-
 rifice extollere, id autem uidetur uelle iudicare exemplis poetarum, ex quorum
 stulta imitatione hoc uitium fluxit, non q. illis uitio dandum sit, quantum ego
 arbitror, qui non petunt sibi haberi fidem, sed res solūmodo admirabile faciūt,
 sed q. facilius his exemplis res possit intelligi, quemadmodum si eum locū Ho-
 meri metaphrasi. i. paulum diuersa interpretatione uertas. quo Ciclops descri-
 bit, tunc excecatus Ciclops saxum in mare reiecit. & cum eo eius uersu conferas
 quo dicit illum auulsum magni montis uerticem in mare misisse, uersus autem
 hic est, ἄνετος ἀπὸ τοῦ ἕως ἄνετος ὁ οὐρανός. quanto enim hoc magis uide-
 tur supra fidem quam illud: quod tamen si poetis condonetur oratori certe per-
 mitendum non est, licet tamen ea sic efferre ne a sanitate discedant, atq; ita ma-
 gna efficere, ut uerecunda sint, quemadmodum dicebat Mœcenas apud Ver-
 giliū licere intueri, si alia eius loca cum alijs conferas, quædam enim sunt etiam
 in soluta oratione tolerabilia, quædam quæ non nisi poetica licentia excusentur,
 quod enim de Turno dicit in duodecimo, inflatū est imo uero supra fidem, cum
 dicit saxum manu arreptū torfisse in Aeneam, quod uix potuissent duodecim fer-

LIBER PRIMVS.

re lecti viri, locus notus est, at vero illo loco, ex illo non impudenter discessit à fo-
 do: ubi inquit, Peri ingens toto conmixtus corpore saxum.

Haud partem exiguam montis Lynceus Agmon.

Nam & uerecunde dixit haud partem exiguam, & adiecit conmixtus toto cor-
 pore non manu, quemadmodum de Turno, & quod. vii, li. inquit modesti est
 credas in mare reuulsas cycladas.

Neq; enim dicit fieri sed uideri, ac propterea propitijs auribus accipitur, quod
 uero de clamore Cyclopi in tertio dixit multo elatus est.

Clamorem inmensum tollit, quo pontus & omnes

Intremere undæ, penitusq; exterrita tellus

Italæ, curuisq; imminuit Aetna cauernis

Neq; enim hic aliquid a Zeet quo defenderetur sed plane fidem egressus est.

Hic sensus mihi uidetur elici posse ex loco tam depranato & mutilo qui for-
 tasse non admodum à uero discrepat, si quis recte consideret, literam autem ip-
 sam immutare nolui (Quod excusatur) eo ipso quod dixit credas (Hæc sen-
 tentia) huius ministrati, quæ non extat, (Charibdin ipsius maris) ipsam ma-
 re uideatur ibi naufragium facere, dum absorbetur, insanissimum hoc est, cum
 a parte facit absorberi id quod est totum. (Ipsum mare perit) quasi uero illud
 sit perire. (Ab Oceano) post Oceanum, uel ab hoc loco, non igitur immatu-
 re nec ante tempus. (Germanico) Caligula pater fuit, adoptatus à Tyberio
 Augusti iussu de quo longam facit mentionem Suetonius in uita Caligulae.
 (Iam pridem) describitur navigatio Oceani septentrionalis, in qua magna
 necesse est fiat declinatio à solis circulo, hi autem uersu sic decerpti sunt, ut
 ex his continens sententia elici non possit, alioqui frustra laborabit qui uelit
 continuare. (Hesperij metas) quibus terminatur imperium occidentale, nam
 & Gallia & Germania occidentales dicuntur. (Pisces) Pisces legendum,
 sunt autem monstra in Oceano Indico ducenium cubitorum, quæ pilo tegun-
 tur, Plinius libro nono, à quibus nomina sunt nauibus indita ut apud Vergi-
 lium, uelocem Mnestheus agit acri remige pristin.

(Aegoreosq; canes) nam tot fere species animantium in mari, quod in terra.

(Sidere limo) obliquo & transuerso, multum namq; obliquatur sol Septen-
 trionem uersus tendentibus, ego limis per flabellum inquit Terentius. i. trans-
 uersis, (Per inertia fata) in gloria & ignobilia, ut qui in aquis morentur,
 (Erepto) caligine & tenebris occultato (Quoad timide uidetur quoad adedẽ.

¶ Initium secundæ orationis.

TRECENTI Lacedæones contra Xerxen missi, cum Trecenti ex omni Græcia missi fuissent, deliberant an & ipsi fugiant. **ARELLII FVSGI PATRIS.** At puto rudis lætæ ætas & animus, quæ frangeretur metu infecto, armatq; non passura manus, hebetatq; senio, aut vulneribus corpora, quid dicam missimos Græciæ? An Lacedæmonios, an Eleos, an repetam tot alicuius patrum, tot excidia urbium, tot vicinarum gentium spolia? Et nunc prohi dolor concidant, si remeabimus, templâ. Pudet consilii nostri, pudet etiam si non fugimus deliberasse talia. At cum tot milibus Xerxes venit, o Lacedæmonii si aduersus Barbaros, non reueremini opera vestra, non anos, non patres, quorum nos exemplum moueat? Ab infantia surgit ingenium, pudet Lacedæmonios sic adhortari: scilicet tuti sumus, licet totum classe orientem trahat, licet metuentibus explicet tantum numerum. Hoc mare quod tantum ex vasto patet, vrgetur in minimum, insidiosè excipitur angustiis, vixq; minimo aditus nauigio est, & huius quoq; remigium ardet inquietatione quod circumfluit mare, fallacia cursus, vada altioribus stagnis internata, aspera scopulis & cæca, quæ nauigantium vota decipiunt. Pudet, inquam, Lacedæmonios & armatos quarere, quemadmodum tuti sint. Non referam Persarum spolia, certe super spolia nudus cadam. Sciet & alios nos habere Trecentenos, qui sic non fugiant, & sic cadant. Hunc sumite animum, Nescio an vincere possimus, vinci non possumus. Hæc non vitæ periculis refero, sed si cadendum est, erratis, si metuendam creditis mortem. Nulli natura in æternum spiritum dedit, statutaq; nascentibus in finem vitæ dies est. Imbecilla enim nos materia deus orfus est, quippe minimis succidunt corpora, indenuntiata sorte rapimur, sub eodem pueritia fato est, eadem iunæus causa cadit, optamus quoq; periculis mortem, adeo in securam quietem recessus est. At gloriæ nullus finis est, proximoq; deo. Sic ages ea fatagunt, foeminis quoq; frequēs hinc in mortem pro gloria iter est, quid Lycurgum? quid interbitos somn

LIBER PRIMVS

ni poculo, quas memore fecerat referam tuel unum Otreayaden
 Melanch, immutaret te tunc exemplo possum. **TRIARI.**
 Non videt Laconas nec pugne quidem hostium, sed fabula vincit
 Magnam & alumnium virtutis causa Laconem, ad certam victoriam
 omnes remanissent, ad certam mortem tantum Lacours, non est
 sic Sparta lapidibus circum data. Ibi micos habet, ubi viros non ha-
 bet. Melius reuocabimur Troezenos quam sequemur. Sed montes
 perforat, maria contigit. Numquam solido statit superba felicitas, &
 ingenium imperiorum magna fastigia obliuione fragilitatis huma-
 nae collapsa sunt. Scit licet ad finem peruenisse, quae ad inuidiam per-
 cussa sunt. Maria terraeq; reuera natura statione mutauit sua, moria-
 mur trecenti, vt hic primum inuenit, quod mutare non possit.
 Tandem amene placitum consilium erat, cur non potius in turba
 fugimus. **PORTII LATRONIS.** In hoc, scilicet, morati sum-
 mus, ut agmen fugientium cogereamus, furori terga vertitis. Scia-
 mus saltem quis sit iste, quem fugimus, vicit. At victoria dedecus elui
 potest. Vt omnia fortiter fiant, feliciter cadant, multum tamen no-
 mini nostro detractum est iam Lacones, quod, an fugeremus, deli-
 berauimus. Vt enim non moriamur, quantum ad me quidem pertine-
 ret, post hanc liberationem nihil aliud timeo, quam ne reuertamur.
 Arma nobis fabulae excutiant: Nunc nunc pugnemus. Latuisset vir-
 tus inter Troezenos, ceteri quidem fugerunt. Si me quidem interroga-
 tis quid sentiam, ego in nostrum & in Graeciae patrocinium loquar,
 electi sumus, non relict. **HALI SABINI.** Turpe est cuiuslibet vi-
 ro fugisse, Laconi etiam deliberasse. **MARILLI.** In hoc restitis-
 mus, ne in turba fugientium lateremus, habent quemadmodum se
 excusent Troezeni Graeciae, munitas Thermopylas satis putauimus,
 cum relinquere mus illic Lacones. **CAESTIIPII.** Quam tur-
 pe fugere iudicatis Laconas, tandem non fugiendo. Omnibus sua
 decora sunt. Athenae eloquentia inclytae sunt, Thebae sacris, Sparta ara-
 nis. Ideo hanc Eurotas annis circūfuit, qui pueritiā indurat ad futuri
 militiae patientiā: ideo Tsygeti motis difficultati nifi Laconibus fuga, ideo
 Hercule gloriamur operib; coelū meritiū, ideo muri nisi arma sunt. O
 graue maiorū virtutis dedecus, Laconas se numerat, nō estimat. Videam?

For, La-
 cones.

cū saluū sit, vt habeat certe Sparta, etiam si non fortes milites, at
 nuntios veros, ita non bello quidē, sed nuntio vincimur. Merito Her
 cules omnia contempsit, quem Lacones audire non sustinent. Si vincere
 Xerxes non licet, videre liceat. Volo scire quem fugiam. Adhuc nota
 sum ex illa parte Atheniensem similes, non moris, nec educatione, nihil
 prius illorū imitabor q̄ fugiam. **POMPEII SYLONIS** Xer
 xes multos secum adducit, Thermopylę paucos recipiūt, erimus inter
 hostes fugacissimi, inter fugaces tardissimi: nihil refert, quantas gētes
 in nostrum orbem oriens effuderit, quantum q̄ nationum secum Xer
 xes trahat, tota ad nos pertinent, quod locus ceperit, **CORNELII**
HISPANI, Pro Sparta venimus, p̄ Græcia stemus, vincamus hos
 tes, locos iam vicimus: sciat iste insolens Barbarus, nihil esse difficultus
 q̄ Laconis armati latus fodere. Ego vero quod Trœzeni discesserunt
 gaudeo, liberas nobis reltquere Thermopylas. Nil erit qd̄ virtuti nos
 stræ se opponat, quod inferat, nō latebit in turba Læco, quo cūq; Xer
 xes aspexerit, Spartanum videbit. **BLANDI** Referā prœcepta ma
 trum, aut in his, aut cum his: Minus turpe est à bello inermem reuertī,
 quā in armatum fugere. Referam captiuorum verba: captus Læco, occi
 de, inquit, non seruo, nō potui capi, si fugere voluissē. Describite ter
 rores Persicos, omnia ista cum mittere mur, audiuius. Videat trecen
 tos Xerxes, & sciat, quanti bellum estimandū sit, quando aptus numer
 o locus. Reuertamur: ne nuntij quidem nisi nouissimi. Quis fugerit
 nescio, Vos mihi Sparta cōmittōnes dedit. **DESCRIPTIO THER**
MOPYLARVM. Nunc me delectat, quod fugerunt Trœzenis, an
 gustas mihi Thermopylas fecerāt. **CONTRÀ CORNELII**
SPARTINII, At ego maxmum dedecus futurum Reipub. no
 stræ arbitror, si Xerxes nihil prius in Græcia viccrit quā in Laconas, at
 For, at.
 testem quidem virtutis nostræ habere possimus. Id de nobis credetur,
 quod hostes narrauerint. Habetis cōsiliū meum, id est autem meum
 quod totius Græciæ, si quis aliud suadet, non fortes vos esse, sed gau
 det perditos. **GLAVDII MARCELLI.** Nō vincēt nos, sed
 obruent. Satisfecimus nomini, multam rei gessimus, ante nos seruā
 turavista est. **DIVISIO.** Huius funfortæ feci mētionem, nō quia
 in ea subtilitatis erat aliquid quod vos excitare posset, sed vt sciretis quā
 nitide Euficus dēcesset, vel quā licenter ipse sententiam feram. Vestra

LIBER PRIMVS.

arbitrij erit, vtrū explicatiōes eius luxuriosas putētis, an vt pōeta Pollio
 Asinius atēbat, hoc non esse suadere, sed inuidere, ne volo nihil fuisse, &
 & iuue tuentis te amo, tanquā has explicatiōes Fuscū, quas nemo nostrū non
 petamio altus alia inclinatione vocis, velut sua quisq; modulatione cantabat. At
 quia semel in mentionē incidit Fuscū, ex omnibus suaforis celebres de
 scripttunculas subtexam, etiam si nihil occurrerit, quod quisquā altus
 nisi suafor dixerit. Diuisione autem hac suaforia Fuscus vsus est illa vul
 gari, vt diceret non esse honestum fugere, etiam si tutum esset, deinde
 Dinisio. & que periculosum esse fugere, & pugnare: nouissime periculosum esse
 fugere, pugnantibus hostes timendos; fugientibus & hostes & suos.
 Cæsius primam partem sic transiit, quasi nemo dubitaret, an turpe
 esset fugere, de illo transit, an non esset necesse. Hæc sunt, inquit, quæ
 vos confundunt, hostes, sociorum paucitas. Nō quidem hæc suaforiæ,
 Sed in hac materia, disertissima illa fertur sententia Dorionis, cum pos
 suisset hoc dixisse trecētis Leonidam, quod puto etiam apud Herodo
 tum esse. Sabinus Asydius venustissimus inter rhetores scurræ, cū hanc
 sententiam Leonidæ retulisset ait, ego illi ad prandium promississem, ad
 cenam renuntiaffem. Attalus Stoicus, qui solum vertit à Scelano circū
 scriptus, magnæ vir eloquentiæ, ex philosophis, quos nostra ætas vī
 dit longe & subtilissimus & facundissimus, cum tam magna & nobilit
 sententia certauit, vt mihi dixisse videatur animosius quā prior. Occur
 rit mihi sensus in huiusmodi materia, à Cornelio Seneca dictus, tanquā
 de Romanis, nescio an parum fortiter. Edicta in posterū diem pugna
 epulantis milites inducit, & ait, Siratq; per herbā Hic meus est dix
 re dies. Elegantissime quidem affectum animorum incerta sorte pen
 dentium expressit, sed parum Romani animi seruata est magnitudo.
 Crænant enim tanq; crastinum desperēt. Quantum illis Laconibus ani
 mus erat, his qui non poterant dicere hic dies est meus. Illud Porcel
 lus grammaticus arguebat in hoc versu quasi solecissimum, quod cum
 complures induxisset, diceret, hic meus est dies; nō dies hic est noster:
 & in sententia optima accusabat id quod erat optimum: muta enim vt
 noster sit peribit omnis versus elegantia, in quo hoc est decētissimum,
 quod ex causa sermo trahitur: nā quasi puerbū loco sit hic dies meus est,
 & cū ad sensum retuleris, ne Grammaticorū quidē calūntia ab omnibus
 magnis ingenis submouēda, habeat locū. Dixerunt enim nō oēs sit

quā tanquā in chorū manu ducēte Grammatico, sed singuli ex his, hic
 mens est dies. Sed vt reuertar ad Leonidā & trecētos, pulcherrima illa fer
 ma Glyconis sententiā. In hac ipsa suatoria nō sane refero memoria vllā
 sententiā Graeci cuiusquā Darius. De positione loci elegāter dixit Atca
 tius, cū angustias loci faciēdissime descripsisset, natus trecētis locus. Cē
 tius cū descripsisset honores quos habituri essent, si p̄ patria cecidissē
 sent, adiecit. Per sepulchra nostraturabit. Nicetas lōge disertius hāc phā
 salia mouit, & adiecit, nisi antiquior fuisset Xerxes quā Demosthenes
 Cipro, cui dicere hāc suā dicit sententiā, aut certe nō deprehēsam, cum
 descripsisset oportunitatē loci, & ita vndiq; pugnantū latera, & angu
 stias ā tergo positas, sed aduersas hostibus. Potamo magnus fuit Mity
 lenis, quodē tēpo. Igitur, quo Lesboeles magni nominis & nominis
 respōdētis ingenii, in quibus quāta fuerit animorū diuersitas in simili
 fortuna, puto vobis indicandū, multo magis, quā ad vitā pertinet, quā
 si ad eloquentiā pertineret. Vtriq; filius iisdem diebus decessit. Lesbo
 eles scholā soluit nemo vnquā ampliore animo se gessit. Potamon ā fu
 nere filii cōtulit se in scholā, & declamauit. Vtriusq; tamē affectū tempe
 randū puto, hic durius tulit fortunā quā patrē decebat, ille mollius. Ve
 rum Potamō cū suatoria de trecētis diceret, tractabat quā turpiter fe
 cissent Lacones, hoc ipsum quod deliberassent de fuga, & sic nonissime
 clausit. Insaerūt in hac suatoria multi circa Otroyadē. Murrhedius q
 dixit, fugerūt Atheniēses, nō enim Otroyadae nri lras didicerāt. SAR
 CONIUS dixit, Otroyades perit vt falleret, reuixit vt viceret. LIGI
 NIUS NEPOS. Cū exēplo vobis etiā mortuis vincēdū fuit. ANTO
 NIUS. ATTIGVS inter plures sententiā videt palmā meruisse, dixit
 enim: Otroyades, penē ā sepulchro victor digitis vulnera gessit, vt tro
 phæa Laconū inscriberet, & deo dignū in spartano sacramētovirū, cui
 ne literæ quidē fuere sine sanguine. GATIVS GRISPVS. Municipalis
 Gatozeos dixit post relatū exēplū Otroyade dicebat, municipalis aliud
 ceteros, aliud Laconas decet, nos sine delictis educamur, sine muris viti
 m⁹, sine vita vicim⁹. SENETIO fuit cui⁹ nomē ad vos potuit puenisse
 ingentis cōfusi ac turbulētis, q̄ cupiebat grādū dicere, adeo vt nouissime
 hui⁹ rei morbo & teneret & rideret, nā & seruos nolebat habere, nisi grā
 des, & argētea vasa nō nisi grādū. Credatis mihi velle, nō iocātū, eo pue
 nit infantia ei⁹, vt calceos q̄q; maiores sumeret, sic⁹ nō esset nisi maritica.

Concubinā fugentis naturæ habebat, omnia grandia probabat, et in-
positum est velut Messala aut cognomentum, & vocari cepit Senetio
Grandio. Is in hac sua sortia cum posuisset cōtradictionem, ait, omne
qui missi erant à Græcia, fugerunt, sublati manibus, insistentis summi-
s digittis (sic enim solebat quo grandior fieret) exclamat, gaudeo, gau-
deo: mirantibus nobis quid tantum boni illi contigisset, adiecit. Totus
Xerxes meus erit. Idē dixit, iste qui classibus suis maria surripuit, qui
terras circūscripsit, dilatauit profundum, nouam rerum naturæ faciem
importat. Ponat sanè contra cœlum castra, commilitones habeo deos.
SENIANVS multo potētius dixit, Terras armis possidet, cœlum
sagittis, maria vngulis, Lacones nisi succurritis, mūdus captus est. De-
centissimi generis suam sententiam referā VICTORIS STA-
TORII municipis mei, cuius fabulis memoria dignissimis aliquis
sua sortia occasione cōtradictionem sumpsit. At, inquit, trecenti sumus,
& ita respōdet, trecenti, sed viri, sed armati, sed Lacones, sed ad Thermop-
pylas. Nunquam vidi plures trecetos. LATRO in hac sua sortia cum
tractasset omnia quæ materia capiebat, posse ipsos & vincere, posse cer-
victos reuerti & beneficio loci, tum illam sententiā, si nihil aliud, cri-
certe belli mora. Postea memini auditorem Latronis ABRON-
NYM SYLONE M patrem huius Sylonis qui Pantomimis fabu-
las scripsit, & ingenium grande non tantum deseruit, sed posuit, recita-
te carinē, in quo agnouimus sensum Latronis in his versibus. Ite agi-
te o Danae magnum Pæana canētes. Ite triumphātes belli mora con-
cidit Hector Tam diligentes tum auditores erant, ne dicam tam malis
For, unū
uerbum
furripi
non pos-
set.

gni, vt vnus verba surripi nō possent. At nūc cuilibet orationes inuex-
tere tuto licet pro suis. Sed vt sciatis sensum bene dictū dici tamē posse
melius, notate præ cæteris quāto decētius Vergilius dixerit quod val-
de erat celebre, belli mora concidit Hector. Quicquid apud duræ cessa-
tū est moenia Troiæ, Hectoris Aeneæ q̄ manu victoria Gratum Hæ sit.
MESSALA aiebat hic Vergiliū debuisse desinere, quod sequit̄, &
in decimū vestigia retulit annū, explemetū esse. MECOENAS hoc
etiā priori cōparabat. Sed vt ad Thermopylas reuertar, DIOGLES
GARISTIVS dixit, APATRIVS dixit. CORVO testimonium stu-
poris reddendum est qui dixit, Quid si tam Xerxes ad nos suo iuari
nauigat, fugiamus antequā nobis terra surripiatur: hic est Coruus, qui

cum tentaret scholam Roma sumo illi, qui Iudæos subegerat, declama-
 re controuersiam, de ea que apud matronas differbat, liberos non esse
 tollendos, & ob hoc accusatur, Respublica laesa. In hac controuersia senten-
 tia eius hęc debebatur, inter pythias & redolentis animæ medicamina
 consistit myrtus concio. Sed si vultis historicum quoque vobis fatuum For, myr-
 tibus. **TH. VSGV** Sulle qui Scaurum Mamercum, in quo Scaurorū tata.
 familia exarsit, amicus reum fecerat, homo quāquam improbi ani-
 mi, tam infelicis ingenti, cum hanc susoriam declamarat, docet, expe-
 ctus si nihil aliud esseturi, scilicet ne insolens barbarus dicat, vent, vidi,
 vici, cum hoc post multos annos diuus Iulius victo Pharmace dixerit.
DVRION docet. **ANDREAS** aiebat, Nicocratis Lacedæmon-
 is insignem hanc sententiam fuisse futuram, si media incidere-tur. Sed
 ne vos diutius infatuem, qui prædixeram me Fuscii Arellii explicato-
 nes subiecturum, si enim susoriam faciam, quod iterum nimis cultus &
 fracta composito poterit vos offendere, cum ad meam partem veneri-
 tis. Nam nunc vos ipsa, quæ offensura sunt, vitia delectant.

CHYSTORIA apud Iustinum est libris, occupauerat Leonides Thero-
 mopylas quæ angustie erant aditum in Græciam prebentes, Græci enim, fauces
 & angustias pylas appellant, portas, ac alidis autem balneis quæ græce θέρμα
 αὐρῶν dicunt quæ in ipso ingressu erant Thermopylæ sunt appellatæ, triduo ibi
 angustias tutati sunt, quinto die ubi comperit, xx. millia hostiū cacumen occupas-
 se, socios hortatus ut discedat sequi meliori seruet fortuna, mansit ille cū sexcentis
 Spartanis, qui cum se morti deuouissent, ingentemque stragem in hostium castris
 edidissent, magis uiuendo fatigati quæ uicti occumbunt. (Troezeni) à Iustino non
 ponitur Troezeni sed auxiliares copie ex Græcia, nec fugisse illas sed dimissas
 à Leonida ad presidia ciuitatum (Quid dicam) aut dicit quid nunc uos appella-
 bo potissimos Græciæ, aut quid dicam, uictos à uobis potissimos Græciæ, sed quò
 modo si uide sunt Lacedæmonij & Spartani, dicit ab ijs Lacedæmonios uictose
 Strabo & urbem & regionem eodem uocabulo dicit appellari à Lacedæmo-
 nijs teste Homero, Amyclas eorū rex cum Spartam sibi regiam constituisset, reli-
 quas ciuitates passus est equali iure uti, regibus ad eas dimissis, subiectas tamen
 esse Spartanis, donec Agis Euristhenis filius in illud equabile ademit, iussis reli-
 quis Lacedæmonijs ut Spartæ tributa cōferrent, eumque ceteri omnes paruissent,
 Eleos qui Elos habitabant uel & armis superatos in seruitutem perpetuam dam-
 nauit, impositis certis cōditionibus eorum dominis ne cui liceret libertate donare,

LIBER PRIMVS.

aut extra regionem uenire, hinc Helonica secutus in proverbium abiit. *Strabo*. vii. lib. (O Lacedaemonij aduersus) si aduersus (Ab infantia) Praebet uisus quisq; specimen ingenij sui, (Hoc mare) aut est uelut inductio per se uisitudinem qua probat non esse timendum Xerxem, q; ingret copias ducat, quem admodum est mare quod uidens tam late perire, ubi ad Bosphorum peruentum est, in summas cogitur angustias, & uoi nos putamus tuto nauigare, ibi uirgna exsulant pericula, uel describit aliquas angustias per quas Xerxi transseundum sit (Et huius quoq; remigium) etiã si uni nauigio illa angustiae perire sint, sane remigium operem iã angusti fretus non patitur, (Nada) breuia quibus naues impingunt significat igitur ubi minime putes, ibi latere periculum. (Minimis succidit) leuissimis causis intereant. (O troiaden) cum certamen esset inter Athenienses & Lacedaemonios de agro Troiadam ne in mutua eadem utriusq; ruerent, comissa res est trecentis ab utraque parte electis, cū hi se mutuis uulneribus cōcessissent, unus O troiades è Lacedaemonijs superstes ne ad suos uiuus rediret sanguine in elipeo suo à Lacedaemonijs uictoriam stetitisse scripsit, deinde se interemit, cuiq; postea cadavera ad sepeliendum uersaruntur, hoc solum repperitum est uictoriae monumentum. (Alium uirtutis) profinus enim natus tanq; educandus à uirtute suscipitur. (Sparta lepidibus) neq; enim muros habebat, ut omnium spem salutis non alibi q; in seipsis collocarent, (Quae ad inuidiam) quae iam facta sunt inuidiosa, ijs proxime inflat excidium. (Mara terrasq;) à maiori, non mirum igitur si muret imperia hominum (Tandem amens) si reponendum uidetur, si hoc consilium eramus probaturi, magis latuisset nostrum dedecus si in turba fugissemus. (At uictoria) quam mox de illo optinebimus. (q; ne reuertamur) cum dedecore de liberationis nostrae (Inter Troezenos) nunc tota erit nostra uirtutis laus. (Non solum reli) uidetur usus paronomasia. (Eurotas) ubi etiã uirgines nando sae exercebat. (Herculem) nam Heraclidarum genus Spartae fuit, qui ab Hercule ducebatur originem (Numerant non estimant) numerant turba & multitudine, estimant uirtute & fortitudine (Merito Hercules) iniurandum est, merito cōtempnit oēs quem nos ne uidere quidem suslinemus. (Xerxes) à tuto argumētatur, à natura loci, (Erimus inter hostes) hostes nos iudicabunt fugacissimos, u; qui fugerunt tardissimos. (Tot ad nos) cum tot pugnandum est. (Socios iã uicimus) non fugiendo. (Referam praecepta matrum) Lacena ad bellum mittens filium, aut in hoc inquit, aut cū hoc, defende patriam, aut in hoc referatur cadaver, (Ac testem) at potius, ut sit obiectio, cui mox respondet, non erit testes sed falsi testes, id de nobis ereditur quod hostes narrauerint, (Retum natura) quonia flumina siccat, & montes

Quibet. (Suadere sed inuidire) an optia inuidentes conitione quadā conantur
 uincere alienū, & se se illis anteferre, itea dicit illum non suadere, non tam sua
 fortis declamare, q̄ inuidere alijs declamantibus, atq; ita ut illos superaret luxu-
 riosam inuentionem efficere, que sequuntur curruissima sunt (& suos) qui su-
 a ab ipis poemate gerent. (Apuđ Hierodotum) de ea sententia uideitur intellis-
 gere, qua ille dixit, Præstate commilitones apud inferos cenaturi. (Solū uertit)
 in exilium missus. (Cenant enim) hoc enim ipsum non est magni animi omni-
 no estimum desperare, aut ita presentibus frui, ut in posterum tibi spem absci-
 deris. (Quantis illis) non enim illi cixerunt, hic dies meus est, sed ne diem qui-
 dem sibi reliquerunt, cum apud inferos essent cenaturi. (Ex causa) q̄ alluserit ne-
 lit ad proverbia, (Ad sensum) ut bene etiā secundum leges grammaticæ con-
 cordet, neq; enim ueluti quidam chorus omnes cecinerāt, se chorus agū prebete grā-
 matico, q̄ facete dixit Seneca, sed oēs etiā singuli dicūtur, (Hanc phantasiā) ex-
 pressionē euidentē, que sequuntur deprauatiora sunt q̄ ut restitui possint. (Ame-
 pliore) laxiore intelligendum est & solutiore, nam que ampla sunt mollia uide-
 tur & soluta, nam & infra dicit ille mollius. (Literas didicerant) ridiculū est,
 nā & Atheniēses illas literas uiderāt & cognouerāt, nec in eā imitacione erat
 sita uictoria, aut animus. (Perijt) quoniā & ipse se uiccius inter cadauera iacuerat.
 (In Spartano sacramento) in militia Spartana sacramento. n. se milites obstrigebāt
 (Cōraditione) enthimema significat sententiā ex repugnātib; (Meū erit) neq; n.
 participes uictorie erūt alijs, q̄ suggerit, & ideo meū, agebat autē p̄sonā Leonidæ,
 (Cœli astr.) castra legēdū (commilitones deos) uel dicit propter Hercule, uel Ca-
 storē, & Pollucē, q̄ Spartani fuerāt, (Cœlū sagittis) ut ad umbrā pugnaturi sint
 quēadmodū ille dicebat. (Mars unguis) cōiūctiōe pugnatiū fecit mirabile sentē-
 tiā, ut, uidit i equorco feruētēs puluere currus, q̄ Xerxes p̄ loca ante fluminē b̄ occu-
 pata cōtatu trāsierit. (Plures trecetos) quod erat uirtutis trāstulit ad numerū,
 cū trecētū, nō possunt esse plures q̄ trecētū (Sed posuit) q̄ spōte & ueluti cū cōsilio di-
 miserit, quod plus est q̄ deserere. (Cōcidit hora) Hecior reponendū, ne discrepet a
 sequenti. (Vnius uerba) unū uerbū melius, q̄ mox melius q̄drat cū inte. gris oroni-
 b; neq; n. magnū erat unū uerba annotare, q̄ multa esse poterāt, sed unū uerbū.
 (Item) credendū. (Quicquid apud) li. xi. (de ea) que relative scribendū, est autē
 thema declamatoriū. (Redolētis animæ) spiritus & halitus, notat luxū Persicū
 q̄ etiā in acie odores circūferrent (Myrata) quoniā cū y. scriptū reperi, forte myr-
 tata quēadmodū laureata, sed tunc ad Persas referendū, quos tanq̄ uenereos no-
 tat, nisi manū legere mirata, uel myrata αρωτου μύρου. i. unguentata.

LIBER PRIMVS.

Initium tertiæ suavioris.

Deliberat Agamemnon, an Iphigeniam immolet, negante Chal-
 cante aliter nauigari potuisse. **AR ELLII FVSCI.** Non
 in aliam conditionem deus sit: sit æquora, quam ne omnis ex uoto tref-
 dies, nec ea fors mari tantum est, cæterum ipsa non sub eadem. Cõditio
 ne sydera sunt: alia negatis imbribus exurunt solum, & miseri cremata
 agricolæ legunt semina, & hæc inter dum anno lex est: alius serena claus-
 duntur, & omne coelum nubilo graue, subdit solum, & creditum sibi
 terra non retinet, alius incertis syderibus cursus est, & variatur tempo-
 ra, neq; soles nimis urgent, neq; ultra debitum imbres cadunt, quicquid
 asperatum æstiu est, quicquid nimio defluxit imbre, inuicem nimio tẽ-
 peratur altero: siue ita natura disposuit, siue ut ferunt luna cursu gerit:
 quæ siue plena lucis suæ est, splendensq; pariter affurgit in cornua, im-
 bres prohibet, siue occupata nubilo, sordidior em ostendit orbem suũ,
 non ante fuit quam in lucem redit: siue ne lunæ quidem ipsa potentia
 est, sed status qui occupauere annum tenent, quicquid horum est, extra
 iussum dei tutum fuit adultero mare, An non potero vindicare adulte-
 ram? prior est salus pudicæ. Ne quid uirginitati huius timerẽ, persequar
 adulterum. Vistâ Troia uirginibus hostium parcendum, nihil adhuc
 uirgo priami timet. **CAESTII PII.** Vos ergo ad hanc diem im-
 mortales inuoco, sic reclusi estis maria: Obstate potius. Ne Priami qui-
 dem liberos immolaturus es. Describe nunc tempestatem, Omnia ista
 patimur, nec parricidium fecimus. Quod hoc sacrum est, uirginis deæ
 templo uirginem occidere: libentius hanc sacerdotem habebit quam
 uictimam. **CORNELII HISPANI.** Infestæ, inquit, sunt tẽ-
 pestates, & sæuiunt maria, neq; adhuc parricidium feci. Ista maria si nu-
 mine suo deus regeret, adulteris clauderentur. **MARILLI.** Si non
 datur nobis ad bellũ iter, reuertamur ad liberos. **ARGENTARI.**
 Iterum in malum familie nostræ fatale reuoluimur, propter adulterã
 fratris liberi percutit, ista mercede nollem reuerti. At Priamus bellũ pro
 adultero filio gerat. **DIVISIO** Hanc suauioriam sic dituissit Fuscus,
 ut diceret, etiam si aliter nauigare non possent, non esse faciendum, quia
 plus impenderetur, quã peteretur. Petitur impendi Iphigeniam, uindicta-
 cari adulterium, committi parricidium. Deinde dixit etiam si non im-
 molasset, nauigaturum. Illam enim moram nature & ventorum

esse, deorum voluntatem ab hominibus non intelligi. Hæc Cæsius diligerenter diuisa. Dicit enim deos rebus humanis non interponere arbitrium suum, si interponant, voluntatem eorum ab homine non intelligi, ut intelligatur, non posse fata reuocari, si non sint fata, sacra profusa, si sint, non posse mutari. Sylo Pompeius etiam si quod esset diuinum di genus certum, auguri negauit credendum: quare ergo si nescit Chalcas affirmat primum, & scire se putat. Hic communem locum dixit in omnes, qui hanc affectarent scientiam: deinde irascitur tibi, inuitus militat, querit sibi tam magno testimonio apud omnes gentes fidem. In ea descriptione, primum in hac suasoria Fulcius Arellius Vergilius versus, voluit imitari. Valde autem longe petiit, & penè repugnat materię, certe non desideranti inseruit. At enim de luna, quæ siue plena lucis sue est, splendentq; pariter assurgit in cornua, imbres prohibet: siue occupata nubilo sordidorem ostendit orbem suum, non ante finit quàm in lucem redit. At Vergilius hæc quanto simplicius & beatius dixit.

Luna reuertentes cum primum colligit ignes.

Si nigrum obscuro comprehenderit aera cornu

Maximus agricolis pelagocq; parabitur imber.

Et rursus,

Sin ortu in quarto (namq; is certissimus autor)

Plena, neq; obscuris per coelum cornibus sbit.

Solebat autem ex Vergilio Fulcius multa trahere, ut Meccenati impunitaret. Toties enim pro beneficio narrabat, non in alio uase Vergiliana descriptione placuisse: sicut in hac ipsa suasoria dixit, cur iste inter etus ministerium placuit: cur hoc deus elegit: cur hoc potissimum fortis tur poësis: quod tantum non impie aiebat se imitatum Vergilium, plena deo? Solet autem Gallio noster hæc aptissime ponere. Memini vna nos ab auditione Nicetis ad Messalam venisse. Nicetes suo impetu valde Græcis placuit. Quærebat à Gallione Messala, quid illi visus esset Nicetes. Gallio ait, plena deo, quoties audierat aliquem ex his declamatoribus, quos scholastici caldos vocant, statim dicebat, plena deo. Ipse Messala nunquam aliter eum agnouit, ab hominis auditione venientem interrogat nihil aliud quàm ut diceret, nunquid plena deo? Itaq; hoc ipsa iam tam familiare erat, ut inulto quoq; excideret. Apud Cæsarem cum mentio esset de ingenio Haterii, consuetudine prolapsus, dixit, & ille erit plena deo, Quærèti deinde quid hoc esse vellet, versum Ver-

LIBER PRIMVS.

gilit retulit, & quomodo hoc semel sibi apud Messalam excidisset, & nunquam postea potuisset excidere. Tiberius ipse Theodorus offendebatur Nicetis ingenio, atq; delectatus est fabula Gallionis, hoc autē dicebat Gallo Nasoni suo valde placuisse, itaq; fecisse quod in multis aliis versutus Vergilius fecerat, non surripendi causa, sed palā in istād hoc animo vt vellet agnoscesse autē in tragœdia eius, feror huc illuc, vt plena deo. Iam vultus ad Fuscum reuertar, & descriptionibus eius vos satiabo. Hæc potissimum ex his quas in similitudinibus tractatione posuit, cum diceret, omnino non concessam futurorum scientiam.

SCHEOL. (Non in aliam) Hæc omnia eo pertinent, vt ostendat mices rerum mutari, & quocumq; modum natura tempestates excitat, siue & sedari, hoc autem spectat ad dissuadendum ne exstimes illā tempestatem à Diana immissam ac posse placari sine immolatione virginis, (q̄ ne ois) ideo mare circum terras diffunditur, vt hies obubiletur interim hausto humore ex mari, nec ea tantū maris natura est, sed & siderum varia vis est, (Anno lex) 1019 interim annus hac lege cōtinuatur, (Alys serena) alia sidera sunt q̄ nubila inducūt, (Subsidū solū) debescit & hiatus aperit, (Incensis sideribus) terraticis fortasse, i. planetis, vel nary cursus sunt, cū etiā ipsa sidera incerta, & varia sint, (Altero) i. cōtrario, (Si nichil natura) causas subijcit harū mutationū. (Pariter assurgit) ex quo impletur utriq; cornu. (q̄ in lucē redit) q̄ exacto mōse nouo lumine impletur, (statis) qui peruenit toto anno idē status, eadēq; temperies à sideribus inducūta, (Extra iussū dei) nō quoad modū nūc, An oraculis prohibere navigationē adulteriā. Paradis, & est velut er gumētū multo minus prohibebūt nobis. (Prior est salus) respōsio est ad obiectionē, vindicabis si licebit, ita tamē ne propter hoc occidas pudicā filiā tuam. (Ne qd uirginitati) & sine, propter seruādā uirginitatē persequeris adulteriū ergo nō debes perdere uirginitatē propter vindicādū adulteriū, cōtrariū sibi nō debet fieri propter id qd ad finē destinatur. (Virginibus, hostiū) eo mino, ergo & si licet parcere debes. (Sic reclusuri) ita debetis aperire maria ad nauigādū, nimirū immolata uirgine, quasi hoc nō sit uestre clemētie, (Nec parricidū) quāto grauiora patiemur ubi fecerimus. (Quod hoc sacrū est) à cōtrarijs sine, anuidebatur dē a uirginitatis amatrix, & q̄ ipsa uirgo fingebatur, uirginis, sacrificiū posuitura. (Reuertamur ad liberos) tantū abest ut occidere debeamus, figurā habet (In malū familie) Attidarū quorū porctes Atreus & Thyestes mutuis odijs etiā ad filiorū necē seuerit, (Frātris) Agamēnonis, nā Menelai uxor erat Helena. (Ista mercede) cū interrogatiōe melius (Sacrā profutura) quæ cuius alia sacrā etiā sine ira

imitatione filie (Deinde in facit) alie suspitiones sunt q̄ fidei utationi elaiant, q̄
 raris sic ḡmittit m̄lita, q̄ ita mult̄ parare sibi fidei. (Vt Mœrenat̄ impuaret)
 ut in quatuor displicisset, posset illi uelut opprobriare suū pot̄a, in cuius imita-
 tione nō placuisset. (Cui ille inter) hoc de Chaleste dicitur fortassis ex imitatione
 eius loci, quo de Sybilla loquitur Ver. (Inter eius misserū) & pollinis quaticis
 nationis. Et poseferat deus. (Hoc os) p̄ quod dabat oracula. (Sortitur poësis)
 cur huic se infundit poëticus spiritus, Et syron. (Tātū nō) etiā (Plena deo) de pha-
 nathis n̄antibus Et furiosis d̄. tur, atq; ideo ille trāstulit ad declamatores concita-
 tos et uerbosities, quos scholastica appellabat caldos, i. calidos, feruētes in dicēdo,
 (Eum agnouit) Nicetē, nisi hoc nomine, aut nō aliter agnouit illū ab auditōe il-
 lius uidentē, q̄ cū diceret plena deo. (Excidisset) semel cum inconsiderate dixisset,
 nūq̄ alias potuit relinquere. (Theodoreus) Theodoros Et Apollodor⁹ diuersas
 instituit seclas in Rhetoricis, unde Apollodorei, Et Theodorei nuncupati, offen-
 debatur ingenio Nicetis qui Apollodoreus erat. (Vergilius fecerat) ex Ennio Et
 Lucretio Et alijs, ut est apud Macrobiū.

¶ Institutum quartæ tuāloriz.

Deliberat Alexander Magnus, an Babylonia intraret, cū denūtatam
 esset illi responsio auguris periculū. **ARELLII FVSCI.**
 Quis est qui futurorū sciētia sibi uēdicat, nouē oportet sortis sit, qui tu
 hēte deo cauat, nō eodē cōtētus sit uero, quo imprudētes nascimur, quā
 dā imaginē dei p̄ferat quāssa exhibeat dei, sic est. Tātū enim regē, tātiq;
 rectorē orbis esse in metu cogit, magn⁹ iste est, supra hūanē fortis habi-
 tū oportet sit, cui liceat terrere Alexādrū: ponat iste suos ī sydera patres
 & originē celo trahat, agnoscat suū uatē deus, nō eodē claudatur vitæ
 sine, ætate magna, extra omnē futurorū necessitatē caput sit, quod gētū
 bus futura p̄cipiat. Si uera sunt ista, qd̄ ita, nō huic stud. o seruit oīs etasē
 Cur nō ab infantia, rerū naturā deosq; qua licet, uisimus: cū pateāt no-
 bis sydera & interesse numinibus liceat, qd̄ tā inuili desideremus facūdia:
 aut periculosis atteritur armis manus: an melius alto p̄gnore quā futuri
 sciētia ingenia sarr̄ exerint? Qui uero in media se ut p̄dicāt fatorū mi-
 fere pignora, natales inquirūt, & p̄tina omnium meliorū annorū ha-
 bēt initia, quo serint motu sydera, in quas discurrerint partets, cōta ne
 deus steterit, an placidus affuisset sol, an plenā lucē, an initia surgētis ac-
 cepertint, an abdiderit in noctē obscurū caput luna, Saturn⁹ nascētē, an
 ad bella Mars militē, an negotiosū in quæstus Mercurius exceperit, an

LIBER PRIMVS.

blanda annuunt nascē Venus, an eximium in sublimē Iupiter tulerit.
 Existunt tot circa vnum caput tumultuantes deos! Futura nuntiat,
 Plerosq; dicere victuros, & nihil metuentes oppressit dies, altis dedere
 finem propinquum, at illi super fuere egentes, inuictiles antana, felices
 nascentibus annos spondederunt, at fortuna in omnem properauit in
 iustam: incerta enim fortis viuimus, vnicuiq; sua pro ingenio finguntur
 non ex scientia vi. Deest aliquis toto orbe locus qui te victorem
 nō vident! Babylone excluditur, cui patuit Oceanus. **D I V I S I O.**
 In hac sua fortia nihil aliud tractasse Fuscum scio quā in eadem quas su-
 pra aereit, quaestiones, ad scientiam futuri pertinentes. Illud quod nos
 delectauit praeterite non possum. Declamabat Fuscus Aetellus contro-
 uersiam, de illa, que posteaquā ter mortuos pepererat, somniasse se di-
 xit, vt in iuco pareret. Valde in vna contumeliosus fuero, si totam con-
 trouersiam, quam ego intelligo me dicere, Fuscus declamaret, & aper-
 te, aut non agnoscentis puerum, tractare: locum contra somnia & deo-
 rum prouidentiam, & male de magnitu v dixisset mereretur, qui
 illos circa par. peras mitteret, summis clamoribus dixit illum Vergiliū
 versum. Scilicet is superis labor est ea cura quietos Sollicitat. Audi-
 tor Fuscū quidam. cuius pudori pareo, cum hanc sua fortiam de Alexan-
 dro ante Fuscum diceret, putauit & que belle poni versum eundem, di-
 xit. Scilicet is superis labor est, ea cura quietos Sollicitat. Fuscus illi
 ait, si hoc dixisset audiente Alexandro, scires apud Vergiliū eundem
 versum esse, & altum capulo tenus abdidit ensē. Et quia soletis mihi
 molesti esse de Fusco, quid fuerit, quasi nō videretur dixisse cultius,
 ingeram nobis Fuscanas explicationes. Dicebat autem sua fortia libe-
 tissime & frequētius græcas quā latinas. Hybreas in hac sua fortia dixit.
SCHOL. (Quis est qui futurorum) contra scientiam futurorum & ario-
 los locus communis (Non eodē cōtentus) gestatus conclusus (Deos uisimus) eos
 propius adunus, & cū is colloquimur. (Desidemus facundia) cur segnes morā-
 mur in eloquētia, (Interesse numinibus) illorū arcana & cōsilia scrutātes (alio p̄
 gnore) q̄ p̄gnus accipiūt promissis fidū t, erit igitur aliud quod magis excitet in
 genia q̄ spes & fiducia huius artis cōsequēde. (Omniū meliorū) infantie forsā
 intelligit, uel morū t illi ex syderibus unde incipiant felices anni & infelices. (In
 quas discurrerint) obseruantur in cœli quadrātes & spacia, (Cōtra ne deus) alia
 enim sidera aliorū n̄ interueniunt uel aspectu, ut uocāt, uel inuāntur, uel inspicuntur.

Al. egen-
tes inuifi-
lis aie.

Al. J. a. r. i.

(Superbia) in diebus (Superbia) in diebus hoc cōiungēda, ut illi superbie
 regentes, inuicem superbiere illi in egestate, nulli usui in uita (Babylonē
 peritūditur) Babylonē excluditur. (Vale in uos) hic locus truncatus est, uiderur
 his sensus, cui ille Fuscus dicitur cōtra fidē somniorum dixisset, male illos mereri de
 deo et in gratitudine, quos circa puerperia putare occupatos, dixit illū Vergiliū
 uersum, Scilicet. Et quid eius discipulus ratur ubiq; habere locū, cū hāc sua
 fortē declamaret, emide posuit, parū autē seruauit decorū, offendisset n. Alexan-
 dri si eam enisq; res dixisset non esse superis curā, ac propterea fortē asse fuisset ex
 pernis eius in cōiūctū, hāc de causa figuratē subiecit Fuscus Scires ubi esset ille uer-
 sus, qui est in cōiūctū, aut debet esse non alitū. i. occidisset te quē admodū alios
 habere loquentes.

¶ Initium quintæ suasoriæ.

Deliberant Athenienses, an trophæa persica tollāt, Xerxe minante
 crediturū se, nisi tolleretur. **A R E L L I I F V S C I.** Pudet me
 uictoriæ nixæ, sic fugatū creditis Xerxem, ut reuerti possit: tot ex sa mī-
 lia, nihil ex hac acie relictuū minanti, nisi quod uix sequi fugientē possit,
 toties merse classis. Quid Marathona quid Salamina referat? Pudet dice-
 re, dubitare adhuc, an uicerimus. Xerxes uentur. At nescio quomodo
 languet circa memoriā tacturæ animus, & disturbata arma nō repetit.
 Prior enim metus futuri regni is esset, amissa ne audeat, amissurū mo-
 nēt. Ut in gaudia interdū surgit animus, & spēs ex præsentī metitur, ita
 aduersis frangitur: ubi ignominia spēs premit, ubi nullā meminit acie, ut
 si quæ fugerit, errat circa dāna sua, & quæ male expertus est, vota depo-
 nit. Si uenturus esset, nō minaretur. Suis irā ardet ignibus, & impasta sol-
 uitur. Nō denūtarēt si uenturus esset, neq; armaret nos nuntio, nec in-
 stigare uictoriæ Græciā, nec sollicitaret arma felicia, magis superueniret
 improuidis, nā & arma indenūtiata monēt. Quantūcūq; oriēs ualuit For, mo
 primo in Græciā impetu effusum est, hoc ille numero ferox, & in deos uent.
 arma tulerat. Exincta tot ante Xerxem milia, tot sub ipso iacēt, & nul-
 li nisi qui fugerūt super sunt. Quid dicā Salamina: quid Cynagyron re-
 ferat? & te Polyteles? & hoc agitur an uiceris? Hæc ego trophæa deposui,
 hæc in totius Græciæ cōspectu statui, ne quis timeret Xerxē minantē.
 Me militrū, pugnatē Xerxē trophæa posui, fugietē tollā. Nūc Athenæ
 uincimur, nō tantū credetur rediisse sed uicisse Xerxes, Nō potest Xer-
 xes, nisi p nos trophæa tollere. Credite mihi, difficile est attritas opes re-
 colligere & spes nouare fractas, & poenitēda acie in melloris euentus si

LIBER PRIMVS.

ductam farrigere. **CÆSTII PII**. Inferā, inquit, bellū, alia militi
 trophæa pmittit, potest maior venire quā visū est. **ARGENTARI**.
 Nō pudet vos, pluris trophæa vſa Xerxes æſumat q̄ vos. **DIVISIO**.
 Fuscus sic diuiſit, etiāſt vēturus est Xerxes, nō tollimus, nō ſūt trophæa
 tollēda. Cōfeſſio ſeruitutis eſt iuſſa facere, ſi venerit, vincemus, hoc non
 eſt dū colligēdū, de eo dico, vincemus, quem vicimus. Sed neq̄ veniet
 quidē, ſi vēturus eſſet, nō denūtiaret. Fraſtus eſt viribus & aīo, **CÆ**
STIVS & illud dicit, qđ in prima parte tractauit, nō licere Athenēſi
 bus trophæa tollere, cōmune ſu illis ius totius Græciæ eſſe, cōmune vſ
 Græcā, cōmune bellū fuſſe: deinde nefas quidē eſſe, nūq̄ factū, vt qđ
 cōſecratis virtutis ſue operibus manus afferret: iſta trophæa non ſunt
 Athenēſiū, deorū ſunt, illorū bellū fuit, illos Xerxes vinculis, illos ſagit
 tis plequebat, hæc oīa ad impiā & ſuperbā Xerxis militiā pertinet. Et
 quidē ergo bellū habebimus: habebimus: & ſi Xerxē remouebis, alijs
 hoſtis inueniet. Nunq̄ magna imperia otioſa. Omniū bellorū proſpe
 re ab Athenēſibus geſtorū. Deinde nō. crit bellum, Xerxes enim nō
 veniet, multo timidioreſ eſſe q̄ ſup̄biſſimi fuerint. Nouiſſime vt veniat,
 cū quibus veniet: reliquas victoriæ noſtrę colliget, illos adducet quos
 priore bello quaſi inuſiles reliq̄as nouit, ſi q̄ ex fuga cōſecuti. Nullū ha
 bet militē niſi aut ſuſtidiū aut victū. **ARGENTARIVS** his duo
 bus cōtentus fuit, aut nō vēturū Xerxē, aut nō eſſe metuēdū, ſi venerit,
 his ſolis inſtitit, & illud dixit qđ excerptū eſt, tollite, inquit, trophæa: ſi
 viciſti, quid erubefcis? Si viciſtus es, qđ imperas: locū mouit non inuſi
 ter, iudicare quidē ſe neq̄ Xerxē, neq̄ tā quēquā Perſarū auſurū in Grę
 ciā effundere ſe, ideo magis iſtis trophæa tuēda, ſi qs vnquā illinc vētu
 rus hoſtis eſſet, vt cōſpectū trophęorū animi militū accēderetur, hoſitiū
 frāgeretur. **BLANDVS** dixit, repleat ipſe prius hiſtatis, & maria in
 antiquā faciē reducat, apparere voluit poſteris quēadmodū venerit, ap
 pareat etiā quēadmodū redierit. **TRIARIVS**, Omni diuiſa diui
 ſione tātū exultauit, qđ audierit Xerxē venire ad ſe, iſtis nouā victoriā
 noua trophæa, **SYLO POMPEIVS** Veniſto genere ſentētię
 vſus, niſi tollitis, inquit, trophæa, ego veniā, hoc ait Xerxes, niſi hæc tro
 phæa tollitis, nila ponetis. Alterā partē ſolus Gallio declamauit, & horta
 tus eſt ad tollēda trophæa, dixit gloriæ nihil detrahi, mēſurā enim me
 moriā victoriæ q̄ perpetua eſſet, ipſa trophæa & tēpeſtatib? & ætate cō

*f. An nes
 ſciis.*

tant, bellū suscipiendū fuisse pro liberis, pro cōfugibus, pro liberis, & hinc supernacis, & nihil nocitura si fieret, nō esse suscipiendū. Hic dicitur utriusq; venturū Xerxes, & descriptū aduersus ipsos deos tumētē, deinde habere illū magnas vires, neq; omnes illū copias in Græciā prodiisse, nec omnes perdidisse in Græcia: timendā esse fortunæ varietate, exhaustas esse Græciæ vires, nec posse tā patī alterū bellū, illi esse in mentem multitudinem hominum. Hoc loco disertissimam sententiam dicit, quæ vel in oratione, vel in historia ponitur, diutius illi perire possunt, quam nos viderē.

¶ SCHOL. (Tollant) auferat ea q̄s locis quibus erexerāt, (Marathona) pugna apud Marathona, ex barbaris ceciderūt sex millia & trecenta ceciderūt, Atheniensium centū nonaginta duo. apud Herodotum li. vi. (Salamina) ubi classe uictus est Xerxes à Themistocle (Xerxes ueniet) cū admiratione, ita ne tandē Xerxes ueniet (Circa iacturā) uel de Xerxe, uel de Atheniensibus intelligi potest, nescio quomodo animus illius acceptæ cladis oblitus est, uel nescio quomodo nos oblitus sumus illatæ cladis (Nō repetit) nō meminit, uel quomodo disturbarimus eos, uel quomodo disturbati fuerimus si ad Xerxē. (Eunari regni) qd̄ de regno futurum esset, nā amissa monēt amissurū ne audeat, cogitās quān̄ amiserit, & credēs plerā se amissurū, deterretur ab audacia. (Spē premit) facit ut diffidat suis rebus (Impacta) ubi se impedit in aliquē, ubi se explent. (Monēt) mouēt fortasse (In deos) quoniā Perse ut ait Asconius in iij. in Verre, à ijs tēpla nō edificabāt, atq; ideo Græcorū tēpla diruebāt. (Quid Cynagiron) apud Herodotū est de hac ipsa uictoria Marathonica, occubuit quoq; ex duobus Stefileu. Thrasyli, & Cynegirus Euphorionis dū summā puppim apprehēdit, abscissa bipēni manu cecidit, quā ob rē forte legēdū nō Polyteles, sed Stefileus, (Agitur an uiceris) cū sic cecideris dubitatur de uictoria tua, cū de tollēdis trophæis deliberatur (Hic ego) suffinet declamator p̄sonā Themistocelis, (Surrigere) forte se erigere (O im bellorū) scilicet fecit mentionē. (Reliq̄s nouit) for, amouit i. quos pri⁹ in delectu militū neglexit, ad hoc facit, quod subdit, nullū habet militē nisi aut fastiditū, aut uictū. (Aut nō uenturū) sic distinguedū, aut nō esse ucturū Xerxē, aut nō esse metuedū si uenerit, his folis insinuat. (Si uicisti) dilema. (Hoc ait Xerxes) est uelut interpretatio, perinde enim est ac si dicat Xerxes nisi tollitis illa, si mihi nō obtemperatis, ego ueniam, & ita uobis occasionem dabo ut rursus ponatis. (Diutius illi) tam sunt immemori ut etiam si nos uincamus, tamen suppletis subinde, & suffectis exercitiibus citius nos deficiamus uincētes, quā illi uicti.

LIBER PRIMVS.

¶ Initium festæ. De morte Ciceronis clarissima.

Deliberat Ciceron Antonium deprecetur. **Q. ATERIVS.**
 Sciant possent potuisse Antonio seruire Republicam, non potuisse Ciceronem, Laudandus erit tibi Antonius, in hac causa etiam Ciceronem verba deficient. Crede mihi, si diligenter te custodieris, faciet tamen Antonius quod Ciceron tacere non possit. Si intelligis Ciceronem, non dicit, roga ut viuas, sed roga ut seruas; quemadmodum autem hunc senatum intrare poteris exhaustum crudelitate repletum turpiter? Intrare autem tu senatum voles, in quo non Cn. Pompeium visurus es, non M. Catonem, non Lucillos, non Hortensium, non Lentulum atq; Marcellum; non tuos, inquam Coss. Hirctum & Panfam? Cicerone quid in alieno seculo tibi? Iam nostra peracta sunt. M. Cato solus maximum viuendi moriendiq; exemplum, mori maluit quam rogare, nec erat Antonium rogaturus, & illas vsque ad vitimum diem puras à ciuili sanguine manus, in se infectas, acerrime armauit. Scipio cum gladium poni iussus foret, dicitur abdidiisse se, quærentibus qui in nauem transferant militibus imperatorem; imperator, inquit, bene se habet. Victus vocem victoriæ misit, Vetat, inquit, Milo rogari iudices. **V. CL.** nunc & Antonium rogat, **PORTII LATRONIS.** Ergo loquitur Imperator Cicerone, & non timet Antonium, loquitur, inquam, Antonium, ut Cicerone timeat? Ciuilis sanguinis Syllanastis in ciuitatem redit, & ad triumuitalem hastam pro vestigalibus ciuium Romanorum mortes locantur. Inimista bella albo Pharsalica ac Mundensis Mutinensisq; ruina vincitur, consularia capita auro reperduntur. Tuis verbis Cicerone vtendum est, o tempora, o mores: videbis ardentem crudelitate simul ac superbia oculos, videbis illum non hominis sed belli ciuilis vultum, videbis illas fauces per quas Cn. Pompeii bona transferunt, illa latera, illam totius corporis gladiatoriam firmitatem, videbis illum pro tribuali loco, quem magister equitum, cui ruotare turpe erat, vomitu sedauerat. Supplex accidens genibus deprecaberis, & ore, cui se debet salus publica, humili, in adulationem verba submittes: Pudeat Verrē quod quæta proscriptus fortius perit. **CYRILII MARILLI ESERNINI** occurrat tibi Cato tuus, cuius à te laudata mors est. Quicquam ergo tanti putas, ut vitam Antonio debeas? **CAESTII PII** Si ad desiderium populi respicis Cicerone,

For. infest.
 flas.

For. Q.
 Clodii.

For. quid
 Var
 rii, q. pro
 scripto
 fortis pe
 riji.

quandocumque perieris, parum vixisti: sed res gestas, satis vixisti ad
 memorem fortunæ & presentem Reipublicæ statum, nimum dicit vixisti:
 sed memoriam operum tuorum, semper victurus es. **POMPEII**
SYLLONIS. Scis licet tibi non expedire viuere, si Antonius per-
 auit ut viuas. Tacebis ergo proscribente Antonio: & Rempublicam
 linque: & ne gemitur quidem tuus liber erit. Malo populus Romanus
 moribus Ciceronem quæ vnum desideret. **TRIARI**, quæ cha-
 rybdis est tam vorax: Obstat enim dicitur quæ si fuit, animal vnum fuit,
 vix mediocribus occantur: tæ res tamq; diuersas vno tempore absor-
 beo potest. Hinc tu scirenti putas Ciceronē posse subduci? **A REL**
LII. **FVSGI** ab armis ad arma discurritur, foris victores dū tru-
 cidantur, dum in sanguine t. testis hostis incubat, quis non hoc po-
 puli Romani statu Ciceronem vt viuat cogi putat? Rogabis Cicero tur-
 piter Antonium, frustra: Non te ignobilis tumultus abscondet, idē vit-
 tutis tuæ qui finis est immortalium, humanorum operum custos me-
 moria, quæ maiori vita perpetua est, in omnia te secula sacratum dabit.
 Nihil aliud intercedit quam corpus fragilitatis caducæ, morbis obno-
 xium, casibus expositum, proscriptionibus obiectum. Animus vero di-
 uina origine haustus, cui nec senectus vlla, nec mors, onerosi corporis
 vinculis exolutus, ad sedes suas & cognata sydera recurret. Et tamē si ad
 etatem annorumq; nūquam obseruatū vitis fortibus, numerū respici-
 mus, sexaginta supergressus es, nec potes videri non nimis vixisse, qui
 moreris Reipublicæ superstes. Vidimus furētā toto orbe cuncta arma,
 & post Italicas Pharsalicasq; acies Romanum sanguinem hausit Aegy-
 ptus, quid indignamur in Ciceronem Antonio licere, quod in Pom-
 pelum Alexandrino licuit. An non occiduntur qui ad indignos cōsur-
 giunt? **CORNELII HISPANI**. Proscriptus est ille qui tuam
 sententiam secutus est, tota tabula tuæ morti præcluditur, alter fratrem pro-
 scribit, alter anunculum patitur: quid habes spes? Vt Cicero periret, tot
 parricidia facta sunt. Repete age, tot patrocinia, tot cliētelas & maximū
 beneficiorum tuorum te ipsum, tam intelliges Ciceronem in mortē cog-
 gi posse, in preces non posse. **ARGENTARI**. Explicantur tritu-
 utralis regni delicata conuiuia, & popina tributogentium struitur, ipse
 vno & somno marcidus deficientis oculos ad capita proscriptorū ka-
 nat, tam ad ista non satis est dicere hominem nequam. **DIVISIO**,

LIBER PRIMVS.

Latro sic hanc diuisit omnem suam fortunam, etiam si impetrare uitam ab Antonio, non potes tantum rogare, deinde impetrare non potes. In priore illa parte posuit, Turpe esse cuilibet Romano, necdum Ciceroni uitam rogare. Hoc loco omnium qui uitro mortem oppetissent exempla posuit deinde inutilis illi sua uita futura proponitur, morte grauior, detracta libertate. Hic omnem acerbitatem feruntis summe descripsit, deinde non futurum fidei impetratae beneficium. Hic cum dixisset, aliquid erit quod Antonium offendat, aut factum tamen, aut dictum, aut silentium, aut uultus, adiecit sententiam, haud eum placaturus es. **A L B V T I V S** aliter diuisit, primam partem fecit, moriendum esse Ciceroni etiam si necmo proferberet, cum hac infelicitio temporum succit, deinde moriendum est, ille enim se sua sponte conficeret, quia moriendum esset, etiam si mori nolisset, graues odiorum causas esse, maximam causam proferptionis ipsum esse Ciceronem. Et solus ex declamatoribus tentauit dicere, non unum illi esse Antonium infestum. Hoc loco dixit illam sententiam, si cui ex triumuiris non es inuisus, grauis es. Et illa sententia ualde excepta est, rogo Cicero, orauit, ut tribus feruas. **CAESTIVS** sic diuisit. Mori tibi utile est, honestum est, necesse est ut liber & liberae dignitatis consummes uitam. Hic illam sententiam dixit audacem, ut numereris cum Catone, qui seruire nec Antonio quidem non cum domino posuit. **MARGE L L V** hunc sensum de Catone melius, usque eo non omnia cum fortuna populi Romani conuersa sunt, ut aliquis delibere, utrum satius sit uiuere cum Antonio, an mori cum Catone? Sed ad diuisionem Caestii reuertamur, dixit utile esse, ne etiam cruciatu corporis pateretur, non simpliciter illum modo periturum, si in Antonii manus incidisset, & in hac parte cum descripsisset contumelias insultatum Ciceroni & uerba & tormenta, dixit illam multum laudatam sententiam. Tu me hercules Cicero cum ueneris ad Antonium, mortem rogabris. **VARIVS GEMINVS** sic diuisit, hortaret te, si non alterutrum utique faciendum esset, aut moriendum, aut rogandum, uisio reris potius quam rogares, sed addidit & tertium: adhortatus est illum ad rogam, illic esse M. Brutum, illic C. Cassium, illic Sex. Pompeium. Et adiecit illam sententiam: quam Cassius Scruetus uice mirabatur, quid deficiemus? & Respub. suos triumuiros habet. Deinde etiam quas petere possit regiones percurrit, Siciliam dixit iudicandam

tur esse ab isto, Ciceroni à proconsule egregie admittitratam, fami-
 liam suam in Asia & Achaia & Asia, Deiorari regnum obligatum
 boethius, Aegyptum & habere beneficii memoriam, & agere per-
 dita penitentiam, sed illum maxime in Asia & Macedoniam hor-
 tensus est in Cassi & in Bruti castra. Item Cassius Severus aiebat alios
 declamasse, Varium geminam vltimum consilium dedisse. Alteram par-
 tem paucis declamauerunt, nemo ausus est Ciceronem ad deprecandi-
 dam Antonium hortari, bene de Ciceronis animo iudicauerunt,
 Semius Varius declamauit alteram quoque partem & ait, Spero me
 Ciceroni meo persuasurum vt velit viuere, quod grandia loquitur, &
 dicit, Mors nec immatura consulari, nec misera sapienti, non mo-
 net me idiotam, perit, Ego belle mores hominis noui, faciet, roga-
 bit, nam quod ad seruitutem pertinet, non recusabit, tam collum tri-
 tum habet, & Pompeius illum, & Caesar subiecerunt. Veteranum
 mancipium videtis, & quamplura alia dixit scurrilis, vt illi mos erat.
 Diuisit sic, vt diceret, non turpiter rogatum, non frustra rogatu-
 rum: in priori parte posuit, non esse turpe, eum victorem rogari à
 victo, hic quam multi rogassent, C. Caesarem, hic & Ligarium: de-
 inde ne totum esse quidem Ciceronem satisfacere, qui prior illum
 proscripserat, qui & iudicasset ab eo semper nauci satisfactionem, ac
 dato rogari. Deinde non pro vita illum sed pro republica rogatu-
 rum, satis illum vixisse sibi, resplicae parum. In sequenti parte di-
 xit, exorari soles inimicos, ipsum exoratum à Vatnio. C. quoque Ver-
 rissuisse, facilius exorari Antonium posse, qui cum tertius esset, ne
 quis tribus hanc tam speciosam clementiae occasionem praeteriret: for-
 tasse irasci Antonium, qui ne tanti quidem putasset illum quem ro-
 garet. Fuga quam periculosa esset cum descripsisset, adiecit, quocumque
 peruenisset feruendum illi esse, ferendam aut Cassi violentiam, aut
 Bruti superbiam, aut Pompeii stultitiam. Quando in hanc suasos-
 riam incidimus, non alienum puto, indicare quomodo quisque se ex
 historicis aduersus memoriam Ciceronis gesserit. Nam quod Cicero
 nec tam timidus fuerit vt rogaret Antonium, nec tam stultus vt exora-
 ri posse speraret, nemo dubitat, excepto Asinio Pollione qui infestus
 simus famae Ciceronis permansit, & is etiam occasione scholasticis oc-
 casione dedit. Solent enim scholastici declamatores ponere,

For, ut
uiuat.

For, idio
ta perit.

Al. alio
ius sua
felle

SCHOL. (uerba deficient) alludit ad id quod in quadam epistola dicit Cicero, pretares ne unq̄ accidere possit ut tibi uerba deessent. *li. q̄.* (Non tuos inquit) tua opera creatos (Infectas) for, infestat, (Scipio cum.) Vale, Max. refert, cum se letaliter uulnerasset, Appianus autem se in mare in nauis precipitasse, ac tunc tibi uidetur credibile id dixisse Scipionem, hic adicit Seneca nondum agnatum a milite iussu ponere gladiū (Verat inquit) ex eius scriptis proponit exemplū, a minori, hoc enim in oratione pro Milone habetur (N. Cl.) ego nō dubitem legendum, *Quantum*, Clodii, quod cum maioribus literis esset scriptum. *Q. Cl.* librario dedit occasionem conuertendi in notas numerorum, nam in controversia contra Popiliū inquit, ne aliquis *Pr. Clodij* mitteretur (Hastam) et cetera cum hastis bona proscriptorum uendebantur tanq̄ bello parata. (Mortes locantur) tanq̄ redemptoribus alicuius operis, qui aliquid faciendum ad se recipiebant proposita mercede. (Bella albo) fortassis albo i. hoc catalogo & tabula proscriptionis, in qua tanq̄ in albo pretorio proscriptorū nomina erant scripta. (Mundenis Mutinensisq̄) apud Mūdā & Mutinā, apud illam filij Pom. uicli sunt, apud hanc Brutus obsessus. (O tempora o mores) in Catilinā hoc dixerat Ci. unde *Et* Martialis dixerat o mores o tempora Tullius olim, sacrilegum strueret eum Catilina nefas. (Illa latera) hęc ex. *q̄.* Philipp. sumpta sunt (Pro tribunali loco) adiectiuum est (Quem magister) hic locus sic uidetur emendandus, quem magister equitum, cui ruclare turpe erat, ubi legebatur cum raptaretur, preerat, quod liquet etiam ex ipsa Philippica, unde sumptum est. (Pudeat Verrem) de Verrenūq̄ memini legere q̄ fuerit proscriptus, quam ob rem hunc locū ita iudico emendandum, puduit Varum q̄ proscriptus non fortius perijt, fuit autem Varus ut refert Appianus inter prosriptos, qui cum se in paludibus Minturnensium abdidisset, atq̄ a Minturnensibus latrones inquirētibus deprehensus esset, e latronibus se unum esse dixit, atq̄ ita damnatus, cum duceretur ad supplicium pœnitentia ductus q̄ tam ignobiliter moreretur, aperuit se *Et* consularem esse, & a triumuiris proscriptum, non credentibus, accurrit quidam turmæ dūctor qui ei agnito caput abstulit, corpus Minturnensibus reliquit, ergo illum puduit q̄ non maluisset prosriptus mori tanq̄ mortis genere claro & non pudendo (Laudata mors) cum Cicero laudationem Catonis scripisset ei contrapositus Cæsar Antica tones, (Si ad desiderium) perelegans clausula habet repetitionem in principio, *arris ποσὴ* i. conuersionem in fine, habet *ἰσοκαλομ.* i. exequatū membris *Et* tra ductionem uerbi uixisti uiclorus. (Mortuum Ciceronem) mire acuta sententia. desiderabit enim uiuum cum non uiderit in Cicerone animum Cicerone dignū.

(Cicero) ex altera Philippica. (Fortasse) nos qui ex altera gentis in
 Roma. (Regibus) duo vultus fundamenta suavioris q. & curpe sit, &
 (Non) tringituli non caritur sub eodem iunulo & corpus
 & (Sunt) sic manserunt in media que manserunt perpetuo est, vel dicim
 (Reipub. superfler) Republica iam facta defuncta (Alex
 dno) & si puero Ptolomeo atq. eius pedagogois Eborino & Achile (Tua sen
 centiam) Lu. Antonius M. annodius, qui secutus est tuam sententiam in iudican
 do desolam iunum in iudic, Appianam. (Tota tabula) tota tabula proscrisp
 tum est vobis preparatio quaedam & captatio occasionis, ut impetrent tuam
 proscrispionem, nam Lepidus fratrem suum Paulum, Antonius, amicum
 suum, ut abbas, proscrispuit (Beneficiorum tuorum teipsum) cui potissimum be
 nefeceris, exempli à vita ante acta. (Hominem nequam) adludit ad id quod ipse
 dicit in, in Philippica, O hominem nequam, quid enim aliud dicam magis pro
 prie nihil aliud possim dicere. (Haud sum) aut scribendum est, aut placabis e
 quod est multo turpius, (Audacem) quoniam cum Cicerone loquens nondum il
 lum cum Catone conferi (Suos triumphos) quonia & hiteruri sunt qui pos
 sunt Reimpub. consistere, & nomen inuidiosum mitigavit ad illos transferendo
 (Vindicatam) accusatione Verris, qui Siciliam in praesura vexarat. (Deiotari re
 gnum) quem defendit apud Casarem, (Aegyptum) fortassis Aegyptijs aliqua
 in parte operam suam prestavit, in restitutione regis Alexandrini Ptolemei Au
 letæ, quod autè dicit de perfidia, de Pompeio intelligendum, ne sibi non tutum
 putaret Cicero eo accedere (Vivum consilium) ut vivat consiliū, legendū. (Mors
 nec immatura) in Cautinam, (Idiotam perit) cum hic locus ita sit depravatus,
 etiam si frigidum sit, legamus idiota perit, i. quantumcūq. illa grandia olim di
 xerit, nunc certe idiota i. privatus perit, (Collum tritum) metaphora à bobus,
 vel allegoria post. (At dato rogari) for. à viclo (Caio. Verri) Fortassis, i. quod
 Plutarchus, inquit, Ciceronem non caruisse suspicionem, q. paruo admodum litem
 Verri estimasset Hs. septingentis quinquaginta millibus. (qui cū tertius) cum,
 videtur eradendum propterea enim q. tertius esset veritus ne ab altero preceper
 retur occasio ignoscendi, preoccuparet ipse, (Fortasse irasci) vel ob hoc ipsum,
 q. cum Cicero non videretur dignum ducere, quem rogaret.

¶ Alia suasoria pro Cicerone.

Deliberat Cicero, an promittente salutem Antonio orationes suas
 cōburat. Hec inepte ficta cuilibet videri potest. Possio vult illam
 veram videri, ita enim dicit in illa oratione quam pro Lamia dedit.

LIBER PRIMVS.

ASINII POLLIONIS. Itaque nunquam perficeret, nec moras fuit, quin euitaret, suas esse sic cupidissime effuderat orationes in Antonium, multiplicesque numero & acerrimas scriptas illis contrarias edere, ac veluti ipse palam pro concione recitare, pollicebatur: ceteraque his alia fordidiora multo: ut tibi facile liqueret, hoc totum adeo falsum esse, ut ne ipse quidem Pollio in historiis suis ponere ausus sit. Huic certe astio melius pro Lania qui interfuerunt, negant eum haec dixisse, nec enim mentiri sub triumvitorum conscientia sustinebat, sed composuisse. Nolo autem vos iuvenire mei contritari, quod à declamatoribus ad historicos transeo, satisfaciam vobis, & fortasse efficiam, ut his sententiis lectis
f. equio solidis & verum habentibus recedatis. Et quia hoc si tamen resta via cō
res. sequi non potero, decipere vos cogat, veluti salutarem pueris daturus po
f. contra tionem, absinthii poculi. Huius adeo contrestationis consiliū habuisse
tionis. Ciceronē non dicit, ut neget tempus habuisse. Ita enim ait **LIVIVS**
M. Cicero sub adventum triumvitorum cesserat urbe, certum habens id
quod erat, non magis Antonio exiit se quam Cæsari Cassum & Brutum
posse, primo in Tusculanum segit, inde transuersis itineribus in For
mianum, ut ab Gaeta nauim conscensurus proficiscatur. Unde aliquo
ties in altum prouectum cum modo venti aduersi retulissent, modo ip
se iactationem nauis caeco volente fluctu pati non posset, tandem tan
dem eum & fugam & vitæ cepit, regressusque ad superiorem villam, quæ
paulo plus mille passibus à mari abest, Mortar, inquit, in patria sepe ser
uata. Satis constat, seruos fortiter fideliterque paratos fuisse ad dimican
dum, ipsum deponi lecticam & quietos pati, quod fors iniqua cogeret, ius
fuisse. Prominenti ex lectica præbentique innotam ceruicem caput præ
cessum est: nec satis stolidæ crudelitatis militum fuit, manus quoque scripsit
Al. expro se in Antonium exprobrantes præciderunt. Ita relatum caput ad Ans
perantes. tonium iussuque eius inter duas manus in rostris positum, ubi ille con
sul, ubi sepe consularis, ubi eo ipso anno aduersus Antonium, quanta
nulla unquam humana vox, cum admiratione eloquentiæ auditus fue
rat: vix attollentes lachrymis oculos homines intueri trucidata membra
eius poterat. Bassus Aufidius, & ipse nihil de animo Ciceronis dubita
uit, quin fortiter se morti non præbuerit tantum, sed obtulerit. **AVFIDI**
DII BASSI. Cicero paulum remoto velo postquam armatos vidit,
ego vero consisto, ait, accede veterane, & si hoc saltem potes recte facere, in

et ad ultimum. *Transit deinde ad Pompeium, quid si ad me, inquit, primum
 venisset? Cranium Cordis, Brachia, Ciceronem cum cogitasset, vtrum
 in brachio Cassii, an Sexti Pompeius peteret, oia illi displicuisse, pre-
 ter mortem. CREMVTII GORDI. Quibus vltis letus Anto-
 nius, cum peracta proscriptione se ad dedit, esset quippe non satius mor-
 tu ex deo dis ciuibus, sed defectus, quoque sunt pro rostris exponit. Item For. des
 qua sapientia ille ingenti circumsus turba processerat, quae paulo ante colue-
 rat pila ceteris, quibus multorum capita serauerat, in per artus suos la-
 tus, vltis ac solutus, etiam a ciuibus suis conspectus est, piteo deti capiti origi-
 eius impensa sane, breuitate ante principis senatus Romanique nominis titu-
 lus, tum pretium interfectoris sui. Praecipue tamen soluit peiora omnium in la-
 chrymas gemitusque visa ad caput eius deligata manus dextra, diuina elo-
 quente sinistra, caeterorumque caedes priuatos iustis excitauerunt, illa vna com-
 munem. BRVTIDII NIGRI. Elapsus interim altera parte ville Cic. le-
 stica pagros ferebat, sed ut vidit appropinquare nocti sibi militum Popu-
 lium nomine, memor defensum a se, letiore vultu aspexit: at ille, victoribus
 id ipsum imputatur, occupat facinus, caputque descissum, nihil in vitimo
 sine vite factis, quod alterutra in parte posset notari, Antonio portat,
 oblitus se paulo ante defensum ab illo. Et hic voluit positi in rostris capiti-
 tis miserabile facie describere, sed magnitudine rei obrutus est. Itē BRV-
 TIDI NIGRI. Vt vero iustum Antonii inter duas manus positi in ro-
 stris caput conspectum est, quo tollis auditum erat loco, sedato gemitu & fle-
 tu maximi viri inferre, nec ut solet ita depositi in rostris corporis cuncto
 auduit, sed ipsa narravit. Nulla non pare fori aliquo tacitatiois inclitae si-
 gnata vestigio erat. Nemo non aliquid eius in se meritum fatebatur, hoc certe
 publicum beneficium palam erat, illam miserissimi temporis seruitute ac alea de-
 ra in Antonium. Quoties magni alicuius mors ab historicis narrata est, to-
 ties fere totum consummatio vite, & quasi funebris laudatio reddit: hoc semel
 atque iterum a Thucydide factum, idem in paucissimis personis usurpatum a Sa-
 luto, Luitus benignus oibus magnis viris praestitit. Sequentes historici nul-
 lo id effusum fecerunt. Ciceroni hoc, ut greco verbo vtar, *ἐπιτρεφισ* Luitus
 reddit. TITTI LIVII. Vixit tres & sexaginta annos, ut si vis ab suis
 operibus felix, ipse fortunae diu prospere, & illo tenore felicitatis, magna
 interim istius vulneribus, exilio, ruina partium, pro quibus steterat, filiae*

LIBER PRIMVS.

morte, exitu tam tristit atq; acerbo, omnium aduersorum nihil vt viro
 dignum erat tulit, praeter mortem, quae vete estimanti minus indigna
 vt leri potuit, quod a victore inimico crudelius passus erat quam quod
 Al.com. eiusdem fortunae composito fecisset. Si quis tamen virtutibus vitia pe-
 positio. sarit, vir magnus, acer, memorabilis fuit, & in cuius laudes sequendas
 Cicerone laudatore opus fuerit. Vt est noster candidissimus omnium
 magnorum ingeniorum estimator. T. L. inius plenissimum testimoniū
 Ciceroni reddidit, Gordi Cremutij non est operae deferre etiam reddi-
 tam Ciceroni laudationem. Nihil enim ipso Cicerone indignum est, ac
 For, intc. ne hoc quidē, quod penē maximū est, tolerabile est. **CREMVTII**
 lerabile **GORDI.** Priuatas enim similitates deponendas interdum putabat,
 publicas nunquam. Vides credendam eius non solum magnitudinem
 virtutum, sed multitudinem quoq; conspiciendam. **AVIDII**
BASSI. Sic M. Cicero decessit, vir natus ad Reipublice salutem, quae
 diu defensa & administrata in senectute demum ē manibus eius elabie-
 tur, non ipsius vitio laesa, quod nihil in salute eius aliud illi, quam si ca-
 ruisset Antonio, placuit. Vixit sexaginta & tres annos, ita vt semper aut
 peteret alterum, aut inuicem peteretur, nullamq; rem rarius, quam diē
 illum quo nullius interesset ipsam morti, vidit. Pollio quoque Añtus,
 qui Verrem Ciceronis reum fortissime morientem tradidit, Ciceronis
 mortem solus ex omnibus maligne narrat, testimonium tamen quam
 uis inuitus plenum ei reddit. **ASINII POLLIONIS.** Hu-
 tus ergo viri tot tantisq; operibus mansuris, in omne aeuum praedi-
 care, cuius ingenio atq; industriae superbae natura pariter atq; fortuna
 obsecuta est. Et quidē facies decora ad senectutē prosperaq; perman-
 sit valetudo, tum pax diutina, cuius instructus erat artibus contigit, naq; a
 graeua seueritate iudicis exacti, maximorū noxiōrū multitudo proue-
 nit, quos obstrictos patrocinio incolumes plerosq; habebat. Iā felicissi-
 ma cōsulatus et fors petēdi & gerendi munera magna, deū cōsulto, in-
 dustriaq; vtinam moderatius secundas res, & fortius aduersas ferre po-
 tuisset: namq; vtraq; cum venerat ei, mutari eas nō posse rebatur. Inde
 sunt inuidiae tēpestates coortae graues in eum, certiorq; inimicis aggres-
 diendi fiducia: maiore enī similitates appetebat animo quā gerebat. Sed
 quāto mortalitū nulli virtus pfecta cōtingit, quā malos pars vitae atq; in-
 genii sicut, ea iudicādū de homine est. Atq; ego ne misera dī quidē ex-

fuisse in ditionem vestram mortem patisset. Affe-
 rare vobis possum nihil esse in hactenus eius hoc, quem restulit, loco di-
 scimus, ut mihi tunc non laudasse Ciceronē, sed certasse cum Cicerone
 videatur. Ne hoc deterrendi causa dico, ne historici eius legere concu-
 piscatis, concupiscite, & poenas Ciceroni dabitis. Nemo tamē ex tot discer-
 uimus vitiis in diu Ciceronis morte deplorant quā Cornelio Seuerus.

GORNELII SEVERI.

Oraq; magnanimum sperantis penē vitorum
 In rostris tacere suis, sed enim abstulit omnis,
 Tāquam sola foret rapti Ciceronis imago.
 Tunc redeunt antonīs ingentia consulis acta,
 Turataq; manus, deprensāq; foedera noxæ,
 Patritiumq; nefas, est nunc & pœna Cetege,
 Delectusq; redit votis Caullta nefandis.
 Quis fauor aut cœtus, pleni quid honoribus annū
 Profuerant, sacris & vita quid artibus acta?
 Abstulit via cœtes: aut decus, istaq; luctu
 Conticuit Latine; tristis facundia linguae,
 Vnica sollicitis quondam tela salusq;
 Egregium semper patriæ caput, ille senatus
 Viudex ille fortis, legam: iturq; togatq;
 Publica vox eius æternum obmutuit armis.
 Informes vultus sparfamq; cruore nefando
 Canicem sacrasq; manus, operumq; ministras
 Tantorum, pedibus eius protecta superbis
 Procalcauit ouans, nec lubrica fata deosq;
 Respexit, nullo luet hoc Antonius æuo.
 Hæc nec in Hæmatio mitis victoria Perse,
 Nec te dire Syphax, non fecit in hoste Philippo.
 Inq; triumphato ludibria cuncta Ingurtha
 Absuerant, nostraq; cadens ferus Hannibal iræ.
 Membra tamen stygias tulit inuoluta sub vmbra.

Non laudabo municipem nostrum bono versu ex quo hic multo me-
 hor Cornelii Seueri processit, Conticuit Latine tristis facundia linguae.
 Sextilius Eua fuit homo ingeniosus magis quam eruditus, in æqualis

poeta, & penè quilibet locis talis, quales esse Cicerò Constituentis
 poetas ait, pinguis quiddam sonantis atque peregrinum. Iohannē ipsū
 proserptionem recitaturus in domo Metelli Corvini, Polliōnem Asi-
 nūm aduocauerat, & in principio hūc versum nō sine assensu recitauit,
 Defendus Cicerō est late q̄ silentia linguae. Polliō Asi- nūm nō quo
 animo tulit, & ait, Metellē, tu quid tibi liberum sit in domo tua vide-
 ris, ego istum audītūm nō sum, cui miras videor, atq; ita confurre-
 xit ne interfuisset tractationi eorū, quod Cornelium fecit, cui nō aequē
 displicuisse hunc versum quā Polliōni apparet, quod meliorem quis
 dem, sed non dissimile illi & ipse cōposuit. Si hic desicō, scio futurū, vt
 vos destinatis eo loco legere, quo ego a scholasticis recessi. Ergo vt librū
 vellitis vsq; ad vmbilicū reuoluere, aditiā suā forā proxima similem.

SCHOL. (Cōgratulationis) licet marie commendēt, fortassis melius retre-
 ctationis (Exprobrantes) exprobrantes (Remoto uel) e. l. d. c. (Trementi deus
 de) ipsi militi (Quid si ad me) quā obstupuisse, si non in alijs prius excussisset
 istam crudelitatem. (Quibus uis) manibus & capite. (Peractam proserptio-
 nem) quoniam unum Ciceronem petebat, (Defectus) defectus for. (Per artus
 suos) per eum locum circumlatus est, non ipse, sed per suos artus, eius loco ar-
 tus delati sunt, per eum in quā locum quem saepe antea uinus ornarat (Imputa-
 turus) forte in bonam partem, i. in illorum gratiam dicturus se interfecisse.
 (Alterutram) laudem aut uituperationem, (Inferiae) supple celebrantur, uel dic
 inferias, ut sit concio non audiuit sed narrauit infestas corporis non ut alias so-
 let depositi, neq; enim truncati & lacerati artus deponerentur (Hoc certe publi-
 cum) quod priuatum est beneficium in singulos, dum nemo non predicat ali-
 quo se assecitum, iam publicum est, (Illam miserrimi) etiam hic aliquod uer-
 bum supplendum, ut dicatur omnes dolebant eam fortunae potentiam ad An-
 tonium delatam. (Premijs operarum) Laborum, illam enim potentiam quam
 habuit Cicerō patrocinijs officijs sibi comparauit. (Vere aestimanti) magis indi-
 gna est in hoc mors Ciceronis, q̄ uidetur illum interfecisse Antonius quasi fa-
 uente fortuna, & ad id prebente occasionem, ultroq; in manus uelut ex compo-
 sito & ex pacto offerente, magis, inquam, in hoc est indigna, quā quod ab ho-
 ste occisus est. (Nullam rem rarijs) omnes ciues opera Ciceronis indigebant, &
 ea de causa raro is dies enimit, quo nullius interesset ipsum mori, quoniam in
 rem erat omnium eum uiuere (Superbe natura) q̄ ita illi indulserit, uel in ge-
 nio, uel industrie, non quasi beneficium conferentes, sed quasi audientes dicto,

sed et in prospera fortuna superbe vel magnifice, vel ipsi quasi imperioso
 pro uelut illis imperanti (A. Præfca severitate) severitate iudicis romæ
 ut sit non in optima patrii (Præfca Ciceroni dabitur) dum concupiscitis ni-
 deam Ciceroni consulo favore, at si legeritis ipsa loquere se iudicabit, ni-
 que in qua dura sit & ingrata (Spirantia pene) pene uentia, (In rostris suis)
 ut prius ipsi uel bonores à populo susceperunt, uel ad populum concionaban-
 tur, eo enim in loco multorum proscriptorum capita in sinu triumvirorum fue-
 re proposita (Abihibitamner) conuertit in se omnium uultus (Tristis sacro-
 dia) uel que hunc uultum Ciceroni attulit, uel que alijs dolorem oppressa ipsa
 reliquerit (Lubrica fata) inlabilem fortunò, & Nemesin uilricem. (Aemā-
 tia Pense) Macedonico; nam thessalia Macedonia uicina est, hunc an em uicit
 Pābis Aemilius, (Dire Syphax.) à Scipione minore uictus, in triumpho ductus,
 Tiburi in custodia mortuus est, (Hoste Philippo) hic à Flamminio uictus, apud
 Plu, in eius uita, & Iulium uox lib. (Iugurta) Iugurta, à Mario uictus, no-
 ta est historia apud Sallustium, (Anibal) in Bythinia se ueneno sumpto interse-
 cit, cū audisset legatos Roma missos ad se deponendum, Iulij Plu, (Nolite ire)
 moriens ad explendā iracundiā nostrā. (Municipi nostrū) Sexiliū Enā. Cordu-
 bēfero de quo statim meminerit, (Quales esse Cicerō) in oratiōe pro Archia poëta
 (Cui manus uideor) cū ille dicat cōtra esse in lingua latīā, latēq; silētia linguē.

¶ Alta sua forla ad Ciceronem pertinens.

Delibetate Cicerone, an scripta sua comburat promittente Antonio
 in cōmunitatem si fecisset. **Q. A. T. E. R. I. V. S.** Non ferēs Anto-
 nium, intolerabilis malo ingenio felicitas est, nihilq; cupētes magis ac-
 cendit, quā in proprie turpitudinis conscientia. Difficile est. Non ferēs,
 quā, & iterum tritare inimicum in mortem tuam cupēs: quod ad
 me quidem pertinet, multum à Cicerone absum, tamen non tēdet me
 uita mea, sed pudet, ne propter hoc quidem pertinet multum à Cice-
 rone. Ingenium tuum amas, quod illud Antonius plus odit quā me.
 Remittere ait se tibi ut uiuas, commētus quemadmodum eripiat etiam
 quo uixerat. Crudelior est factio Antonij quā proscriptio. Ingeniū
 erat in quod nihil iuris haberent triumuiralia arma. Commentus est
 Antonius quemadmodum, quod non poterat cum Cicerone proscri-
 bere, tolleret per Ciceronem. Hortaret te Cicerō ut uitam magni æstis
 mares, si libertas suam in ciuitate haberet locum, si suū in libertate elo-
 quentia, si non cū illi ense ceruicibus lucrētur. Nūc ut scias nihil melius

Juderes
 ratur.

LIBER PRIMVS.

esse quam mort. vitam tibi Antonius promittit, p̄det nefarie profecti-
 ptionis tabula, tot praetoria, tot consulares, tot equestris ordinis viri pe-
 rere, penē nemo relinquitur nisi qui ferre possit. Nescio an hoc tem-
 pore vivere possis. Cicero, nemo est cum quo velis. Merito Hercules il-
 lo tempore vixisti, quo Cæsar vtro te rogauit vt viueres, sine vlla pas-
 sione, quo tempore non quidem stabat Republica, sed in boni prius
 eipis sinum ceciderat. **CAESTII. PII.** Nunquid opinio me fe-
 sellisti intellexit Antonius salus eloquentie monumentis non posse Ci-
 ceronem mori, ad passionem vocaris, qua passioe melior in te pars tui
 petitur. Accommoda mihi paulisper eloquentiam, Ciceronem peritu-
 rum rogo. Si te audissent Cæsar & Pompeius, neq; iussent turpem so-
 cietatem neq; diremissent, si vti vtrquā consilio tuo voluissent, neq; Pō-
 peius Cæsarem, neq; Cæsar Pompeium deseruisset. Quid consulatum
 salutarem vrbis, quid exilium consulatu honestius, quid prouocatum in-
 ter inuita adolescentie libertatem, tyrociniis tuis Syllanam potentiam,
 quid Antonium auulsim, Catilinam Republicæ redditū agnosce Ci-
 cero, diu ista narrauero. Forfitan hac die nouissimo audientur. St occide-
 tur Cicero, iacebit inter Pompeium patrem filiumq; & Afranium Pe-
 treinumq;, **Qu. Catulum, M. Antonium illū indignum hoc successore**
re generis. Si seruatur, viuet inter Vētidios & Canicios, & Saxos. Ita du-
 bium est, an factus sit cum illis iacere, an cum his viuere: Pro vnō homi-
 ne iactura publica pacisceris. Scio omne pretium iniquum esse quod il-
 le constituit, nemo tanti emit Ciceronis vitam, quanti vedit Antonius.
 Si hanc tibi passionem ferret, viues, sed eruentur oculi tibi, viues, sed de-
 bilis abuntur pedes, etiam si in alia damna corporis præstaris patientia
 excepisses tamen linguam. Vbi est sacra illa vox tua: **Mort enim natu-**
rae finis, non poena, hoc tibi vni non liquet: At videris Antonio pestua-
fisse. Assere te potius libertati, & vnum crimen inimico adice. Fac An-
 tonium moriendo nocentiorē, **P. ASPERNATIS** Vt Antos-
 nius Ciceroni parcat, Cicero ipse in eloquentiam suam animaduertet.
 Quid autem tibi sub hac passione promittitur. Vt, **Cn. Pompeius &**
M. Cato, & ille antiquus restituatur Republice senatus, dignissimus
 apud quem Cicero loqueretur. Multos ea re victuros animi sui cōtem-
 ptus oppressit, multos perituros parati ad pereūdum animi ipsa admi-
 ratio eripuit, & causa illis viuendi fuit, fortiter mori. Permite populo

For, a te.

Al. Caru-
tios.

Romano cōtra Antonium. Licet scilicet combuiffetis, Antonius pau-
 ceannos vobis promittit, ut si non combuiffetis, populus Romanus om-
 nes. **P. O M P E I I S Y L O N I S**. Quale est vt perdamus eloquē-
 tiam Ciceronis, fidem sequamur Antonium misericordiam tu istam vor-
 cas supplicium summum ingenio Ciceronis? Credamus Antonio Ci-
 ceros, si bene illi pecunias crediderunt feneratores, si bene pacem Brue-
 ius & Cassius, hominem & vitio natura, & licentia temporum insanie-
 tem, inter senex amotes chili sanguine luxuriantem, hominem qui
 creditoribus suis oppugnerunt Rempublicam, cuius gulæ duorū pri-
 cipum bona Cæsar & Pompeii non potuerunt satisfacere. Tuis vtar
 Cicero verbis, cara est cuiquam salus, quam aut dare, aut eripere potest
Antonius. Non est tanti seruare Ciceronem, vt seruatum Antonio des-
 beam. **TRIARI** Compulsus aliquando populus Ro. in eam neces-
 sitatem est, vt nihil haberet præter Ionem obfessum & Camillum exu-
 lem, nullum tamen fuit Camilli opus maius, quam quod indignū pu-
 tauit, viros salutem pacifoni debere. O graue vitium etiam si pretio da-
 retur, Antonius hostis à Republica iudicatus, nunc hostem Republi-
 cam iudicat. Lepidus, ne quis pater illum male Antonio colligā pla-
 cuisse, aliena semper dementia recessio, viriusque collegæ man. ipsum,
 noster dominus. **ARGENTARI**. Nihil Antonio credendū est,
 mentior, quid enim iste non potest, qui occidere Ciceronē potest: qui
 seruare, nisi crudelius quam occidebat, non potest. Ignoscentem tibi il-
 lum putas, qui ingenio tuo transfertur ab hoc te speras vitam, cui non-
 dum verba tua exciderunt? Vt corpus quod fragile & caducum est ser-
 uetur, pereat ingenium quod æternum est: ego mirabar si non suppli-
 cio crudelior esset Antonii ventia. P. Scipionē à maioribus suis descifē-
 tem generosa mors in numerum Scipionum reposuit. Mortem tibi re-
 mittit, vt id pereat quod solum immortale est. Qualis est pactio? Aufer-
 tur Ciceronis ingenium sine vita, promittuntur oblitio nominis pau-
 ci feruitutis anni. Non ille te viuere vult, sed facere ingenti tui superstitē.
 Viue, vt Cicero audiat lepidum, Cicero audiat Antonium, nemo Cice-
 ronem: Patieris perire, vt quod in te optimum habes, ante te efferas.
 Sine durare possi te ingenium tuum, perpetuam Antonii proscriptio-
 nem. **ARELLI EVSCI**. Quoad humanum genus incolu-
 me manserit, quam diu vsus litteris, honor summæ eloquentiæ pretium

LIBER PRIMVS.

est, quam diu ferunt natura, ad hoc maifestat, ut memoria duram
 rit, admirabile posteris vigebat ingenium, & vna proscriptus feculo
 profanes Antonium dubitabit. Certe mihi vix illius pars tui est, que
 tibi vel eripi vel donari potest. Ille verus est Cicero, quem proscripti
 Antonius non putat, nisi a Cicero posse. Non ille tibi tenuit pro-
 scriptionem, sed tolli desiderat suam. Si fidem deceperit Antonius, mo-
 riter si praestiterit, feruet. Quod ad me attinet, fallere malo. Per te M.
 Tullius quatuor & sexaginta annos pulchre actos, per saluare Repub.
 consulatam, per eternam si patens ingenii tui memoriam, per Repub.
 que ne quid te putes tantilli relinquere ante coepit, oro & obtestor,
 ne mortis confessus quod nolueris mori. **HVIUS** suavioris alie-
 ram partem neminem scio declamasse, omnes pro libris Ciceronis for-
 liciti fuerunt, nemo pro ipso, cum adeo illa pars non sit mala, vt Cicero,
 si hac conditio ei lata fuisset, deliberaturus non fuerit. Itaq; hanc suabo-
 ritam nemo declamauit efficacius quam Sylo Pompeius, non enim ad
 illa speciosa se contulit, ad que Cæsius qui dixit, hoc grauius esse sup-
 plicium quam mortem, & ideo hoc Antonium eligere, breuem vitam
 esse homini, multo magis senti, ita morte consulendum que magna
 vitis eternitatem promitteret, non qualibet mercede vitam redimens-
 dam, & has conditiones intolerabiles esse, omnia potius subeunda qua
 monumenta ingenii sui ipsum existeret. Intuitam illum facturum pos-
 pulo Ro. cuius linguam in ciuem extulisset, vt insolentis græciæ studia
 tanto antecederet & eloquentia, quanto fortunæ iniuriam facturum ge-
 ueri humano, poenitentiam illum acruam tam degener spiritus empti,
 cum in seruitute senescendum fuisset, in hoc vnum eloquentia vtendu-
 vt laudaret Antonium, Malle cum illi ait, dari vitam, eripi ingenium.
SYLO POMPEIUS sic egit vt diceret, Antonium non pacisci
 sed illudere, non esse illam conditionem sed cõtumeliam, cõbustus enim
 libris nihilominus occisurum: non esse tam stultum Antonium, vt puta-
 ret ad rem pertinere libros a Cicero comburi, cuius scripta per totum
 orbem celebrarentur, & hoc petere eum quod posset ipse facere, nisi for-
 te non esset in scripta Ciceronis is qui esset in Cicero. Quare nihil
 aliud eum agere quam vtille Cicero multa fortiter de mortis cõtceptu
 locutus, ad turpes cõditiones perductus occideretur. Antonium illi non
 vitam cum conditione promittere, sed mortem sub infamia querere.

Lege, an
 te te perit

f. de gene
 re.

For. pos
 set.

Insuper quod impiter postea passus esset, nunc illi fortiter debere pa-
 ti. Et hac suatoria indigna est. Dixit enim sententiam Caezeliæ ge-
 nericum illino, si foret illino, quod de sacro aut adicetioe syllabæ fa-
 cu sensum. Proh, factus indigni, peribit ergo quod Cicero scripsit,
 manebit quod Antonius professus. Apud Cæcium prætozem des-
 clausbat hanc suatoria. Surtinus ingeniosus adolescens à quo græcæ
 fabulæ eleganter in latinum sermonem conuersæ sunt. Solebat dulces
 sententias dicere, frequenter tamen præduces & infra. In hac sua-
 toria cum in sacro diem bellis sentibus prioribus complexus esset, adie-
 cit, nate legam. **CAESTIVS** homo nasutissimus dissimulauit ex-
 auditte se, ut adolescentem ornatum quasi imprudens oouirgarat, quid
 dixisti quid ita te fruar? Erat autem Cæstius nullus quidem ingenti, Cæ-
 ceroni etiam infestus, quod illi nō impune cessit, nā cum **M. Tul.** filius
 Ciceronis Asia obtineret, homo qui nihil ex paterno ingenio habuit,
 præter urbanitate, coenabat apud eum Cæstius. **M. Tullio** & natura me-
 moria demperat, & ebrietas, si quid ex ea superat, subducebat, subin-
 de interrogabat, quis ille vocaretur qui in imo recumberet: & cum sepe
 subiectum nomē Cæstii excidisset, nouissime seruus ut aliqua nota me-
 mortiam eius faceret certorem, interroganti domino quis ille esset qui
 in imo recumberet, ait, hic est Cæstius qui patrem tuum negabat litte-
 ras scisse; affert protinus flagra iussit, & Ciceroni, ut oportuit, de corio
 Cæstii satis fecit. Erat autem etiam ibi pietas. Non exigeret Scordalus
 Hybricæ disertissimi viri filio male apud se causam agēti & cū
 in quadam postulatione Hybricæ partibus stultorum locum ad literam
 omnibus agnoscentibus diceret. Age, inquit, nō putas me scripta didi-
 esse patris mei, quousq; tandē abutere Catilina patientia nostra? **GAR-**
GONIVS amabilissimus in hac suatoria dixit duas res, quibus stul-
 tiores ne ipse quidem vnquam dixerat: vnā in principio, nam cū coe-
 pisset scholasticorum frequentissimo iā more à iure iurando, & dixisset
 multa: ita quamprimum tantum timeat, quantum potest, ita ut totus vi-
 uat Cicero, aut totus moriatur, ut ego quæ hodie pro Ciceronis inge-
 nio dixerō nulla peccatione delebo, Alteram rem dixit, cum exempla re-
 ferret eorum qui fortiter perierat: Iuba & Petreus, mutuis vulneribus
 concurrerunt & mortes foenerauerunt.

¶ Libri primi suasoriarum finis.

LIBER PRIMVS.

SCOTI (Intolerabilis) quam non potest ferre, sed uelut impotens erit
 pit in omne genus audaciae (A Cicerone absum) & etate & dignitate (Quo
 Cesar ultro) Phi. in uita Cice. de colloquio Cesaris cum Cicerone, & ipse etiā
 Cicero, in oratione pro Ligario (In suum ceciderat) ut non quidem flaret, sed
 non profusus cecidisse uideretur, quæ in boni principis sinu cecidisset (Inter initia
 adolescentiæ) cum inuito Sylla Roscium Amerinum defendit, & ea de causa se dein
 de contulit in Asiam, (Catilinam) redijt enim tanquā alter Catilina ad excidium
 patriæ. (M. Antonium) oratorem intelligit proscriptum in Mariana seditione,
 (Vendit) hic postea ad magnos rerū successus fauente Fortuna puenit, nam Par
 thos ad id tēpus inuictos uicit, suauitq., Apianus de bello Parthico. (Iactura pu
 blica) tuorū operū, pro uno homine, pro te, (Tanti emit) nemo n. daret monumē
 ta illius ingenij, pro illo, (Ut Cne. Po. Mar. Cato) quasi dicat hoc promitti nō po
 test. (Multos ea re) multi periere deiectione animi, uicturi alioqui si se ui
 ros prestulissent, multi contra seruati sunt audacia sua, (Contra Antonium)
 ut plus possit Po. Romanus tibi donando immortalitatem, si fortiter moriaris,
 quam ille tibi uitam, eripiendo, cum famam non possit. (Brutus & Cassius)
 quoniam filios suos obsides pro concordia illis dederat Antonius. (Scenicos amo
 res) Mimæ de qua Cice. in. ij. Phi. (ingenij tui superflitem) qui uiuas post inge
 nium tuum, i. scripta tua ab illo deleta, uel a te potius, quod mox aliter uariauit,
 ante te esseras (Fallere malo) potius eligerem ut fidem nō præstet, ita enim te oc
 cidet, & non seruiet. (Reliquere ante ceperit) sic emenda, quæ nequid te putes ca
 rum illi relinquere, ante te perit, i. non potes seruare illi aliquam rem charam, hoc
 est te ipsum, quoniam illa iam interijt, (Confessus q.) nam post istam pactionē
 te interfeciturus est Antonius. (Iniuriam illum) Scripsit Cicero in Antonium ut
 esset quod contra poneretur à Romanis, Philippicis Demosthenis, alludit autē ad
 id quod dixisse fertur Apollonius Molon cum Cicerone declamantem audisset,
 id igitur nunc adimit Cicero si patiatu scripta sua comburi. (Malle cum) mal
 le eum (Non esset) forte, non posset, utrobique. (Cacozelia) deprauatæ & corru
 ptæ affectationis, quæ specie uirtutis delusa in uitia incidit. (Sordidissimo) pa
 ronomasi. (Ita te fruatur) in adolescentem scomatice dictum, & contumeliose,
 (Superat) super erat. (Scholasticorum frequen.) ita Cicero in diuinatione Cæci
 lium irridet ab hoc tristissimo more incipientem, (Quæ hodie pro) comparabat
 scripta sua homo inep. yssimus cum scriptis Ciceronis, quasi uero magna iactura
 in ijs esset studiorum.

¶ Inis sua fortarum.

LYCII ANNEI SENECÆ DE
DECLAMATIONVM.
LIBER VIII.

Quoniam hic edidit, delectant, declamationes subiectimus est in loco.

¶ Declamatio prima de orbata, quæ sibi præciso laqueo sacrilegium confessa est.

AGISTRATVS de confessa sumat supplicium. Amisso quædam viro cum duobus liberis, laqueo se suspendit. Incidit et laqueum tertius filius. Cum sacri legio facta, quæreretur sacrilegus, illa dixit magistratui se fecisse sacrilegium. Vult magistratus tanquam de confessa sumere supplicium. Filius contradicit.

Prima pars pro filio contra magistratum.

Factant iudices in foro, quod domi feci, matrem morti prohibes. Pincianus
Quomodo, inquam, fecisti? quo loco quæ sustuleras condidisti? Hæc faciebat, nec quicquam sacrilegi nisi poenam nouerat. Amisissis duobus filiis, sacrilega sibi videbatur, quod vivebat. Non obfuturus vent, sed seruatu Pin. affur.
rus. Alii pro reis rogant, ego rogabo ream. Nullum accusator nisi in turis. subellitis meis habet testem. Non est confessio, ubi eam accusator eruit. P. nisi cetera negat rea, tortor expressit. Fertur quædam viso contra spem filio ex Pincitra pirasse. Si ad mortem agit matres magnum gaudium, quid magnus dolor? Mater habes non mediocre solatium. Vides aliquid & deos perdere. Magis deos miseri, quam beati colunt. Non fecit sacrilegium mulier, non fecit anus, non fecit orbata, non fecit quæ custoditur, non fecit quæ Pin. orba confitetur. Iratis, inquis, diis sacrilegium potuit committere. Frangitur Pin. uel calamitosis animus, & ipsa se infelicitas damnat. & hoc conditio humana vel pessimum habet, quod fortuna quos miseros fecit, & superstitiosos facit. Diligentius dii coluntur irati. Quid ergo fecit? Vnde scire poss. Pin. quis sum qui matrem custodio? Ago causam legum, ne carnificem, quem sacrilegis minantur, calamitosis adhibeant. Deos ita coluit, ut quæ tam pro multis timeret. Confessio conscientia: vox est. Confessio coacta, & quæ fecit agnoscens, est verbum.

Pars altera pro magistratu contra filium.

Omnium vox erat, sacrilegium latere non poterit. Quisquis est,

LIBER OCTAVVS.

non ipse bonum exitum faciet, non quisquam suorum. Et si nemo fuerit accusator, ipse narrabit. Cōcitata processit, velut diis ipsis persequētibus. Fecit, inquit, Supplicium dea, vel nunc exigamus homines, de qua dii olim exigere cōeperunt. Violatorum numerum maiestate compulsi est. ut morti etiam vellet & deberet, & non posset. Incisus est et laqueus. Tu putabas sacrilegam morti posse. Omnia fecit, ut taceret, quæ ne confiteretur, etiam morti voluit. Si crimen quæritis, sacrilegium factum est. Si sacrilegium fatetur, facti causam quæritis, si priusquā amitteret liberos, auara, si postquam amiserat, irata.

¶ **SCHOL.** (Faciant iudices) forte faciam melius ut referatur ad filium. (Quomodo inquam) potestatem detrahit mulieri ad perpetrandum sacrilegiū. (Ego rogo ab eam) ne fateatur, & se seruet. (In subfellijs) pugnans est figura de dictum. in nullum habet, neq. enim testes pro accusatore, poterant sedere in subfellijs rei. (Confessio ubi) manifeste videtur addendum, nisi, alioqui sensus non quadrat, sponte enim quis fatetur, confitetur coactus. (Quid magis dolor) à simili, non q. gaudium dolori simile sit, sed vis ipsa affectus (Et deos perdere) forte alludit ad sacrilegium cū urbanitate quadam, in quo dicit & deos aliquid perdere, à quod surripiatur è templis, vel dii aliquid perdunt, quemadmodum Venus quæ amisit Adonin, & in ipsa ambiguitate lepore est (Magis deos) ad refutationem spectat, ne propter calamitatem aut egestatem videatur suspecta sacrilegij. (Mulier auus) his omnibus eripitur facultas à locis personarum, (Deos ita coluit) etiam in anteacta uita ostendit pietatem.

¶ Altera pars.

¶ Ex ipsa confessione suspicionem mouet, q. agitata mala conscientia se ipsa ultero detulerit (Facili causam quæritis) melius cum interrogatione, deinde respondet, & causam subiicit, si prius quā amitteret liberos, fecit propter auariciam, si postquā amiserat irata.

¶ Diuisio.

¶ In cōiectureali suspicionum locos insequimur, quamq. & potest esse questio, an infamia a gumentum sit ultro fateri: mortis proposito periculo.

¶ Declamatio secunda de Phidia truncato manibus.

Sacrilego manus p̄cidatur. Elii ab Atheniēsis Phidiā acceperūt, vt is Iouē Olympiū faceret, pacto interposito, vt aut Phidiā, aut centum talenta redderēt. Ioue p̄fecto Elii Phidiā aurum rapuisse dixerūt, & mar. us tanq. sacrilego p̄ciderunt, truncatū Atheniēsis reddunt. Petunt Athenienses centum talenta. Contradicitur.

¶ Prima pars pro Ammionibus.

¶ Iam Phidiam commodare non possumus. Tunc demum illa mater
 nam exprimi potest, cum animus opera prospexit, Manus duxit ante si-
 bi, quã operi Iouem fecit. Sacrilegi vos estis, qui præcidistis consecra-
 tas manus. Patrum sanguinem sui artificis vidit deus. Testor Iouem,
 iam proprium Phidiam deum. Ars alio in miseria sustinet, te fecit misere-
 rum. Paciscendum Phidiam manus fecerant. Sine eo Phidiam nos rece-
 pturos speratis, sine quo vos acceptori non fuistis. Commodauimus qui
 posset facere deos, recepit qui ne adorare quidem possit. Non pudet
 vos Iouem debere sacrilego! Superest homo sed artifex perit. Poenam
 nobis Phidiam non Phidiam redditis. Manus, quæ deos solebant facere,
 nunc nec homines quidem rogare possunt. Talem fecit Iouem, vt hoc
 eius opus Eli vltimum esse vellent. Manus commodauimus. Manus res-
 poscimus. Elius testis est, Elius accusator, Elius iudex, Atheniensis tan-
 tum reus. Inuoco deos, & illos quos fecit Phidias, & illos quos facere po-
 tuit. Recepit Phidiam, Confiteor si possumus commodare.

¶ Pars altera pro Eliis.

¶ Habuimus aurum olim sacrum. Habuimus ebur. Sacrae materiae ar-
 uificem quaesiuimus. Disposuimus quidem, vt aliis templis quoque si-
 mulachra Phidias faceret. Sed non tam necesse erat ornate deos, quam
 vindicare. Pin. alijs
quoque

¶ SCHOL. (Eli) Qui eadem incolunt, iuxta quam fiebant certamina
 Olympica, ubi erat etiam signum Iouis Olympij, (Iam Phidiam) Ab usu,
 rem enim uidetur sustulisse, qui usum eius abstulit. (Manus dixit) Prius ip-
 se animo, deinde etiam manibus rude simulachrum effinxit. (Phidiam deum)
 Non tantum ab illo factum, sed illius etiam vindicem (Ars alios) A contrario
 indignitas est, (Paciscendum) Quem cum pactione & pignore ad nos mittere-
 mus (Debere sacrilego) Etiam compertum sacrilegium dissimulandum nobis
 erat, ne uideremini debere Iouem sacrilego. (Vt hoc eius opus) Suspicionem mo-
 uet, quasi non propter sacrilegium occiderint. (Elius testis) Hoc pertinet ad in-
 firmam coniecturam sacrilegij (Confiteor) Inclusam habet negationem, i.
 propterea non recepit, quia commodare non possumus.

¶ Diuisio.

¶ Commissa questione coniecturali quæ per suos locos tractari debet, quæstio
 iuris est, an debuerint quem sub reddendi pactione acceperant, etiam comperto

LIBER OCTAVVS.

scelere punire, & si punire alio modo possent, an eo possent, quo inutilis fiebat in eo ipso, quo illis profuisset, sub illa priore continetur, an maior sit ratio fidei ad liberatorem, quã peccati ad damnationem, & an illi ingrati in hoc ipso fuerint, an vero magis teneatur ulcisci religionem violatam, quã accepti beneficij habere rationem, immo ne beneficium contulisse qui sacrilegus esset, ne deos quidem uelle se ab us manibus, aut effingi, aut exornari.

**Declamatio tertia de Iuvene retinente diuitem
uxorem fratris, suspitione adulterii.**

Pin. ab. **D**orum Iuuenum pater vni uxorem dedit, quo peregre profecto, infamari cepit locus in nulum. Maritus reuersus duxit ancillam uxoris, & torisit. Illa in tormentis perit. Maritus incertus quid quæsierit, laqueo se suspendit. Imperat alteri filio pater, vt eandem ducat. Nolentem abdicat.

Prima pars pro filio contra patrem.

Duc, inquit, fratris uxorem. Si hoc fieri potest. Adulterium frater inuenit. Hæc est mihi causa abdicatiõis, quæ fratri mortis fuit. Duc, inquit, fratris uxorem. Tentari me si qua est fides credidi. Mulier si nubere in genti potes, facis vt omnia de te credatur. Cogor eam ducere, quæ mihi causa abdicatiõis est, populo rumoris, viro mortis. Legi tã uxorem, quæ, si peregrinatio incidere, mecum peregrinari velit, quæ si viro aliquid acciderit, alteri nubere noit. Qui audiunt me abdicari, putant fratrem aliquid suspicatum de me.

Pars altera pro patre contra filium.

Obiecisti mihi vltimum nefas, & quod qui tantum est suspicatus, non ut vitare. Impulsu tuo frater torisit ancillam, & quia nihil reperit, falsas suspitiones morte plauit.

ESCHOL. (Si hoc fieri) si talis es, ut alij possis nubere, extinctio semel merito, indicio est, adulterium à fratre deprehe- sum, (Hæc est mihi) duplicem sensum habet, uel hæc uxor aut mulier, uel eadem causa scilicet amor patris et generi- sum (Si peregrinatio) figurate illam notat, quasi propterea suspiciam, quæ masculinum deseruere in peregrinatione. (Suspiciatum de me) figurate etiam hoc, quod non solum, quod abdicatio sine causa esse non debeat, ac propterea si propter hanc abdicatiõem sum, necesse est aliam occultam, & turpem causam latere (obiecisti) id est propter aliam causam deriuat factum suum.

Diuisio.

Quicumque habet figuram, neque enim sicut palam patri videt obicere, atque ideo signa intelligendum relinquit, prae ter figuras & suspiciones, questio in eis est an legitime sit causa abdicacionis posse ducere uxorem, & si sit, an uxorem fratris non debeat ducere, & fratri antea suspectam.

¶ Declamatio quarta de homicida insepulto.

Homicida insepultus abicitatur. Quidam se occidit. Petitur ut insepultus abicitatur. Contradicitur. Pin. in se insepultus

¶ Prima pars pro homicida sepeliendo.

¶ Afferre sibi coactus est manus assiduis malis. Summam infelicitatum suarum in hoc remouit, quod existimabat licere misero mori. Infelicissimum adolescens, cum te & sepultura prohiberi video, desino mirari quod peristi. Tales inimicos habes, ut etiam mortuum persequantur. Facilius miserum quam sceleratum fortuna vincit. Sumplisti hoc ferrum Cato, & quam inuidiosum, quod Catonem occideris. Non perdideras sepulturam, nisi in morte reperisses. Pin. & quidē. Quid est miserius in vita, quam velle mori? Pin. Cur Quid in morte, quam sepeliri non posse? ti perdideras. Quis miretur eum mori voluisse, quem fugientem quoque fortuna persequitur? Omnibus natura se sepulturam dedit. Naufragos idem fluctus qui expulit, sepelit. Suffixorum corpora crucibus, in sepulturam suam defluunt. Eos qui viuunt vruntur poena funerat. Irascere interfectori, sed miserere interfecti. Homicida, inquit, est qui se occidit. Huic irasceris: Pro quo irasceris: Non aliud Scævola: Mutio cognomen dedit, quam quod a Porfenna libertatem, manus suæ vitione, defendit, nec aliud quam vilitas sui. Non aliud Codrus Pin. Co ceteris imperatoribus dedit exemplum, quam quod positus imperatoris drum. in signibus. ad mortem cucurrit. Nec villo maior fuit dux, quam quod se ducem non esse mentitus est. Non postulo ut gloriosum sit, sed ut tutum sit mori. Non magis crudeles sunt, qui volentes viuere occidunt, quam qui mori volentes non simunt. Curtius desiciendo se in præcipitem lacum, fatum sepulturae miscuit. Gelebretur Cato, huic miserrimo, quod aliquid non ignaue de spiritu suo statuit, tantum impune sit. Etiam vulnera infelicitis scrutantur in crimen. Aestimare an viuere licuerit, cui nec mors et quidem licuit.

¶ Pars altera contra homicidam sepeliendum.

¶ Facinus indignum, si inuentantur manus quæ sepeliant eum, quem occiderunt suæ. Sumplisti gladium. Video ardetes oculos. In quæ nescio. solū scio

LIBER OCTAVVS.

Scelus cogitat. Nescio cuius criminis sibi confectus confugit ad mortē. Cuius triter scelera etiā hoc est: quod damnari non potest. Contra hoc inuentum est, vt aliquid post mortem timerent, qui nec mortē timeant. Nihil non ausurus fuit, qui se potuit occidere.

¶ SCHOL. (Et quam inuidiosum) Et quidem inuidiosum Pincianus emendat, uir nostro seculo eruditissimus, in castigationibus in Senecam, (Non perdideras) Legit idem, Curti perdideras sepulturam, ut sit non uen proprium, ille enim Curtius nisi moriens se precipitasset in hiatus, quo final sepultus est, seipsum interficiens sepulturam perdidit. (Suam defluunt) liquecente tabo. (Sed miserere) sed miserere, tanquā alter sit inferens sibi manus, alter cui inferuntur, (irascere interfectori) uittiosum argumentum a rris peros, quod cōtra etiā ualet, misereor interfecti, sed irascor interfectori, (Non aliud Codrus) Pin, legit non aliud Codrum ceteris imperatoribus edidit exemplum, (Nec mori quidem licuit) quomodo non licuit si mortuus est? an quia lege non permittente, (Damnari non potest) iam morte supplicio & damnationi subductus.

¶ Declamatio quinta de parte repetente filiū quē prius expulerat.

Abdicauit filium quidā. Ille tacuit. Fortiter fecit. Petit pro premio ad patrem reditum. Pater contradicit. Pater postea fortiter fecit. Petit ad se filii reditum, Filius contradicit.

¶ Prima pars contra filium.

¶ Ego fortior sum, post tuā pugnam pugnaui, post meam victimus. Reuertere, dignam domum te fecit. Isti oculi mei sunt. Iste manus meae sunt. Ista cōtumacia mea est. Si mereor prēmīū, patri date. Si non mereor, isti suum reddite. Ego, inquit, eadem lege prēmīū non accepti. Hoc est unde abdicatus es. Cum putas nihil inter te & patrem interesse, post similia opera, si tantū cōmilito esses, me patrē adoptare debueras. Admoneo te iueneris. Hoc prēmīū qui recusauerat, petit. Timeo, inquit, ne me iterū abdicēs. Cōmissurum me putas, vt iterū rogem? Bello grauiore peruenit, quo necesse fuit etiā senibus militare, quo fortes esse nō poterūt etiā qui priore bello fuerāt. Ille annos suos exercuit. Ego uicti meos. Tu fecisti bellū. Ego sustuli. Quanta exhortatio iuuenū fui senex fortis. Vtriq; nostrū prēmīū reddite. Militaui senex, Militaui exanquis, Militaui qui tā vicarium dederā. Vtriq; nostrū cum rogatur, f. si dicit, cū relinquit, rogat. Quid nos suspicari cogis, quod nō vis in patre nā domū venire? Turpe erat virū fortē, nisi a patre coacto, non recipi.

Pi. tu fre
gij.
Pi. addit
sine tuo
prēmio.

¶ Pars altera pro filio contra patrem.

¶ Quid me captiuum ex libero cupis? Quid ignominiose sub iudicis vultu fortiter? Quid efficit, ut possum abdicari Meus, inquit, es filius.

¶ Quid opus est praemio si tuus sum?

¶ SCHOL. (Postquam pugnam) ideo ego fortior sum, quia tua opera adhuc nobis reliquit, ubi esset pugnandum, mea sustuli, (Contumacia) quae sit ueluti argumentum ex eo patre natum, ne possit ille dicere non sum filius tuus, quem prius abdicabas, nec uolebas recipere, (Suum reddite) quod prius poscebat ut reciperet. (Praemium non accepi) ergo nec tu nunc, à simili, (Hoc est unde) quia nondum tam fortiter feceras, ut dignus esses, qui recipereris, (Cum putas nihil) etiam si ego te fortior non fuisset, sed ambo ex aequo fortes, tamen operum similitudo nos debebat coniungere, ut tu uel commilito tantum. Et non filius me patrem deberes eligere. (Tu fecisti bellum) Pin, fregisti bellum. (A patre coactus) an quia coactus est illum non recipere à iudicibus contra filium sententiam terribilibus; sed quomodo hoc congruit, cum ipse met contradixerit.

¶ Diuisio.

¶ Causa comparatiua est nam dicit filius, par ratio in utroque est, quemadmodum ego lege praemium non sum assequutus, sic nec tu debes assequi, pater respondet nondum illum tam fortiter fecisse, ut praemium mereretur, se autem fortius fecisse. Et ideo praemium deberi, in hoc status coniectione, in quo multa à patre dicuntur, quae ipse bellum: sustulerit, quae senex, quae exanguis militauit, quae fuerit exemplum iuuenibus fortiter faciendi.

¶ Declamatio sexta de filia pauperis post passum naufragium à diuite uisitata.

¶ Uisitata uisitatoris aut mortem, aut indotatas nuptias optet. Diues pauperem de nuptiis filiae interpellauit tertio. Ter pauper negauit. Profectus cum filia, naufragio expulsus est in diuitis fundum. Appellauit illum diues de nuptiis filiae. Pauper tacuit, & fleuit. Diues nuptias fecit. Redierunt in urbem. Vult pauper educere puellam ad magistratus. Diues contradicit.

¶ Prima pars pro paupere contra diuitem.

¶ Adducatur ad magistratus puella, quae times: Certe uxor tua est. Quae si nec de morte poteris, si hanc puella maluerit, Nemo unquam raptor sceleratus perire. Ut litus agnouit naufragum in altum nataui. Quid times, si exorastis? Accessit ad me primum, suam tuam ducere uolo. inquit. Non fleuit.

LIBER OCTAVVS.

Tunc enim licuit negare. Nuptias filiae, tanquam naufragium meū sicut. Naufragus plus de litoribus quætor. Inter naufragium quidem & nuptias, nec vna quidem nox interfuit. Differat nuptias, dum fere focer Pin. desinat. Putat iam me silliam cōmississe sibi hic, cum nec dum se cōmittat nat. vxori. Lachrymis inter verba manantibus venio, talis & in nuptiis filię Pin. sibi, fut. Si rapta est, cur optionē recusas? Si vxor est, cur times? Loquor vbi cū hic. primam licet, proci a conspectu reliqueram patriam, nondum tamen possessionem diuitis præterieram. Subito fluctibus inhorruit mare, ac discordes in perniciem flauere venti. Demissa est nox caelo, & tantū Pi. inter solutibus dies redditur. Inter terrā & cœlum dubii pependimus. Ad mare ter huc tamen bene adiees naugauius. Naufragium manus restat in lit ramq. tore. Erat in summis mōtum specula ardua diuitis. Illic iste naufragio- rum reliquas computabat, illic vestigal infelix, & quantum sibi iratū redderet mare. Interrogor de nuptiis filiae, cum adhuc pulsaret aures meas fluctus. Feci quod debui, & captus & naufragus. Intincto sturprum lachrymis negavi. Delicatus diues, qui etiam inter naufragia amare potest, matrimonii celebritatem remoto angulo ruris abscondit. Ibi fecit nuptias, quod nemo nisi naufragus venit: lachryma est indicium inoptatae rei. Lachrymæ pignora sunt nolentium, & repugnantis animi vultus index, Nemo vnquam quod cupit deflet. Lachrymæ coacti doloris inter præcordia & intolerabilis silentii eruptio. Sicut ille qui super cinerē deflet patrimonium, odit incendium, Sic qui naufragium deflet, maria detestatur. Fletus humanarum necessitatū verecūda execratio est. Turæ nūc sunt partes puella. Discedo. Et quod prius feci, taceo. Si nuptias habes, quod optes, si vitata, quod imperes.

¶ Pars altera pro diuite contra pauperem.

Pin. ecce ¶ Naufragium duo sacratissima inter homines acceperunt, hospitium peruit. & auiditas. Alterum præstiti, Alterum & rogavi. Oblatas conciliante fortuna nuptias, quod erat amantis sepius rogavi, quod festinantis, nō Pin. quid distuli. Quid hic rapitoris est, nisi quod indotatā duxit? Errat focer, qui enim. putat mihi cariorem futuram puellam, si me potuerit occidere. Quid mihi super est? preces meæ quas toties adhibui, an istius lachrymæ quas mouit? Nihil mihi inimicus obticere potest præter matrimonium. Magnus est amor qui ex misericordia venit. Fūdebamus lachrymas, ex præsentia distulit prioris. Nec plura, aut me proloqui, aut istius respō.

dele posse sunt mentes gaudus occupare. Nulla integritas ratum, etiam
 si res alteram, confidit, ut causam velit eicere. Si interrogaueris filiam,
 partem legis amputaturus es, si non interrogaueris, legem. Si genero vt
 tam daturus es, etiam innocentiam reliquisset. **Quarta** quid dñi fle
 ter, facere. Non negare, si solebat negare. Si nollet mortem, optaturus
 est. Non enim potest esse partes legis deficiere, quas habet.

ESCHOL. Quid si res iuris ter. uerfatio suspitione mouet, sine ip
 sum cause diffidere. **Quarta** nec d. **Quarta** **Quarta**
 frigus in alicui q malle naufragio perire, q **Quarta**
 qd) in ipsa festinatio nim arguat. (Socru) **Quarta**
 ter terra & mare, (Nemo unq) a pu (Tu) figurate haec dicit,
 dura n'est aperte morte imperare, (Hoies acceperunt) exceperunt **Quarta**
 intulisse uim q beneficio uelles flecte. (Alit) **Quarta**
 tata) prater spe, quod ispu pro **Quarta**
 fundebam? lachryr. ac ex pœmētia diss. in prioris. (Nulla integritas) respōdet ad
 id quod ille dixerat. **Quarta** **Quarta**
 te dūtaxat optet, at si nō interrogaueris totius legis facultate adimes, & sic hu
 manior eris (Si genero) probat nō esse seruatur, quonia si uelles seruare, ser
 uaret utiq. tanq. innocēte. (Si nollet mortē) utiq. uō peteret sibi facultate optadi, si
 me nollet occidi: ent bimema ex pugnātib. (Quas nō habet) nō eradēdū **Quarta**
 habet nuptias, nō uult igitur nupti. **Quarta**

Contrauersia est, an sit pmissēdū pauperi filiā producere ad optionē, status au
 tē in hoc an fuerit ille raptus, est autē finitiuus, pendēs ex his, an uisus sit lachry
 mis negare, & an cetera insint q in raptu sunt, illa autē pertinet ad æquitatē, an
 debuerit diuiti negare, an sit permittēda illi optio, cū credatur optaturus mortē,
 prima quæstio actiōis uideri potest.

CLVII ANNEI CONTROVERSIARVM LIBER QUINTVS.

Contrauersia uicesima quinta.

DYLTERVM cum adultera q deprehēderit, dñ
 vtrūq. corp⁹ interficiat, sine fraude sit. Ingrati sit actio.
 Milclades peculatus damnatus in carcere alligatus deo **Pi** diues
 cessit, Cimon filius eius vt eum sepeliret vicariū, se pro sordide
 corpore patris dedit. Callias sordide diues natus redea natus.

LIBER QVINTVS.

mitt eum à Repub. & pecuniâ soluit, filiâ et suam ipse collocavit, quam ille deprehensam in adulterio deprecante patre occidit. Ingrati reus est.

ALBVTII SYLLI. Non me mouet periculū meum: semp. nos in me'is nostris non fortunam, sed causam spectauimus. Nō dubito quā Callias redempturū Milciadem, si iam habuisset filiam nubile.

MVSAE aliud aliq̃ pati nō potest, mihi adulterii carcer est. **ARELLII FVSCI PATRIS.** Nihil, inquit, filia possum dare quā Cimonem virum, quando mihi contingerent ex eo nepotes: ferrum ex lege mihi traditum, ad vindictam pudicitie, proticiam? Perdidisti pecuniam Callias, si tales solusisti manus: dānatus peculatus nihil aliud hæredi suo relinquit quā se patrem.

CAESTII PII. Non potest generosus animus contumeliâ pati. Merito tu ex Cimone nepotes habere concupisti. Quid magis in me probasti quā carcerem in nō sum innocensior quā pater, nec liceor, qua liceor quidē. Hoc vnū interest inter parentis & filii fortunā, quod illius calamitatum exitus fuit carcer, meorum iustitiam, Exponam vobis quā in neminem meorū ingratus sum.

Virtus Milciadis census trauentus est Cimon filius, nec hic quidē quicquam habuit, quod dare pro patre præter seipsum posset. In Cynegyri domo sperare nuptias poteram, in Callimachi, nec verebar, ne Cynegyrius pluris suas æstimaret manus. Redemptus Cimō redemptoris in felicitas est.

VOTIENI MONTANI, faciat, dicat, non accipi beneficium, alter reddidit: certus reddā cū tam honeste desideratis quā dedisti. Ego adulteros dimittam: quid aliud facerem, si alligatas habere manus: egit me attonitum dolor. Non me hercule sic exorasset Milciades pater. Nihil Calliæ debeo nisi liberatum. Est vir egregius Callias, est misericors. Sed vti nā tantū aduersus bonos malorū iniuria esset. Si nūc manus Cimoris alligantur, quantum fuit beneficium quod tunc solutæ sunt? Non iste, iniquiore animo filiam amisit quā ego uxorem, sed æquiore animo impudicam pati voluit. Vis diuitias tuas abscondere, cū in eos inciderint qui mendicitate censentur? Nihil habet domus nostra melius quod ostendat quā paupertatem. Da pecuniam Milciadi, qua damnationem luat, nocēs erit. da Cimoni qua partem redimat, pius nō erit.

VIBII GALLI. Nullibi mihi felicior videor quā quod Milciadis precium fuit, alligatus iacebat. Perficæ potentie vindicæ, libertatis publicæ assertor, iacebat crimen ingratae ciuitatis. Adulteram di-

For, nec
infelicioꝝ
quāq̃ in
felicior q̃
dem.

militam patri, adulteram cui non tā gloriā, quod filius sum Milciades,
 quā quod vicarius. Quid tu pecunā putas, pro Milciade alligari? si adu-
 lterum solum dimitterem, exulandum est. Quid faciam? occidam? plus-
 quam præstitisti ex gis, pro carcere exitum. Non occidam? plusquam
 præstitisti ex gis. Vnum beneficium dedisti, duo petis. Vterq; magnū
 beneficium dedisti. Tantundem datis recepisti, Cimon quod Milciade
 dem redemit, tu quod Cimonem. Videbatur mihi omnis maiorū meo-
 rum circa me turba fremere, dicentium, Vbi sunt illę manus quę solu-
 re Milciadem? Non mihi occurrit indulgentis vxoris, non Callias so-
 cer, nō vilius, aut rei, aut beneficii memoria, sed quod soleo, nihil aliud
 asperet quā patrem. **MENTONIS.** Cogita adulteros esse pro qui-
 bus rogas, cogita quā illum miseret soleas. Turpe est ab eodem mitti
 & adulteros & Cimonem. Ego sum qui referre gratiā ne mortuis quis-
 dem desino. Ita mihi veros habere liberos contingat quod quantū sit,
 Milciades expertus est. **PORTII Latronis.** Ego adulteros dimitte-
 tam? sed det cupiditate vindictę animus. Has manus continere nō possit
 Milciades, quas alligare potuit. Si in hoc solutus sum, redde me carceri.
 Ille Gręctę seruator & Persarū vindex orientisq; domitor, cui modo
 tam insignē triūphū fortuna de hoste detulerat, damnatus est. pecula-
 tus, ob hoc videlicet ipsum, vt innocentia eius, quę alioquin latere po-
 tuerat, ipsa damnatione ostenderetur, damnatus est innocēs. Quis in ci-
 uitate misericors est? nūc occasio misericordię venit. Milciades redimē-
 dus est. Redemi corpus tuum Milciade, ne funeri quidem interfuturus,
 in quod me ipsum impenderā. Misereor accusatoris mei, non quia per-
 didit filiam, sed quia habuit. Dignus erat Callias habere tales quales re-
 demit, quod si me in hanc stuprorum patientiam redemisti, matrimo-
 nio carcerem præfero. Honestius patri alligor, quā adultero solvor.
 Vt audiuī esse qui pecuniam numeraret, miratus sum fuisse in ciuitate
 nostra quęquam qui Cimonem redimere quā Milciadē maluisset. Ego
 ne patrem quidem meū nisi innocēs fuisset redemissem. **BLANDI.**
 Obiicit licet vincula, nunquam tamen efficiet, vt nō magis carcere glo-
 riet quā in matrimonio. Diuersi sunt hominū affectus. Tu fortasse Cal-
 lia vincula ferre non potes, ego adulteram vxorem. Effugiet ergo adul-
 teri tanquam alligatas Cimonis manus. **ARGENTARII.** Re-
 demptum me protinus appellare cepit de filię nuptiis. Statim, inquā,

LIBER QUINTVS.

Callias experitur an gratus sim, habes Calliam sine Cimone, pro vno rogat, duas recipit. FVLVII SPARSI Die nunc, te carcere exeat, dum ego respondeā, ego me carceri tradidi: nūquā effici poterit vt melius actum putem quod a Gallia redemptus sum, quā quod p Milciade alligatus. Filia tua abstulit tibi generū Cimonem. Ductus est pater meus in carcerē etiamnum captiuis suis plenū. IVNII GAL-LIONIS. Beneficium, inquit, tibi dedit quod fillam tibi collocauit, nunc vero Milciade grantorem fortunam carcere sustines, Callias tecū cōmunicare dignatus est. Ego me redemptum putabā, filla istius em- ptus sum. Steterunt ante oculos meos maiorum imagines, missusq; se- de sua Milciades inuestate Imperatoria refulsit, & iterum meas inuoca- uit manus. IVNII BASSI. Gallie fillam vxorem duxi. Hanc ti- bi pater iniuriam fecit dum ingratus esse nolo. Placeas tibi licet & istas tactes diuitias, tantidem tamen redemt patrem, quanti a te redemptus sum. DIVISIO LATRO in has quæstiones diuisit, an quisq; gratiam non retulit, cum possit, ingrati teneatur. Multa, inquit, inter- ueniunt propter quæ non debeam facere etiam si possum. Si non tene- tur quisquis non retulit gratiam cū posset, an hic teneatur. Hoc in hæc diuisit, an possit ob id damnari, quod lege fecit, deinde an facere debue- rit. Nouissime an si affectu & indignatione ablati, non fuit in sua po- testate, ignoscendum illi sit. Hoc non tanquā quæstionē, sed vt illi mos erat pro tractatione aut loco. MONTANVS Votientis quæstio- nem hanc adiecit, an gratiam retulerit Cimon Gallie. Tuli, inquit, fillā tuam vxorem, filla tua Milciadis nurus facta est, nō putas beneficium, habere communes cum Milciade nepotes? GAL-LIO illā quæstio- nem duram mouit, sed diligēter executus est, quæ solet esse ingrati in cō- trouersis prima, an beneficium acceperit. Non erat, inquit, mihi poena in carcere esse, mea voluntate illo perueneram: ita putas libentius in cu- biculo iacuisse: Nullus tum erat locus Athenis honestior, quā qui Mil- ciadem habuerat. Deinde & illam subiūxit quæstionem, an teneatur is qui beneficium acceperit quod non petiuit. Non rogavi, inquit, te, de disti istud iactationi tuæ, putasti ad gloriā tuā pertinere, ita tu nō acce- pisses beneficium, si tibi soluere Milciadē cōtingisset: SYL O POM- PEI VS a parte Collie duo beneficia dixit dedisse, quod redemisset, & quod egenti fillam collocasset: hoc quod secundū posuit, nemo alius.

pro beneficio impotuit, in quo adeo non dubium an beneficiū non dederit, ut dubium sit an receperit. **NIGER** Brutidius illas præterea questiones fecit, an si sua causa fecit hoc Callias, ut redimeret **Simonē**, an sit beneficiū beneficiū tamen est, inquit, quod totū eius causa præstatur in quem confertur. Vbi aliquis ex eo aut sperat quid aut preparat, non est beneficiū, sed consiliū: & diu excusatus est, & argumētis & exemplis. Deinde an sua causa fecerit Callias. Voluisti, inquit, opinionē sortitū illud iri facto effugere, peius est hoc æternā memoriā. Nō magis poterat ignotum esse, a quo **Simonē** solutus esset, quā pro quo alligatus. Voluisti habere generum nobilē, p̄fū. **HISPO** Romanus durā questionē fecit, an retulerit gratiā hoc ipso quod occidit. **Liberavi**, inquit, te de decore summo, inuito tibi beneficiū dedit, nō est quod miteris. Nā & me tum non rogantē redemisti: hoc loco cōmemorauit illos patres, qui filias vitatas occiderūt, qui inuenerūt. **Color** & **GALLIONI ET LATRONI ET MONTANO** placuit, ut nihil in Calliam dicerēt cōtumeliosē & redēptorē & focerū, & infelicē. **CAESTIVS** multa in auarū & in foceratōrē, & mesulariū & lenonē dixit, dum vult illud probare, reddidisse se beneficiū, quod talem focerum habere iussit nussit, **LATRO** dixit, filiā tuam dimittam, quid adultero faciā pro vna rogas, duos eripis. Hanc **HYBREAS** aliter dixit sententiam.

Hæc tota diuersa sententiā est à priore, etiā si ex eadem est petita materia. Illa non est similis, sed eadem, quam dixit prior **ADDEVS** rhetor ex Asiatis non prolecti nominis, deinde **ARELLIVS FVSCVS**. sic putauit **ARELLIVS Fuscus**, Non dices me Callia ingratum, vnde redemeris cogita, merui, Deinde **Fuscum** cū hæc à discipulis sententiā ei obiceretur, non inficiari, trātulisse se eā in latinum, & atēbat nō cōmendationis se id aut furū, sed exercitationis causa facere. **Do**, inquit, operā ut eum optimis sententiis certem, nec illas corrumpere conor, sed vincere. Tum deinde retulit quandam **Thucididis** sententiam.

deinde **Salustianam**. Res secundæ inire sunt vitis obtentui: cum sit præcipua in **Thucydide** virtus breuitatis, hæc eum **Salustius** vicit, & in suis illum castris cecidit. Nam in sententiā Græca tam breui habes, quæ saluo sensu detrahas, deme vel vel deme constabit sensus etiam si non æque comptus, æque tamen integer. **At**

LIBER QVINTVS.

ex Salustii sententia nihil demum sine detrimento sensus potest. **T.** autem **L.** inus tam iniquus Salustio fuit, ut hanc ipsam sententiam & tanquam translatam, & tanquam corruptam dum transfertur, oblitceret Salustio. Nec hoc amore Thucydidis facti, ut illum preferat, laudat quem non timet, & facilius putat posse a se Salustium vinci, si ante a Thucydide vincatur. **CAESTIVS** colorem hunc pro Gallia habuit, obicit vitro **Cimoni**, quod passus est uxorem suam adulteram fieri, quod non curiosus, quod expectasset dum superueniret pater, ut spectator calamitatis suae fieret. Tam, inquit, etiam si dimiseris ingratus es, ego non expectaueram dum rogaret. **HISPOROMANVS** hunc colorem secutus est, & dixit adolefcentem tumidum, & nobilitatis suae cogitatione insolentem, iniuria habuisse beneficia sua, moleste ferentem socerum suum dicit Galliam. Item omnem operam dedisse, ut mores puellae in vita non tantum labi pateretur, sed ipse impelleret, ut haberet iustam dimittendi causam, nec eam occasionem intermisisset, sed expectasse etiam dum superueniret pater: hoc se cogitasse, expectat me, vult mecum pares rationes facere: fecisset si non ostendisset patri adulteram filiam. **GORGONIVS** in hac controuersia foedo genere cacozeliae usus dixit, istud publicum adulterium est, sub Milciadis trophaeis concumbere. **DORION** cum descripsisset gloriae sibi fuisse carcerem, nunquam non se illam fortunam ostentasse dixit.

ESCHOL. (*Callias sordide*) Pinci, sic emmendat, *Callias diues sordide natus*, significat autem & humili & obscuro loco, addit praeterca, *Plutarchum, & Aemylum probum dissentire a Seneca in hac Cimonis historia, prodentes Epinice Cimonis sororem Milciadis filiam nupsisse Calliae, q. Cimone ex uinculis liberasset soluto pro eo ere alieno, quod Milciades pater contraxerat (Non fortunam) non quid pateremur, sed propter quid. (Redempturus) addendum, fuisset, id autem argumento est propter filiam redemisse (Nihil, inquit.) haec ad narrationem spectant, qua pater filiam alloquebatur, (Quando mihi) si, uideatur addendum, aut optantis est (Damnatus peculatus) Ipse pater Milciades, hanc unam hereditatem filio reliquit de se natum esse. (Nec liceor, qua liceor quidem) emmendandum uidetur nec infelicio, quamq. infelicio quidem, cum hoc facit quod sequitur, hoc unum interest inter. & c. quasi hoc infelicio sim, q. illius calamitatum exitus fuit carcer, mearum initium. (Pluris suas) hic enim Cynegeus is fuit, cui in classe Atheniensium apud Marathona summam puppim ap-*

prebentem bipenni manus est abfissa, & propterea, inquit, nec utendum
 tunc ne sic manus faceret suas manus, quemadmodum & ego uiles illas ha-
 bui, qui uinculis obtuli, & in eadem pugna idē Callimachus interijt, & pro-
 pterea illorum meminit tanquam uirorum fortium (Non accepi beneficium)
 Corruptus hic locus est, si ad Calliam referatur sic uidetur posse emmenda-
 ri, non accepi beneficium, ante reddidi, & est obiectio, ne dicat Cimō ma-
 gnum mihi dedisse beneficium, q. filiam meam uxorem duxerit, ante enim
 quam id faceret, ego iam reddideram, illum soluendo; si referatur ad Cuno-
 non quod melius est, dicam, non accepi beneficium, alterum reddidi, ob hoc
 enim ipsum q. reddidi, uideor non accepisse, quod autem sequitur, sic legi-
 tur in declamatione, reddam beneficium, cum tam honestum desideraris, quam
 dedisti, id est exiis à me beneficij pensionem, sed in re turpi, non sum ina-
 gratus, cum se tam honesta offerat occasio, quam tibi oblata fuit, cum me
 soluisti, reddam. (Nisi libertum) ea lege qua redempti redimentum libera-
 ti sunt, (Sed utinam tantum) non uidetur addendum, utinam non soli bo-
 ni essent mirus malorum expositi (Mendicitate censentur) quemadmodum
 alij diuitis in censum referuntur, & promouentur in ampliores ordines, sic
 nos paupertate insignes sumus, & nosser census hic est, (Adulteram cui) yema
 mendia qui, (Euelandum est) melius esset (Quid faciam) dilema quo ostens-
 ditur plus exigi quam receperit, (Duo petis) ut utrumq. seruum, utrumq.
 enim corpus interfici oportebat, aut neutrum. (Veros) non ex adultero. (Interfu-
 turus) quoniam carcere detinebar, (Adultero soluo) ut adulterum perferam.
 (Cunonem redimere) & ob id indicat illum redemisse privati commodi gratia,
 nam si pietate fecisset, debuisset potius Milciadem. (Habet Calliam) nisi dicat, ha-
 bet Calliam, i. nepotem tui nominis sine Cimone, quoniam ab adultero genitus, nō
 intelligo quid sibi uelit. (Pro uno rogat) neq. enim poterat ignoscere filie, quin
 adultero ignoscere. (Cōmunicare) miscere genus & sanguine. (Emptus) amo-
 minatio. (Tantidē) bonis meis omnibus, q. præter membra habere. (Nō accepis-
 ses beneficiū) i. pro beneficio habere debuisses, si cōtigit tibi soluere Milciadē,
 (Præparat) ueluti fundamentum iaciens ad aliud impetrandum, (Deinde an sua
 causa) præcedit generalis, sequitur particularis. (Vitiatas occiderunt) Orcha-
 mus Leucotheam filiam ab Apolline stupratam uinam desedit, Ouid. libro. iij.
 Metamor. Hippomenes Atheniensium princeps, filiam Limonem in adulterio de-
 prehensam, una cum ferociore equo conclusit, nec huic, nec illi cibum prebens,
 equus igitur fame in rabiem actus puellam deuorauit. Ouid. in Ibm, Solaz.

L I B E R Q U I N T U S .

Limone pendam ne ferent illam, et ma dente proxi misera carpat equus (Mansuarius) Menagion. Si minimum larva, et argentaria, dicimus que grece vocantur. (Ex Apiano) luxuriantibus et sine modo redudantibus. (Vitus obtrant) et avaritia et addunt in suis veluti spem, (Laudat quem non sita mei) laudamus eos qui non obstant fame nostra, quo videtur Seneca Eius pre ferre Thucididi, (Pars rationes facere) et paria facere idem est, pensare alibi: quod acceperit, vel quod dimittitur est referre, hic dicitur per ironiam, neq; enim in occidenda sibi pensabat, et propterea addit scilicet, id est pensasset, si hoc sine crudelitate dixisset, ne me ad haberet spectatorem. (Verbo genere) propter verbum quod addidit concumbere.

¶ Mafestatis hęc sit actio.

F Laminus prætor inter cœnam a meretrice rogatus, quæ atebat se nunquam decollari hominem vidisse, unum ex damnatis occidit, accusatur mafestatis. **M E N T O N I S**. Iam etiam periturum dormiebant, peragitur totus ordo supplicii, ne quid se meretrici negat, ut dicitur. **O** miserum si quis meretricem offendit. **O** miseram matrem familie, si cuius femine meretrici invidet, nihil petenti prætor negaturus est, **M V S A E**. Hic est Flaminus qui exiturus in provinciam uxorem a porta dimisit. **A R G E N T A R I I**, Obiitio luxuriam, obiitio leno ciniam, obiitio histronicam, locos inimicos, in conuulio nihil aliud quàm occidit, qui in carcere vixerunt, in conuulio perierunt. **B L A N D I**. Ferratur in foro, omnes videant, meretrix audiat. Reliquæ prætoris vincto trahebantur. Mafestatem læsam dixisset, si exeunti tibi licitor a conspectu meretricem non summouisset. **V I B I I R V F F I**. Paratus erat accusator cum commentariis, atebat, quid si meretrix desiderarit? In hoc te cum uxore non misimus, ut salva provincia sit: optemus meretrici bonam mentem. Deditimus tibi legatum, deditimus quæstorē, ut in cum meretrice cœnaret: meretrix uxoris loco accubuit, immo prætoris. **P A S P R E N A T I S**. Vni fortasse osculo donavit homicidium, etiam carnis fices cœnatura manus abluunt. **P O R T I I L A T R O N I S**. Ne a sobrio quidem licitore percussus est. Non inquit in totum annum, vna nocte contentus sum. Bibe licitor, ut fortius feras. Ecquid intelligitis quomodo

For. Po. do dānatus sit, qui sic occisus est: quid scio, an in cuius gratiā occisus est, Ro. dede in eiusdem etiā damnatus sit: quantum tibi per dederat, tantum meretrici rat. et dedit. Si negaret, quos testes haberem: quis enim in illo conuulio

fuit, aut tecum succedendum factus est, ut qui meretrici dederit homi-
 cidium, neget, quā ut qui hoc quoque dedit, quicquā inde minuerit. Nū-
 quā illud mulierum oculis offendi solet, aut ista tam saepe vidisset. **I V-**
L I I B A S S I. Inter remulentas reliquas sumptuosissime cœnæ, &
 fastidiosos sub ebrietate cibos, modo excisum caput humanum fer-
 tur, Inter purgamenta & iactus cœnantium, & sparsam in conuulio
 scabē, hominiis sanguis euertitur. Gratulor forti tui provincia, quod
 desiderante tale spectaculum meretrice, plenum carcerem damnatis hæ-
 buisti. Scruum si verberare voluisses extra conuiuium abduxisses. **R O-**
M A N I H I S P O N I S. Quis ferret te si in triclinio tuo iudicū
 cogisses? Scelus est in conuulio damnari hominem, quid occidere ad
 arbitrium meretricis de reo pronūciasti, nisi forte facilius in honorem
 eius decollas quā iudicas. **F V L V I I S P A R S I.** Contassam san-
 guine humano mensam loquor, strillas in triclinio secures. Quis cre-
 dat ista aut concupisse meretricem, aut fecisse prætorem? Cadauer, secto-
 res, sanguinem loquor, Quis inter hæc de conuulio cogitat. **H o m i n i e,**
 inquit, occidi, nunquā vidi, alio quā Flaminio prætore, omnia alia vi-
 disti. **S Y L L O N I S P O M P E I I.** Virum nobilissimum & tā-
 tis honoribus functum turpiter meretrix clementem fecisset, crudelē
 fecit. Nunquam vidi, adice si vis, nec alio prætore videre potes. **A L-**
B V T I I S I L I I. Si quis autem est iudices, qui desideret, ut præto-
 ris referam crudelitatem, quot præter hunc iugulauerit, quot innoxios
 damnauerit, quot carcere incluserit, huic ego me satisfacturū polliceor
 vno conuulio, cum sua prætura rem euoluam. In situantur ab isto in
 provincia epulæ, & magnifico apparatu extruitur conuulium, distin-
 guntur argenteis poculis aurea, quid multa? e carcere in conuulium
 prætoris, cui stupent, misero meretrix arridet, Interim virgæ promuntur. For. edu-
 tur, & victima crudelitatis ante mensam ac deos trucidatur. citur.
 imperii Romani terrore iulisti. O qui crudelitate superasti omnes tyrā-
 nos, soli tibi inter epulas voluptati fuit morientū gemitus, hic vltimus
 apparatus cœnæ fuit. In eodem triclinio video prætorem, amatorem,
 scorta, cœdes, meretricis prætori, prætor provincie imperat. In conuulio
 constituitur catenatus, qui cum sanguentis prætoris istius aspexit ocu-
 los, existimans ipsum prætoris beneficio dimitti, gratias isti agere, &
 vtriusq; manibus mensam tenens, **Du,** inquit, in mortales tibi parē gra-

LIBER QVINTVS.

Nam referant. Quicumq; in eodem triclinio accubabat, alius vbertim
 demisso capite fiebat, alius auertebat ab illa crudelitate oculos, alius re-
 debat, quo gravior esset meretrici. Hic iste inter varios conuiuarum vul-
 tus submoueri iubet miserum, stare ad prebendas ceruices in iocum. In-
 terim distinguitur mora poculis, nec sobriū quidē carnificis manu, cuius
 Romanus occisus est. Non peto quo minus securi percutiatur. Illud ro-
 go, legi potius quā scorto cingat. Memento terrorem imperii queri, nō
 oblectamenta mulierculis. Quid ergo nunc referam Iud. ludorum ge-
 nera, saltationes, & illud dedecoris certamen, prætor ne se mollius moue-
 ret an meretrici. **GAPITONIS.** Exurgite nūc Bruti, Horatii, De-
 cit, & cætera decora imperii. Vestri fāsces, vestrae securcs, in quātū pro-
 bone Iupiter dedecus reciderunt. Istis obscenæ puellæ iocātur. Quid
 si per deos immortales nullo solenni die, populo inspectante, in foro
 conuiuium habuisset: non minuisse maiestatem imperii nostri: atqui
 quid iniecit cōuiuium in forum, an forū in cōuiuiū attrahas? Deinde
 descripsit qualiter in foro decolletur. Ascēdit prætor tribunal inspectan-
 te prouincia, noxiæ post tergaligantur manus, stat intento ac tristi om-
 nium vultu: sit a præcone silentiū, adhibētur deinde legitima verba, ca-
 uitur ex altera parte classicū. Nūquid vobis videor describere conuiua-
 les locos? Hec quā dissimilis exitus in istis adest. Accusant te, quis? Po-
 Ro. Iudicariū te quis te prætor damnatū pronūtauit, occidit meretrix.
BVTEONIS. Vt iste cum amica cœnaret iucundius, homo occi-
 sus est. Nunquid iudices vnquā pro rostris vidistis prætorem cū mere-
 trice cœnantem? **VOTIENI MONTANI.** Qui sic conuiua-
 tur, quo modo trahitur? Dānatura turāt nihil se gratiæ, nihil precibus da-
 re. Postulo, vt in hāc legem iures, Maiestas Po. Ro. per omnes nationes,
 per omnes diffusa prouincias in sinu meretricio iacet. Ea imperat præ-
 tori nostro, quæ prostitit: cuius osculo nemo se abstulit, nisi qui peper-
 cit suo. Cōuiuios tuos ipsa narra, fuere credo tribuni, fuere præfecti, fue-
 re equites Romani, cum sis ergo prætor. **CASSII SEVERI.** Ne-
 de seruo quidem aut captiuo omni loco, aut omni genere, aut per quoa-
 libebit, aut cum quibus libebit, suplicium sumptus est, adhibeturq; ad
 ea magistratus ob custodia, nō lætitiā. **TRIARI.** Quo crimine dā-
 natus est? cædis, nō tamē in cōuiuiō occiderat. Anniaduerte diligēter,
 meretrix, ne iterū homicidiū roget. **MONTANVS VOTIENVS**

his putabat quæstiones esse, an quod quis in magistratu peccauit pro For, pro
 les vindicari possit, maiestatis læsæ reus. Vnū enim quod meri se facto ut læsæ
 nō potest ad ius cōfugit, & dicit se hac lege nō teneri. Nū quæquid pec. maiestas
 cauit in magistratu aliquis, maiestate lædit. Puta aliquē, dū magistratus tis reus.
 est patrē suū occidere, veneno vxorem suā necare puta, nō hac lege cau-
 sam dicit, sed illis parricidii & veneficii. Vis scire non à quo fiat ad rem
 pertinere, sed quid fiat? priuatus potest accusari maiestatis læsæ, si quid
 fecerit qui populi Romani maiestate læderet. Puta amicam habet pro
 consul, ideo maiestatis damnabit. Quod amplius dico, puta matronā
 corruptit, dū proconsul est, adulterii causam dicit non maiestatis, singu-
 la, inquit, aestima quæ obicit. Si tantū amicam habuisset, nūquid accu-
 saret? quod animaduertisset in aliquē nullo rogāte, nūquid accusari possit.
 Si nō omne nō recte factū hac lege vindicari potest, an id quod sub
 autoritate publica geritur? Nam cū adulterii committit tanq̄ cuius pec-
 cat, item cū veneficiū, cū animaduertit autoritate publica vitit. In eo au-
 tem quod sub prætextu publicæ maiestatis aestione vindicandum est. For, ma
 Die enim mihi, si cū animaduertere debeat, nec legitimo cultu ac mo- iestatis,
 re solenni vsus interdū, tribunal conscenderit conuuali veste, si cū claus-
 sicum canere debeat, symphoniam canere iusserit, non lædet maiestas-
 tem? at qui quod fecit foedius est, & comparauit. Deinde si potest vindicari
 maiestatis lege id quod proconsul, maiestatis publicæ & iuri & ap-
 paratus est, peccauit, an hoc possit? non potest, inquit, nihil enim detras-
 sum est populi Romani magnitudini. Is lædit populi Romani maiestas-
 tem, qui aliquid publico nomine facit, tanquā si legatus falsa manda-
 ta afferat, non aliter quā populus Romanus dederit. Imperator foedus
 percussit, videtur populū Romanū percussisse, & contiaetur in isto foede-
 re, nūc nec viribus quicquā populi Romani detractū est, nec opinioni
 eius imputatur, si quid fecit, non populus Romanus. At ex te cæteros
 aestimant. Nōne & ante hunc alii fuerunt ex quibus aestimari possit? &
 post hūc erunt. At singulorū vitia nemo viribus ascribit. Attamē fas-
 tum ipsum turpe est: sed multa alia, nec ideo illis populi Ro. maiestas
 leditur. Nemo pene sine vitio est, ille iracūdus est, ille libidinofus est, nō
 tamen si cū aliquo imitatu est malis, eo statim maiestas lædit: deinde ad
 facti ipsius estimationē venit, & dixit hæc obicit, qđ meretricē habuit,
 qđ aliquē occidit, qđ noctu, quod in cōuulio, quod rogāte meretricē,

LIBER QUINTVS.

SYLO POMPEIVS has adiecit quæstiones, an si quod ei fa-
 cere licuit, fecit, non possit maiestatis accusari, potest, inquit: hæc enim
 lex quid oporteat quærît, aliæ quid liceat. Licet ire in lupanar. Si præ-
 cedentibus fascibus prætor deducetur in lupanar, maiestatem lædet,
 at qui quod licet fecerit. Licet qua quis velit veste uti. Si prætor ius in ve-
 ste serui vel muliebri dixerit, violauerit maiestatem. Deinde illam fecit
 quæstionem, an ei hoc facere licuit, non licuit, inquit, illo loco, aut illo
 tempore, aut ex illa causa occidere, quædam quæ licent, tempore & lo-
 co mutato non licent. De colore, inquit, quæritur, quo uti debeat is qui
 pro Flamino dicit. Quædam controuersiæ sunt, in quibus factum de-
 feudi non potest, excusari potest, ex quibus est & hæc. Non possumus
 efficere ut propter hoc non sit reprehendendus, non speramus ut Fla-
 minium iudex probeat, sed ut dimittat, sed sic agere debemus, tanquam
 pro facto non emmedato, non scelerato tamen. Item negabat se p Fla-
 minio narraturum, **MONTANVS**, sed his quæ obiciuntur res-
 ponsorum. Atebat autem illam sententiam Ruffi Vibii, colorem actio-
 nis esse bonum, Senectutis esse, bonum se habere animum pro reo, in
 quo libido omnis intra meretricem esset, crudelitas intra carcerem. Ipse
 se Montanus illum locum pulcherrime tractauit, quæ multa populus
 Romanus in suis imperatoribus tulerit, In Gurgite luxuriam, in Man-
 lio impotentiam, cui non nocuit filium & victorem occidere, in Sylla cru-
 delitatem, in L. Lucullo auaritiam. In prætor. inquit, cum illi constite-
 rit abstinentia, diligentiam excutatis quomodo vna nocte cœnauerit,
 utrum tamen, inquit, iniqui est quod obiciunt, quod damnatus perire-
 rit meretrice postulate, prætori perire dånato. Colorem **FVSCVS**
ARELLIVS hunc introduxit, ebrium fuisse, nescisse quid fecerit.
SYLO POMPEIVS hoc colore usus est, non putauit ad rem
 pertinere, vbi aut quando periret qui perire deberet. **TRIARIVS**
 ineptum introduxit colorem. Sermo erat, inquit, in conuulso, contem-
 ni nimitiam prætoris lenitatem: alios fuisse prætores qui quotidie ani-
 maduerterent, huius anno nullum fuisse occisum. Dixit aliquis ex conc-
 utuis, Tu ergo nunquã iratus? dixit & mulier, ergo nũquã iratus, quod
 clementia sua contemptus esset. Curabo, inquit, sciant non deesse mihi
 sceleratũ, quem videre lucem ultra non oportet: occisus est, quia damna-
 tus sub prætorio fuerat. Quo tempore: Est enim vilium tempus quo

For. ini-
quus.

For. an.

noctis porire non debeat: **GALLVS VIBIVS** dixit, meretrix oravit, tuncbam me hercules, ne exorasset vt occideretur, aut indignatus videret. Ex altera parte multa bene dicta sunt: multa corrupte, in descriptione supplicii utique illi qui voluerunt omnia legitima supplicii verba in sententias trahere, in vita incidere: tanquam dixit **TRIARIVS**, Summoue, audis hictor, summoue a pratore meretricem: hoc loco non male adiecit, verbera, sed vide ne virgæ tuæ pocula nostra disturbent. **SYLO POMPEIVS** dixit, despolia, meretrix agnoscis hoc verbum: certe prouincta agnoscat. Sylo Pompeius homo qui iudicio censebatur, & ipse ad hanc descriptionem accessit, nimis tamen mali fecit, ait animaduerte meretrix, age lege, quicquam enim lege hic agitur: **HISPANVS** dixit, age lege, tibi dicitur Flamini, vine sine meretrice, corna sine carnifice. **ARGENTARIVS** in quæ solebat schemata, attestationem violentissimam *For. affe* agit, age lege, scis, inquit, quid dicat. Interdixit age, in foro age, stupet *Electione.* ista scior, id est, quod dicit meretrix tua nunquam se vidisse. **MONTANVS VOTIENVS** dixit, percussurus hictor ad pratorē respexit, prator ad meretricem. **VIBIVS GALLVS** dixit, hictori quia bene percusserat propinatum est. Illud quod tanquam Latronis circumfertur, non esse Latronis pro testimonio dico, & Latronem a sententia inepte tumultuosa vindico: ipse enim audiuit **Florum** quendam auditorem Latronis dicentem, non apud Latronem, neque enim illi mos erat quemcumq; audire declamantem, declamabat autem ipse tantum, & aiebat se non esse magistrum, sed exemplum, nec Iulio, nec alit contigisse suo, quæ apud Græcos **Nicete**, apud Romanos **Latroni**, vt a discipulis non audiri desiderarent, sed contenti essent audire. Initio contumeliæ causa a deridentibus, discipuli Latronis auditores vocabantur, deinde in usu verbum esse coepit, & promiscue poni pro discipulo auditor, hoc erat non patientiam suam, sed eloquentiam vendere. Vt ad **Florum** reuertar, ille dixit in **Flaminto**, Refuisit inter priuata pocula publicæ securis acies, inter temulentas ebriorum reliquias humanum eneritur caput. Nunquam **Latro** sic composuisset, vt quia publicam securim dicturus erat, diceret, priuata pocula: neque in tam mollem compositione eius sententia euauisset, neq; tam incredibileis vnquam figuræ compingebat: vt in ipso triclinio inter lectos & locos & mēlas per-

LIBER QVINTVS.

cussum describeret. Ille cum in hac controversia descripsisset atrocitate supplicii, adiecit, quid ex horruitis iudices, meretricios infus loquor. Et ille dicit, minus notam sententiam, sed minus bonam. In socium necessarium praetor populi Romani aduertit, cum priuata voce, tumultuario tribunali, ebrius fortasse, nec calceatus quidem, nisi si ut omnia expectaret meretrix, diligenter exegit. **VIBIVS RVFFVS** erat qui antiquo genere diceret: belle cessit illi sententia sordidioris notae: praetor ad occidendum hominem soleas poposcit. Alteram eiusdem generis sed non eiusdem successus sententiam, cui deplorasset conditionem violatam maiestatis, consuetudinem maiorum descripsisset, qua ferre per uolissent ad supplicium aduocari, sententiam dixit: at nunc a praetore lege actum est ad lucernam. **POLLIO TAMEN ASINIUS** aiebat haec se sententiam recipere. **VIBIVS** de oratoribus, qui uerba antiqua & sordida confectatur, & orationis obscuritatem feruitate putat, aiebat **Milcladem** rhetorem eleganter dixisse tamen in his etiam si minus est infantiae minus spes est. Illi qui tument, abundantia laborant, plus habent furoris, & plus etiam corporis. Semper autem ad sanitatem procliuus est, quod potest detractioe curari, illi succurri non potest, qui simul & insanit & deficit. Sed ne hoc genus protegere uidear, in **Flaminto** tumidissime dixit **MVRRHEDIUS**, Praetorem nostrum in illa ferali coena saginatum meretricis sinu excitabit occiduri. Et illud tetracolo, seruebat forum cubiculo, praetor meretrici, carcer conuulso, dies nocti. Nouissima pars sine sensu dicta est, ut impletur circuitus: quem enim sensum habet, seruebat dies nocti. Hanc ideo sententiam retuli, quia & in tricolis & in omnibus huius generis sententis curamus ut numerus constet, non curamus ut sensus. Omnia autem genera corruptarum quoque sententiarum de industria pono, quia facilius quid imitandum: & quid uitandum sit docemur exemplo: & certe illud genus cacozelae est, quod amaritudine uerborum quasi aggregatur. Iam res petit, ut in hac controversia referamus id quod **LIACINIUS NEPOS** dixit, Reus damnatus est legi, perit fornicit: & illud quod **SENIANVS** dixit, habet sui generis infantiam, cum diceret, nocte non debere sumi supplicium, post loquam descriptionem cum nunc demum uictimae quidem occiduntur. Et ad hanc controversiam Graeci apposuerunt manum, dixit in hac **NICETES**

EUCTEMON dicitur

GLAV.

GIPPVS GAPPADOX eorum eorum inuentosam descripsit
 et indignam maiestate prætoris adiecit hoc idem elegan-

tius dicit ADDEVS cum descripsisset eorum nocturnam

NIGETES dicit,

ARTEMON eodem loco aliam dicit sententiam

SIG GLEYCON dicit.

SCHOL. (Flaminij) hic frater fuit Titi Flaminij, de quo late Plur. in
 eius vita, nam propter hæc libidinis insaniam a Catone censoris senatu fuit amo-
 tus, unde magis inimicitia inter Flaminium, & Catonem sunt exortæ, idem na-
 rat in alia Catonis censorij, omnes dicunt illum tunc imperatorem fuisse, sed &
 Imperator prætor dicebatur, unde & prætorium eius tabernaculum, maiestatis
 autem accusatus, quoniam uidebatur imminuisse dignitate magistratus, cū in ma-
 gis delicias hominem occidi inderit, mancipium autem illud masculū dicit fuis-
 se Plu. alij aliter, (Perituri dormiebant) adhuc de morte securi (Meretricem of-
 fendit) amplificat ex intellectu, cum etiam propter delicias homines necentur. (Si
 cuius foemine) For, Si cui foemine, miseram matrem familias, si cōtingat ut ei
 meretrix inuideat, nā illi nihil prætor negabit, uel si cui? foemine, si alicuius uxo-
 ri, quid nō optabit in illa, q̄ hominē uoluit occidi? (Prætoris unco) cadauer a scele-
 ratorū impaſto unco / epe in Gemonias traheretur, ut de illo fugitio q̄ in Marij
 uomē inuaserat dicit Ci. in Philip. Et comodi imperatoris cadauer traditū est. Præ-
 toris igitur intelligit, uel ipsum prætorē unco impetisse cadaueri, uel unco præ-
 toris, quæ admodū dicimus fasces cōsulis, etiā si ipse cōsul nō gesset, sed ei? licetor,
 uel prætoris ad reliquis referatur, ut illæ sint reliquæ ex tã immani prætoris cōiunio
 (Nō misimus) ibi subsistēt cū interrogatiōe, in hoc te in prouinciā cū uxore non
 misimus? ut salua prouincia sit, optem? meretrici bonā mētē, in hoc sita est prouin-
 cia salua si meretrix nō insaniat, alioq̄ quicq̄ petierit donabitur. (In totū annū)
 quid toto anno admiserit, quod solebāt inquirere accusatores (Bibe licetor) uerba
 sunt uel ipsius, uel meretricis. (Perdiderat) ego arbitror legendum potius Po-
 pulus Ro. dederat, Et fuit facile decipi librariū, cū ita scriptū forte reperisset P. R.
 dederat, Et putās se emmēdare puerit oia, Et erit sensus, q̄ tū tibi Po. Ro. dedit po-
 testatis, in necē Et uitā aliorū id tu omne dedisti meretrici. (Quos testes habere)
 quasi dicat nullos, neq̄. n. illi quibus tūc essent occupati meminisse possent. (Inde
 minuerit) in declamatiōe legitur, q̄ nō negaret. (Nunq̄ istud) hominē occidi (Aut
 ista iā) q̄ tā crudelis est. (Scobes) puluiscul? est q̄ è lignis decedit, aut alia materia

LIBER QUINTVS

cū scobina. i. lima tenuatur, uel ferra secatur, intelligit autē micas & id gen⁹ ana
 lecta, q̄ sunt reliq̄e & purgamenta ciborū sub mēsam decidētia, (Plenum carē
 re) alioqui ex tuis cūibus iugulasset. (De reo pronuntiaſti) necesse est illic sentētia
 de capite tuleris, nā qui fecisti quod erat difficilius. i. decollare, fecisses quod erat
 facilius. i. iudicare de illo. (Clemētē fecisset) ironice dicat, turpe erat emollire ad
 ueniam, exacuit propterea ad crudelitatem. (Reum euoluam) uno conuiuiū exa
 plicabo omnia pręture flagitia, & accusationis crimina, (Conuiuiū prętoris)
 addē, educitur, (Terrore lusisti) ea quę ad terrorem adhibentur, tu conuertisti in
 lusum, habet autem totus hic locus affectuosam hypotyposin, (Mora poculis) id
 spacium quod interfuit, poculis uariatur, (Legi potius) ut legi satisfiat, non ut
 scorto mos geratur, (Illud dedecoris) cum mutuo contenderēt uter mollius sal
 tationem eneruaret. (Ascendit prętor) per descriptionem eorum quę non fecit,
 finitio lesę maiestatis comprobatur, (Legitima uerba) qualia erāt illa apud Li
 uii lib. j. licetor manus liga, infelici arbori suspēdito, caput obnubito. (Po. Ro.)
 per suas leges, quas uiolasti, (Pro rostris) quasi tu feceris rostra, ubi hominē dā
 naris, & occideris. (In banc legem) nihil te gratię daturum. (Qui peperit suo)
 qui noluit foedare spurco halitu, (Proles uindicare) sic emmenda, an quod quis
 in magistratu peccauit, uindicare possit, prout lesę maiestatis reus. (Vñ enim)
 significat qui non potest defendere factum, tanquam honestum confugit ad ius,
 scriptum intelligēdū & legitimum, uel ad stium potius actionis, cum dicat, non
 illa lege agendum cōtra se. (Non à quo fiat) uel si sit magistratus, uel priuatus,
 uel quauis alia conditione. (Maiestatis actione) hic uidentur deesse hęc uerba, in
 eo autem quod sub prętextu publicę maiestatis fit, maiestatis actione uindicans
 dum est. (Deinde si potest) licet coniectari quid sibi uelit, licet emmendare nō sit
 facile, etiam si teneatur lesę maiestatis, quatenus proconsularem maiestatem im
 minuit, an etiam teneatur publicę maiestatis lesę. i. q. totius populi maiestatem
 imminuerit, quo minus ipse Po. Ro. apud alias nationes bene audiat. (Licuit fecit)
 licere dicit permissum esse, oportere, quod ex decore & officio & dignitate fit,
 (Bonum se habere) ab eleuatione facti infumationem exorditur. (In Gur gite)
 Fabius Gurges hic est appellatus, qui triumphauit de samnitibus. (Vtrū tamen)
 lege potius, utrum tamen, inquit, iniquius est, quod obiciunt, q. damnatus perie
 rit meretricie postulante, an prętori perire damnato (Dixit & mulier) sic distin
 guit, dixit & mulier, & addatur, ille ergo nunquā iratus, q. clementia sua con
 temptui esset, cur abo, inquit, & c. (Ne exorasset) sic emmenda, a, timēbam, ne her
 cules ne exorasset, ut occideretur inleuinatus, aut damnatus uineret, (Legitima)

quæ ex formula legis dicuntur (Despolia) immo recundum hoc est, q. se meretrici
 et delectare solebat in lepore (Procurator) iure in aliu sensum trahit, a quo scit
 enim pronote qua se uidet expoliata in iure prætoris, (Age lege) lege agit
 quæ lege æliam intendit, & lege agit, qui ex legentium, (Inique solebat)
 ad eas figuras quas solebat miscere, per vim in exit affectationem, dum dicit id
 esse, quod nūq. iudicis meretrici, nimirum carnis suæ stupentem, & lege age
 re, interpretatus est esse in foro, & interdictum agere, (Non patientiam) in docen
 di discipulis, sed eloquentiam in ostentatione, (Nec calcatus) nam recumbentes
 ne lecti Strigula pedibus sederent, ponebant soleas, sic & Maritalis.

Dogmata solum, æferunt profinus ingens

interdicitur oxygamiaq. liber.

(Tetracolo) clausula quattuor equalium membrorum (Formici) meretrici quatuor
 in fornice sic appellauit. (Nunc demum) nunc noctu cum oportuisset interdium
 uel mane.

¶ Vicesima sexta controuersia.

PER vltimæ gesta ne sint rata, Pacta, cōuentaq. legibus facta ra
 ta sint. Expositū qui agnouerit, solutis alimentis recipiat. Qui
 dam duos filios expositos sustulit, educauit, quærenti patri naturali pol
 licitus est se indicaturum ubi essent, si sibi alterum ex illis dedisset, pa
 ctum interpositum est, reddat illi suos filios, repetit vnum. **AREL
 LII FVSGI PATRIS.** Aequum est vt cum alienis diuidaz
 mus liberos, quos non diuidimus cum matribus: si alterum nō abitu
 leris, vtrumq. habebis: quid faciam? vtrumq. genus, vtrumq. desidera
 ui, pro vtroq. pactus sum. **ALBVTII SYLII.** Vnā nati sunt,
 vnā expositi, vnā educati, redditi potissimum distrahuntur: distraxit ille
 los fortuna aliquando à parentibus, nunquam ab ipsis. Miseremini tu
 dice, grauis inuidia est. **IVLII GALLIONIS.** Duos expo
 sui, qui alterum eligere non poteram, periclitor ne qui cum duobus li
 beris in iudicium veni, sine villo reuertar. Nam quem perdam eligere
 non possum, causa pacti mei fuit, vt haberem filios, consummatio, vt
 perderem, pro filiis tibi debeo, non filios. Pete quantum vis pro disci
 plinis, imputa quantum vis pro alimentis, licet plus petas dum minus
 reddam. Maiores nostri viderunt quàm effusa esset indulgentia pro
 suis timentium, quàm parata quicquid posceretur dare. Itaq. pro pa
 tre lex, non cum educatore pacta est. Non potui obligari de eis, qui in

For, iniu
 ria.

LIBER QVINTVS.

mea potestate non erant: si vis ex quo diuidamus, at habeatur vtriusque ratio, habeam ego tamdiu duos quamdiu tu habuisti, nolite timere pueri, non diducam vos, aut vtrumque habebo aut neutrum, in auctione fratres quamuis hostilis haereditas non diuidit. Plus quiddam est geminos esse quam fratres, perdit vterque gratiam suam, nisi cum altero est. **FVLVII SPARSI**. Ignoscere mihi aduersarius debet meos retinenti, cum ipse alienos concupiscat, repetit quod adhuc habuit, retineo quod modo non noui. Agnitio diuidet quos iunxit etiam expositio. **CORNELII HISPANI**. Dic vter obsequetior sit, vter indulgentior, vterque inquit, Miraris si tam meos diuidere non possum: omnia pro filio paciscor, praeter filium. **VOTIENI MONTANI**, Ego ne patrocinitum quidem habeo. Si tam facile filios remitto, libenter exposui. Reddere istud est liberis an eripere? Vtrocum modo perdeni erant, vel pacisci essent, vel negari, paciscus sum sciens tremensque tanquam cum exponerem. **CAESTII PII**. Ne diuiderem filios, vna exposui, iste quoque duos sustulit, qui tantum vno contentus est, iterum cogor exponere. **IVNII GALLIONIS** contra: expeditae partes vestrae sunt, vtrumque ex hoc iudicio potestis patrem dimittere. **MENTONIS**. Iste affuevit carere liberis, etiam si vnum accipiam necesse est torquear, duobus affuevit. Quid vnquam commisi? & habes domi quos de me interrogas, nihil vnquam sine illis feci, nisi indictum, vtrum vocas, quae te patrem facit sine haerede haerere, qui paulo ante habui filios duos tales, ut ex illis vnus quilibet satis sit. **POMPEII SYLONIS**. Videte quam modeste agam, ego sustuli, ego educaui, ego reedidi, iste eligat. **VIBII RVFFI**. Salui sunt, inquit, liberi tui, post hanc vitem meam iste me osculatus est. **PASSIENI**. Cedo mihi tabulas testamenti, plures in testamento habeo quam in pacto: hoc testamentum delere non cogito, si meos filios haeredes facere non possum, tuos faciam, preces meas ad filios transferam, hoc enim nomen licebit, puto, mihi vsurpare dum litigo. **ARELLII FVSCI PATRIS**. Fertis hoc optimi iuuenes? ego vos expositos sustuli, ego educaui, ego aegrotatibus affeci, senem me fecistis, & relinquitis? **ARGENTARIVS**. In ista vna duos filios perdidit. **DIVISIO LATRO** sic diuisit, in re vis aut necessitas sit, Nulla, inquit, vis est, arma lex: & vincula, & vltimum periculum complectitur, quorum nihil fuit in tua persona. Illic, ait, vis

For. 42
noui.

For. sine
haerede
haerede?

An & necessitas, vbi velim nolim succumbendum est misit, cum esset For. as.
 necesse, non enim poteram habere alterum filium, nisi alterum pro-
 misset. Respondetur, primum non est vis vbi aliquid expediendæ
 rei causa patendum est, sed ratio: tanq̃: quia non possum domum ha-
 bere, nisi hic emerò, nulla alia venalis est, hanc occasionem videt vendi-
 tor & premit, non tamen hanc emptionem rescindes, alioquin in infinitum
 calumnia excedet. Dicit alius, necesse mihi erat, tibi necesse carere,
 primum etiam non poteras, deinde & alia via poteras inuenire, sperare For. tibi
 aliam indicem. An aliter inuenire non poteras? ergo tibi plus præstiti, necesse
 An si est in re vis & necessitas, & tamen rescindantur, quæ per vim & carere
 necessitatem gesta sunt, si vis & necessitas à paciscente adhibita est. Ne primum
 hil, inquit, mea, an tu cogaris, si non a me cogaris. Meam culpam oportet
 rei esse, vt mea poena sit. Non, inquit, neq̃ enim lex adhibenti vim tra-
 seitur, sed passio succurrit, & iniquum illi videtur, id ratum esse quod ali-
 quis non quia voluit pactus est, sed quia coactus est: nihil autem refert
 quâ per quem ille necesse fuit: iniquum enim quod rescinditur facit for-
 tuna eius, qui passus est, non persona factentis. Deinde an ab hoc vis ad-
 mota sit, Tu, inquit, mihi vim admoisti, qui non aliter indicabas,
 quam si pactus essem. Non est, inquit, admoere vim aliquid cum cer-
 ta conditione promittere, si qua vis est a te tibi adhibita est, quod &
 sponte & ad exonerandum se venisset, vt tantum patri redderet, quan-
 tum educatori superfuisset. Pro educatore **GALLIO** hunc colo-
 rem secutus est, se misericordia motum. Cum viderem, inquit, morb-
 dum sine hærede esse, dixit modo ipse qui auidus est, possumus duo
 patres esse, & dicit illa amabilem sententiã. Da itaq̃ nunc poenas miseri
 coræ, **MONTANVS VOTIENSVS** sic coepit, Si quis me vi-
 dit, iudices, modo duorū liberorū patrem, nunc solitudine periclitantē,
 certum habeo, dicit crudelē indicem. Et summissē cum aduersario egit,
 rogauit, vt altero contentus esset, Et illam sumpsit cōtradictionē, nescio
 inquit, utrū: & dixit, mihi crede q̃ illos optime noui, utrū vis elige, ideo
 sic pactus sū quia nihil intererat, **HISPO ROMANVS** erat natura, q̃
 asperiorē dicendi viã sequebã. Itaq̃ hoc colore egit vt inueherẽ tanq̃
 in malū patrē, & diceret, crudeliter exponentiē, perfide recuperantē. In
 hoc, inquit, repetit, nō quia habere vult, sed quia eripere, trahit mihi qd̃
 duos educaui, qd̃ indicauit, Et cū descripsisset sententiã exponenti adiecit,

LIBER QUINTVS

Etiamnum mihi videtur eiusdem animi, eiusdem duritiæ, quia nihil potuit se debere ei, qui liberos suos educavit. Durus est pater, crudelis est, nolit credere ex illa feritate tam subitam mutationem. Sinite me in vno filio experiri. Dixerat in hac controversia illam quæstionem, qua dicebat se nequaquam vim adhibuisse. Quid ergo quis adhibuit vim? tu tibi, non est quod dicas alium, quis sibi ipsi vim adhibere solet fieri, ecce ego ipse mihi nocui: & illud dixit. Placet mihi irritum renocari quæ gesta sunt, dono quod indicauerim. **ARGENTARIVS** dixit, ex altera parte, miserorem se nunc esse, quam cum ignoraret suos, & cum tormenta patris aut mi descripsisset, ait, etiam nunc pacisci volo, quid do, ut liberos meos recipiam? quid donec agnouerim? Indignas hatur **CAESTIVS** detorqueri ab illo toties, & mutari sententias suas, quid putatis aiebat, Argentarium esse, certissimum ius est. Solebat & græcæ dicere,

Fuerat enim Argentarius
Caestii auditor, & erat imitator. Aiebat inuicem, quid putatis esse Caestium, nisi Caestii cinerem: & sic solebat iurare, per manes præceptoris mei Caestii, cum Caestius viueret. Omnibus autem insistebat vestigiis Caestii, æque ex tempore dicebat, æque contumeliose, multa interponebat, illud tamen optima fide præstitit, cum uterque græcus esset, ut nunquam græcæ declamaret, illos semper admiraretur qui non fuerunt contenti vnius linguæ eloquentia, cum latine declamauerant, togamposita sumpto pallio, quasi persona mutata redibant, & græcæ declamabant, ex quibus fuit **SABINVS CLODIVS**, in quem vno die & græcæ & latine declamantem multa verbane dicta sunt. Dixit Atterius quibusdam querentibus pusillas mercedes eum accepisse cum duas res doceret, nunquam magnas mercedes accepisse eos, qui Ermeneumata docerent. **MOECENAS** dixit, **CASSIVS SEVERVS** venustissimam rem ex omnibus qui ab auditione eius cum rediret, interrogatus quomodo dixisset, respondit male vici. **GLYCON** dixit,

GALLIO autem elegantissime dixit à parte patris, cum in vltima parte testamenti figuram tractaret, quado ego mortuus ero, tunc mihi hæres sit, vis interrogem uter? **TRIA RIVS** dixit, à parte educatoris, Ergo ego tollere potui, educare potui, tacere non potui.

SCHOLIA. (Legibus felle) adde nota sunt. **P.** (Si alterum non) hinc
 sunt verba educatoris, si mihi alterum des, habebis utrumq; cum parum refe-
 rat, quod me sit in equo de modo amovetur, & sciam illos vivere, (Quid faciam)
 respondet pater, & vult videri confusus (Gravis invidia) potius legerem, gra-
 vis invidia, (Dios exposui) dios tunc exposui, quia in tanta similitudine &
 amoris paritate nesciebam, utrum eligerem, eadem tunc causa periclitor, nesciens
 cum utrum eligam, cum utrumq; ex equo amem, periculum est ne utrumq; di-
 mittam, (Consequens) id est explorato patris officio, ut perdam, cum non possim
 alterum sine altero relinquere. (Domi unus) semper enim reddam minus q; in
 pro educatione liberorum numeris, (Itaq; pro patre) videtur emmendandū itaq;
 pro patre lex, non pro educatore lata est, magis enim patri fauet, cum dicit, ut so-
 litis alimentis recipiat, (In autione fratres) nam si gemini præsertim sint, eidē
 addiuntur, (Modo ignoni) agnoscit, (Ne patrociniū) ad defendendā expositio-
 nem liberarum, (Pactus sum fletu) arguit nim, (Suffulit) non inveniēte exposito-
 tos (Expedita partes) indices alloquitur, in promptu est, quid indicare debeatis,
 (Vtrūq; ex hoc) singulis singulos adiudicādo (Sine herede) For. sine herede be-
 redem, nam tua quoscis filium, & mihi illi debes relinquere, quoniam eum ego
 adopto, & ita quod filio erat obiecturum, ad te redit (Plures in testa) nam tunc
 eum pro meis haberem non inveniēte patre, utrumq; heredem institueram, nunc
 autem unum habeo in pacto, (Si meos filios) qui mei dicantur, & quos habeam
 apud me tanq; meos (In ista vi) quam tu mihi obijcis, dicens tibi vim illatam,
 (In reus) an in reus, (Cum esset necesse) aliquid hic deest, vel dicit esse necesse,
 vel, at esset necesse, ut sit obiectio, (Et premit) aut premit te charius ucedo, aut
 arripit occasionem, (Dicit alius) ego hunc locum ita distinguere, dicit alius,
 necesse mihi erat, tibi necesse carere primum etiam non poterat & deinde & alia
 uti, & e quomodo tibi erat necesse habere, si primum carere potuisti, (Ergo tibi)
 conuerſit argumentum, nam ut hoc ipso mihi plus debes, q; etiam aliunde spes
 nulla esse tibi indicaris, (Non inquit) responsio in contrarium est, q; magis
 spelet lex personam passivam, quam inferentis, (Mibi autem) videtur hic redun-
 dare qua, & illo potius quam illic legendum, (Ad exonerandum) exonerandum
 potius, (Quantum educatori) id est alterum filium, nam unū habere satis erat
 educatori, (Da itaq;) sit se ipsum alloquentis, ut igitur qui misericordia motus
 patri indicasti, da nunc penas misericordie tue (Nescio, inquit, utrum) dem,
 aut retineā, (Argentarium esse,) allusit fortasse ad nomē argentarij, qui quem
 admodum commutant pecuniam, sic ille conmutabat sententias, (Ermeneumata)

LIBER QUINTVS.

significat interpretationes, ille enim quod græce dicebat videtur interpretari latine, & quod latine græce. Sic nescit) For, male dicit, ut referatur ad hoc q. erat maledictus. (Interrogans iter) q. nesceret utrum esset daturus.

¶ Vicelima septima controuersia.

QVI patrem pulsauerit, manus præcidantur. Tyrannus patrem in arcem cum duobus filiis acceffit, imperauit adulescentibus, ut patrem cæderent. Alter ex his præcipitanti se, alter cæcidit, postea in amicitiam tyranni acceptus occiso tyranno, præmium accepit, percutuntur manus eius, defendit pater. **GABSTII PII**. Felicitior essem si plures teos defenderem. **TRIARI**. Hæc vulnera quæ in ore videtis meo, postea feci quæ in dimissus sum. **IUNII GALLIO NIS**. Grattas ago filio, quod me non reliquit solum tyranno, quod manus illius sunt, ego iussi, itaq; crimini meo adsum. Amicus, inquit, tyranni fuit, age hoc tantum filius meus in arce simulauit? Procurator ad genua vestra iudices, ille contumax, qui cum vapularem non rogauit. **M VSAE**. Occisus est tyrannus, & quo putatis, nisi ab eo qui patrem pulsare non poterat: præcidetis tyrannicidæ manus: quid hoc est: integer tyrannus iacet, præciduntur tyrannicidæ manus: patri præcidite, ne vindicet filium, propter quem ne à tyranno quidem impune vapulauit: postquam occupauit arcem, secuti sunt illum homicidæ, secuti venefici, secuti quisquis pulsare patrem poterat: necesse fuit patrem cædere, tam hercules quam: necesse fuit spoliare templa, virgines rape-re. Attebam, fili fortius feri, tyrannus spectat. Si talis erat filius meus qualem describitis, nescio cui magis expedierit tyrannum viuere. O quantum istis debemus manibus, per quas iam nihil necesse est. Occidit tyrannum, sic huius iratæ manus ferunt. Cum occideret tyrannum, sic atebat, Pater te interficit, pater ferit, sic ferunt qui volunt. Tecum fili inconsideratæ pietatis queror. Validius patrem cecidisti quam iussit tyrannus iratus, faceti ipsas cadueris manus in me ingessisti. **F V L VII SPARSI**. Tales fuerunt ex quibus posset alter contemnere tyrannum, alter occidere. **I V L I I B A S S I**. Compressas filii manus in os meum impégi, cædentem consolatus sum. **P O R T I I L A S** For. præcipitanti fuit se ex arce filius, hoc non est patri parcere sed sibi. Dura fili, ad tyrannum tibi per patrem euadum est. Tenent ecce cruentum tyranni cas-

pat, nunc illis presentie. **BLANDI.** Ut vidit tyrannicidam ex arce descendentem, nihil prius quā manus oblatulus sum. **POMPEI SYLONIS.** Vtrum ex filiis meis probatis alter se occidit, alter tyrannum, nemo ius habet in istas manus, mee sunt istae. Etiam cum tyranno sermient, mihi paruerunt, ita mihi superstit: filio mortiliceat, vt ego illum qui mori maluit, parricidā vocant. **ARELLII FVSCI PATRIS.** Rogo vos per securitatem publicam, per modo restituta liberatis letitiam, per coniuges liberosq; vestros: nemo tam suppliciter auduit rogantem cum vapularem. Quā languidae cædentes erant manus, non putares illas tyrannicidium posse facere: istae mihi salutaris portexerunt cibos, istae potiones, nunquam tamen indulgeter sensu manus, quā cum me cæderent. **VOTIENI MONTANI.** Pereant, inquit, potius quā sint, qui tam fortiter loquantur. Vix inuentus est qui tyrannum occideret. Fili fortius, inquit, fert, ne nos colludere tyrannus intelligat: insipientes leuiter admonebat manus filius, simulabat istus, pater gemitus. Si qua est fides, iratus filium exuli, quod me non ceciderat. Necessitas magnum humanæ imbecillitatis patrociniū est. Hæc excusat Saguntinos, quos vis non ceciderint patres, sed occiderint, hæc excusat Romanos, quos ad similem delectum Ganæsis ruina cōpulsit, quæ quicquid cōegit defendit. Ille quoq; mihi pepercisset si vinctus fuisset, ille me fratri relinquebat, hic tyranno. Etiam nū, inquit, in facie tua vulnera apparēt, Fili nocet tibi qd̄ tā cito occidisti tyrānū. **MENTIONIS.** Queritis qd̄ hæc fecit vulnera: ille cuius cecidit me in funere manus. Ita mihi libero & viuere cōtingat & mori, ita oculos meos filii manus operiāt, vt ego inter liberos meos fortior steti. Ex altera pte **ARELLII FVSCI PATRIS.** Tactu cecidit patrē donec placeret tyrāno fatelles, qd̄ tu: Tu tyrānicidū facere nō potes, nisi in parricidio exercearis manus: Pater, inqt, adest: malo, nō. n. fātū patrē, etiā patronū cecidisti. **IVLII BASSI.** Quoniā eod̄ scelerū puentū est, vt parricide pater adsit, nō istus aduocatiōi adsum, defendā enim q̄uis nocētē. Ecquid agnoscentis indulgentiā illius: Frater q̄ maluit perire quā patrē cedere, infelix causam suā cū fratre fūgebat: exclamat iste, nihil illi mādant, ego tibi & pro illo satisfaciam, vt validus, inquit, cæderet. Pro Repu. inquit, feci. Vis tu pudorē habere, nec imputare Reip. idē quod tyranno: Pater, inquit, mihi adest. At me hercules frater non adisset.

LIBER QUINTVS.

Habuit, inquit, quod tyranno iactares. Frater maluit mori, quifquis
 cedendus erat, quamuis quisquis iste tradebatur. Tyrannum, inquit,
 occidi, at patrem quantumominus quâ occidisti POMPEII SY-
 LONIS. Gaudeo in subellus, istius esse patrē, quomodo enim alte-
 ter efficere potuiffem vt vulnera eius videretis: Nō multum refert mea
 vbi fit, ab hac parte crimen obicitur, ab illa ostenditur. Grauior testis
 esse solet qui à reo surgit. Talls prorsus pater, quem nemo alius posset
 cedere, nisi amicus esse posset tyrāni. Frater perit: ne parricidium aut
 faceret aut videret, In illa præcipitia non mitius, inquam, fratrem fu-
 git quàm tyrannum. CORNELII HISPANI. Descendes
 da cruentas pater, vexato laceratoq; corpore vix agnoscēdus, putares
 duos fuisse qui cecidissent: fecit quod debebat qui patrē ceciderat, amis-
 cum occidit. CAESTII PII, Ego, inquit, cæsus sum, poenam re-
 mitto, Mirarer nisi pro tam bono patre fuisset qui mori vellet, Dignus
 est quem inuitum vindicetis, quia apud vos tatum crudeles patres vin-
 dicantur, Pater, inquit, iussit, ergo frater tuus impius fuit, qui patri non
 paruit. Si quando lente parebāt satellites, aciebat tyrannus, non spectatis
 quemadmodum patrem ceciderit. Qui patrē ceciderit, manus eius præ-
 cidantur, hanc legem moriens laudauit tyrannus. Nouissime inter filiū
 & patrem tyrannus intercessit, an non quisquis patrem ceciderit punia-
 tur. In lege, inquit, nihil excipitur, sed multa quamuis non excipiantur
 intelliguntur, Et scriptum legis angustum est, interpretatio diffusa est,
 quedam vero tam manifesta sunt, vt nullam cautionē desiderēt. Quid
 legis interest, excipere, ne fraudi sit ei qui per insaniam patrem pulsauit,
 cum illi non supplicio sed remedio opus sit. Quid opus est cauere lege,
 ne puniatur infans si pulsauerit patrē? quid opus est cauere, ne puniatur,
 si quis aut patrem sopitum, aut subita corporis grauitate collapsum ex-
 citauit, cum illa non iniuria, sed medicina fuerit? Nondum de propria,
 sed de communi causa loquor. Si officiose quis cecidit patrem non pul-
 sauit, puniri debet: Hanc quæstionem in partes plurcis diuisit, an tutus
 sit qui tyranno iubente fecit. Cogitate quàm multa tyrannus exegerit.
 Pro publica innocentia est, non licere hoc quoq; tyrannis, vt nos fa-
 ciant nocentes. Tyranno iubente fecit, miserior fuit ipso vapulante, Ille
 non dicitur sacrilegus qui deorum immortalium dona manibus suis
 tulit ad tyrannum: aut qui funestas tyranni imagines inter effigies deo

tum immortalium consecrant. An tunc sit qui patre iubente fecit, nō
 cecidit, sed paruit: & illud dicit in narrationibus, Stabat cōtumaci fra-
 ter vultu intellexit nos posse cogi à tyranno. An tunc sit qui pro pa-
 tre facit, an, hic pro patre fecerit. Item an illo tunc tempore cogitatio
 nem tyrannicidii habuerit, & hoc animo ceciderit, ut aditum faceret si-
 bi ad amicitiam tyranni. **MONTANVS** & illam quæstionem vi-
 timam fecit. An etiam sit quid peccatum est, tanto merito redemptum
 sit? **GALLIO** illam quæstionem primam fecit. An vitio cæsi patris,
 nullus sit nisi patris. Inuitum, inquit, me nemo vindicaret, si à quolibet
 alieno cæsus essem, & nollem agere iuris iurum, nemo nomine meo
 ageret, atque nihil interest: poena maior est eius qui cecidit, tus idē eius
 qui cæsus est. Contra ait omnibus actionem dari, non enim priuatam
 esse iniuriam sed publicam: itaque nec taxatione defungi damnatum, aut
 iniuriarum poena, sed manus pendere: ad omnes patres pertinere hoc
 exemplum, ad omnes filios, & ad ipsam Rempublicam tales esse qui fiant ty-
 ranni, certe qui tyrannorum amici. Et vitimas has fecit quæstiones. An
 si pio animo fecit nō teneatur, an bono animo fecerit. Et in illa quæstio-
 ne Latronis, an tunc sit qui patre volente fecerit. Nunc, inquit, fingis
 in filii patrocinium, sed tūc noluisse. Et adiecit, ne dixeris idem voluisse
 patrem quod tyrannum. Quæritis vtri paruerit? Tyrannus illum ama-
 uit tanquam sibi paruisset, Pater, inquit, voluit: ita tu non tyranno tan-
 tum, sed patri parricidio dignus es. Cum descripsisset impium in fras-
 trem, impium in patrem, adiecit, Tyrannum quoque tunc cum amare de-
 beres occidisti. **MONTANVS** partem accusatoris declamavit, &
 hoc colore usus est, indulgentissimum fuisse in filios patrem, nimiam
 pietatem eius fuisse notam tyrannico. Itaque illum qui quæreret pudicis
 dolorem ex impudicitia, contumacibus ex seruitute, piissimo patri tor-
 mentum quæsit ex filiorum impietate: & dixit illum animose loquen-
 tem, qui iussus est prior patrem cedere. Quid si non cecidero, inquit,
 quid facturus es? torquebis plus est quod imperas, quam quod minas-
 ris. Certamen erat in vno homine, vtrum plus posset natura an tyran-
 nus. Cæde, inquit, non cædo: verbera, non ferio. Hæc fratre audiente.
 Et illud dixit cum promitteret amicitiam tyrannus, magis premium
 extulit tyrannici imperii quam imperium. Et cum descripsisset cicas-
 trices pullati patris, Et forma est adhuc faciei, dixit, ab utroque cæsum

LIBER QUINTVS.

putat. MONTANVS tamen aiebat, nihil posse melius dici, Ex hac parte tyrannus iubet, ex altera lex vetat: morieris si cecideris, more gere cecidas. CAESTIVS dicit, Tyrannus imperat vt patrem cecidas, non est nouum, noluit facere. Laudaturū me putas: ego vero non laudo, alterius ista gloria est, tu fratrem imitatus es. ARGENTARIVS dicit, Tu patrem cecidisti, cum & legem nosset, & fratrem. MONTANVS dicit, Parricida esse voluisti, violasti patris corpus, fratris beneficium. Ab altero, hoc colore omnes declamauerunt tanquam patre iubeute fecisset. TRIARIVS dicit, In filii mei manus incurri. BASVS IVLIVS, Ego me filii mei manu cecidi. HATERIVS dicit, Ego gratias tyranno, quod alterum filium meū custodiri iussit, ne mori posset. CAESTIVS ait in narratione, Tyrannus iubet cedere, exposita tormenta sunt, quid faciat? moriatur inquis? hoc dicis, ne cecidat patrem, occidat. EVSGVS ARELLIVS dicit, Cōplecti volo istas manus optime de me etiā ante tyrannicidū meritas. GALILIO dicit, Viderit quātum sibi se putet debere Respub. ego plus me quā illā debere sibi iudico, difficultus est quod me iubete fecisti. MONTANVS VOTIENSIS dicit in narratione, Si persecutus filii, fratrem sequar, Videris vtrum patrem cedere malis an occidere, Hanc controuersiam & ab Iulio & à Sabino bene declamari memini, cū describeret tyrannum occisum, & cum ingenti gloria ex arce deductum. O te parricidam, nisi post tyrannicidū quoq; intelligas, quāto melius frater tuus beneficio perierit, quā tu occideris. Illud nō probauit, quod multa in re secura tentauit false dicere. Erat autem vrbaniſſimus homo, vt vobis saepe narraui, vt quicquid illi in eloquentia deerat, vrbaniſſimate pensaret. Meminimus cum illū Syriacus Vallius homo disertus accusaret, & videret latinum Calurniam testem circa coronam iudicii obuersari, & toties occurrere eunti Syrico, & querere, quid haberet spei, dein de post iudicium, cum Syriacus gratias illi ageret, quod tantam curam suscepiſſet. At me hercules, inquit, timebam ne vno rhetore plus haberes remus, & testis productus cum interrogatus esset, an accepisset à patre festinat dicit quod accepisset, an haberet, negauit. Deinde interrogatus an Calurniam haberet, Ipse, inquit, negligentiam meam noſti, an habeam nescio, accepisse me scio: & in domitium nobilissimum viuum in consulatu cum thermas prospicientis viam sacram adificasset,

For. sibi.

For. sibi.

cepisse: deinde choros circumire & declamare. Ego, inquit, sciebam hoc te facturum, & matritus quærenti de tua desidia dixeram

Duas eius urbanas res præterire non possum, securus erat in provinciam Cretam Occid. flammam præconsulem, Græci ceperunt in theatro postulare, vt Sabinus maximum magistratum gereret. Mos autem est barbam capillumq; magistratui Cretensium submittere. Surrexit Sabinus & silentium fecit, deinde ait, hunc magistratum ego Romæ bis gessi, bis causam dixeram. Græci non bene intellexerunt, sed bene interpretati à Cæsare petebant, vt honorem Sabinus & tertio gereret. Postea deinde offendit illos tota comitum cohortis, oppressi sunt in templo ab omni multitudine quæ postulabat, vt Romam Sabinus cum Turdo proficisceretur. Erat inter infames maxime & inuisos homines Turdus. Cum Turdus promitteret futurum se, vt inde posset exire, Sabinus silentio facto, ait. Ego ad Cæsarem non sum iturus cum mattea. Postea hoc Sabinio cum causam dice-
ret obiectum est. Multa illum diserte dixisse memini, cum introitus
suis esset ex carcere in senatum postulaturus, vt diariam acciperet,
tunc dixit de fame quæstus, nihil onerosum à vobis peto, sed vt me
aut mori velitis aut viuere: atque illud dixit, Nolite, inquit, superbe au-
dire hominem calamitosum. Sæpe qui misereri potuit, misericordiam
rogat. Et cum dixisset Sentianus locupletes in carcer. esse, homo, in-
quit, adhuc indemnatus, vt possim viuere, parricidas panem rogo.
Cum mouisset homines & flebili oratione & diserta, rediit tamen ad
sales, rogauit vt in Latumias transferretur, ne, si uult, quenquam ves-
trum decus sit nomen ipsum Latumia, minime lauta res est: hoc re-
tulit vt & ipsum hominem ex aliqua parte nossetis, & illud sciretis quã
difficile est, naturam suam effugere. Quomodo posset ab illo obti-
neri ne in declamationibus locaretur, qui locatur in miseris ac peri-
culis suis? in quibus locari eum non debuisse quis nescit? potuisse,
quis credit? **M V R R H E D I V S** non degenerauit in hac contro-
uersia, nam colorem stultissimum induxit. Voluit, inquit, & hic fra-
tris sequi exemplum, dum retineo, dum luctor, visus est patrem cecidisse.
Vnum ex his quos audiunt declamantes scio **M E N T O N E M** usum
nō patrono patre, sed aduocato, ipsum tyrannicidã induxit dicentem, &
colore usus est. Non iussim se à patre, quia aiebat incredibile omnibus

For. mas
ta.

Al. ante
mo meo.

LIBER QUINTVS.

vident patrem eorū tyranno credit se suffisse, sed in illis esse tyrannicidæ
 constitutum, ut per hoc ad amicitiam perueniret, per amicitiam ad tyran-
 nicidiam. Hæc etiam sententia laudata est, cum describeret se patri ma-
 ius afferentem. Nihil in toto tyrannicidio difficilius feci. Illud dixit,
 tam tum factum esset tyrannicidium, si me frater non reliquisset. Et
 illud dixit, Vos ego tunc reipexi, leges, Respub. nam si me tan-
 tum spectassem, facile tyrannum effugissem, illa, qua frater effugerat.

SCHOL. (Reliquit) tota defensio transferenda est in colorem, quo
 dicat non ex animo factum, sed callide ut tyrannus deciperetur, atq; ex uoluntate
 patris, atq; ideo dicit, tantum abest ut factum filii improbe, ut propter hanc cau-
 sam uellem et alterum defendere. (Reliquit) quemadmodum alter qui se præci-
 pitauit. (Illius sum) et non tyranni, quæ me percussurunt, (Age hoc) melius an
 hoc, an illud uerius est id à meo filio, et presentia tyranni simulatum, (Ille con-
 tumax) per ironiam hoc dicit, neq; enim id factum est contumacia, sed simulatio-
 ne potius et calliditate. (Validius) hoc non uidetur pertinere ad patrem, nisi hoc
 ipsum argumento est, qd tam fortiter feriret id uoluntate patris factum, ad autē
 quod sequitur ita uidetur emmendandū, iacti ipsas tāquā cadaueri manus in me
 ingressisti. (Occupauit) præcipitauit, lege, (Per patre) per patris uerba. (Per-
 ream) uerba sunt tyranni, uel iubentis filius ut patrem cederent, uel aly cuius
 comitantis. (Ille quoq;) hæc clausula sic uidetur emmendanda, ille quoq; nō
 hī pepercisset, nisi unicus fuisset, ut sit sensus, quia sciebat nullū alium superesse
 cum alter se præcipitasset, qui id faceret, ideo me ille cecidit, quoniam aliter me
 reliquisset tyranno interficiendum. (Malo, non enim) esto sane, ita enim condu-
 plicas scelus tuum, (Istius aduocationi) patris, nam filium accusans uidebar pa-
 tri patrocinari, quem ille uiolauerat. (Causam cum fratre) tam sceleratus habē-
 debatur apud patrem. (Nihil illi mandavi) at inquires ego nec mandaueram illi,
 ut me feriret, nec ut se præcipitaret, respondet accusator et inquit, immo re ue-
 ra mandaueras, nam tu ipse dixisti, ut ualidius cederet, hoc ne faceret se præci-
 pitauit. (Nec imputare) nec in affirmatiuā, uidetur conuertenda detracta etiam
 interrogatione, quid mirum est si tu uelis habere pudorem, et dicere te Reipu-
 blica facisse, quod propter tyrannum feceris (Habuisse, inquit,) tamen si dicat, in-
 quit, nō est intelligēda obiectio, nā multis locis hoc uerbū ponitur ociosum in his
 declamationibus, hoc nimirū potuisti iactare tyranno, qd cū frater maluisset mo-
 ri qd patrem cedere, tu id fecisti, (Quamuis quisquis) non erat dubium quem
 intelligeret, cū iste quisquis manifeste à tyranno ostenderetur, (Quātulo minus)

patrem abisti, forte uicidisti (Bis uideris) uel q. ex aduerso esset, uel nō produ-
 cereur aliter in iudicium. (In illo precipina) se precipitando & tyrannū &
 fratrem & que crudelem effugit. (Auricam occidit) ostendit non propter Rempu-
 sed inhumanitate nature id factum, nec enim mirum si tyrannum amicum occidat,
 qui patrem ceciderit. (Crudeles patres) qui contra filios agunt, & ob hoc ip-
 sum dignus est hic qui iudicetur, quoniam misericors. (Tyrannus intercessit)
 prohibens ut amplius cederet patrem (In lege nihil) hec uidentur pertinere ad
 diuisionem pro parte patris, (Collapsum excitauit) nam tunc ut excisetur uerbe-
 ratur, & tamen illa uerberatio non nascitur ex impietate, atq. ideo non imputa-
 tur (Qui patre iubeto fecit) ad scribēda interrogationis nota. (Redemptū sit) an
 possit alterū altero p̄sari (Poena minor est) nō propterea q. poena maior sit, quā q.
 iniuriarū actio inferitur, ideo nō possum agere iniuriarū (taxatione) estimatioe
 & mulcta pecuniaria, qua mulctabatur danati iniuriarū. (sed manus pendere.)
 abscindi illi manus, q. manus supplicium est, hoc igitur indicio est, manus crimē esse
 quā iniuriarum. (Sed patri) quem pater iudicaret dignum esse, qui parricidium
 admitteret, uolendo id filium facere (Laudaturum me putas) non laudabo q. no-
 luertis, cum iam fratrem uideris non solum non facientem, sed ne faceret se prae-
 cipitantem. (Eratris beneficium) qui patrem pulsare noluisse. (Incurri) ego me
 ultro obtuli pulsationi. (Custodiri iussit) quasi se etiam precipitaturum ni cu-
 stodiretur, & ita alio colore utitur. (Ne cedat) nam nisi illum cedat, relinquit
 occidendum tyranno (Quantum sibi) utroq. loco, tibi, legendum. (Si perseueras)
 in non cedendo, (Bis gessi) nam bis reus fuit, qui solent barbā & capillum
 demittere, qui mos cum esset magistratibus Cretensium, bis se gessisse dixit (E. ne
 interpretari) simpliciter & non figurate & acute, ut ille dixerat. (Cum matta)
 ego credo legendum cum matta, nam matta culcitra erat uilibus & sordidis
 rebus repleta, ut paleis iunco, cui similem fecit hominem impurum & sordidum.
 (Parricidas) illos locupletes & impios qui in carcere simul erant (Minime lau-
 ta) in declamationibus legitur, illa animo meo lauta res est, locus est in interpre-
 tatione nominis. (Sed aduocato) alium aduocatū illi dedit, in cuius persona con-
 stitueretur defensio.

¶ Vice sima octaua controuersia.

Quidam duos filios sub nouerca amisit, dubia crudelitatis & uene-
 ni signa insecuta sunt. Tertium filium maternus auus rapuit, qui
 ad uisendos ægros non fuerat admissus, quærenti per præconem: dix-
 it apud se esse, accusatur de VI. IULII GALLIONIS. Vice

LIBER QUINTVS.

lentus & impotens senex hominem liberum e sinu meo rapuit, quod
 seruire tibi difficile est, auo donec. Quoties miserum me puer audiret
 nouerca, quis est fugitiue reductus es. Habui filiam, quam mihi iste uauis
 filius superstit fecundam. Quam indulgentes puerperia diuisit, natus
 est filius, dixit, filius hic meus est natus est alter, dixit, hic matris est: na
 tus est tertius, dixit, hic aut est. Cum quaereret filium, erant qui suadea
 rent & dicerent, tace, meruit excludi. **CAESTII PII.** Quam eni
 sam rapiendi habebat impotens senex, nunquid fratres eius occiderant?
 Ignoscite mihi si tantum filiae meae mandata narro, hac solam ex meis
 mortentem vidi, habui filiam, de omnibus meis habui dicendum. Ha
 bitu vagabatur lugubri fordidaq; praetexta, omnes illius miserebana
 tur, quosdam etiam dicentis audiui, quid, iste puer matrem non habet?
 patrem non habet? unum non habet? **ARELLII FVSGI PA
 TRIS.** Tres filios filiae meae debes, vnum mihi, sine apud me nutritus
 tur. Quid, times ne admittare eum veneris? exposuisse hactenus iuuet.
 Iam nunc fortuna, aut nouerca narranda est, vt vidit me, haesit comple
 xibus meis, puerum osculabar miser, interrogabam de fratribus, dum
 interrogo, dum fleo, perueneram domum. Rogo ne hoc causam meam
 petorem fecerit, quod ille quem rapui vnicus erat. **VOTIENI
 MONTANI.** Mittis praconem, adice illi omnia insignia, hic
 puer matrem perdidit, fratres amisit, nouercam habet. Affirmo tibi non
 iudicabit quisquis fuerit, erras & vehementer erras, filios quos perdidisti
 si, non quaeris, quaeris quem non perdidisti. Vtra tandem iustior que
 reia est? pater ab auo vnū repetit, auus duos a patre. **VIBII RVF
 FI.** Raptor ille & impotens, dum moriantur nepotes mei, ad ianuam
 steti, plus habeo, quod auo, quam quod reo tinendum sit. **FVL
 VII SPARSI.** Vnus perit, alter perit, toties fortunam accusas,
 nunquam nouercam. Factus indignum, puer ad supplicium indicari
 a patre quaeritur. Ad aegrotantem nepotem veni, non sum admissus,
 haec vis vera fuit. **ARGENTARII.** Pater quos conscios habuit
 uicisco, domi non fui, amissa filia volui aliquem adoptare ex nepotibus,
 sed atebam, quid necesse est? quoties videre volam in domo ventam, quos
 ties volam in domum abducam, agamus tanquam affines. Tres ha
 bes filios, diuidamus, & vide quam non improbam diuisionem des
 cides am, ex tribus vnum poico. Vt nam omnes quos perdidit, quae

DEI. BLANDI. Cum tradere vellem puerum, nescio quis ex clau-
 sione, post annu peristi, nihil vobis subtraham: quid mihi praeconi-
 emis iudicant. **MENTIONIS.** Repul nepotem, habeo:
 crediderent, si pater quereret. **DIVISIO. MONTA-**
NI V. S. In has quaestiones dimisit, an te re vis sit: nulla inquit, vis est,
 quae arma, quae pugnam, quae vulnere non habet. Volo mihi de
 sibi comitatum istius tumultus, quae turba est: vnus puer & vnus
 fuit. **Rapuit.** inquit, filium meum, immo nepotem suam sustu-
 lit, immo venientem non potuit excludere. An si pro illo fuit, sicut
 et vim quae facta dicitur, non teneatur qui fecit: Vis iniuriosa damna-
 tur, solet enim & esse salutaris. Cum latrones aliquid obsiderent, si
 perfodissem villam armata manu, coniugem, liberos etiam rapuissem,
 secufari possem. Quod viuit puer beneficium meum est. Et medici
 alligant, & corporibus nostris, vt medeantur, vim afferunt. An pro
 illo fuerit rapti. Hoc loci accusatio nouercae, & infectio patris tam
 patienter suos perdentis. **GALLIO** & illam quaestionem fecit,
 & prius sumendam quaestionem putauit ex persona quam ex re. An
 cum auo nepotis nomine agi possit? Non magis, inquit, quam pro
 patre filii nomine, non magis quam cum matre. Habet sua iura natura,
 & hoc inter auium patremque interest, quod auo suos seruare licet, patri
 etiam occidere. Non potes, inquit, sic mecum agere tanquam cum a-
 lienis, vt dicas, quid tibi cum illo qui est intestati filius: tuus haeres fu-
 turus sit, quem dementem alligaturus es: quaedam iura non lege, sed
 natura nobis attributa. Si nepotem suum auus peccantem aliquid, &
 inter lasciuos tocos petulantius lasciuientem feriret, num iniuriarum
 quilibet cum illo ageret? Et vltimam illam **GALLIO** fecit,
 cum tractasset illa, licet mihi vt pro sim facere, deinde huic profuit. An
 auo ignoscendum sit cum pro nepote, affectu latus, fecerit. Hoc loco
 tractauit qua indignum esset damnari illum ob hoc. **LATRO** duas vl-
 timas quaestiones aliter posuit, & plus complexus est. Etiam si vim fecit,
 an tam damnari non possit, si bono animo fecerit: ait enim & de ani-
 mo fieri controversiam auo, & dicere patrem, non vt nepotem seruaret fecit, sed
 vt infamaret vxorem meam, tanquam veneficam, me tanquam veneficae em-
 cipatam, cui male liberi sui committeretur. Colore ergo hoc Latro eodem
 usus est pro patre: vt dicet ne viua quidem vxore bene sibi cum foce

LIBER QUINTVS. 103

ro conuenisse, suas vero profectas minuitur illam gessisse secum, lab-
 guente vero genero illum venisse cum conuitio, cum vociferatione, ne-
 faria & dicentem & auspicantem, auctores habere amicos se, ne admittere
 rethominem, non ad officium nepotum, sed ad inuidiam & contume-
 liam generi venientem, qui ad sanos nepotes nunquam dignatus esset
 accedere: medicos vero suasisse ne veniret, & puerum confunderet & im-
 pleret suspitionibus. **S Y L O N I S P O M P E I I** color fuit, vt La-
 ti omi videbatur, qui controuersis repugnaret: dixit enim venisse auum
 ad imbecillum puerum, ad egros non semper proximos admitti, vtiq;
 ad eos qui grauius aegrotant, sepe & patrem non admissum. Sic auo
 quodq; intempestus venientis dictum, nunc non potes, statim cum con-
 uitio abisse, in altero idem fecisse. **L A T R O** aiebat hunc colorem op-
 timum esse, si recitasset, sed recepti non posse: quia ponatur, non est ad-
 missus, sub hoc themate intelligere nos, non hoc illi dictum, nunc non
 potes, sed ex toto non potes. **G A L L I O** vtrunque miscuit, & hoc
 colore, qui videri non potest alioquin thema euertere, parcius vsus est.
 Dictum est, inquit, illi, quiescit puer, paulum commorare, medici vetue-
 runt quæquam admitti: scitis solere dicere illos, nec si pater venerit: pro-
 tunus iste clamare cepit, testor me non admitti, & tantum non tabellis
 signatis denuntiare, Auum distuleram, accusatorem exclusi: Iterum, in-
 quit, venit cum conuitio, iam vnum occidistis, alterum occidistis. Nihil
 est miserius, quam vbi alicui ex miseria sua inuidia quaeritur. Non est ad-
 missus, cum diceret se nepotem suum, non videre velle, sed inspicere.
 Sic egit. Veni nō vt istum accusare, sed vt me defendere. **G A L L I O**
 hoc colore vsus est. Non admissi auum, quia dictum erat mihi, hoc illum
 animo venire, vt raperet. Ex altera parte colorem hunc **G A E S T I V S**
 introduxit, Timuisse se de puero: frustra, inquit, duos occiderat nouer-
 ca, & ait, velle ad vos nocetior venire reus, velle tres raperē. **A R G E N-
 T A R I V S** hoc colore vsus, Rogatū a puero auum: negabat, inquit,
 posse se viuere si in illa relinqueretur domo. **H I S P A N V S** hoc co-
 lore vsus est, affectu esse ablatū. Sustuli, inquit, nepotem meū, nō potui,
 inquit, satiari osculis, nō potui ab illo rā cito distrahi, nolite intrari, post
 lōgū tēpus illū viderā. **A L B V T I V S** hoc colore vsus est, vt diceret,
 Noluisse illū in tam infausta domo educari, ex qua duo iam fratres elati
 essent, et qui postea decessit inter causas moriendi casum fratris fuisse.

Et letauit hunc colorem, ne quis in nouerca, ne quis in patrem dis-
 cretatebat iustissimum futurum auum, si tantum se defendere voluisse-
 set, quid ergo? quare rapuit? amabam, hinc maxime ab istito animum
 meum addixeram. In domo vestra nihil præter ipsam domum tinnit.
 Si apud me duo decessissent, ex domo mea illum transfalissim. **MAR-**
GELLVM MARTIVM aiebat sic narrasse, puer me secutus
 est, non criminor vobis illum, quicquid est potius quam illius periculo
 fiat, ego rapui. Vbi est, inquit, Vult, saluus est, veniet cum voles aspicere
 reredde, inquit, patri suo, ego asper, age, monstra bo si vis, quis ante me
 tibi filios abstulerit. **VARIVS GEMINVS** eundem sensum
 dicit. **Quæ est ista autoritas præpostera, quærere duos, à tertio incipis.**
MONTANVS VOTIENS, homo rarissimè etiam si nõ
 erant medatissimè ingenii, vitium suum quod in orationibus non euita-
 bat, in scholasticis quoque euitare non potuit, sed in orationibus, quia
 laetior est materia, minus eorundem rerum annotatur iteratio. In scho-
 lasticis eadem sunt quæ dicuntur, quia pauca sunt, notantur. Memini
 illum pro Gallia, non nisi apud centum viros tyrocium ponere. Ex
 vincta hæret erat patris sui Gallia, obicitur illi beneficium, dixit rem
 diletissimam & omnibus sæculis duraturam, qua nescio an quicquam
 melius in eo genere causarum dictum. Vinctam nec filia debet, nec ve-
 nesicæ. Non fuit contentus, adiecit, in paternis tabulis filia locus, aut
 suus debetur, aut nullus, etiamnum adiecit, Relinquis nocenti nimum.
 innocenti parum. Ne sic quidem satiare se potuit, adiecit, Non potest fi-
 lia tam anguste paternis tabulis adhærere, quas aut totas possidere de-
 bet, aut totas perdere & plura multa quæ memoriâ non repeto. Ex eis
 quædam in oratione contulit, & alia plura quam dixerat adiecit, nihil
 non ex eis bellum sit, si solum sit, nihil non rursus ex eis alteri obstat.
 Idem in hac declamatione fecisse eum memini. Erras pater, inquit, &
 vehementer erras, quod perdidisti non quærts, quem quærts non per-
 didisti. Deinde, puer iste inuentus petit. Deinde, quisquis puero sanet,
 ne inuentat optet. Deinde, puer nisi auum sequitur, fratres secutus est.
 Desine quærere, quem si inueneris, sic perdes, vt inuenire non possis.
 Et deinde, rapuit istum auus, ne raperet nouerca. Et deinde, vnum tan-
 tum pater ex liberis suis quærts qui saluus est. **GL Y CON** hunc sen-
 sum semel dixit, sed genere corrupto.

Habet hoc MONTANVS vitium, sententias suas repetendo coram
 sumpt, dum non est contentus, nam rem semel benedicere, efficit, ne
 benedixerit, & propter hoc & alia quibus orator potest poeta similis
 videri, solebat Scavtus Montanum inter oratores Quidam vocare.
 Maro & Quidius nescit quod bene cessit relinquere. Non multa refe-
 ram quæ Montanum Scavtus notabat. Vno hoc contentus ero. Cum
 Polyxene esset abducta, vt ad tumulum Achillis immolaretur, Hecuba
 dixit. Cuius ipse sepulsi. In genus hoc pugnat: poterat hoc conten-
 tus esse, adiecit, tumulo quoque sensimus hostem. Nec hoc contentus est,
 adiecit. Aecidae fecerunt sui. Atebar autem Scavtus rem veram, non
 minus magnam virtutem esse, scite desinere, quàm scite dicere.

ÆSCHYL. (Violentus & impotens) pars pro patre est, & est hæc ve-
 lut obiectio à genero, cui respondet auus, quod tibi seruare est difficile ab insidijs
 non erce, auo domo (Audies) sic coniungenda sunt, audies à nonerca, ut si hæc
 nonerca oratio, quis esse quod est uerbum dedignantis & faldientis, & illa, fu-
 gitine reductus es (Natus est filius) hoc referendum est ad generum, nisi malis
 illic legere, filius hic tuus est, ut sunt uerba matris diuidens filios præfente ma-
 rito; (Erant qui suaderent) per hos intelligit nonercam, & eius necessarios.
 (Rapiendi habebat) lege habebam. (Impotens) non est in turpi intellectu, quem
 admodum dicimus tyrannos impotentes, sed inuaidus. (De omnibus) de omni-
 bus us possim dicere habui, ut illud Terentianum, Quid dixi habere me, imo ha-
 bui Chreme, (Habitum) suspicionem mouet in nonercam, (Filie meæ) quoniã
 ex illæcos sustulisti, (Quid times) uerba sunt aui alloquentis nepotem (Non in-
 dicabit) ubi hæc tam miseranda insignia audierit. (Quos perdidisti) figura est
 in ambiguitate uerbi, nam perdimus, quem occidimus, (Plus habeo quod auo)
 quoniam affeetu nature difficilius à me nepos, & egrius euclletur, quàm si quid
 uis aliud alienus eiam reus passus fuisset, (Quos considos) per hoc etiã suspen-
 sionem patrem facit. (Nunc peristi) cum inuentus es. (Nihil subtraham) sed pue-
 rum indicabo, & reddam, (Paterquereret) & ideo uim non feci, quia illi quæ
 renti continuo reddidi. (Tampatienter) quod ipsum suspicionem habet ne con-
 silio nonerca fecerit. (Quam pro patre) quàm enim patre potius uidetur legem-
 dum, & ex sequentibus & precedentibus, nam dicit, cum auo & cum matre.
 (Patri etiam occidere) hoc figurate dixit, notans illum occidisse filios (Intestat)
 nondum mortui, uel ad matrem potius referatur, & dicatur intestate, (Cõtro-
 ueris reuignaret,) quod inter uitia colorum numeratur, de quo inquit Rabius, in

ante blanditur, in summa eñd consentit (A censoris exclusi) quia dicitur ut au-
 tem arripere accusat, (Similia quædam) que admodum hic senex mihi queri
 dicitur me confos liberos in fofoles. (Videtur sed inspicere) diuisit ut alterum sit
 offen aerbu alteri suscipionis. (Sic egit) videtur deesse nomen alicuius alterius
 declinatoris, pertinent autē ad patrem que sequuntur. (Frustra dicit) nisi occi-
 dit et virtum. (Et qui postea) ex duobus primis (Præter ipsam dandum) quasi
 locus esset pestilent, vel infansus (Quæ illius) quæ quod illius, vel quæ ut illius,
 (Tyranum deponere prouidit emere) & ab illis auspicari. & ut est apud
 Pliniam in iuniorum non utitur adolentes & causis centi durantibus q̄ pueri in scō
 la ab Homero & Vergilio auspicari. (Vndē nec filie) quoniam filie minimū
 erat, veneficæ nuntium. (Aut filius) quem meretur filia, quasi uellet fortasse ex
 hoc ostendere, q̄ patri non probaretur, atq̄ ideo suscipit illum accusasse. (Alteri
 obstat) quoniam repetitum tollit gratiā alterius. (Cuius ipse) quasi ipse Achil-
 les etiam mortuus, Priami posteritatem persequeretur, (Et accidit secunda sui),
 habui tam numerosos soboles, ut essent quos perderet Achilles.

¶ Vicissim nona controuersia.

Veneficæ torquetur, donec consciōs dicat. Quidam mortua vxor
 re ex qua filium habebat, duxit vxorem, & ex ea filiam sustulit:
 decessit adolescens, accusauit maritus nouercam veneficæ: damnata cum
 torqueretur dixit sibi consciam filiam esse, petitur ad supplicium puel-
 la, pater defendit; **CAESTII PII**. Non est quod puteris has la-
 chrymas filie esse, aut me patrem. Non prodesset tibi puella ne hoc qui-
 dem, quod te frater amauit, nisi mater odisset: hoc me odisti nouerca,
 quod scisti consciam me, eligit pœnæ. Dixit ante actam eius vitam excu-
 tiamus. **FVLVII SPARSI**. Nefaria mulier filie quoq̄ nouer-
 cæ, ne mori quidem potuit, nisi & occideret. Inter gladiatores victoris
 quoq̄ conditio pessima est cum moriente pugnantis. Nullū magis ad-
 uersarium timeas, quā qui viuere non potest, occidere potest. **VIRII**
GALLI. Concitatissima in mortem rabies est, desperatione ultima
 in furorem animus impellitur. Quædā feræ tela omnia commordent,
 & ad mortis autorē per vulnera sua ruunt. Abscissa missione gladiator
 quem armatus fugerat, nudus insequitur. Præcipitati nō quod impulit
 tantū trahit, sed quod occurrit, & naturali quodā deplorare mētis affe-
 ctu morientibus gratissimū est comon. **VOTIENI MONTANI**. For. offen-
 dit. Dum filium vindico, vbi grauissime mihi nocere possit ostendit.

LIBER QUINTVS

Veneficij simile est mendacio. Si incredibile esset in sorore parricidium creditis, non timo, ne quis hoc in sorore credat, quod ego vix probe in nouerca. Natam mihi filiam quasi future pacis obsidem sustulit, at hanc dum matris meminit, oblitus est nouercae, at illa dum nouercae me miuit, matris oblita est. Filla, inquit, mihi conscia est, post hanc vocem remissa putares tormentis, simili facta torquentis est: soror fratri venenum dedit, quando iudicatus sumus, ut crederetia nouerca prius quo dedisse. Nouerca quod volueras consecuta es, damnales tam poenitent. **ARGENTARII.** Facio rem iudicem non noua, liberis meos a nouerca iudico, Petone, quia filium vindicauit, filia perdam: nisi succurratis, nouerca vicit, ego victus sum. Duxi nescio petorem uxorem an nouercam, hoc mihi carior est, quod tam iniusta matri fuit. **CORNELII HISPANI.** Si conscia esset neminem expectarem, scitis quemadmodum veneficam odisti, iustitiam tormentis, iustitia more petus quam odisti. Non satis mihi ardere ignes videbantur, non satis insidere verbera, dixi, si quid adlicere tormentis tuis possum, puto iubebo filiam afferri: Vocet huc aliquis matrem, quid expauiisti puellam: quid ad sinus meos refugisti? quid extimuiisti tanquam nouercam? **MARYLLI.** Ne inter supplicia quidem desistit occidere, & hanc quisquam putet non potuisse venenum sine conscia dare: puella, quae occidisse fratrem dicitur, quid ante peccauit? Nouerca quoque non ante occidit priuignum quam filiam, & bonae spei est, quaeritis argumentum: matri suae non placet. **ARELLII FVSGI,** etiam cineribus tuis infecta est nouerca, quod vnum potest, persequitur sororem tuam. Quid adhuc potest nosse nisi fratrem? Prosit illi apud vos quod illa pater laudat, & prosit quod talis mater accusat. **MENTONIS.** Non misereris huius, miserior est quam frater, ille habuit sine dubio nouercam, torqueri, Consecuta es mulier quod voluisti, solus omnium magis sensu, cum nouercam perdidit. **PORTII LATRONIS.** Habui filium tam bonum, ut illum amare posset etiam nouerca, nisi tu eam incidisset, quae posset etiam filiam odisse. Huc mea scelera recedunt, ut parricidium puellare sit, ita si magnitudinem rei non intelligit, non est idonea parricidio. Sed venefice, inquit, filia est. Si parentes inspicuntur, cur non potius patri videatur similis, cui placet, quam matri cui displicet? Denique non recuso quo minus illa vel matris edgatur

In tallo, illa cum talis ætatis erat, nec nouerca erat, nec venefica. **ALB**
BVTII SYLII, duxi uxorem nullis adhuc inquinatam fabulis,
 nec minor innocentem tunc fuisse, adhuc puella erat. **B L A N D I**.
 Vt scelerata sit, nempe matris sue similis est, ante venefictum oportet fa-
 ctat, quam parricidium. Filia, inquit, confecta est. Dii te perdant, etiam
 cum torqueris occideris. Seruus tortus Catonem confectum furti dedit,
 quid agitis, ut si plus creditis torto, an Catoni? **B V T E O N I S**.
 Si confectus à te puella quaeretur, nominato patrem. Quod nouerca tam
 sero, puella tam cito. Filia, inquit, confecta est. Male pereas, at ego te pu-
 tabam vnus nouercam. **T R I A R I I**. Filia, inquit, tua confecta est.
 Videbatur tibi post hanc vocem vicisse. Amisum fratrem fleuit in fu-
 nere, totius populi habitum lachrymis suis expressit, itaque illam no-
 uerca pelus perire voluit quam priusgnam. Filia, inquit, confecta est.
 Hoc vltimum fuit nouercæ venefictum. **Q. H A T E R I I**. Succurrit
 te queso ne cum torta sit quæ filium meum occiderat, filiam etiam dñ
 torquetur occideris. Liberos semper effero, vnus mulieris aut menda-
 cio, aut veneno. Non flet quantum reæ satis est, quemadmodum illi ex
 torquendo lachrymas: afferte mihi imaginem fratris, video subito desce-
 derio fletus concitato, nunquid talem vultum cum mater torqueretur
 habuit? **P A R S A L T E R A T R I A R I I**. Si odissemus te, pate-
 remur cum eiusmodi filia viuere? Quarundam ferarum catuli cum sa-
 bie nascuntur, venena statim à radicibus pestifera sunt. Quantum illis
 ad scelera ætas adficiet, quod illam nouerca peperit. Quid illa quæ fra-
 trem in moram patri sequenti sparsit? Habemus exemplum quod & so-
 rori conueniat & virgini. **D I V I S I O. G A E S T I V S** in duas par-
 tes coniecturam diuisit. Et primum quaesuit, an confecta illi opus fuerit:
 deinde si opus fuit, an hanc habnerit. Non seruauit autem modum, Nā
 & illum locum diu tractauit, non posse sororem in mortem fratris im-
 pelli. Et iterum tam puellam voluit videri, vt nulli esset idonea ministes-
 rio. Itaq; elegantissime deridebat **M O N T A N V S V O T I E**.
N V S in hac controuersia ineptias rhetorum, quod sic declamarent,
 tanquā hæc quæ nominata est infans esset, nec intelligerent si talis esset,
 ne futuram quidem ream. Itaq; hoc debemus, inquit, proponere no-
 bis puellam eius ætatis, in qua torta, credibile scelus illud quidem, sed
 intolerabile esse aiebat. Induxerat Cassius matrem dicentem, filie, oia fra

tri veniens. Fecit illam respondendum. Mater dicitur de qua illa
 est tam obsequiosa quam mater in se locuta cum puella de sua vene-
 re. Non verberant nec illam. Triam sententiam, quae alter **H A T E**
K I V S vixit, cum ad epilogum pervenisset, hoc loco debet reus
 sine, non sicut puella, invenit quae modo dicitur. **Q**uod est ima-
 ginem fratris. Illa enim sicut puella est, et dicit, inter quid est vene-
 rum; non potest tante pietatis esse, ut cum in angustia in lachrymas
 coniecta. Tantaque error est in omnibus studiis, ut in de qua
 titulus regulatus est, de rita quidam sui & intelligant & amant.
CAESTIVS puellam se dixisse intelligebat. Mater quid est ven-
 rum. Deinde et in. Mater dicitur qui hanc sententiam in manu est
 in epilogo, cum alloquitur epistolam puellam & dicit ei, Componere in pe-
 stidantium habitum, profunde lachrymas, manus ad genus demitte,
 reas, fecerat respondentem puellam. Pater quid est reus. Et dicitur Cic-
 rius, quod si ad defendendum me dixit homo venustus fuit. Et ego nunc
 scio, me ineptam sententiam dicere. **M**erita autem dico non quia mihi
 placet, sed quia audientibus placitura sunt. Et illud **K V F F I V I B I I**
 tolerabilis aiebat esse, sed & ipsum aliqua oburgatione dignum, dixe-
 rat in epilogo. Nutrisse rem tolle. Illud in Haterio, qui & promissit orna-
 torem, & praestitit, negabat se perfere quod dixerat. Haec res non mis-
 tendam exilium, sed ferenda est. Cum sciret, inquit, in exilium expo-
 tandos locari solet, quid enim intelligi vult hac sententia, nisi ex toto
 puellam ambulare non posse usque in exilium? Verum est, sed nec ma-
 ter eius potuisset. **S Y L O** a parte patris comparationem fecit inter se
 matris & filiae, tota hac figura declamavit. Non sum, inquit, vobis dic-
 turus qualis debeat esse venesica, operam perdam si cepero describere,
 debere esse aetate proeclatam, visu exercitatum, inuisam viro, quae pos-
 sit eam filium occidere. Superfluum est ut pluribus vobis, in hac ipsa
 causa habemus venesicae exemplar, coparemus inter se duas reas, nec est
 quod queratis aliquem qui cognitionem vestram per omnes compa-
 rationis partes ducat. Ego vobis dica, quomodo illa accusaverim, Ego
 illi obseci ante aetate, vos il. testis obsecere, Et sic omnia dicitur,
 & coparendo defuit illa quaestunculam, quae in ultima parte tractata
 erat a quibusdam. Non illi utique fuisse opus & conscientia, sic transcurrit, aie-
 bat, inquit, tota actione reas, haec, qua conscientia habuerat, ego negabam illi

apud fuisse, nequam in eadem domo eras, venenum notum erat, poteris
 ex occaso facili et inveni, ut eras suspecta, nemo te timebat propter
 fororem. Ex altera parte hoc minus est colore. Noueram video venenū
 dedisse, ut filia sua sola haeres esset, eandē illi & conscia fuisse veneficii &
 causam. Omnes declamatores aiebat voluisse aliquid noui dicere, color
 quo non nominabat nouerca filiam conscia, dixit inquit **HYBREAS**

Hanc sententiam

EVSCVS ARELLIVS cum reslet ex Asia non casu dixit, sed
 transitu ad verbum quidem. Quid ergo, inquit, mentita est de filia sua,
 in iudicio de re sua? Modestus hanc sententiā veritū **HATERIVS**, quid
 ergo, mentita est, quae nihil lamētabatur de accusatoris sui filia? **CAES-**
STIVS dixit. Nominavit primum fori sororem. **ALBVTIVS**
 dixit, quid habuit quod dubitaret, an parceret filiae eius à quo occide-
 batur, sorori eius quem occiderat. **TRIARIVS** dixit. Quid ergo
 mater mentita est? tolle matris nomen, post damnationem nouerca est.
BLANDVS dixit. Nominabo istam quae patri affuit, istam quae
 mortuo fratre ac matre nō fleuit. **SYLOPOMPEIVS** dixit.
 Filia, inquit, inhi conscia est, post hoc eundem vultum eius notavi, quē
 videram moriente primum. **MONTANVS VOTIENS**
 Marcellum Martium amicum suum cuius frequenter mentionem in
 scriptis suis facit, tanquam hominis disertī, aiebat hanc dixisse senten-
 tiam. Inuenit quomodo damnata accusaret, moriens occideret, tortā
 torqueret: non est hoc iudicium, sed alterum nouercae veneficium. La-
 bro dixerat, cum descripsisset tormenta, instabam super caput non ac-
 cusator, sed tortor, ipse igneis subiciebam, ipse ad tendendū eculeū ma-
 nus admovebam. Ego non bibā sanguinem istius, non eruam oculos:
 filium mihi eripuit, nisi citius illam oppressissem & filiam abstulissem.
TRIARIVS dixit, cum accusarem, obiect veneficiū. In vltima par-
 te inter preces meas excitavi puellam ad vltionem fratris sui. Hae res
 maxime iudices mouit, haec maxime nouercam offendit. **ALBV-**
TIVS dixit. Postquam nominauit filiam ad me respexit, videlicet vt
 sciret, an satis torisisset. **NICETĒS** egregie dixit in eodem loco,
MONTANVS cum diceret illum locum, quare
 uis sceleratos parentes, velle tamē innocentes liberos esse suos, dixit. Po-
 test ista filiam veneficā fingere, si potest facere, difficilior est filios inquit

LIBER QUINTVS.

mare quâ perdere. Et illud, fauete seculo iudices, cum ingentis federa se-
 rat, ne citius stramatura tulesit, fauete, nullum scelus commissum sit, nisi
 si quod solet, fauete ut potius non deserit nouerca parricidium facere
 quâ foror coeperit; damnare illum potui, effugere non potui. Sero feci,
 si nouerca. Si hoc ante dixisset, potuisti prauaricationem pacisci, recte
 cum damnareris animosa eras, recte nihil potes facere: si qua fides, accusator
 insidias rex timui, nusquam a sinu meo dimissi puellam, ipse omnes
 praegustantes bos. O incanta futuri mortalitas. Postquam ad torto
 rem perduxit nouercam, timere de filia desit, Omnes illo colore visi sunt,
 Nominatam à nouerca fillam in dolorem patris. **G A L L I O** plura
 dixit. Fortasse, inquit, hanc nominauit, ut vetos conscios celaret, fortasse
 ut quia acerrime instabat accusator, hoc metu territus finem tormen-
 tis imponeret, fortasse in dolore tormentorum stupefacta nesciuit quid
 loqueretur. Nouissime dixit, fortasse in hoc, ut quæ poenas uenefici da-
 bat, accusatiõis exigeret. Illum sensum adiecit. Ex in eis hoc affectibus
 aestimo, cum tum ira, tum odio furerem, circumspiciebâ omnes uisitio-
 nis uias, oblitus innocentie, si proprios habuisset liberos nouerca occi-
 didissem. In hanc ipsam quoties impetum facere uoluissim, propter
 hoc a me tanta erat, quod a matre non erat.

¶ Libri quinti controversiarum finis.

¶ S C H O L. (Non est q.) perinde nos fingite ac si illa filia non esset, nec
 ego pater .i. ne putetis me propter pietatem ad eius defensionem accessisse, (q. te
 frater) duplex suspicio, q. q. à fratre diligeretur, & odio haberetur à matre.
 (O disti nouerca) nouercam illam appellat, quæ maternum animum exuisset, quæ
 admodum & infra, filie nouerca. (Eligi poene) aliquid hic deesse uidetur, nolui
 sti, aut quid simile, (Abscissa missione) præcissa spe salutis cum populum ex-
 trema non possit arena exorare, ut Horatius, inquit, (Commori) simul cum alio
 mori. (Si incredibile) fortasse melius hoc cum superiore continuaretur, uenefici-
 cium simile est mendacio, hoc melius legitur in declamationibus, o mendacium
 simile ueneficio (Non timeo) ab hoc incipitur sequens clausula, (Remissa pu-
 tares) q. uisa sibi est de me sumpsisse poenas. (Quod uolueras) me perdere (Prio-
 rem uxorem) nam uxor communes liberos debebat diligere. (Vocet huc aliquis)
 inepta fœlio, (Quid ante peccauit) in parricidio tyrociniâ posuit? (Bone spei est)

bono ambulo esse sibi. (Potest nosse) de simplicitate & ignorantia aeratis, quæ nisi fratrem alium agnoscere non poterat, (Sine dubio non tam) hic uidetur deesse alterum membrum, fortasse, si et enim purasset se habere matrem, habebat nouerca, (Adhuc puella erat) figurate dictum, ut ostendat innocentiam puellæ. (Nominato patrem) ut impietas sibi mutuo respondeat mater filiam, filia patrem nominet, (Quod inuere tam sero) quod fecit tam sero nouerca ut priuigium occideret, id fecit tam cito, tam ante tempus puella, ut fratrem occideret, quod si non ita pro crudelitate sua ante id efficere debuisset, à minori, (Quantum nec) ad filiam referendum. (Quid illa quæ fratrem) Medeam intelligit, unde totum est appellata à dissipato corpore, ut pater in legendis membris moraretur, (Concupuit) affectauit (Nam excessus) id est, id quod præter decorum dixerat, dedit occasionem sententiæ, quæ enim dixit, de fratri uenenum, effecit, ut subiret, tu mihi da, (Hoc est imaginem) .i. inueniat, (Cuius regula) in hoc enim morali philosophiæ similitudo est, cuius præcepta difficile est ad singulares actiones accommodare. (Cum sciret, inquit), enim, quod est inferius transferendum huc est, exani minor faceret, (Illam quæ est hunculam) an fuerit nensica, (Tota actio rea) ad matrem referendam (Ego negabam) ad patronum referendum, (Facilis cõsueti) uide potius an conuenienti, (Propter sororem) quasi ne filiam lederes fratrem occisura non esses, & est figura pulchra, cum illa contrarium fecerit, occiso fratre filiam etiam uolens interficere. (Imo de mea) quæ sic nouercaliter odit, (Nihil lamentabatur) hoc enim ipso ostenditur mentiri, quæ & non fleret, & tamen quam accusatoris filiam suam odisset, (Patri affuit) quasi ex hoc rabiem in filiam conceperit, (Et filiam abstulisset) habet iocunditatem ex subiectione, nam & illa mox filiam indicauit: (Si potest facere) id est, quia non potest facere, nec fingere potest. i. fidem facere suæ fictioni, (Inquinare quam perdere) inquinare, infamia & fictione, perdere sceleratam efficiendo (Ne etiam immatu: a) propter etatem puellæ. (Qua soror cœperit) dum à matre detegitur id parricidium, quod antea erat occultum. (Damnare illum) illam, nam quamuis illam damnarim, nondum effugi illius insidias, quæ mihi nunc filiam uult eripere. (Sero fecisti) nam si ante quam damnaretur dixisset, pater timens filie salutem accusatione mitius tractasset, & tanquam præuicator consulisset ree. (Recte nihil) ex ambiguitate alteram partem traxit, nam dicimus hac figura recte ego diuinaram, id est, in rem meam, ut prius dixit, recte cum damnareris. (Insidias ree) ne uel tunc filiam necares (ut ueros cõscios) quæ hac nominata nihil amplius pater exacturus uidebatur.

LIBER SEXTVS.

CLVCII ANNEI SENEGAE CONTRO
VERSIARVM LIBER SEXTVS
ET VLTIMVS.

Trigesima controuersia.

NIVRIARVM sit actio. Quidam cum haberet
filium & diuitem inimicum, occisus, in spoliatus inuen
tus est. Adolefcens sordidatus diuitem sequebatur. Dis
ues eduxit eum in sus, & postulauit si quid suspicaretur
accusaret se. Pauper ait, accusabo cum potero, & nihilo
minus sordidatus diuitem sequebatur. Cum peteret ho

mores diues repulsus est. Accusat insuriarū pauperē. **VIBII GAL**
L I. Gratias ago diuisti, quod quos odit reos iam facere contentus est:
inter diu publico nobis interdicitur, quærite quid nocte fiat, nō ambu
labis, inquit, eadē via qua ego, non calcabis vestigia mea, nō offeres de
licatis oculis sordidatam vestem, non fiebis inuito me, non tacebis: pe
rieramus si magis iratus esset. **ALBVTII SYLII.** Quod sordi
datus sui luctus est, quod fleuit pietas est, quod nō accusauit timoris est,
quod repulsus est, vestrum est. Non taceam: quid adhuc viuo? quod ta
cui. Nostis populi loquacis suspitiones. Quare iste honores illo viuo nū
quam petiit? ego vero omnes quæso, omnes vt me in inquisitionem pa
ternæ mortis adiuuent, & ad tua genua diues venissem nisi timerem, ne
timidam tibi fieri diceres, & iam pridē hoc animo sequor, occasionem
loquendi capto: nec me hercules possum dicere inhumanitate tua fieri
quod non audeo, quod vitium me meum sequitur. Taceo, vt inam hoc vi
tium meū habuisset & pater, dum libere loquitur multos offendit: neq̃
te puto solum in ciuitate habuit inimicū. Vt iste ait, causam meam po
pulo probauit. **VLII BASSI.** Quādo autem istis diuitibus nō
sordidati sumus? Accusa, inquit, pauper diuitem, egens candidatū. Ego
accusam: ambulare mihi meo arbitrio nō licet. In sus vocauit eum, in
quit, me perage, perorat quis hunc locupletem auderet accusare? cur, in
quit, me sequeris quasi aliud ster pauperes, aliud diuites habeāt. **CAF**
STII PII. Non essem reus si accusassem, barba demissa sordidatus
num atrinibus meis ad vos veni. Omnia licet fiat, nō desinā inquires
et pete efforem, & fortasse tam inueni. Cū subito pater meus in media

For. pie.
satis.

clutate, quid me intueris? quid obferuas? quid dicam? subductus est.
ARELLII PVSQVE PATRIS. Intedere magno comitatu,
 p'cedendo culas, non est fortuna mea, ista diuites possunt, satis est si vi
 uimus. Quis spoliatum eademer non sit, quis fuerit percussor, nescio, quis
 quis fuit quasi diues spolia contempfit. Quare, inquit, me sequeris per
 publicum? facinus indignū commissum est, diues si pauper eadem ve
 stigia incessimus. **OSCI.** Accusa, inquit, ubi est, qui primo cooperare
 Vellem pater meus quoq; a te non discessisset, viueret. Quare, inquit,
 me reum facis, qui accusatorem me non times? Mortuo patre, timeo ne
 quis tollam mihi sicen putet, si d'berio, occisus est pater meus, a quo? si
 permittis, nescio. **IVNI GALLIONIS.** Quid iste accusat
 si fecisset qui persequitur tacentem? cur non agis? quia vis tecum agi.
 Nunquid nunc tibi iniuriam facio fordidatus? quod reo licet, lugentino
 licet? Quid potui patri meo minus prestare in honorem eius velle mi
 rari. **FVLVII SPAESTI.** Sordidatus es, inquit, fies, hoc dicit
 pauper, occisit filium pauper es. Pater meus in media ciuitate saluis legte
 bus occisus est, quis hoc sine lachrymis narrare possit: non deponā has
 sordes, nisi inueniero cui induam. Quis occidit patrem meum? nescio.
 Nihil amplius testari possum, quā hanc vocem meam. Adhuc nescio,
 Delibero interim ut induam vestem, quam patri meo reliquerit percuf
 sor. Cur me sequeris? Magistratus seruos post terga sua nō summonēt.
ARGENTARII. Non vis patrem meum sciam? lacessere nos vl
 tro non solebat. **CLODII PATRIS.** Quare, inquit, sordes
 sumpsisti? quid igitur? Ne lugebo quidem quem vindicare nō possum?
 Nulli iniuriā facio nisi patri, quē adhuc tacitus fleo. **PORTILLA
 TRONIS.** Curas necessarius, ita crudeliter interempti patris dolor
 est. Nihil fortis est quā quod gemit. Accusa, inquit, me. Vnde tā securus
 es? Inuenisse videris quis alius occiderit. Nō erat prēda quā grassator se
 queretur, sed erat firmissimū ignoti monumentū, contumax aduersus
 fasiditū diuitiarū innocentia. Hæc ab inimico petita sunt spolia. Nescio
 quo modo miserū esse interdū in miseria iuuat. **Et plerūq; ois dolor p
 lachrymas effluit.** Nimitū funere meo exultat. Nō solebat vno illo pu
 care nos ut reus fieret. Si quis omnium mortalium miseriarum inter necessa
 rias sup occisum patre lachrymas, increditam adhuc inertiā miratus est,
 in hac indignitate presentis periculi omnē suam ponat admirationem.

For. ciii
 uis.

L I B E R S E X T V S

Si pauper accusandi diuites timor non sumptit, mitamit: q̄ q̄ta tacet, reus est. Per has lacrymas, per hunc squalorem, per hæc necessaria omnibus periclitantibus instrumenta, non inuidiosum vestire misericordie præmium petimus, vt absoluto sic esse tanquam reo liceat. Potens iste & gratosus, & quod ne ipse quidem negat diues fuit, & qui nihil vniquam sibi putaret timendum, etiam reo. Crescere deinde indies odium alterius impotentia, alterius libertate. Diues nihil aliud quam nos paueres existimare, nos nihil aliud quam innocentes, inter quotidianas acies semper inuitit: quis de nostra interim morte cogitauerit, nescio, quod dissimulari non potest, scio quis optauerit. Venit iste cum turba clientium & parasitorum, & aduersus paupertatem totam regiam suam effudit. Cur me non accusas: non postulas: vix temperabat quin diceret, Quid ego in te accusatorem non audeam, qui occidendum eum curauit qui tantum mecum litigauerat? Ciuitates plerumq; simultine inter repentinam discordiam bello tument. Inter ciuilia bella tantum in vltionem satis est, quantum quisq; ad maledicendum occupauit. M. Cicero quã violentia in absentiam Metelli strepit. M. Cato Pulchro obstitente furtorum crimina audivit. Quæ maior indignitas esse potuit illius scilicet, quam aut Pulcher accusator, aut reus Cato? In Cn. Pompeium terra mariq; victorem fuit qui carmen componeret, vno, vt ait, digito caput scalpentem. Fuit aliquis qui licetia carminis tres auratos currus contemneret. M. Bruti sacratissimam eloquentiam lacerat, cum quidam eius ciuili sanguine non inquinatas solum manus, sed infectas ait: atque ille tamen cum tres consulatus, ac tres triumphos scinderet, adeo non timuit, ne esset reus, vt etiam disertus esse curauerit. Solus hic est in vestra ciuitate innocentiore Catone, nobilior Metello, fortior Pompeio. L A T R O sic diuisit, an in re iniuria sit nulla, inquit, iniuria est, sordidatus sum, inquam, multi faciunt, omnia iniuriæ genera comprehensa sunt. Pulsare non licet, conuictum facere contra bonos mores non licet, Hoc loco S C A V R V S dixit, Noua formula iniuriarum componitur, quod nihil contra bonos mores fuit, etiam si in re iniuria est. An si non malo animo fecit, tutus sit: An malo animo faciat. Hoc LATRO in duas questiones diuisit, an si credidit ob ipsam, patrem suum occisam, & propter hoc secutus est, ignoscendum illi sit. Deinde an credidit G A L L I O illam primam fecit questionem. An quod liceat cuiquã facere si faciat,

For. Ca.
Marini.

For. M.
Tulli.

inimicus non tenentur. Licet, inquit, flere, licet ambulare quā velis, si me-
 te nihil, inquit, ut & clemetur ambulare facere. Sordidatus es, nō qua-
 ror, sed si sordes tuæ inuidiam mihi constant, quæror. De colore quæ-
 situm est. Quidam aperte inuecti sunt in diuitem, quidam ex toto nihil
 dixerunt, quidam secuti sunt mediam viam: cum præter hæc nihil sit.
L A T R O solebat videri inuenisse quartum genus, ut hoc modo in
 diuitem diceret. Tu quidem non fecisti, sed tamen ego habui causas pro-
 pter quas possem decipi, & de te aliquid frustra suspicari, quia inimicus
 eras, quia inspolatus pauper inuentus est. Hoc est autem mediū illud ge-
 nus, nec dimittendi diuitem, nec accusandi. Nam & dimittere non de-
 bet quem distulit, & accusare propter hoc ipsum non debet, quia distu-
 lit. **A L B V T I V S** nihil dixit in diuitē. Hoc colore declamauit. Cō-
 mittit iniuriasum, inquit, si qui non postulauit accusat. Quare, inquit,
 sequeris me: ut aliquando met miserearis, ut desinas afflictam domum
 persequi, ut scias me in hoc habitu accusare non posse, ut concupiscas
 gloriam vindictæ mortis. Tu solus potes si voles inuenire quis occide-
 rit, in accusare. At me quidam propter hoc suspectum habent. Potes
 discutere istam inspitionem, quære quis fecerit. Ut scias, inquit, te in-
 uidiam mihi facere, cum dixissem: accusa me, non negasti te accusaturū,
 sed respondisti, accusabo cum potero. Ignosce mihi, non magis adhuc
 quenquam accusare possum quā absoluerē. Quæro quis fecerit. Hæc
 leuia argumenta sunt, hæc vana sunt quæ alios tangunt, quod inimicus
 est, quod ille inspolatus inuentus est, non est quare accusēm, est quare
 suspicet. **R V F E V S** **V I B I V S** hoc colore posuit. Sordidatus
 sum, iugeo, sequer te, ut tutior sim, timeo nescio quem illum qui patrē
 meum occidit. Scio me quam diu tecum sum perire nō posse. Dum hūc
 colorem sequitur **M V R R H E D I V S** ineptissime dixit, quare te se
 quor: pater meus qui solus inambulabat, occisus est, **O S G I** color nō
 placuit Galloni. Sordor, inquit, ut inueniam quis fecerit, hoc me cū co-
 gito, quisquis est ille qui fecit, volet hoc inimico imputare, ad diuitem
 ventet. Multo, inquit, hoc iniuriosius est, si inquirendi causa facit, si nō
 tantum in conuictum sed & periculum diuitis sequitur. **G A L L I O**
 subtiliter agendum putauit, & ad positionem controuersie colorem
 actionis dirigendum, ut diceret, suspicor à te patrem meum occisum,
 quis enim illum alius oderat magis: quis impotens alius est: vestē enim

LIBER SEXTVS.

Illus sine dubio nescio quis percussor non concupiscebat, Dicit aliquis, quid ergo? si inimicus est, propterea interfector est: non, ideo non accuso. **HISPO ROMANVS** palam accusauit & dixit, Non estis iam sibi esse, sed iure etiam hanc sententiam in proximo magno eius assensu hominum dixit, cum accusatorem si habeo qui se reum non esse miratur. **BASSVS IVLIVS** in hac controuersia dicit, Quare me sequeris per publicum? facinus indignum iudices factum est, pauper & diues eandem terram calcamus. Confessus autem solabat res fortidas, & inueniebat qui illas uolce suspiceret, Memerat illum declamantem declamasse controuersiam de lenone, qui decem iuuenibus demerita nit, ut in lupanar accederent & fouea igne repleta terra superinjecta obruit, in qua adolescentibus lapsis & consumptis accusatur Reipub. hæc, Apud illum declamantē **ALBVTIVS** fastidiosus auditor, eos qui bus inuidere poterat admirabatur. Hanc Bassi sententiā non me hercules referrem, si canem ad ostium alligasses: Idem Latronis illas sententias atebat tumidas magis esse quam fortes. Summa hominum admiratione circumferebatur, Lugent argumenta patres & ossa liberorum cōiecturam: diuidunt: & illam, Producta sacerdote statuam: & illam, Super citiores liberorum nostrorum lupanar de quantum est. Ipse utiq; laudabat: hæc autem docuerat. Nam in hac ipsa controuersia ne Bassus quisdem uidebatur aliquid dixisse, sordidius dixit ipse. Itaque peribunt decem iuuenes propter disponditos nos. **EUKTEMON** à filii parte cum patrem suum narrasset solū sine comite oppressum & occisū dicit. **HERMAGORAS** dicit, Illud in narratiōe. **ARTEMON** dicit.

For. dis
xesse fore
didius, q

SCHOL. (Inspoliatus) non spoliatus (Accusat iniuriarū) q; propter inuidiā quā sibi cōcitarat, illum suspectū faciens necis filij uideretur passus repulsam, (Reos iā facere) figurate hoc dictū est uolēs intelligi solere alios interficere nō iā iā accusare, quē. dmodū patrē interfecit (Publico) q; nō uult illū sequi, nec eadē uia incedere (Nō tacēbis) aperies etiā quid uelis, & in meā grātiā loqueris diēs nō esse te mihi insensum. (Si magis iratus) ac nō cōtenuis effect nos reos facere. (Quid adhuc uiuēs) respōdet q; tacui, (Nunq̄ petuit) suspicionē mouet quasi pauper obstarēt eius honoribus, (Vitiū meū) deiectione animi & timiditas (Habuit inimicū) figurate, hæc sunt prestigie quas dicit Fabius, tāto dispendio hāc affectauit figurā declamator. (Meā probauit) ambigū, probare. n. dicimus ea quibus scd: facimus, & ea q̄ honesta ut uideātur efficitur, diues igitur dicebat q; eam san-

si scisset accepta, et populari eggerit. Et probant, hoc esse suasi (Nō sordida
 ti) quasi de his sordibus ille loqueretur (Si accusassem) quomā iā dūces dānatus
 esset (cū subito pater meus) p. apostropher, excutit à media sententia, quasi dicitur
 ut esset, ab isto interfectus est, et propterea interfecit, qd me inueneris, deinde qua
 se ab inexpectato subiecit, subdichus est, (Quasi dūces) figura. (Qui primo cepe
 rat) uide quo loco sim nūc, q primo ceper. à quodā modo te accusare. (Nō discessis
 sit) ambigūā, ad uel intelligi potest, q. à te seruare cur, uel q. te magis ueritus sus
 picione, nō au sus fuisse occidere. (Deprecans, nescio) quasi ne hoc qdem pmitteret
 (Quia miserū agi) ex hoc n. ostenditur, satis illū habere presidij ad propulsandā
 accusationē. (Cur uidua) ille, n. erit reus meus. (Nō solebat) nūc igitur cū laceffit
 iudicio est sibi male cōsciū esse. (q. gemit) intra se lachrymas cōprimēs. (Ignori
 monumētū) uide an munimētū, nō petebat spolia aut diuitias ex eius nece, sed uo
 lebat tollere de medio hominē innocētē, et innocētia aduersus diuitē pugnatem.
 (Elucere meo) mei parētis, (Incredita uerū) ignauia quā nix sibi psuadebat, q. nō
 ausim accusare que credā patris interfectore, (ut absoluto) nā eodē cultu utar etiā
 absolutus. (Vix te perabat) dūces quā hęc diceret q. sequūtur, q. pe. figurā subiecit.
 (Ciuitates quoc) quorū sum hęc spectent nō satis cōstat, nisi id uelis dicere, mirū
 nō est me moueri morte patris, cū finitimæ ciuitates bello cōcītatur laudita aliena
 discordia. (Inter ciuilia bella) dūces fortasse timēs maledicētia pauperis illū inter
 fecit, nec mirū sane, nam in motu ciuili tantū licet ciuili ad se ulciscendum quan
 tum maledicentia audet. si. si audet maledicere, habet q. sit ad se ulciscendum satis.
 (M. Cicero quā uiolentiam) ego nō dubitem hoc immutandū sic, Caius Marius
 quod librari trāsposuit, neq. n. Cicero unq. in absentē Metellū quicq. dixit, Metel
 lus qdā nepos fuit in quē iocat est Cicero, sed nō in absentia ei⁹ neq. illa fuit uio
 lentia, sed urbanitas et dicacitas, Ca. autē Mari⁹ criminādo Metellū absentē apud
 populū, ad imperiū puenit, cū ille iā fere domuisset Iugurthā, ut Sulus. et Plu.
 in eius uita testatur (Cato Pulchro obijcētē) uide an hoc fit quod ait Plu. in uita
 Cato. quā obijcētē Catoni tūc oēs potētes et clari inuidebāt, et in primis ipse Pōpe. q
 putabat Catonis gloriā suæ potētiae officere, atq. ea de causa semp quosdā submit
 tebat calūniatores in Cato. quorū un⁹. P. Clodius, qui rursus cū Pō. in gratiā reuer
 sus, crimiabatur, multū argētī sibi in Cypro expilauisse, nā et Clodius ex familia
 Pulchrorū erat (Vno ut aiūt di gito) de hoc dixim⁹ li. iij. cōtrouer. xx. (Tres aurā
 tos) intelligit p. hoc triplicē triūphū, quē ex trib⁹ orbis partib⁹ cōsecut⁹ est, quod ne
 mimi ante cōtūgisse narrat Plutar. (M. Bruti) suspicarer. M. Tully potius, quod
 illi à Salustio obiectum est, (Atq. illa tamen) qui in Pompeium inueh. tur, iam

LIBER SEXTVS. 100

triplici consulti & triumpho sanctum, (Omnia iniuriarū) in lege iniuriarū omnis iniurię genera comprehensa sunt, nullum autem est huiusmodi, (Nova formula) formulę erant conceptiones, id est comprehensiones certorum uerborū, quibus intendeatur aelio (Etia si in re) hęc ita continuanda sunt, etiam si in re iniuria est, an si non male animo fecit, tutus sit (Sumere nihil) uide an hoc patet. Eo emmendandum sit, sumere nihil, inquit, licet alienum, ut **¶** iniuriam facere, (Mediam uiam) ut nec omnino accusarent, nec prorsus ab accusando desisterent, sed tacite insinularent, quartum genus est, quo illum non accusat, sed dicit se deceptum uersimilibus suspicionibus (Quem distulit) quem noluit accusare, cum ille postularat (Qui non postulauit) si accusat illum, qui eum prius non postulauit (Quam absolvere) liberare suspitione, quem nondum comperi uere homicidam (Que alios tangunt) non te, figurate autem dicit (Inimico imputare) id est, dicit, qui erat eius inimicus, dices se in eius gratiam fecisse, (No causam sibi esse) hic uidentur deesse nonnulla, (Qui se reum) cum enim dicebat accusa me uidebatur mirari, q. se non accusaret (Declarasse controuersiam) declamasse. (Lugę argumenta) q. desint argumenta, **¶** nota ad filios dignoscēdos, neq. quicq. super sit præter ossa, que ipsa tenuem admodum aut nullam coniecturam exhibere possunt, (De quantum est) For. dicitum est, uel lupanar decidit quantum est. (Dispondios tuos) questum quem faciebat ex prostibulo, quem fortasse illi iuuenes eripere uoluerant.

C Tricesima prima controuersia.

Vir fortis, quod præmium uolet, optet. Si plures erunt iudicio cōtendant. Pater & filius fortiter fecerunt. Pecit pater a filio, ut sibi cederet, ille non uult, iudicio contendit, uicit patrem, accepit præmio statuas patris, pater ipsum abdicat. **IVNII GALLIONIS.** Dabito quid de euentu huiusce iudicii optem, cum crimen meum sit, uicisse. Videtis quemadmodum in hoc quoq. iudicio opera sua tactat, & miratur quisquam si hoc patre natus glorię cupidior est. Faciles habetis patres, viros fortes iungite. Dissidemus quia nimium similes sumus, quum extremus in aciem, aiebat, si adulescēs essem, nemo pugnet fortius. Malorum quoq. suorum virtutes referebat, sed omnibus se præferbat. Cum ad ætatem tuam peruenero, non contendam cum ali quo: quamuis si exemplum tuum sequi uolero, etiam cum filio contendam. Quia patris iudicium habeo, patris perdidit. Dicam abdicati, non luxuriabor, non amabo: hanc emendationem criminum meorū.

For. par
tes.

non possum prostrare, Ego vero pugnabo, & fortiter & fortissime. Vidi patrem tam senem fortis indicem, multum est pugnatæ cū exemplo. Indictus vocat, ut quo pater & filius spolia contulerunt. Ecce amantissimo, ego tibi cedere possum, sed non possum. Quod contendit leges, quod victi iudicium, quod pugnavi patris est, voluit cedere, concurrebat iuvenes, & tatis causa agebatur. Victi non filio, patrem, sed iuvenis ferit. Ego victi, sed orator patris titulat sunt, parus adulescens, magnis exemplis doctus, sed, dum cogito in eum Horatium Eletruseas actus corpore suo quam onerem, & Motum in hostilia arma ruentem, & dū te Deici cogito, qui & ipse noluit patri cedere, transibo in subellia tua, complectar manū, licet repugnes fortior sum. **FVLVII SPARSI.** Necessè fuit mihi fortiter militare, pugnandum habebam non imperatori tantum sed patri. Si tu vicisses, diceretur pater cecidit, abdicatō enim timuit. Solebas enim optare semper, ut contingeret tibi habere filium in meliorem. Iudicium vocas duplicem domus vestrae triumphum. **GLODII TVRRINI;** Tu Mutio diceret, non est quod ostendas filium reanū, tu Scipioni post deletam Carthaginem, tace. Loquax est virtus, nec ostendit se tantum sed ingerit. Ajunt, ecce nunc quidam pater cecidit filio, & in hoc abdicat, ut verum videatur fuisse certamen. Opta pater ut & a nepote vincaris. Postea, inquit, fortiter pugnare poteris: vnde scio: vulneribus me feriem feci. Quis te felicior: tu omnes vicisti, te filius: quanto honestius, modo pater & filius inter se contendūt, honestiorem facturus vicium vter vicisset. Dubito quid faciam: taceā: sed silentium videtur cōfessio. Narrē virtutes meas: sed illud quoque novum accidit mihi, quod vni mihi abdicato meas narrare non cōcessit. Processi in acie corā patre, fortiter inquit pugna, Turpe est adulescenti vincit a fene. Aut huius sum gloria, hoc si vitium est, perpernum est, fortis filii, nūquid improbas pater? At tam abdicabis, si viro fortissimo sum fortior, dicam tamē audacter fortissimus sum, nec timeo in civitate hoc crimen in qua fortes etiam senes nominus. **LVLII BASSI.** Ad te quoque ignominia mea pars redundat. Pudeat te pater si a filio abdicando victus es. **ARELLII FVSCI.** Ignosce, iuvenis erravi, ambitiosus non ero, cū senex fuero. **GAVII SYLONIS.** Virū putas vicisse, ego præmiū tantū habeo, tu & præmiū & virum fortem. Permittente lege fecit, immo in eadē te, & habet legē & timet. Contra

LIBER SEXTVS.

ait, si quid fecit quod non licet, lex vincet, si quid quod licet, non oportet. Pater non queritur de scelere filii sed de officio. Deinde viator quisque suae lege, tibi illud licuit, & inibi hoc licet abdicare liberos licet, est aliqua lex quae filio patri praefertur. Si potest abdicari, etiam propter id quod lege permittente fecit, an abdicari etiam propter hoc non possit, quod praemium accepit. Non potest, inquit, tu es re priuatum puniri, in qua publice honoratur. Eide rei non potest praemium dari & nota denuntiar. Caetera iura puto paterno imperio subiecta esse, hoc manus tua est caeteris, quod victoria summa virtute quaeritur. Non potes propter hanc legem, filium abdicare, propter quam a filio victus es. Si potest abdicare, an debeat hoc diuisit. An etiam si non debeat cum patre contendere, ignoscendum tamen sit, si adulescens gloriae cupiditate lapsus est, Deinde an contendere debuerit. Tum, inquit, & honestum certamen erat & tutum. Quid enim est gloriosius quam aut virum forte vincere, aut vinci a filio? si non debuisset contendere, non vicisset. Et potuit fieri, ut si hic tibi cecidisset, alius quis ad certamen procederet, qui nunc non processit, quia sciebat nihil sibi profuturum si te vicisset, cum deberet a filio tuo vincere nulla laus tibi fuisset, apparuisset enim illam victoriam non viri fortis fuisse sed patris. Silentio virtutes nostrae transissent, nunc illustratus es, dum conferuntur. TVRRINVS hoc loco belle dixit. Plures tibi insidere ceperunt, postquam victus es. Itaque noui generis res accidit, filius vicerat. Omnes aiebant, O felicem patrem. Nouissimam fecit quaestionem, An etiam si quid iudicio peccauit, praemio emendauerit. Hoc loco dixit GALLIO illam sententiam quae valde excepta est, cum dicitur de peccatae esset, ait, si nihil proficere quid me facturum putas? ad templum iturum, aut ad deos supplicem ad tuas statuas confugiam. SYLLO POMPEIVS tentauit & in hac controuersia illam quaestionem, quam in omnibus virorum fortium abdicacionibus putabat esse tenendam. An vir fortis abdicari possit, aiebat in nulla magis controuersia illam posse tractari. Non potes, inquit, eum abdicare, qui te potest vincere. Miraris si patri se legi subducitur, quae & comparatur & praefertur? Colorem praedictae legem GALLIO illi dixit. Mex, inquit iuuenis, aetatis causa agi videbatur, cum dubitaret ex ordine suo quem dicentem, nihil agis, ego tibi cedo, illi non cedo. CAESTIVS hoc colore usus est putasse se ipsi patri honestus hoc esse, certe domui, laudes virtutis in foro suspici.

For. hac
lege.

MONTANVS VOTIENSIS ait, cognovisti quid sit imperis, sed quid precepisses; dixit in semper, cum me hortaretis ad gloriam, ut nulli cederem. In iudicio omnibus in illo iudicio fortuna tua videbatur, cum quærentur, vitum pugnasse, filicum an genuisses. Non est quod pater me visum illi fortiore, decepit sunt pater, iudicavit: ut non quod erat, sed quod te male crediderunt. **ARGENTARIVS** ait, occasione beneficii quaerita non adcupit accipere, praemium habet alter, alter accipit. **FVSCVS ARELLIVS PATER** ait, si nauigare imperasses, per hyber non fluctus egissent: si peregrinari, nihil fuisset in tante te durum, hanc rem imperabas difficile forti viro, vincit. **BLANDVS** hoc colore narrauit, Pater mihi obtecit, quod illi vna te non cesserim? Ego multiplicabo eremina mea. Nunquam illi, quoties recte faciendum fuit, cessi, semper volui videri frugalior, videri voluit laudatior: nam cum ad vitas ventum erat, etiam ipse cedebat, non ego illi vincebam sed aeta. **TVERINVS** hoc colore vius. Voluit inquit cedere, sed erant qui dicebant non licere. Hoc enim modo legem soluerimam tollit. Disputatum contra praemium patris videbatur & dicitur iustitiae, non licet inter se cedere fortibus, non ipsorum tantum causa agitur sed publica. Omnis interest scire, quis sit fortissimus. His vocibus hominum missus sum ad id certamen, in quo ad istum utraque pertineret victoria. Quis putatis me dicitur: fortiore me visum? falsum est, cum hoc quoque, quod ego fortis eram, istus esset. Quis ergo quare vicerim quaeritis? Visum est ad roborem totius iuuentutis pertinere, neminem pugnasse fortius, quam senem. Et cum dixisset, se praemia in patre contulisse, dixit, vici te pater, sed nepe vici tibi. **ALBVTIVS** hoc colore narrauit, noluit, inquit videri per collisionem patris titulum fortissimi viri contigisse. Non cessante iudicium, ut in iudicio cederem effect. Nihil aliud quam laudat patrem, vitantes etiam retuli, visus sum propter hoc ipsum praemio dignus. **VALOGAVIVS** ait, solebas mihi pater inter dignorum virorum exempli narrare quandam etiam domesticam: ab aetate autem, patrem fortem visum habuisti, vide ut tu sis fortior, processisti tecum in aciem, nec illinc inulti redimus, omnis gloria in vna domo erat. Iubebat Respu. fortes viros recognoscere. O quantam ego cupiditatem gloriae in patre meo vidi, quam iuvenilem contentione, me inuitabat imperio, iubebat exemplo. Ventum est in iudicium omnium quos ego noui, res inuidiosissima.

quereretur de patre meo, utrum fortior esset an felicior. **SCCVS** sic colorem tenuit, Accederent & dicerent, roga patrem tuum, cecidit tibi, non est uale Reip, hostium excitat animos. Excitabuntur si scierent, ne intirent in hac ciuitate esse fortiozem quae nem illi me coegerunt, quasi si tunc quoq; aliquid prestiturus essem Reip, uenire in iud. iū, in quo quid habet ego sum iudicatus iunior. **DENTO** dixit, timeo ne ob hoc ipsum patri uilior sim, ego sciam an usquā gloriosus sit. **TRIA** **R.IVS** hoc colore usus est. In iudicio uoluit tibi cedere, ut nō imperare uidereris sed uisisse & cessi, defunctorie causam meā egissem, notum sit illi non cedere, quia parum est illi non putabat. **NICETES** in hac controversia dixit,

SCAVRVS hunc sensum aliter dixit. O si auus meus interesset iudicio, quālibenter spectaret, & discordiā nostram. Clamasset mihi non est quod cedas, ipse mihi nunquā cessit. **LABIENS**, partem patris declamauit, & dixit quod etiam defertoribus licet. Nolo habitare cum aduersario meo, non capit idem contuberniū fortem uirum & uictum. Statuam, inquit, tibi posui, immo ne possem unquam me uictum oblitisci, ignominiam meam in aes incidisti.

SCHOL. (Crimen meum sit, uicisse) dubito an magis debeam optare ut uincar, cū qui prius uicerim nūc accuser. (Facileis habetis patres) uide an potius partes, sit sensus, facile uos potestis expedire hoc iudicio, aegtas p sepaet, ut uiros fortes iū gatis, nec alterū ab altero abdicatione separetis. (Si adulescēs) ne mireris me sequi uū exemplū tuū, (Cū ad aetatem) cū iā desinere honestū est, (Nō possum promittere) quia nō abdicor propter haec, sed propter uirtutē, neq; in his peccasse ar quor, (Et fortissime) quia inter oēs nos duo iudicati sumus fortes, ego fortissimus. (Spolia cōtulimus) facta est ueluti collatio uter plura spolia hostibus eripuisset. (Seni nō possum) ceda tibi patri, sed nō seni, me uidear sene inferior adulescēs. (pugnauit) ille me suo exēplo euocauit in acie. (Horatiū) coelū intelligit, q dū pōs diru retur totā acie sustinuit, probat exēpl' sūm fortitudine nulli neq; patri cedēdū, q̄q; de p̄rentibus horū uirorū nō fiat mēto, nisi de Decys q̄ neq; ut sunt idē genis mortis, atq; illā deuotionē, ut Cice. inquit, in oratione pro Rabirio, sed satis est q; illorū exēplis incitabatur ad fortiter agēdū. (Fortior sum) quod rep. ḡtūc ampi. cū potero. Est ambiguo dictū, nō alludit ad id q; fortior iudicatus est, q̄ q; robustior sit, ut illū uel inuincit possit amplecti, (Nō imperator) ut nō probaret solū imperatori, sed patri (Abdicationē enim timuit) uideat se

esse vna nobilitate tua, quod id de te credi noluisset, (Alium esse nunc) suspicari potest aut tunc non melius esse, sed cessasse, ut pro filio iudicaretur, ut tu abdicatio fecisti, ut nec tunc deam fuisse certam, nec tunc noluisset, (Honestiore) uictoris enim laus in melius redudat, (No concessit) uacuū ma propter hanc causam abdicavit, no nulli illa commemorari, cui pudeat se melius esse, quod inter meas uirtutes est, (Inquit pugna) argumētū ab aduer sario, (A filio abdicatio) ueretur abdicari, sed in plecti sententia potuit in illa uincere, nec tamē dignus esse q abdicaretur, (Cū senos fueris) si quis i tēgit patre, (Et habet lege) tē timet, habet quoniam permitte te lege cū patre contendit et uicit, nūc timet ne propter id quod fecit lege permit tate, et propter in emū a lege datū abdicetur, (Coira ait) ipsemet filius, (No oportet) i iudicari, tē est dilemma, (Pater no queritur) interpretatio est, no est scelus de quo qritur, sed officiū potius, nam uilius statuas postulari, uel pater fate tur nō est scelus, sed officiū ptermissum, (Si potest) hęc ad diuisione pertinent, (No uicisset) quia locno honorasset, aut ciuitas, inofficose tē impie cū patre con tidentē, (Nulla laus tibi) quoniam uidereris magis uicisse pietate et obsequio filij cedentis, q uirtute aut meritis, (Premio emmendauerit) cū postulasset statuas pa tris, (Lae tuas statuas) figurate dicit etiā se bene de illo meritū, (Si patri ac legi) legendū arbitror, si patri hęc lege subducitur, nā si dicat ac legi, intelligitur lex q quā patribus licet abdicare, modo autē non est hęc eadē, cū lege uirorū fortitū, q quā patri cōparatur et pferunt, patri autē subducitur, idē est ac si dicat, eius ab dicationi subtrahitur, (Sue etatis) omnium adulescentium, (Cum dubitaret) uide tur hic deesse aliquod uerbū, induxit, aut aliquid simile, ut sit sensus, cū ille dubi taret an patri celeret, induxit uel finxit quendam adulescentē sic loquentē, et pro pterea loco, quem, reponendū est, quenda, (Vtriusq;) quoniam alteri concessē sunt statuae in honori alterius, (Inuidiosa) et propterea aliqd tibi ego detraxi ex in uidia, parte laudis in me transferēdo, (Occasionē beneficij) satis apparet q non propter questū appetiui occasionē huius beneficij, quādoquidē alter fruitur benefi cio tibi collato, (Vtraq; pūneret uictoria) siue ego uincerē, siue ille, (Istius est) quoniam ille fortis me forte procreauit, (Per collusionē) q mutuo callide cōsilia ut derentur ad id cōtulisse, (Cederē effeci) ego dedi opā ut in iudicio possem uinci illi uirtutes cōnumerādo, ita tamē ne uideremur colludere, (In quo qd habetur) quod reprehēdat, quod desideret, (Iudicatus iunior) ac per hoc fortior, per meta lepsin, aliud ex alio intelligitur, (Desunctorie) leuiter tē negligēter, tantū ut de fungerer officio (Desertoribus) q locū deserūt in militia uel statione, qui hęc cō tumelia notatā non audent cōuerti os fortiorū, nec in eodem contubernio esse.

LIBER SEXTVS

Trigefimafcuria conitoria.

DEn, certe fit actio. Bello civili que dam vitam secuta est, cum in
 duobus parte haberet patre victis partibus suis & occiso marito,
 venit ad patrem, non recepta in domum, debet quemadmodum tibi vis
 satisfactam ille respondit morere: suspendit se ante ianuum eius: accusa
 eur pater a filio dementis, **PORTII LATRONIS**. Sic si
 bi satisfieri ne victor quide voluit, excusavit victor qui restituit. Q ue
 ritā reposita vsq; in qua dedit accipe, nullū sunt in proscriptione mulier
 eula caput. **OSCI**. Inquisisti filio sanguine penates, quāq; quid ego
 dico penates rāq; in domo perierit? Allatū ad se Cæsar Pompeii caput
 si, aut, hoc illi propter filiā prestitit. **ARELLII FVSCI**, quē
 idmodū tibi vis facta satis ho. Ipso satisfecisse debuerat, filiam habuit
 piā, & in maritū & in patre. Alterū vsq; in morte secuta est, alter etiam
 per morte satisfecitq; periculose eū offendo, qui simul traicit cepit, nes
 scit ignoscere. **GLODII TYRRINI PATRIS**. Morere,
 Quid aliud meruerat, si satisfacerenollet. Nisi occupasses soror, fortasse
 pater tibi satisfecisset. Hoc certū habeo, vnusquisq; vestrum suadebat
 puella, ad fratū patrem venis, in quas potes te cōpone blandittas, roga,
 deprecare, si nihil proficies, habes quemadmodū cogas, moriturā te
 denuntia: hoc quod ignouisti victor, ad viros pertinet, illi tibi gratias
 agunt, nam foeminas ne si traiceris quidē proscripsisses. Quare secuta es
 vtrum. Adeo tibi vetera exempla exciderunt bonarū coniugū, quibus
 filiā tuā solebas sacus hortari: Aliqua spiritū viri redemit suo, aliqua se
 supra ardentis rogam misit, impendisset se puella viro, nisi seruasset pa
 tri, **FVLVII SPARSI**. Filia ante limen paternū in cruore suo
 volutatur, quid ex' orruistis: paterna satisfactio est. Nostis domus nos
 stræ legem, aut dicēdum mihi aut moriendū est. Qualls est ista satisfac
 tio qua filia exoratum patre sibi nō semit? **ALBVTII SYLI**.
 Vitæ meliores partes essent soli videbantur iudicare dū posse. Si vis sa
 tisfacere mihi, morere. Quod ad me attinet, traicere malo. Si parricidū
 est fuisse in diuersis partibus, nuncq; defendisset apud Cæsarē Ligariū
 Cicero. Marce Tulli q; leue iudicasti crimen de quo confessus es, Dona
 filiam si misericors ea deprecāti, si hostis edicto, si pater naturæ, si iudex
 cause, si iratus est frati. **BVTEONIS**. Ante ipsum limē domus de
 cessit, ne dubitari possit vtrū marito perisset an patri: vbi studuisti: vbi

For. ira
 sceris.

For. min
 cendū.

Sediti nego te struem bello didicisti. **MARILLII**. Memerat ir-
 quit mori, etiamum accusas, scite iam tibi satisfactum est. **O** nonū mon-
 strū, irato visitore viuendū est, exorato patre moriendū est. **PASSIENI**.
 Vniū interuenisse non satisfecisses sola partu: furiosum te dicerem, si
 pro genero non rogasses. Secutus est gener diuersas partes, vxor suas.
LABIENI. Hoc obsequio consequar, denique vt intra domum mo-
 ritur. **M. Gato** quo vtro nihil spectosius ciuitis tempestas abstulit, po-
 tuit beneficium **Cesaris** vitare, sicut **Tullius** si voluisset. Optima ciuitis
 belli defensio, oblitio est. **MVSÆ**. Allato ad se capite **Cn. Pompei**
Cesar aperuisse oculos dicitur, quod tu ne in morte filix quidem fecisti.
CORNELII HISPANI. Peruagata est illa crudelis belli for-
 tuna omnē ordinē, & vsq; ad vltimæ plebis supplicia descendit, nihil in
 ciuitate nostra immune victoris iræ præter foeminas fuit. Hæc laudē mi-
 seræ vrbi seruare licuit. At tu pater noster vt victor insanis. **MENTO-**
NIS. Semel repulsa iterum redit, iterum repulsa tertio rogat: non sat-
 gatur, scit exorari etiam hostis. O te crudelem nisi iam tibi & pro ger-
 nero satisfactū est. Non ignoro in quanto periculo sum. Nescit placari
 iratus, & hoc etiā si filix excidit. **TRIARII**. An nō exorares victo-
 rem pro alio patre: Morere, sed age lege, crudelitātē imperii verbo mi-
 store subducū. **DIVISIO**. **LATRO** vsus est in hac cōtrouere-
 sia illa calcata quaestione. An possit agi cum patre ob vllā aliam rē, quā
 ob dementiā. Impotens sum, immitis, nō tamē demēs. Mores tuos pa-
 tri debes approbare, nō patris exigere. Dic desipis, nihil intelligis. Ego
 sanitate meæ si potuero argumenta colligā, dicam in senatu nō stulte
 sententiā. Quid tibi videor fecisse dementer. Partes male egit: damnare
 non potes patre propter verba immo propter verbū. Si damnari dea-
 mentis aliquis pater etiam non demens ob aliquod improbandū fas-
 ctum potest, an hæc possit. Hoc in duo diuisit. An etiā si hoc animo dis-
 cit vt filiam mori vellet, damnandus tamē non sit. Hæc accusatio filix
 cōtrarias partes a patre sequētis, cum illam ipsa natura publicis exce-
 pisset malis. Animaduertit **Marius** in filium & victorē, animaduertit
Brutus in liberos nō factos hostes, sed futuros. Vide an sub his exēplis
 fortius loqui liceat. Deinde an nō eo animo dixerit, vt eam mori vellet.
 Dixit, inquit, iratus cū vellet castigare non occidere. **TVRRINVS**
GLODIVS belle dicit, nolite mirari si durioribus vtar, nō sum pro

LIBER SEXTVS

castris vitæ verba, misisset, deinde quibus, facti victor, **GALLIO**
 & illa amissionem fecit, an non ob id puella perierit, quod pater illam
 duxit, ponderat. Perit, inquit, propter desiderium vici, atque in vici
 verbi amantudine morte peribit. Imo mulier prope temeraria, in
 no flagrans amore & adonio, si vici patris relicto secuta fuerat, ea vici
 consecuta est. **SYLO POMPEIVS** hanc questionem præpo-
 nit illam ex qua in hanc transiuit, etiam si propter hoc verbū pa-
 ter perit, damari tamen pater non debeat, nec enim euentus imputa-
 ri debet casibus rei, sed consilio. Si post hoc verbū puella vidisset nū
 quid patrem demeritis damnare posses, atque h. de verbo si quid factū
 est, non a patre sed a puella factū est. Nō oportet autē illius temeritatem
 demeritis videri patris. Post hanc questionē faciebat illā, an ob hoc
 perierit. Color a parte accusatoris simplex est, ait patre duci fuisse, eru-
 delum, bono publico eum fuisse periturum, dixit duci inquit, eo vultu,
 ex affirmatione, vt videretur nō subere tantum, sed occidere. Hoc loco
 dicit **TIVERRINVS GLODIVS**. Hoc post bellū immo post
 edictum, & adiectū, nūc intelligit Respub. imperator quantum tibi de-
 beat, cui sine sanguine satisfactum est. Omnes enim dixerunt patre no-
 lente illam vixisse. **GALLIO** dixit, nondum mihi videbatur scire
 quid meruisset. Volui illam intelligere crimen suum. **GÆSTIVS**
 hoc loco. Contumaciter, inquit, rogauit, sic quomodo perit, non vul-
 tu demisso, non summissis oribus, nondum tanquam victa. Primū qua-
 re ad me non fratrem suū misit, an etiam nū fratri irascitur? **ARGEN-
 TARIVS**. Nos duces exorauimus quorū liberi in diuersis partibus
 fuerant, diximus, ignosce nobis seueris esse, si licuerit esse securis. Quid
 peccauit quod filiam ex hostium castris vententem nō primo verbo re-
 cepit? **TIVERRINVS GLODIVS** ait. Volui fratri sororis dare
 beneficium, eo diutius loquar, vt ille me pro sorore sua deprecetur. Pri-
 mū quare me solū rogat, cū debeat duobus satisfacere? **SYLO GA-
 VIVS** dixit, Volui, inquit, mora torquere, sine, inquit, iterū ac tertio
 roget. Nec mississimus quidē victor statim ignouit. **ALBVTIVS** ait.
 Nō sū statim exoratus, & si vixisset, nō essem fractus primis vocibus eius,
 ne tertio quē rogatus aut quarto. At victor cito exoratus est. Noli mirari,
 facilis est ignoscere bello quā parricidio. **HISPANVS** de morte ei hoc
 dixit. Itē illā nobis vir abduxit. **ALBVTIVS**. Tuto me ait, putant lo

qui fortius, non dubitavi enim quin frater illi dicturus esset, non est quod timeas, exorabitur, si difficultior erit, illum ego rogabo, & si rogas sis adulescens sectissem, non magis tibi ego quam sorori tuæ maritus. **MONTANVS VOTIENSIS** dixit. Non est quod putes illam occidisse ira patris, cui vixerat, perit, illa se cui addidit impendit. Et eundem sensum in argumentis cum dixit, non propter patrem illam perisse, quid ergo inquit propter quem Scis illam vitum habuisse, pro quo mori posset.

SCHOLIA (Qui restituit) restituendo videtur excusasse à scelere (Mureliereute caput) nulla mulier proscripta est (Cæsar Pompei) Plin. refert in vita Pom. in fine (Hoc ipso) q. rogavit quemadmodum sibi vellet satisfieri (Qui sibi nulli irasci) cuius iracundia nescit misericordiam, forte legendum sit, cum semel irasci coepit, (Pater tibi) potius credere legendum, sibi, nisi tu necesse prooccupasses, fortasse pater intulisset, ut sibi satisfaceret, etiam q. dicat patrem satisfacturum fuisse filie, q. diuersas partes fuisset sequutus, non quadrat admodum, nisi per irrisionem dicitur. (Impendisset se) simul cum viro se extinxisset, nisi se tua causa seruasset. (Paterna satisfactio est) ὑπομὴν, i. sustentatio, quiduis enim aliud videbatur additurus, & adiecit præter spem, atqui si hoc admiramini, audite illud quod longe mirabilius est, se occidisse ut patri satisfaceret. (Aut dicendum) ego suspicor aut ut incendum, nam & à me postulabit similem satisfactioem, nisi vinco, nisi dicas sic dicendum est, mihi sic agendum, ut illum dementiæ accusem. (Non sentit) quoniam post satisfactioem, iam mortuam dicit non sentire quomodo satisfecerit, (Vtræ meliores) probat etiam non iniuste factum, q. has potius partes sequitur (Irascere malo) malo perpetuo irascaris, q. sic postules satisfieri. (De quo cōfessus est) ita enim ille dicit pro Ligario, uide quæso Tubero, ut qui de meo factore subitem dicere, de Ligario non audeam confiteri, (Edicto) quo edictum est, ut esset obliuio iniuriarum post civilia bella. (Vbi studuisti) fortasse, ubi istud vidisti, quicquid sit, illud inuit, nec in bello tantam crudelitatem ipsum potuisse discere. (Vxor suas) mariti sui, (Obliuio est) nam illa obliuione omnia admissa ab utraq. parte delentur & defenduntur, (Etiam si filia) quamuis filie irascatur nescit placari. (Crudelitatem imperij) nam durum & crudele est imperare, morere, mitigatur hoc uerbo, age lege. i. ut lex imperat. i. morere etiam, sed per χάρις τὸ πῶρ mitius dicitur. (Agicum patre) dementiæ supplendum. (Patris exigere) ad tuam normam adaptare, (Calcata questione) trita & cōmuni (Parates male egi) male tutatus sum. (Excepisset malis) uel ob hoc ipsum q. erat in tu

to creata pulleis diffensionibus non debuit unum sepi. (Fortius loqui) cum il
 le non tantum sint loquuti, sed etiam fecerunt. (Alioquin iustus) interrogatio equi
 pollet negatione, certe nō pensasset. (Cui sine sanguine) figurate delectum, quia
 manse suspendit, est autem in ambiguitate signa, nam illi impetratori sanguis
 sine sanguine, qui non gaudet cedibus si civili sanguine fundendo & hinc, in
 cuius satisfactionem se filia suspendit, (Illam uixisse) ad id tempus. (Fratri) qua
 si iam is etiam fuerat in contrariis partibus, sed hic nonnulla ponuntur extra thea
 ma. (Ignosce nobis) uerba sunt patris alios duces pro filijs deprecantis, permit
 te nobis ne festi sumus, atq; hoc cōdona, modo nihil timeatur insidiarum ab his
 quos recipimus. (Fratri sororis) ut ille impetraret à me hoc beneficium in foro
 rom. (Duobus) mihi & fratri. (parricidio) iusta est illa contra patrem stare
 aduersas partes sequuta. (Abduxit) ut obiciat, desiderio uiri se occidisse, (Non
 magis tibi ego) perinde ego tibi fui atq; sorori maritus, tu enim sequutus es me,
 illa uirū. (Cui uixerat) propter illū perijt, propter quē uixerat, i. propter maritū.

¶ Tricesima tertia controuersia.

Republicæ læsæ sit actio. Quidam expositos debilitabat, & debi
 litatos mendicare cogebat, ac mercedem exigebat ab eis. Resp.
 læsæ accusatur. PORTII LATRONIS. Aestimare quale sit sce
 lus istius, in quo læsi patres liberos suos aut ut agnoscāt, aut recipiant,
 etiā cōfessas iniurias tacēt. Vestigalis istius crudelitas fuit, eo magis quod
 omnes præter ipsam misericordes sumus. Mēdicares, nisi tot mēdicos
 fecisses. Effecit scelestus iste, ut nouo more nihil esset miserius exposita
 quā tolli, parentibus quā agnoscere. CASSII SEVERI, Huic cę
 ci inmitentes baculis vagantur, huic trūca brachia circumferuntur, huic
 conuulsi pedū articuli sunt, & torti tali, huic elisa crura, illius inuiolatis
 pedibus cruribusq; foemina contudit, aliter in quēq; sæuēs ossifragus
 iste, alterius brachia amputat, alterius eneruat: aliū distorquet, aliū delūe
 bat, alterius diminutas scapulas in deforme tubex extundit, & risum in
 crudelitate captat. Produc age dum familiā semitutuā, tremulā, debilē, cæ
 cam, mancam, famelicā, offēde nobis captiuos tuos. Volo mehercules
 nosse illum specum tuum, illā humanarum calamitatum officinam, illa
 lud infantium spoliariū, sua cuiq; calamitas tāquā ars assignatur. Huic
 scēta mēbra sunt, & si nemo obstat naturæ, proceritas mutabit. Ita frā
 gantur, ut humo se alleuare nō possit, sed pedū crurūq; resolutis verte
 bris reptet: huic extirpentur radiculus: huic spectiosa facies est, potest for

molis medicus esse, reliqua mēbra inuolida sunt, vt fortunæ iniquitas
 in beneficiis suis beneficentis magis hominū animos percellat. Sine satelliti
 bus tyrannus, calamitates humanas dispensat. **VIBII GALLI**,
 Intuemini debilia infelicū mēbra, nescio qua tabe cōsumpta, illi præci
 lis manus, illi erotos oculos, illi contractos pedes. Quid exhorrescitis: sic
 iste miseretur, tot mēbra franguntur, vt vñ ventrē impleant, & o nos
 vñ monstrū, integer altus, debiles alunt. **ALBVTII SYLII**. Pe
 rissent, inquit, quia nō sic infelices super sunt, qui perituri fuerant: Per is
 sent, inquit, interoga pāres, virū maluerint, Eruantur, inquit, oculi il
 lius, hūius præcidantur manus, Quid si aliquis ex istis futurus sit tyran
 nicida: quid si sacerdos? Nec puto incredibile loquor, ex hac fortuna
 origo Romanæ gētis apparuit. Egregius educator plus acceptū crudelt
 tati, q̄ expensum misericordiae refert. **TRIARI**. Perissent inquit,
 puto. Experietis nos nō esse crudeles, tamen nemo nō nostrū, cū istis
 stipē porrigeret, mortē precat̄ est: Surge tu debilis, conatur & corruit.
 Surge tu mure, sed quid exaltaris: rogare nō potes: surge tu cæce, sed ad
 quorū eas genas nescis: o te inter oēs debiles ante hoc iudiciū felicissimū,
 q̄ istū dominū nō videbas, in hoc iudicio infelicissimū. **CORNE
 LII HISPANI**. Ergo si illis tēporibus iste carnifex apparuisset, cōdi
 torē suū Roma nō haberet. Timeo ne hoc prosit reo, quod nemo ex hie
 quēq̄ vidēri vult suū. **IVLEII BASSI**. Intuemini vtrāq̄ partē, &
 ei succurrite, quē miserabilior est, liceat videre mercenarios: hic cec̄ est,
 hic debilis, hic mutus, his tu mortē nō permittis: Vis in te iudices more
 tuo misericordes sint, tuo exēplo. **ARGENTARII**. Quorū cū vbiq̄
 audiātur p̄ces, in sua causa tātū cessant. Adiciamus aliqd̄ ad q̄stū, demē
 huc oculos, illi manus. **ARELLII FVSCI PATRIS**. Præcidat̄, in
 quit, lingua, genus est rogādī rogare nō posse. Misere mini horū omnīū
 ind. & misereri etiā singulorū soletis. **CAESTII PII**. Vt hac causam
 suscipere, ne ab eis qdē rogat̄ sum, pro qbus ago, quid, n. miseri rogare
 sciūt, nisi stipē: qd̄ infelix iste peccauit aliud q̄ nat̄ est. **CLODII TVR
 RINI PATRIS**. Age si qs agnouerit suū, petes alimēta tāq̄ alueris: nō
 est quod timeas, nemo cognoscat. O miserū, si qs alimenta suo dat, o mi
 sē stnegat. Ita nos istis v̄dictā negaturos putas, quibus ne id quidē ne
 gamus, quod tibi datum est: Et quod est indignissimū, crudelis cū sit,
 misericordia publica alit. Venite miseri, & hodie primū vobis rogare.

LIBER SEXTVS

MENTONIS. Errant miseri circa parentum suorum domos, & forsasse aliquis à patre alimenta non impetrat. Nulli plus reddunt inter-
 gna municipia. Cur tu tam exiguum refers: via est, quas poterat, vt nō
 rogares, vt non acciperes, spiritum tamen reliquerem tibi, nisi crude-
 lior futurus essem in relinquendo, Tibi captura quotidiana non respō
 dei apparet nondum hominibus satis miserū videri. **GAVII SY-**
LONIS. Tu inquit, in illa vicinia mendicabis, tu ad limen accedes,
 & crudelis miseris parentum domos demonstrat, hic non facile stipem
 impetrat, etiā nō aliquid illi detrahat. **IVNII GALLIONIS.**
 Serua oculos vt videat quem roget, serua manus vt habeat quibus sti-
 pem accipiat. Occurrunt nuptis omnia dira, sacris publicis tristitia auspi-
 cia, feriatas maxime ac solēnibus & hilaritati dicatis diebus semianimes
 isti greges oberrant, à te forsasse aliquis acceptā stipem portat ad deos.
FVLVII SPARSI. Scio, iudices, varis quemq; causis ad ac-
 cusandum solere compelli, quosdam ambitio gloriæ, quam ex damna-
 to petierunt, prouocauit, alios odia & similitates protraxerunt. Non du-
 bito fuisse quosdam qui præmium peterent: ego omnibus cæteros im-
 pellantibus causis vaco. Quæ enim gloria est in tam sordido reo: quæ si
 multas, ita vt noceras quos contra exisse pudeat: aut quod præmium, cū
 stimulant si qui se alere non possunt? Non is est qui rogare nesciat, etiā
 docere solet. Quos affectus vestros optare debeam, nescio, si misericors
 diæ prætores fueritis, crimina rei vobis ostendam, si ocium fuerit. At
 reum hunc publice pascimus. Exigitur à te talio, non habes totidem
 membra quot debes. Lupa oblita feritatis placidior velut scetibus suis
 præbuisse vbers fertur. Sic lupa venit ad infantes, expectemus hominē,
 gratulor tibi Roma quod in conditores tuos homo non inciderit, Er-
 go cū de publica misericordia cogitares tā crudelis esse potuisti. **Proxi-**
ma, inquit, die hic plurimum retulit, faciendus est huic similis alter: hic sa-
 tis retulit, fiat & alius miser ad hoc exemplum. **Ite nunc,** inquit, & ali-
 menta mihi quaerite. **Tu,** inquit, qui oculos non habes, per oculos ro-
 gato. **Tu,** inquit, qui manus perdidisti, per manus rogato: tu per illa
 membra quæ trahis debita: per ea quicq; quæ nō habet, ambias. **O mi-**
seros qui sic rogant, miseres qui sic rogantur. **Ecce nescio quis,** meus
 inquit, filius si viveret, huic fortassis similis esset: num, inquit, ego meū
 transeo. **Alius** inquit, potuit meus in eundem incidere dominum, quid

si intelligi debet omnibus conferant. dum vnusquisq; timeat ne suo ne-
 gati Pareat alter. **ARELLI EVSGI.** Debilitasti, inquit, plus
 illis patris nocerant. **LATRO** sic diuisit, an læsa sit Respub. Primū
 quod Respub. crimen constare oportet, in hūc reunt queri. An læsa sit
 Respub. non solet argumentis probari. Manifesta statim Respub. dam-
 na sunt, si muri diruti sunt, si classe incensa est, si exercitus amissus, si
 vestigalia diminuta: hoc damnum quod in oblietis, nō videbat. Dic mi-
 hi quando Respub. sit eam vnū expositum debilitasti: at qui etiam
 qui occidit vnū, non tamen Respub. læsa tenetur reus, se lædit, etiam
 qui duos, etiam qui plures. Dic mihi, quis numerus efficiat, vt læsa vi-
 deatur Respub. duo debilitantur, nondum Respub. Inuenes qui sua de-
 re infantes perdidit, & infelices. Potuerunt, inquit, duces fieri, potuerūt
 etiam sacrilegi esse & homicidæ, potuerunt & perire. Attamen crudelē
 rem facit & lanista, nec damnatur Respub. læsa: & ieno qui cogit inuitas
 pati stuprum, nec lædit Respub. Ego nunc non laudari reū desidero, sed
 absoluti, noceat hoc illi, cum honores petit. Potest aliquis & nō esse ho-
 mo honestus, & esse innocens reus. Deinde an læsa Respub. an ab hoc læ-
 sa sit: non à me inquit, sed à parētibus qui profecerunt. Hic crudelis vt
 multum illis abstulerit, vitam reddidit. **Cōtra** ait, illi singulos exponūt,
 tu omnes debilitas: illi spem, tu instrumenta viuendi detrahis. Deinde
 an teneatur Respub. læsa, si fecit quod ei facere licet. Non potuit, inquit,
 vlla res lege damnari, quæ legi iunxitur. Si domum meam diruam, nū
 quid dices me Respub. lædere: Et poteras describere, quā inhumanū sit,
 illos parietes maiorum in nostram vsq; perductos memoriam in hosti-
 lem modū detici. In agris meis arbuta succidere velim. Deinde an hoc
 licuerit illi facere, licuit inquit. Expositi, inquit, in nullo aumes sunt,
 serui sunt: hoc legum latori visum est, deniq; si non licet, habent legem
 rationis, agere singuli iniuriarum possunt. Respub. quidem læsa non po-
 test agi eorum nomine qui extra Respub. sunt. Non potest pro omnibus
 agi, pro quibus singulis non potest. Scio quosdam putare questionem
 esse, an possit à priuato homine lædi Respub. **S P A R S V M** certe ita de
 clamare memini. Quod si quisquam recipit, & illam recipiet. An à mu-
 liere possit, an à sene, an à paupere possit, quorum nihil vnquam que-
 ritur. Sed dicti tamen solet, quomodo tū illa questio tractatur, an Respub.
 læsa sit, toties reus in argumenta non læsa Respub. dicit, ne potuit quidē

LIBER SEXTVS. CINCID

lædi à puuato, à paupere, ab agro, ab infante: **GALLIO** facti illi
 quaestioem, an in expositis lædi possit Resp. Nō potest, inquit. Aut læ
 di possit in aliqua sui parte, hæc nulla Resp. pars est, nō in censu illos in
 uentes, nō in testamētis. Sed hæc quoq; in illam uenit, an Resp. læsa
 strahitur enim ne lædi quidem potuit in eis quos non habebat. Pro il
 lo q; debilitat expositos pauer admodū dixerunt. Dicit **GALLIO**,
 Et hoc colore usus est. Egentem hominem, & qui ne se quidē alere, ne
 dan, alios possit, sustulisse eos, qui tam relictū sine spe uix spiritum tra
 herent, quibus non inuita fieret, si aliquid detraheretur, sed beneficiū
 daretur, si uita seruaretur. Faciant inuidi aliquid oculos deesse, alicui ma
 nus, dicant illum per hunc uiuere. Gallio illud quoq; in argumentis te
 tuit. Adeo, inquit, hæc res non nocuit Reip. ut possit uideri etiam pro
 fuisse. Pauciores erunt qui exponant filios. **TVERRINVS CLO
 DIVS** hoc colore usus est. Multos patres exponere solitos in multa
 partus. Nascitur, inquit, quidā statim aliqua parte corporis multata,
 infirmū, & in nullam spem idoneū, quos parentes sui proficiunt magis
 q̄ exponūt, aliqui etiā uernulas, aut omnino infansito æditos, aut corpo
 re inualidos abiciūt. Ex his aliquos hic sustulit, & eas partes quæ ceteris
 possent miserabiliores esse, miseratus abstulit, suspē rogant, & uisus mi
 sericordia uiuūt, omnium alūtur. At res fœda est, medicos habere, à men
 dicis ali, inter debiles uersari. Age nō pudet uos ex hoc producere con
 tubernito reum, à quo dicatis lēsam Reimp. & sic descendit ad argumētā,
 ut diceret, quomodo hic potuit lædere? **SYLO POMPEIVS**
 illo colore usus est. Misericordē hūc fuisse, uoluisse uitā dare, itaq; eo cō
 pullum, ut unusquisq; aliquā partē corporis pro toto depēderet. **L A
 BIEN VS** tam diserte declamauit partē eius, qui debilitabat exposi
 tos, quā nemo alteram partem, cū illam omnes disertissimū uisū, uel ad
 experimenta suarum uirium dixerint. Illum autē locum uehementissimē
 me dixit, vacare homines huic cogitationi, ut curēt quid homo mēdis
 eius inter mendicos faciat, Principes, inquit, uiri cōtra naturam diuitias
 suas exercent, castratorum greges habēt, exoletos suos ut ad lōgiorem
 patientiam impudicitiæ idonei sint, amputant. Et quia ipsos pudet uir
 ros esse: id agunt, ut q̄ paucissimū sint. His nemo succurrit delicatis &
 for. nostis de hislibus. Curatis quis ex solitudine infantes auferat, peritu
 ros nisi auferātur, nō curatis quod isti beati solitudines suas ingenuorū

Hic dicitur aliter, nō curatis quod tuuenum miserorū simplicitate cit
 ostendunt, & speciosissimū quatenus ac maxime idoneum castis in lu
 dum conficiunt. In mentem vobis venit misereri horū quod membra
 non habent, quid illorū quod frustra habent. Hoc genere seculi vitio,
 regis figura, inquam tū & infamem reum maiorū criminū impunita
 te defendit. Celebris hæc apud Græcos controversia est. Mula ab illis
 palestre dicta sunt, à quibus non abstinuerūt nostri manus, multa cor
 rupte, quibus non cessauerunt. **NIGETES** dixit hunc dixit senfum.
P. ASPRENAS, eodem modo vno verbo magis proptore vsus,
 hoc ait, qui alimenta poscit, quibus crudelis est qui negat. Circa hunc
 senfum est & ille **QVINTILLIANO** dictus. Nescio virum ne
 vos miserabiliores dicā, quod alimēta accipitis, an quod huc datis. Ac
 cipitis enim, quia debiles estis. Et datis pro quē debiles estis. **ADDEVS**
 rhetor. Hunc senfum quidam Latini, sed sic, vt putē illos non mu
 tuatos habē sentētiā, sed imitatos. **BLANDVS** dixit, Porrigit ali
 qui mendico rogata stipem, vtiq; si peperit, si exposuit. O te quā mise
 ra cogitatio porrigētis est, hic forsasse mense est. **OSCVS** dixit, Qui
 si porroxi pluribus stipē, suo negat. **ARELLIVS FVSCVS**
 dixit, Ait rogata filium mater misera, si scit suum esse, misera si nescit.
ARTEMON dixit, Hanc sententiā
LATRO PORTIVS virilius dixit, qui non potest furto suspe
 sus esse, Græcos enim & contemnebat & ignorabat: cum descripsisset
 debiles artus omnium, & alios incurstantes, alios repentes, adiecit, prohi
 du boni ab his aliquid alitur integer: **DAMAS SCOMBRE
 NVS** dixit, Hunc senfum
HYNG senfum **CAESTIVS** trāstulit. Effecisti, inquit, vt malus pe
 riculū esset educari quā exponi. **FVSCVS ARELLIVS**
 aliter dixit, Illa adhuc in misere fortis infata timebātur, feræ serpētesq;
 & inimicus teneris artubus rigor, & inopia, inter expositorū pericula
 nō numerabamus educatōrē. **GLICON** corruptā dixit sentētiā.
 Sed nostri quoq; infamierunt. **MVREDIVS** dixit, Producitur mi
 serorū longus ordo, maior pars se sine se trahit. **ET LICINIVS**
NEPOS, vt soluendo sis, in pœnas quoties tibi renascendum est.
 Illud **SPARSVS** dixit, quod non corruptum tantum, sed contas
 riū dicebat esse Montanus. Solus plura habes membra, quā tot hoc

LIBER SEXTVS

minibus reliquit. Ita enim hic potest videri lesisse nempub. si multa sunt debilitati. Apparet autem no multos esse, si plura habet membra qua debilitatis reliquit. Et illud a quo ab illo utebat corrupti dictu, praediderunt plures mebra. Gratas sententias in hoc refero, vt possitis aestimare primum qua facillis graece eloquentia in latinum transitus sit, & quam omne quod bene potest dici, commune omnibus gentibus sit. Deinde vt ingenia ingenis conferatis & cogitatis latinam linguam facultatis non minus habere, licentia minus. **LABIENI** sententia separauit, quia locuti de illa homines erat. Sed vbi quotidianum diurnu & mendicantium qua stus recognoscat, tu hodie minus attulisti, cedo leua, gaudeo me non ortus emanasse. Quid scies? quid rogas? plus retulisses, si sic rogasses. Dixerat & illam sententiam, Date miseris, quod vnu percipere gaudiu possunt. Aliquis ex illis damnatum istu videt, aliquis audeat

GLIGON dicit

Vnicus sum

mus amator Ouidiu, hunc utebat sensum disertissime apud Nasonem Ouidium esse positum, quem ad fingendas similes sententias utebat esse memoria tenendum: occiso Achille hoc epiphonema apponit, Quod Priam? gaudere senex post Hectora possit. Hoc fuit. **CAESTIVS SEVERVS** dixerat, Ostende nobis captiuos. **IVLIUS BASVS** dixerat, Ostende nobis merenarios tuos. **LABIENVS** comodius videbatur dixisse, Ostende nobis aliuos tuos. **P. ASPERNATE S.** dixit, Cum iudicasset stipem porrigetem medico. **O** felice patrem. & hoc qui dicit fortasse pater est.

SCHOL. (Liberos suos aut ut) hic videtur sine dubio addendum, ne, uel, non, quod in declamationibus habetur, tamen si locus integer non est, est autem sensus, cum ille has iniurias negare non possit, qui debilitauit, tamen parentes eas dissimulat ad se non pertinere, ne tales filios uel agnoscant uel recipiant, (Vechgalis) quae illi tamquam ager aut fundus uechgal pendit, & quod est magis mirandum propter nostram misericordiam, illi sua crudelitas maiores redditus pendit, cum nos propter misericordia copiosiorems stipem erogemus. (Foemina) foemora ne quemq decipiat ambiguitas. (Officinam) ubi tanq in officina aliqua calamita cuiq, sua pro arte assignatur. (Et si nemo obstat) videtur hic aliquid deesse, forte sic melius emendabitur, huic recia membra sunt, & si nemo obstat naturae, proceras, proceritas tamen mutabitur (Vt fortunae iniquitas) videtur enim iniqua fortuna, quae cum beneficio suo illum fecerit formosum, non reliqua etiã

forma uoluerit respondere, & ita magis miserationem mouet (Dispensat) quos
 nunc dicitur singulis uarias miseriarum formas, hunc claudum, illum cecū
 efficiens; (Sic iste miseretur) expositos tollens; (ita non sic) Resposio ad obieccio
 nem. (Viri mauerint) Maluissent patres perisse illos, q̄ sic uiuere. (Si sacerdos)
 oportebat enim sacerdotem esse integrū. (Plus acceptū) plus est quod lucratur ex
 crudelitate sua, q̄ quod illis dedit sic miseram uitam relinquēdo. (Si praterissent)
 etiam similib aliud q̄ praterissent mites uiderentur, que non dilacerassent, uedū
 eum abissent. (Roma non haberet) nam in Romulum & Romum exposito su
 mili crudelitate seruasset. (Vtrāq; parte) nunc cecū, nunc mutū. (Misericordes)
 ut te dicat fuisse misericordē in educando, (Preces) cum stipem rogant. (Singue
 lortē) enim eis stipem datis. (Nisi stipem) alterā partē ambiguitatis sumit, nā ro
 gare est precari & petere stipem hic. (Alimenta suo dat) quem nō agnosci suū
 sed tanq̄ alieno stipē dat. (Quod tibi daturi sint) damus enim illis, quod tibi pen
 dunt ipsi, sed tunc eius scelus non norant, & propterea frigida sententia est, (Mi
 sercordia) nam aliter stipē publice illis mendicis erogata. (Vobis rogate) antea
 illi rogabatis stipem, nunc rogate uobis iudicā. (Cur tu tam) exprimit oratio
 nem alloquentis debiles, & obiurgantis q̄ tā parū referrent, (Via esse) hic locus
 deprauatus est, uidetur autē hoc uoluisse, minus fecisti quā poteras, ut nō roga
 res ut non acciperes, ut sit obiurgatio educatoris, tu dedisti operam ne tantam
 pecuniam aut stipem acciperes, (Spiritus tamen) hic uidetur addendum non, ut
 sit sensus, non permitterem uiuere nisi in permittendo maior esset crudelitas. (Ti
 bi captura) nondum uidetur hic satis lucrari, fiat adhuc miserior, ut misericor
 diam magis mouens adhuc plus lucretur, (Portat ad deos) potius legerem por
 tat ad eos; a te aliquis sumit stipem, quā deinde miseriores illos iudicās illis dat,
 (Non is est) de educatore intelligendum, ille enim etiam alios docet, quemadmo
 dum rogent stipem, est etiam ambiguum, (Si odium) potius legam, si odium, se
 mouemini misericordia erga illum, ostēdam uobis eius crimina, si odio, at reum
 hunc publice pestimus (Cogitares) quippe cogitabas ad quod munus illos dis
 sterneres, nimirum ut mendicarent, (Cum inquit ego) hic declamator rem uul
 go notam esse fingit, (Crimen constare oportet) tale debet esse crimen lesē Rei
 pub. ut ipsum per se sit manifestum, nec de illo querendum sit, (Non uidebat)
 nisi aliquis obieisset (Etiam qui) etiam si potius lege (Nondum Respub) ledi
 tur, uidetur addendum, & est argumentum à paritate in numero (Potuerunt
 inquit, euertit intentionem à pari (Non potest) deludit argumentum, nam pro
 una nane incensa nō ageretur Reipub. & pro tota classe bene ageretur, nisi seuerē

LIBER SEXTVS.

legem exigamus; (Quod si quisq.) si hanc quæstionem admittimus, admittimus
 & illam, an à muliere possit. & c. (Non in censu) nam qui ciues erant in tabu-
 las census inferebantur; & ius condendi testamenti habebant, (Faciunt inuidi)
 dicant hoc, modo illud fateantur, per me uitam habere & cognunda vite. (Qui ex-
 ponunt) hoc timore deterriti, (Ex hoc contubernio) mendicorum, quæ res magis
 ad misericordiam debebat mouere. (Pro toto) ut totum corpus seruaretur, (ex-
 oletos suos) qui in turpissima libidine uelut conseruerunt. (Amputant) excoant,
 & uirilitate adimunt, quo fiant patientiores (Et quia ipsos) quia ipsi effemina-
 ti sunt, uolunt alios esse sui similes (Debilibus) excoctis (In ludu conciuunt) in cœtu
 eunuchoru exercenda libidinis causa. (& frustra) cū emarcescant sine usu inter al-
 las libidines, (Hac figura) non signate aliquam figuram dicit, sed hoc du Eln &
 tractatione, (Sed irritatos) imitatos, mutatur enim qui tanq̄ abena sumit auto-
 ri ascribens, imitatur autem qui quodammodo facit & sua, (Suo negat) nesciens
 quis sit, (Educatores) nondū scientes, q̄ crudelem educatores expositi essent, has
 bituri, (Renascentū est) ut toties mori possis, (Prodiderunt) huic sententiæ mul-
 ta uidentur deesse (Quotidianum diurnum) ubi contulit sumptum uictus quoti-
 dianam, & quæstum mendicoru, & cognouit non esse pares, tunc lora postulauit,
 (Si sic rogasses) stens, (Mercenarios) arbitror mercenarios (O felicem) q̄ tabe
 filium non uideat.

Controuersia tricesimaquarta.

Læfæ religionis sit actio. Parrhasius pictor Atheniensis, cū Phi-
 lippus captiuos Olynthios venderet, erit vnium ex his senem,
 perduxit Athenas, torfit, & ad exemplar eius pinxit Promethea. Olyn-
 thius in tormentis perit, ille tabulam in templo mineræ posuit, accusa-
 tur religionis læfæ. **GAVII SYLONIS.** Infelix senex uidit sa-
 centis diuulsæ patris ruinam, abstractus à coniuge super existit Olyna-
 thi cinerem stetit, tam ad figurandum Promethea satis tristis est, quo
 pro Iupiter, qui enim melius inuocem aduersus Parrhasium, quam
 quem imitatus est: Olynthium tantum picturæ tux excipio. Nū quis
 do. ut naufragium pingeret, merfit: cæditur, parum est, inuitur, etiamnum
 parum est, lantatur, hoc inquit in irato Philippo satis est, sed nondam
 in irato Ioue. **IVLII BASSI.** Producitur puer, superuacuum
 For. susti est inquit, nondum quantum satis Prometheo potest cernere. Vltima
 nere, uel Olynthi deprecatio est, Atheniensis recde me Philippo. Non est istud
 dic, non donum, sacrilegitum est. Seruus, inquit, meus fuit. Putes Philippum lo-

qui Aedem Minervae tanquam castra Macedonum fugiit. **GLORIOSUS** pot in co
DIIVRRINI, Parum, inquit, tenuis est, nisi quis Athenensem cernere q̄
 dominum fortius est. Dabo tibi Parrhasi maiora tormēta, duc illum tū sit sa
 ad facientem Olynthum; duc illo vbi liberos, vbi domum perdidit, scis eis ad ex
 certe quam tristem illum emeris. Olynthis urbem aperuimus, tetra primida
 praclusimus: Ergo minime Olynthus tortus esset, si omnes illos Ma pictura.
 cedones emissent. Torquetur, hoc ne sub Philippo factum est, morti
 tur, hoc ne sub Ioue. **ARGENTARI**, Hoc hospitto Olynthus
 Athenis exceptus est: tantum ergo Olynthus possit, Parrhasius quid
 non? & oculos nostros torquet, ibi ponit tabulam vbi fortasse nos ta
 bulam feceris posuimus. Hoc Promethea facere est; non pingere.
 Atebat tortoribus, Sic intendite, sic cedite, istum quem fecit, cum maz
 xime vitium seruare, sit sibi ipsi exemplar. **CAESTIIPII**, Emi, For. nūc.
 inquit, immo si Athenensis es redemisti, si nescis Parrhasi in isto tem
 plo pro Olynthis dona soluuntur. Crudelis ille Graeciae carnifex, istū
 tamen nihil amplius quam vendidit: prodegitur nobilis senex, longa
 miserrimum tabe confectus; reductis in torsis oculis tam tristis, quasi
 iam tortus esset. Vt admoueri sibi catenas vidit, superuacue inquit sunt,
 si ad alium dominum peruenissem, Athenas fugerem. Istud tibi in nul
 lo Olynthio permitto, nisi Laethenem emeris. **TRIARI**, Cor
 rupisti duo maxima Promethei munera ignem & hominem, Quem
 cuique praesentem viderat, sciebat te emptorem; miserabantur om
 nes. Te fortasse & Philippus reduci iussisset, si Athenensem vidisset em
 ptorem, quod ego fabulosum esse non dubito. Sed vtrum vult Par
 rhasius eligat, parum pie, aut infami auctione imitatus est. Clamabat
 iste, nondum satis tristis es, nondum satis, inquam, adiecisti ad priores
 rem vultum, talis in auctione Philippus. **MVSAE**, Narraturus
 sum Olynthisensis ignes, verbera, tormenta, aliquis me nunc queri
 de Philippo putat. Diu deaeque te perdant, misericordem Philippum
 fecisti, Si isti creditis, iratum Iouem imitatus est, si nobis, iratum
 Philippum vicit. Pingere Philippum crudelē, oculo effesso, iaculo
 perfractum, per tot damna a diis immortalibus tortum, **CORNELII**
HISPANI, Vltima membrorum meorum tabes tormen
 tis immoritur. Parrhasi quid agis? non seruas propositū, hoc supra Pro
 methea est: tantū patiendū est, pingente Parrhasio, quantū irato Ioue.

LIBER SEXTVS

ARELLII EVSCI PATRIS. *Pinge Promethea, sed homines facientē, sed igneis diuidentē, pingē, sed inter munera potius q̄ inter tormēta. Inter altaria Olynthiſis crucē poſuit. Miſerrime ſenex, forte ex ſeruis tuis aliq̄s feliciter ſeruit, utiq̄ felicior eſt, q̄ſquis Maccedoni ſeruit. FVLVII SPARSI. Si ad ſuccurrēdū profectus es, q̄ror, quod vñū ex his emiſit. vtinā Philippe his auctōnē cū exceptōe feciſſis, ne q̄s Atheniſis emeret. Nō vidit Phidias Iouē, fecit tamē velut tonantē. Nec ſtetit ante oculos eius Minerua, dignus tamē illa arte animus & cōceptit deos, & exhibuit. Quid facturi ſumus, ſi bellū volueris pingere, diuerſas viſorū ſtatuemus acies, & in mutua vulnera armabimus manus, victi ſequētur, victōres cruētī reuertētur? Ne Parrhaſi manus ludat temere coloribus, intermiſſionē humanā timendū eſt! Si neceſſe eſt aliquid torqueri, eme nocētē ſeruum, vt eodē tēpore ex eo exemplū ſumas & ſupplicīū. Statuitur ex altera parte Parrhaſius cū coloribus, ex altera tortor cū ignibus, flagellis, eculeis. Iſta aut vidētē, aut expectantē Parrhaſi parū tristem putas? Dicebat miſer, nō prodidit patriam. Athenienſes ſi nihil merui, ſuccurrite, ſi merui, reddite Philippo. Inter iſta Parrhaſius dubiū eſt ſtudioſus pingat, an ille ſcutat, torqueat, verberet. Sic iſte carniſex colores tēperat. Quid ais? parū tristiſ videtur, quē Philippus vendidit, emit Parrhaſius: Etiamnū torque, etiamnum, bene habet, ſic tene. Iſte vultus eſſe debuit laceratū, hic morientis. PORTII LATRONIS. Si videtur tibi, iſtis muneribus aram miſericordie ornā. Nemo ergo ex Olynthiſis miſerius ſeruit, q̄ qui Athenienſem dominiū ſortitus eſt. Miſer vbi cūq̄ Philippū nō viderat, pacem putabat. Alliga, inq̄t, aiebat. Solutus apud Philippū fuit. ALBVTII SILLII. Expecta dū Euthyocrates aut Laſthenes captatur, Pythia ſomnia Parrhaſi me tortor effecit. Philippus que q̄ vēdidit cōtentus eſt. Præducitur ſenex nobilis, flens, reſpiciens patriā, placuit iſti vultus, haſt aliquid Promethei ſimile, etiam ante q̄ torqueat, diligētē agit cauſam, vt Philippus Olynthio nō eſt, ego pecuniā perdidit, redi ad auctorem. Propter hominē Prometheus diſtortus, propter Promethea homines ne torſeris. Philippus ſic rogabatur, liceat Olynthiſis vincere. Parrhaſius aliter rogatur, Olynthiſis mori liceat. Tristiſ volo facere. Nemo ſicet, ſi Philippus nō fecit. Hanc cōtrouerſiā magna pars declamatorū ſic dixit, vt nō cōtrouerſiā diuideret, ſed accuſationē, que modo ſolent ordie*

nare actionē suam in foro, qui primò loco accusant. In scholastica, quā
 nō duobus dicitur locis, semper nō dicendum tantum, sed respondens
 dum et obicitur quod hominē torserit, quod Olynthium, quod deo
 num supplicia imitatus sit, quod tabulam in templo Mineræ posuerit.
 Si Parrhasius respōdurus nō est, satis bene diuidunt. Nihil est autem tur
 pius, q̄ aut eā cōtrouersia declamare, in qua nihil ab altera parte respō
 deri poterit, aut nō refellere, si respōderi potest. G A L L I O fere simi
 lem diuisionē in Parrhasio habuit, et quā habuerat in illa cōtrouersia,
 cuius mōtio est in hoc ipso libro de eo q̄ debilitabat expositos, detractis
 quibusdā. Diuisit autē sic, An læsa sit religio, quid p̄didit inquit nihil.
 Nondū de iure cōtrouersia facio. Perdidit vnū senem Olynthus, fac
 Atheniensem, nō ages mecū Respub. læsa, si Atheniensem senatorē oc
 cidero, sed cædis: ita vero Atheniensem corruptus opinio, misericor
 dia semper censūsumus. Nunquā vnus, facta publica fama corrūpitur.
 Solidior est opinio Atheniensium, quā vt labefactari vilo modo possit.
 Læsa est inquit Respu. Si quis Olynthi depositū negauerit, videbitur,
 vt existimo non Respub. sed hominē læsisse. Olynthiis hoc tribuisti,
 vt eodē loco essent, quo Athenienses. Læsisit, inquit, Respub. lædunt For. reli
 Respub. qui aliquid illi auferunt, non qui adiciunt, qui diruunt tēpla, gionem.
 nō qui ornant. Peccauerunt ergo & sacerdotes, qui tabulā receperunt, For. reli
 quare tamen non recipere: Deorum adulteria p̄fata sunt, posita sunt gionem.
 p̄fata Hærculis liberōs occidentis. Deinde an ob id accusari possit læ
 sa Respub. quod ei facere licuit, Ea lege persequere: quia nō licuit: dictis
 mihi, hoc facere non oportet: huic rei æstimatio immensa est. Itaq; nul
 la vindicta est. Et id tantum punitur, quod non licet. Satis abūdeq; est,
 si opifex rerum imperitus ad legem innocēs est, An hoc ei facere licue
 rit. Hoc in illa diuiditur, An Olynthius fuerit apud Atheniensem, etiā rat Paro
 anteq̄ fieret decretum: Seruus, inquit, est meus, quem ego emi belli in rhasus
 re. Vobis Athenienses expedit, alioquin imperium vestrum in antiquos q̄ legem
 fines redigitur, quicquid est bello partum. Et est cōtra. At ille seruus alit ignora
 emptori esse potest, Atheniensium non. Quid enim si Atheniensem à Phi
 lippo emisisses? At qui sciebas Olynthios nobis coniunctos esse scedere.
 Vt scias, inquit, seruos fuisse, decretum postea factū est Atheniensium,
 quō tubereantur & liberi & ciues esse. Quare hoc illis ius, si tam habebāt
 dabatur: Deinde an decreto hoc nō cōtineatur, liberi vt fiant, sed vt esse

liberi iudicent. Hoc vultis nos Olympios etiam nostros esse, ita & ille
 cuius noster fuit. Non, inquit, nam decretum ad futurum factum est, non in
 praeteritum, via hoc scire. Non quisquis Olympiū seruū habuit, acensa
 bitur, quod eiuem in sua seruitute inuenit. Si quid tunc inter necessaria
 seruiliū officiorum ministeria percussit aut cecidit, iniuriarū acensabi
 tur. Atqui quantum ad ius attinet nihil interest occiderit, an ceciderit,
 Nam aut nec ea dēre licuit aut occidere. A parte Parrhasii fecit hūc colo
 rem, emptum esse a Parrhasio senem, iuuile, exspiraturū. Si verū vultis,
 inquit, non occidit illū sed defecit, & alioquin exspiraturū morte vsus
 est. Torfit inquit rapientis lucris causa, oblitte, nempe crudelitatis pretiū
 Athenæ habent. In argumentis dixit, quantum semper artibus licuisset,
 medicos ut vim ignoratam morbi cognosceret viscera resecidisse, hodie
 cadauerū art? resecidit, ut neruorū articularūq; positio cognosci possit.
ALBVTIVS hoc colore, calamitosum fuisse orbem, palā mortē
 optantem, nec aliter illum Philippus vendidisset, nisi putasset illi poenā
 esse videri. **SYLO POMPEIVS**, putabat commodius esse, si
 hoc animo esset Parrhasius ad auctōnē ut aliqūe in hunc usum emeret:
 poterit enim videri elegisse vilissimum & maxime iuuile. **FVSCO**
ARELLIO placebat, emptum quidem illū in alios vsus, sed cū de
 fieret, & mortē vellet, in id quod vnū ex cadauerē artifex poterat impen
 sum. **GALLIO** ad neutrum se alligabit, nec dixit quo auctōe emis
 set. **GALLIONIS** color intolerabilis est, dixit enim senem ex no
 xis Olympiis emisse, quod si licet illi fingere, non video quare non ea
 dem opera dicat, & consciū proditiōis Lastheni fuisse, & se poenæ cau
 sator fuisse. **HISPO ROMANVS** ignorantia illā excusauit. Pi
 ctor in quā intra officinā suam clausus, qui hęc tantū vulgaria iura no
 uerit, in seruū nihil non domino licere, pictori nihil nō pingere, mā
 cipitū suū operi suo impendit. Nō omnia inquit narras, Olympiū fuit
 ille qui perit. Quid autem ad rem pertinet, cuius nationis seruus fuerit?
 Audes, inquit, seruū dicere Olympiū, etiam post bellū & ante decretū?
 alioquin quod vos illi dedistis beneficiū, nisi quod tā illos nec torquere
 liceret, nec occidere? Græci nefas putauerunt, pro Parrhasio dicere, om
 nes illū accusauerūt, in eodem sensu incurrerunt. **GLICON** dixit,
TRIARIVS hoc ex aliqua parte cū surripere, in flexit. Hos aiebat
SEVERVS GASSIVS, qui faceret, similes sibi videri furibus,

illentis phœdri anfas hincantibus. Multi sunt qui de triario verbo, aut inu-
 tuta, aut adeste, putant se illentis sententias iurificasse. **TRIARIVS**
 ante se venit. **GORNATHVS** duo maxime Promethei munera, igne & ho-
 minis, sed egregie illam inuenerunt, **EVTEMON** qui dixit,
 sicuti quædam **GELYGON**. **DAMVS** corruptissime
 hic est **CRATON** venustissimus homo, & pro homo & pro
 ista. **ASINIVS** qui bellum cum omnibus Atticis gerebat, cum
 Gohartilli Cesar talentum in quo xxxiii. sestertia sunt Atheniensium
 amore cum Gohartilli hic Cesar quod illi nunc Gohartilli mensis Decembri
 laudat dicitur & commendaretur a Cesare, **PASSIENS**
 Nec curaret interroganti; quare non compleretur tanti viri gratiam
 Sæpe solebat apud Cesarem cum imagine consistere homi-
 nem eide lingua, & qui nimis liber erat, puto quia diu non fuerat ex
 captiuo cocus, ex cocco leficarius, ex leficario vsq; ad amicitiam Cæsa-
 ris, felix vsq; pro vtriusq; fortunam contempsit, & in qua erat, & in qua
 fuerat, ut enim illi multis de causis iratus Cesar interdixisset domo, com-
 burret; historis rerum ab illo gestarum, quasi & ipsi ingenio suo inter-
 diceret, disertus homo & dicax, a quo multa improbe, sed venuste dis-
 ta, ne modum excedam, excurrere & ad Parrhasium reuertor. **NICE-**
TES dixit **HISPO ROMANVS** dixit, ignes,
 ferunt, tormentum pistori illi a Philippo officina est. **SPARSI** sentē-
 tia in descriptione picturæ habet aliquid corrupti, & vbi cuncti sanguis
 ne opus est, humanio vsitur, dixit enim quod fieri non potest. Illum lo-
 cum omnes tentauerunt, quid si volueris bellum pingere: quid si incen-
 dium? Quid si parricidium? A Græcis **DORON** furtose dixit,
 Sed nihil est quod minus fieri possit, quam quod a **METRODO-**
RO dictum est. **TRIARIVS**
 dixit, Nondum dignum irato Ioue genuisti.
HATERIVS dixit sanus, Nondum vultus ad fabulam con-
 uenit: & illud, Parrhasi, ut omnia fiant ad exemplum, viuat qui tor-
 tus est. Si vultis audire supra quod non possit procedere infantia.
LIGINIUS NEPOS ait, Si vultis digne punire Parrhasi-
 sum, ipse se pingat. Non minus fuit **ÆMILIANVS** qui
 dam Græcus rhetor, quod genus studiorum amabilissimum est.
HEXARIDA fatuus dixit,

LIBER SEXTVS. MOD

OTHO PATER cū pro Parrhasio diceret, hoc colore desitū est, quia cōciderāt, inquit, per proditores **Olynthū**, voluit pingere iratum proditori suo Iouem, **GARGIVS** multo subtilis, quare **Promethei** Parrhasius supplicia pmississet. Ego, inquit, ardēt **Olyntho** nō odissem

Ipsū pro ignū aurore. **LATRONIS** illa celeberrima sententiā est, quā **SPARSVS** quoq; subtrahit quibusdam verbis dixit in descriptione mortuorū. Parrhasi maior, sic tene hāc sententiā atunt & **DIOCLEM** lo detur. **CARISTIVM** dixisse non eodem modo. **MISPO** lit.

risdeon honeste **ROMANVS** secti, multo enim vehementius infant, quā nostri fanatici. Volut videri volutuos ad tabulam Parrhasi ad uolare, fabula eleganti, ad turpem sententiā perductus.

ZEV SIN ut puto pinxisse puerum, viam tenentem, & cum tanta esset similitudo, ut etiam admirationē faceret operi, quēdam ex preceptorib; dissolū, aues male existimare de tabula, nō fuisse enim aduolaturas, nisi similitudo esset. **ZEV SIN** atunt obleuisse vūā, & seruasse illud, quod melius erat in tabula, nō quod similitudo **SYP L** **RIDIO** æque familiariter in templum volutuos subire putauit, quā passerēs aut columbas. Dixit enim,

Sed nolo Romanos in vlla re vincī, Restituet acē **MVR RHEDIVS**, qui dicit, Pinget **Triptolemū** qui iunctis draconibus sulcavit auras. Inter illos, qui de **Promethæo** corrupte aliquid dixerant, & **APATV** **RIVS** locum sibi vindicat, dixit enim, O

ESCHOL, (Quem imitatus est) quemadmodum **Iupiter** torfit **Promethæa** sic ille senem (Picturæ tuæ excipio) forte excindo, ut sint uerba **Philippi**, tantum excisa est ciuitas, ut tu posses pingere, nam nihil crudelius in toto excidio factum est (Mersit) in declamationibus est hominem mersit (In irato Ioue) & propterea adhuc magis debet torqueri, (Producitur puer) in quo supplicij imaginem exprimeret (Istud domum) nam ille tanquam donarium suspenderit in templo **Mineræ** (Philippum loqui) adeo superbe & inhumane loquitur (Aedem Mineræ) in qua videt maioris in se crudelitatis monumentū; (Nisi quia) fortasse, inquit, parum tristis est quia Atheniensem dominum sortitus est, qui humaniores erant quā Macedones, & a quibus & ipsi humane excepti sunt, parum igitur erat tristis quia clementiorem apud Atheniensem sperabat seruitutem, (Quam tristem) & ex hoc potes coniectari, quā tristis futurus sit, si eo reduxeris (Templa) nō enim sustinebūt tā tetrum spectaculū in templo intueri,

quo admentantur sine intermissione, (Ite nec Ioue) neq. u. dicitur in tormentis ex-
 tinctus Prometheus (tabula foederis) itē est Olynthus, quos Athenienses in ciui-
 tatem admiserant. (Sit sibi ipsi exemplar) sit ipse sibi pingendo & exprimendo,
 hoc est Prometheus exemplar, (Redemisti) debuisses enim ceterorum Atheniensium
 imitari humanitatem. (Dana soluntur) melius est ut declamationibus, in isto
 templo pro Olynthis nota suscepimus. sibi tu tabulam suspendis. (Laskbene)
 Olynthū Philippus per proditiōē corruptis urbis principibus Laskbene & Eus-
 ticate cepit serant dicere solui, nullā urbē esse tā munitā, quin si in eam a finis
 auro omnis ingredi possit, expugnari queat (Iguem & hominē) Nam Prome-
 theus ignem caelo furatus dicitur, atq. hominē effuxisse, corrupti igitur ignem
 adhibendo supplicis, & hominē torquendo (Quemcūq. prae eo) omnia haec sunt
 corruptissima, nec uidetur aliquis sensus elici posse. (Si uobis) s. creditis, uicit
 iratum Philippū crudelius torquedo, q̄ ille torssisset. (Pinge Philippum) de Phi-
 lippo sic inquit Demosthenes ἐξῶται αὐτῶν τὸν ὄφρα γυνοῖ ἐκκεκομμένον, τὰ
 κλεῖν κερταγῶτα, τὴν χεῖρα τὸ σκέλεος πεπηγῶτα. ἐν οἱ. uidebā ipsum ois
 lo effoso, humero fracto, manu & crure lincato, nā & Iustus in Scythia ita di-
 cit in femore uulneratū, ut p corpus eius equus interficeretur. (Iaculo p fractū)
 deest humerū aut femur. (Nō seruas propositū) quia plus torques, q̄ pictura de-
 bet exprimi. (Tantū patiendū est) at tu plus pati cogis, & hoc pingens, ut sit in
 cōiunctiōe cōtrariōrū admiratio. (Si ad succurrendū) sic emmendandū ex decla-
 mationibus, quāq. nec illic omnino emendate legitur, si ad succurrendū profectus
 es, quorū quod unū ex his emisti, deinde distinguendum, utinam Philippe. & c.
 (Ista uidentē) solūmodo timor & horror praesentis supplicij poterat satis tristē
 prestare, etiā si nō torqueretur. (An ille) tortor (Pythia Somnia) ipso Pythio deo
 hic locus indigebat, si tamē aliquid immutare licet, aliquid lucis afferri potest, nā
 adagiū est Pythia & Delia eadē, quod de operibus ita exactis & cōsumatis dicitur
 tur, quibus nihil in uita cōsumatius sperandū sit, uide Erasmus in Chiliadib. s.
 Dicebat igitur senex, ita mihi cruciati uultū & tristis specie expressit tuus tor-
 tor o Parrasi, ut nullis tormentis admotis magis exprimi possit, nec tu iā expressio-
 nē debeas expectare, illud autē somnia mutandū est, uel summa, uel eadē (Pictura
 rē Herculis) Hercules uisa apud inferos Megera in furorem uersus est, unde ree-
 gressus filios imprudēs occidit. Lucanus. li. i. aut qualē inussu Iunonis iniquae hor-
 ruit Alcides uiso iā dite Megerā (Facere licuerit) distinguit oportet & licuit, ut
 licere solā dicat facultate, oportere etiā honestate & decorū, (Aestimatio), for-
 aestimatio unūcūq. est, ut ij qui faciūt quod nō oportet, dampnentur sola multa

pecuniaria, q̄ autē quod nō licet, n̄ p̄mittitur. (Sicet decretū) deretipicidū Olym
 thys in civitate. (In antiquos fines) sibello parā fuit reddatur. (Cruclitans) il
 le ipsam adula. (Etia post bellū) quasi ne tūc q̄dē debuisset dūcere cū videbatur
 maxime licere, nedū postea. (Quasi t̄ ipse) ne ipse Caesar eius ingenio frueretur.
 (A Philippo) uel trāstata uel sumpta (Nōdū dignū) nōdū ita genuisti, ut uide
 retur irati Louis supplcū. (Vauat iur hoc cōueniret cū Prometheo q̄ tortū uiuit,
 t̄ hoc plus crudelitas in hoc insit, q̄ mortuū est. (Proditor) Prometheo, q̄ ignē
 furatus fuerat (Nō odyssem) insim Philippū, quādoquidē aliqd̄ crudelius facio.
 (Sic ten) hoc uultu morietis. t̄ sunt uerba respōdētis Parrhasij (Vultorios) quē
 admodū eues ad uuas aduolūt. (Quod melius) puerū t̄ alia q̄ meliora erāt in
 tabula. (Finge Triptolemi) quasi opus esset etiā ad hoc aliquod exēplū queri.
 ¶ Controuersia tricesimaquinta.

Fur conuone prohibeatur. Quidā cum diuitū proditionis possu
 lasset, noctū parietē eius effodit, & scriptum, in quo erāt missæ ab
 hostibus epistole, sustulit, dānatus est dīues. Accusator cōdicionari cū uel
 let a magistratu prohibitus, agit in iurātū. **POI. III. LATRONIS,**
 Ad solū sustulit, quod fur reliquisset, nihil tam fur timuit, q̄ ne dñs res
 suas nō agnosceret. Hac militi inuidiā, prodiit furtū meū, ago magistra
 qui istas gratias, cū ad illū furtum meū detulisset, furē sum moueri nō
 iussit. Ruentis ciuitatis statū vnus parietis ruita reposuit. **OSCI.** So
 licitus erat, ne quod per dīderat, quæreretur. Indiciū profiteor, multos
 furti cōscios habeo, at illud tuto illi ostēdi, hoc furtū nō solus habeo.
 Furtū est quod timet dominus agnosceret potuit nō esse pauper, habuit
 quod magno uendāre. Teneo ecce epistolas, in q̄bus manifesta prodi
 tiōis argumēta sunt, in quibus hostiū cōsilia. Te interrogo, si furtū est,
 repono. **MVSAE.** Furtū uocas, quod qui per dīderat, negabat furtū
 furtū fecisset ex hostibus. **GLODII TVRRINI,** Furtū uocas,
 quod qui per dīderat, supplicatū tulit, qui sotripuerat prēmisiū Vtri permi
 sisset loqui, si eodē tēpore fur uenisset & dñs. Potuit Remp. magno uen
 dere uel proditori. **ARELLII FVSCI PATRIS.** Mille na
 utum dñi Græci furto Troiā cepistis. Si bene furto enertūtur vrbes,
 quāto melius seruatur? Si nō indicauero cuius sit, nemo cognosceret. **VI
 BII RVFFI,** Cuius ego si potuissē, nō parietē tantū, sed p̄ctus
 ipsum perfodissē, nondū totū cōsummaui officiū, non est tam angu
 sta Respu. ut ab vno opprimi possit. **GAESTII PII.** Nolite a me

omnis edgere que facta, multa sunt, quædam in concione dicenda, Hoc furtum liberos nostros docere, Roga vos iudices, per furtum meum, quoties furtum meum protulit, nec scitis, ego sum. Hæc altera iniuria, non tu, inquit, perdidisti domum. Tace, ego noui ista melius. Narrare soleo, non negare que facta.

¶ Libri sexti & ultimi controuersiarum sunt.

¶ Quædam in præce deuri controuersia de iure, quæ sunt in declaratione bonæ & viciamantionem subicimus.

¶ Prima pars pro fure.

ID solura sustuli quod fur reliquisset, Nihil magis fur timuit, quam ne dormitus furtum agnosceret, Ruentis ciuitatis statum, vnus parietis ruina suspēdit. Prosequor in dolum furti, Nunc et aitas conscia est Furtum est quod timet dormitus agnosceret, quod qui perdidit, supplicium tulit, præmiū qui furti pite. Cui magis permisisses loqui, si eodē tempore & fur venisset, & dominus. Milla nauium dices furto Troiam cepistis. Si bene furto euertantur vrbes, quāto melius liberantur. In forū veni, narraui nocturnā expeditionē meam. Conuenerāt omnes tanquā ad concionē. Cur me subasoues ante actionē, cum nec proditores inauditi pereant. O furtum in concione narrandū, proditoris vigilantissimum pectus, & in exita nostra semper sollicitū, publica fata sopierant. Ita enim ministros eius alligauerat somnus, vt mihi liceret eligere quod tollerem. Diruere mihi videbar hostium muros. Furtum vocas, quoniam melius tuo anno factum est. Nemo fur Rempub. cogitat. Nihil mors licet pro Rep. facere.

¶ Pars altera pro magistratu.

¶ Quale id spectaculū fuit cōpouerat inter se fortuna Reip. fure & proditore vt vidit inutile, furtū suum pēdit, vt nobis videret, quod nulli poterat. Tā callidus fur, vt etiam proditori posset imponere. Cōsiliū vides si vult infelicitatē furti sui. Lex que nocturnū furem occidi iubet, quo modo iubet, non de dānato tantū, sed de fure loquitur. Odit hoc vitium, nec immerito, nō multū abest a proditore. Sustulit quod nō elegit, sed quod illi fatū publicæ felicitatis obiecit. Vno tempore & proditorē nobis ostēdit, & furē, qui diuitē cōpilare mallet, quā dānare. Effregit de manu suspena. Eluxit illū tunc nō primū fecisse. Sustulit, nō quod voluit, sed quod potuit. Bono exēpio dānatus proditor, malo inuictus,

LIBER SEXTVS.

Distinguo.

AN malo animo ingressus sit domum diuitis: quod ex his probari potest, & parietem perforauerit, & statim scintilla cōtreclarit, & non potuerit ipse alicui de coniectari illū esse proditorē. Faciūt pro illo, & ipse deuulerit ad magistratus, & indicium sit professus, deinde etiā si malo animo fecerit, an tanta utilitate p̄sari debeat? & an cui semel condonatus sit, omnino cōdonatus sit crimē, ut nulla infamie nota in posterum relinquatur? Et si omnino non sit condonatum, an in illa occasione concione prohiberi possit, cum alios uideatur conscios indicaturus? Status est finitimus legalis, an furti nomine hic teneatur.

SCHOL. (q̄ ne dominus) nihil magis optauit, q̄ ut dominus agnosce-
ret res sibi ablatas, hæc fere omnia a contrarijs, (Prodidi furtū) hoc ipse arguitur
nō fuisse furtū, (Indiciū profutor) ego ipse ueni indicaturus alios conscios,
ut uel ob hoc ipsum cōcione prohiberi nō debeā, (Tuto illi) uel ipsi dño uel magi-
strati (Te interrogo) te inquā qui me accusas, (Furtū fecisset) hac lege, si quid
hostibus eripuisset furtum diceres, (Vel proditori) nam ipse a me silentium ma-
gno emisisset, ne proditio detegeretur, (Si bene furto) exemplū ex contrarijs (Non-
dum totum) hoc ad id spectat, ut uideatur opus esse illius concione, qui indicatus
rus sit & alios proditores, (Ego fur) supple loquor, aut quid simile, (Tace, ego
noni) quasi uel ob hoc ipsum opus sit concione mea, ut illa, quomodo gesta sint,
a me narrentur, (Nec immerito) sic hoc distinguendum, nec immerito, nō mul-
ta in abest a proditore (eluxit illū) apparuit, indicio fuit, (Malo inuentus) quos
nam occasione furti deprehensa est proditio.

Ioannes Brocartus Lectori.

Habes candidè lector Senecæ declamationes, & omnes fere cōtrouer-
sas (certe potissimas) ac deliberatiuas, cum scholasticis non poenitendis, &
quibusdam alijs ad artis rhetoricæ usum spectantibus Ioannis Petri
Toletani in celeberrima Complutensi Academia artem rhetoricā pro-
fentis: quas nostris typis modo in lucem emisimus facultate, & licentia
dignissimi ac admodū Reue. Domini dñi Licētiati Petri de la Casa in-
cicereci Toletana Vicarii generalis. Fruere illis, & maiora expecta eleganti-
ssoribus etiā typis, ex officina nostra Cōplutensi, anno virginici partus

M. D. XXXIX.

Mense Aprilis.

obsequium in vestris obsequiis

Mag. senior

Hic Decembris

Mag. senior
Mag. senior
Mag. senior